

دلووانی

پیمائی شامی

به کوردی

منندی اقرأ التقافي
www.iqra.ahlamontada.com

وه رگيرانى: عزيز نالانى

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

دیوانے
پیمائی ششای
به کوردی

وه رگیرانی
عزیز ئالانی

دیوانی شمیم

ناوی کتیب: دیوانی نیمامی شافعی به کوردی

وه رگیپران و لیگولینه وهی: عه زیز ئالانی

چاپ: چاپخانه ی شفقان - سلیمانی

تۆبه ی چاپ: یه که م/ ۲۰۱۴

تیراژ: ۲۰۰۰

له به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان

ژماره (۱۲۰۹) ی سالی (۲۰۱۴) ی پی دراوه

دیوانی
شمیمی کفره می

مافی له چاپدان و کۆپی کردنی پاریزراوه بو

چاپخانه ی شفقان - سلیمانی ۲۰۱۴

خوینەری بەرپۆز...!

ئەم دیوانە، تەنھا کتیبیکی ئاسایی نیە، بە لکو ژیا ننامە و شیکردنەوێه کی ئە دەبی و پەرە دەیی وزمانەوانی زاناو سەرمەزەبیکی گەورە یە، کە ئیمە ی گەلی کورد زۆر بە مان لە سەر پە پەرە یی ئە و شەرە ناسە دانائو بیرمە ندە گەورە یە یین و ئاشنا بونمان بە ناسینی ژیان و ئە دە بیاتی ئە و زاتە هاوسە نگیه کی باشترمان پیدە بە خشی، لە بییری دانایانە ی ئاینزانی و خوداناسیمان، بۆ یە لیترە وە بە سەر جە م خویندە وارانی کورد زمان پادە گە یە نم کە بالە م بەر هە مە پیرۆزە بە هەر مە ندین، هەر لە مامۆ ستایانی زانکۆ کان و پە سپۆرێ و موفتی و مامۆ ستایانی مزگە و تە کان و وتار خوینە کان و تە کیە و خانە قا کان و سەر جە م مامۆ ستایان و خویندکاران و رۆشن بیری هونەر مە ندان و زمانناس و ئە دیب و نوسەر ان و... هتد، هەر یە کە تان لە جیگە ی خۆ تانە وە ئە م کتیبە بە نرخی بە یە کتری بناستین، تا کو هە موومان پیکە وە لە گە ل زما نی پەر لە گە و هەری ئیمامە کە مان (شافیعی) ئاشت و ئاشنا ببینە وە، هاندەر یین بۆ ئە وە ی زۆرترین خوینەری هە بیئت، بە تایبە تی لە رۆشن بیری نوێ و لاوان و گەنجانی گە لە کە مان لە هەردوو پەر گە زە کە، بیکە نە دیاری بۆ یە کتری لە بۆ نە و جە ژنە کاندای، بیکە نە دیاری بۆ ئە و کە سانە ی کە توانای دا بین کردنی ئە م کتیبە یان نی یە، بە کۆ مە ل دا بین ی بکە ن بۆ خێر و بە خشی نە وە ی بە سەر کە سانی شایستە و کتیب دۆستان و سە نتەر و کتیبخانە گشتیە کاندای، تا کو زۆرترین خویندە وار پیتی ئاشنا ببینە وە. نزای خیریش بۆ هە موولایە کمان بکە ن.

چۆن لەم دیوانەدا ئەو هۆنراومیه بە ئاسانی دەدۆزیتەوه کە دەتەوێت؟

بۆ ئە م مە بە ستە پێگایە کی ئاسانمان دانائو کە لە شیوێه ی فە هەرە ستیکی پیت بە ند دایە، لە بە شی کۆ تایی ئە م کتیبە دا، بە فرمۆ ن بە خویندە وە ی و خۆرا می تان لە سەر چۆ نیە تی دۆزینە وە ی هۆنرا وە ی مە بە ست.

پيشه‌کي وهرگير

سوپاس و ستايشی نه‌براوہ و ه‌رده‌می بۆ خودای به‌خشنده‌ی میهره‌بان، دروود و سلأوی نه‌و خودا ته‌نھا و دلؤفانه بۆ سه‌ر گیانی پاک و بیگه‌ردی حه‌زته‌تی محمد (د.خ) و یارو یاوه‌رانی به‌گشتی.

بارانی به‌زه‌یی و سؤز و لیبوره‌یی خودای میهره‌بان برؤیت به‌سه‌ر گیانی محمدی کورپی ئیدریسی شافیعی دا.. که ژینی بۆ دین و دینی بۆ په‌زامه‌ندی خودا بوو، هؤش و ژیری، قه‌له‌می ده‌ست و بیری کرده‌ قوربانی بۆ خزمه‌تی په‌یامی به‌رزی یه‌زدانی، ته‌مه‌نی مندالی و ناسکی خۆی بۆ له‌به‌رکردنی قورنانی پیروژ و فه‌رموده‌کان ته‌رخان کرد، هه‌په‌تی گه‌نجی و لاری دانا بۆ فیژیونی زانست و زانیاری، سه‌رجه‌م نه‌و ته‌مه‌نه‌ی تری له‌ خزمه‌تی فیه‌ق و زانست و بانگوازی و خواپه‌رستی و وانه‌ گوتنه‌وه و رینمایی دا به‌سه‌ر برد، نه‌و زاته‌ مندالیکی نازداری بی باوکی زرنکی خیزانیکی هه‌ژار و که‌م ده‌رامه‌ت بوو، له‌ پوژیکی پیروژدا له‌دایک بوو، له‌ شه‌ویکی پیروژدا کوچی دواپی کرد، گه‌نجینه‌و سامانیکی گه‌وره‌ی بۆ مرقایه‌تی له‌دوای خۆی به‌جیه‌یشته‌ له‌ فیه‌ق و زانست و نه‌حکام و لیکنده‌وه‌و پیوه‌ر و لؤژیک و حیکمه‌ت و زمانه‌وانی و نه‌ده‌ب و گه‌لیک بابه‌تی تر، نه‌و که‌سیک بوو زؤر به‌ قوولی له‌ واتای ژیان و گه‌ردون و پوژگار و سروشتی مرقؤ و خودا و زانست و په‌یام و ژیانداری و پوژنگه‌ریی و پابردو و ئیستا و داهاتوو تیگه‌یشتبوو، به‌لگه‌شمان نه‌وه‌یه‌ که‌ تاکو ئیستا پاو بۆچوون و پافه‌کانی له‌ چوارچیه‌ی په‌یره‌وه‌که‌یدا (په‌یره‌وی شافیعی) له‌ناو هه‌موو موسولمانان دا له‌ شه‌شدانگی جیهاندا کاریگه‌ری گه‌وره‌ی هه‌یه‌، هاوکات زه‌ین و هزری نه‌ده‌بی و هؤنراوه‌کانیشتی له‌ هیچ سه‌رده‌م و چاخیکدا کۆن نابن و ده‌لیتی بۆ نه‌و سه‌رده‌مه‌ نوسراون که‌ تیایدا ده‌خوینرینه‌وه‌، هؤنراوه‌کانی نه‌و زاته‌ به‌رزه‌ چیرۆکی تاییه‌تی ده‌به‌خشی به‌ هه‌موو جۆره‌ مرقؤ و ئاسته‌ جیاوازه‌کان، هه‌ر که‌سه‌و به‌شی خۆی لییان به‌هره‌مه‌ند ده‌بی، هه‌ر له‌ که‌سانی نه‌خوینده‌واره‌وه‌ تا ده‌گات به‌ که‌سانی زؤر پله‌ به‌رز له‌ ئاستی

زانسته جۆراوجۆره كان، هۆنراوه كانى پىن له داهىنانى زمانه وانى و په وانبىژى و وشه سازى و پسته زانى و حىكمهت و ورده كارى كورت و چىر و پوخت و ساده، سه رچاوهى هه ربه كه له هۆنراوه كانىشى چه مكى هه زى عه قیدهى ئىسلام و قورئانى پىرۆز و فهرمووده كانى حه زه تى محمه (د.خ).

ئو زۆر به شىوه يه كى زانايانه و هۆش و ژىريه كى كراوه و ئازادانه وه ده پروانتيه گهردون و كات و پىكنه ره كانى گهردون و په وتى گوزه ران و واتا قوله كانى خوداناسى و عىرفان و فهلسه فه و باره دهرونى و لۆژىكيه كانى مرؤفه كان و ناسىنى ناخى ئاده مېزاده كان، له ناوه پۆكى ئىسلام به باشى تيگه يشتووه و ويستويه تى له وپه پى باشى و پاكيشدا بيگه يه نى به نه وه كانى ئاينده.

بۆ خۆى هه تا بلىتى كه سىكى زىنگ و زىره ك و باش په روه رده كراو و دانا و هه لال خۆر و هيمهت به رز و بى فىز و خزمه تكارى ئه م ئاينه به رزو پىرۆزه بوو، هاوكات به ته واوه تى خۆى ته رخان كرد بوو بۆ گۆشكردنى پۆحى خۆى و خودا په رستيه كى دلسۆزانهى نه پساوه، سه رنجىك له ژيانى ئه و زاته بده و بزانه ئاخۆ چۆن كاته كانى به شى كاره كانى كردووه، ئه و له دواى نوپىژى به كۆمه لى به يانیه وه نه خه وتووه و به چه ندىن گروپ وانهى وتووه ته وه و هه ميشه كۆپى ده رسى پىر له خه لك بووه، تا هه تاو كه وتن و ئىنجا تا چىشته نگا و پاشان تا نزيكى نيوه پۆ، به هه مان شىوه عه سر و شه وانيش، كه گه لىك شه و تا به يانى نه خه وتووه.

هه موو مانگىك شه ست جار قورئانى پىرۆزى له نوپىژدا خه تم كردووه، زىكره كان و سوننه ته كانى وه كو خۆى جىبه جى كردووه، كتيبى گه ودهى (الموطأى) هه مووى له بهر بووه، هه زاران فهرموودهى پىغه مبه رى نازدارى د.خ له به ريووه، ئه مه جگه له سه دان پارچه هۆنراوهى جوان، وپراى ئه مانه ش خه رىكى نوسىنى فىقه و زانست بووه، سه ردانى زانايانى كردووه، نه خۆشه كانى به سه ر كردووه ته وه، سه رقالى كاروكاسبى و بژىوى خۆى بووه، هه زاران گرفت و كيشهى كۆمه لايه تى و شه رعى و ياساى و مىراتى و فه توای چاره سه ر كردووه. ئه مانه و چه ندىن ئه رك و كارى به جى

هیتاوه، ئایا چۆن فریاری ئەم ھەموو کاروبارانەیی کەوتوو، ئەگەر خوای گەورە
پیت و بەرە کەتی نەکردبێتە کاتەکانیەو..؟

لە راستیدا پیشەوا شافیعی (خ.ل) شاعیر نەبوو و پیشی خۆش نەبوو کە
وەک شاعیر بناسریت، ئەویش لە بەرئەووە بوو کە زۆریە شاعیرانی پیش
سەردەمی خۆی و ھاوسەردەمی خۆیشی شاعیران بۆ مەبەستی تاییبەتی خۆیان و
مەملانێی ئەدەبی و سەنگ دەریە پاندن و پیاھە ئدان و ملشکان و شەپە جێتو و
دەمارگیری و ئەوین بە کارهیتاوه، واتا جەوھەری شیعری راستەقینەیان شیتواند بوو،
بەلام ئەم زاتە وەک کارێکی لاوەکی ناو بەناو شیعری فرەموو بۆ دوو مەبەست:

یەکەم: تا نیشان بدات کە ئەگەر بیهوئ شاعیر بێ، ئەوا توانایەکی گەورە
ئەدەبی و وەستایی شیعری تێدایە و دۆش دانامینێ لە ئاست ئەو بلیمەت و شاعیرە
گەورانەیی کە لە پیشووتریان لە سەردەمی خۆیدا ھەبوون.

دووەم: ئەو زاتە بەرزە ھەموو شتیکی وەک ھۆکارێک سەیر کردوو بۆ گەیانندی
ئامانجێکی زۆر بەرز و گەورە، کە ئەویش فیکر و فیکھ و زانستە بەرزەکانە، بە
بەرە مرقفایەتی لە ھەموو چاخەکاندا، ئەکرێ ئەدەب و ھۆنراوە و زمانپارایی و
پەوانبێژی و تیکستی ئەدەبیش ھۆکار و پێگە بەک بن بۆ گەیانندی ئەو پەيامە بە
کەسانەیی بەو زمانە ئاشنان و لەو پێگە یەو تێدەگەن یان چێژ وەردەگرن، واتا ئەو
کەسانەیشی پەراویز نەکردوو و ویستویەتی ھانیاں بدات تا ئەوانیش کار بکەن بۆ
گێرپانەوێ مانای راستەقینەیی ھۆنراوە و شێوازی بە کارهیتانێکی راست و دروست و
لەوانە نەبن کە ھەر قسە بکەن و جیبەجیئ نەکەن، لەوانە نەبن کە تەنھا لایەنی
و شک و فیزیکی شیعەر و تەکنیکی ھۆنراوە بنوسن و ھەر پۆژەیی لە دۆلێکدا بن،
بەلکو دەبێ پیش ھەموو شتێ شاعیرەکان خۆیان ھەلگری پەيامێکی راستی
باوەرداری بن و بە کردەوھەش ئەو بیرە پاک و بیگەردەیان جیبەجیئ بکەن کە لە
چوارچێوەیی ھۆنراوە پەخشان و نوسینە ھونەرپەکانیاندا ویتانیاں کردوو.

سه‌بارهت به‌م کاره که موکورتە‌یشم که وه‌رگێڕانی دیوانی شافیعی یه (خ.ل) بۆ سه‌ر زمانی شیرینی کوردی، به‌ پیوستی ده‌زانم هه‌ندی زانیاری بخه‌مه‌ خزه‌تی خوێنه‌ران.

له‌ سالی ۲۰۰۶ دا برای شیرینم کاک (ئه‌ندازیار عثمان) پیتی وتم که خه‌ریکی نوسینی کتیبیکه‌، که کورته‌یه‌ک له‌ هه‌لوێست و ژياننامه و نمونه‌ی به‌ره‌مه‌کانیانی تێدایه‌و یه‌کێک له‌وانه‌ش پێشه‌وا شافیعی یه‌، که نمونه‌یه‌ک له‌ شیعه‌که‌ی داده‌نیته‌وه‌، به‌لام نایه‌وێت که به‌ ده‌قه‌ عه‌ره‌بیه‌که‌ بیته‌، بۆیه‌ داوای لیکردم که ئه‌گه‌ر بتوانم بیکه‌مه‌وه‌ به‌ کوردی و به‌ شیوه‌ی هۆنراوه‌ش بیته‌، منیش داچله‌کیم و له‌ دلی خۆمدا به‌ خۆم گوت جا تو بلێی به‌نده‌ له‌ ئاستی وه‌رگێڕانی هۆنراوه‌یه‌کی ئه‌و زاته‌ به‌رزهدا بم، که وشه‌به‌ندانی پرشته‌ی زێڕینی ئه‌و چه‌ندین فه‌ره‌نگی ده‌وی؟! پیم گوت: به‌ پشتیوانی خوا هه‌ولێ ته‌واو ده‌ده‌م، به‌لام ئه‌گه‌ر نه‌متوانی ئه‌وا نه‌توانین بۆ منه‌ و لیبوردن بۆ تو، سوپاس بۆ خوا به‌ ماوه‌یه‌کی که‌م ئه‌وه‌ی لی ده‌رچوو، که ئیستا زۆربه‌ی خه‌لکی له‌به‌ریه‌تی:

تیشووی سبه‌ینیت هه‌لگره

که‌ ریبواری سه‌ر سه‌فه‌ری

به‌س دنیا بده‌ به‌ کۆلستا

که‌ نازانی بۆ کوێی به‌ری.... هتد

پاشان کاک عثمان کتیبه‌که‌ی خۆی چاپ کرد و په‌خشکرا، دوا‌ی دوو سال ولاتی ئێران له‌ هه‌ریمی کوردستان پێشانگایه‌کی کتیبی هه‌مه‌ بابته‌ی نیوده‌وله‌تی کرده‌وه‌، ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ کتیبی زۆریان کرپبوو، به‌ دیاری تابلۆیه‌کی جوانی ئه‌و هۆنراوه‌یه‌ی شافیعیان (خ.ل) پێشکه‌ش کردبوون، که له‌ بئه‌رتدا ئه‌و کتیبه‌ نوسخه‌ی دوا‌ی په‌خش گه‌یشته‌بووه‌ ئێران و له‌وی ئه‌و هۆنراوه‌یه‌یان لی ده‌ره‌یتنا بوو، کردبوویانه‌ ئه‌و تابلۆیه‌، ئه‌گه‌رچی به‌داخه‌وه‌ هه‌ندی ده‌ستکاری کرابوو، خودا پاداشتیان بداته‌وه‌، له‌به‌رئه‌وه‌ له‌ سالی ۲۰۱۲ چاریکی تر هه‌مان تابلۆمان به‌ شیوه‌ راسته‌که‌ی چاپ کرده‌وه‌، چونکه‌ زۆربه‌ی خه‌لکی و مامۆستایان و ئه‌ده‌ب دۆستان و

یوناکبیران له بهریانکردبوو. جگه له وهش کراوه ته سرودیش، به مه بۆم ده رکوت که خوشک و بریانی کوردم، تامه زۆی هۆنراوه کانی پیشه و شافیعی (خ.ل). له بهرئوه به پیرامدا ههول بدهم به پشتیوانی خودا دیوانه که ی به ته واوه تی وه ریگێر مه سه زمانی کوردی و له لاپه ره ی به رانه ریشدا ده قه عه ره بیه که ی دیوانی به که میان وه کو خۆی بنوسمه وه، تا کو که سانی شاره زاو خوینده وار و زمانان له وه که موکورتیانم ناگادارم بکه نه وه له چاپه کانی داهاتوودا راستی بکه مه وه.

لیره وه سوپاسی برای نازیزم مامۆستا (عبدالله نجم الدین طه) ده که م که نوسخه یه کی عه ره بی دیرینی دیوانی شافیعی پیدام که له سالی ۱۹۷۱ چاپکراوه له لایه ن (محمد عفیف الزعبي) کۆکراوه ته وه له هه موو دیوانه کانی تر زیاتر جینگه ی متمانه یه، به نده ش ئه و دیوانه ییم کردووه به کوردی، به لام هاوکات کۆمه لێکی زۆر هۆنراوه ی تریشم له دیوانی دووه م داناوه ته وه که له سالی ۲۰۰۴ له دیمه شق چاپکراوه و مامۆستا (مختار فوزی) کۆی کردووه ته وه و پیشه کی و په راویزی بۆ داناوه، شایانی باسه هه ندی هۆنراوه له م دیوانی دووه مه دا هه یه که هه رگیز له هۆنراوه ی ئیمامی شافیعی ناچن و دراونه ته پالی، هه ره کو مامۆستا (مختار) خۆیشی دیاری کردوون و حاشایشی لێ کردن و دایشیناونه وه، به لام به نده ئه وانم دانه ناون که گومانیان تیدا به دی ده که م نه گه رچی وه کو ده ق جوانیشن.

سه باره ت به وه ریگێرانی ته واوی دیوانی شافیعی یان تا کو ته رای هۆنراوه کانی بۆ سه زمانی کوردی، دوور نیه ناو به ناو مامۆستایان، وه ریگێره کان، و تارخوینه کان، نوسه ران... هتد یه ک یه ک و دوو دووی هۆنراوه کان یان وه ریگێر ابیته سه زمانی کوردی و له مه به سه ته کانی خۆیاندا به کاریان هینابن، به لام ئه وه ی که به شیوه یه کی دیار و ناشکرا له چوارچێوه ی کتیبیکدا به ناوی (دیوانی ئیمامی شافیعی) چاپکراوه و من دیتومه، ته نها وه ریگێرانه که ی (مامۆستا مه لا په سولێ عه توفی سه رده شتی بیساسپی بریاجی) یه، که نازناوه که ی (تۆراو) ه و ئه و کتیبه ی له دوو تویی (۱۷۰) لاپه ره ی مامناوه ندی دایه و له سالی ۱۳۷۸ ی هه تاوی به تیرازی

(۱۰۰۰) دانه له چاپخانهی (ثابنده) چاپکراوه له (انتشاراتی کوردستان)ی خۆره لات، که له دواى دانانى دوو (قصیده)ی خۆی وتبێنى و پێشه کیهک و کورتهیهکی ژياننامه و ناساندنی شافیعی و دیسانه وه دانانى (قصیده)یهکی تری خۆی هۆنراوه کانی ئیمامی شافیعی (خ.ل) وه رگپراوه ته سه ر زمانى کوردی، شیوه زمانى سه رده شتی، که پێویسته ئه م زانیاریانه ده رباره ی وه رگپراوه که ی مامۆستا (عه توفی) بزاین، خواى گه وه پاداشتی بداته وه :

۱- وهك خۆی له پێشه کیه که یدا، ئاماژه ی پێداوه، ته نها ئه و دیوانه ی وه رگپراوه که مامۆستا (محمد عقیف الزعبی) کۆی کردووه ته وه به عه ره بی و له سالی ۱۹۷۱ چاپکراوه و سوودی وه رنه گرتووه له دیوانه چاپکراوه و کۆکراوه کانی تر.

۲- وهك خۆی نوسیویه تی، شیوه ی وه رگپراوه که ی، وه رگپراوی چه مکی به، نهك ده قاو دهق، واته دهقه عه ره بیه که ی خویندووه ته وه و چی و چۆن لێی تیگه یشتوو، ئه و لیکتیگه یشتنه ی له لایه ن خۆیه وه کردووه به هاوتای عه ره بیه که، راسته دێر به دێری دهقه عه ره بیه که ی داناوه ته وه و له ژێریدا کوردیه که ی نوسیوه، (وهك تیکه لکیشی پووبه پووی هه ردووک زمانه که)، به لام مه رج نیه ژماره ی دێره کوردیه کان به هینده ی ژماره ی عه ره بیه کان، یان کوت و مت هاو وشه بیته، به لکو هه میشه ژماره ی دێره کوردیه کان زۆر زیاتره له عه ره بیه کان، هه ر به پێزی ئاماژه ی به وه ش داوه که ویستویه تی واتای بگه یه نئ نهك تیکسته عه ره بیه وشه بیه که.

۳- په راویز و فه ره نه نگۆکی بۆ وشه نامۆکان دانه ناوه و له بری ئه وه هۆنراوه کوردیه که ی درێژ کردووه ته وه، تارا ده یهك دانه نانی ئه و په راویزه، هه ندئ نامۆی داوه به کتێبه که، به تاییه تیش له و پووه وه که ته نها شیوه زاری سه رده شتی (ئالان)ی تیدا به کار هیناوه، که په نگه به لای منه وه، یان خه لکی ئه و ده فه ره ئاسایی بن، به لام بۆ کۆی گشتی خوینده وارانى کورد، یان خوینه وارانى ئه و کتێبه هه ندئ گران بیته.

۴- ژياننامه ی ئیمامی شافیعی (خ.ل) زۆر به کورتی هیناوه، که ته نانه ت له سه رچاوه عه ره بیه که یشی کورت کردووه ته وه، په نگه وهك وه رگپراوان لای کم

پتیویست بوو، وەرگتیرانی ته‌واوه‌تی ده‌قه عه‌ره‌بیه‌که‌ی بهینایه، باشت‌ر بوو که به ناوهینانی له سه‌رچاوه‌ی تره‌وه ژیاننامه‌یه‌کی پوونتری کۆبک‌ردایه‌ته‌وه، وه نه‌گه‌ر نا، ته‌نها تیکسته عه‌ره‌بیه‌که.

به‌ه‌رحالّ (إنشاءالله) پاداشتی گه‌وره‌ی خۆی له‌لای په‌روه‌ردگار وهرده‌گریته‌وه، گرنگ نه‌وه‌یه به نیازی پاک و ناخی پاکی خۆیه‌وه هه‌ولێ داوه‌و بووه‌ته خاوه‌نی یه‌که‌مین وەرگتیرانی دیوانی شافیعی بۆ سه‌ر زمانی کوردی، خوای گه‌وره پاداشتی به‌پێزیان و ئیمه‌ش بداته‌وه.

ده‌رباره‌ی وەرگتیرانه‌که‌ی به‌نده‌ش، که که‌م و کورتیی تێدایه، په‌چاوی ئه‌م خالانه‌م کردوه:

۱- سه‌رچاوه‌که‌م دوو دیوان بووه، دیوانی یه‌که‌میان له کۆکردنه‌وه‌ی (محمد عقیف الزعبی)یه و نه‌وی تر هی (مختار فوزی النعال)ه، به‌لام به‌تاییه‌تی پشتم به‌ یه‌که‌م به‌ستوه، که له گومان دوورتره.

۲- هه‌ریه‌که له هۆنراوه‌کان ژماره‌یه‌کی تاییه‌تی به‌ خۆیم داوه‌تی، به‌لام مه‌رج نیه هه‌مان زنجیره‌ی پیزیه‌ندی عه‌ره‌بیه‌که بیته.

۳- له‌لاپه‌ره‌ی لای راست ده‌قه عه‌ره‌بیه‌که‌م به‌ رینوسی راستی عه‌ره‌بی و سه‌روبۆری خۆیه‌وه داناه‌ته‌وه‌و له‌لاپه‌ره‌ی به‌رانبه‌ریشی وەرگتیرانه‌که‌یم داناه‌وه، بۆ دیوانی یه‌که‌میان. به‌لام بۆ دیوانی دووه‌م نه‌وه‌م به‌ پتیویست نه‌زانی، له‌به‌ر گه‌وره‌بوونی قه‌باره‌ی دیوانه‌که و تێچوونی نرخه‌که‌ی. خۆینه‌ران ده‌توانن له‌گه‌ل ده‌قه عه‌ره‌بیه‌که به‌راورد بکه‌نه‌وه.

۴- به‌ر له‌ نمایشی ده‌قه کوردیه‌که، سه‌ره‌تایه‌که‌م بۆ چوونه‌ ناو هۆنراوه‌که و پافه‌ی نویسه‌وه.

۵- بۆ وشه‌ نامۆ عه‌ره‌بی و کوردیه‌کان له‌ په‌راویزی لاپه‌ره‌که‌دا پافه‌ و فه‌ره‌نگۆک هه‌یه، که بۆ دانانی نه‌وه‌ش سوودم له‌ ده‌یان فه‌ره‌نگی عه‌ره‌بی و کوردی و فارسی وەرگرتوه.

۶- له هونهری وهرگيترانه که دا ههولم داوه که وشه بهرانبهری وشه و دپير به قهدهری دپير بئ، مهگه ره دهرفهت نه بوو بئ که م و زياديک هه بئ، نه وش له بهر خاتری گه ياندنی واتاکه به .

۷- هونراوه کانی شافيعی (خ.ل) وشه کاری و په گه زدقزی و ليچوون و ليکچوونی په وانبيزی تيدايه، ههولم داوه که م تا زور به جوریک له جوره کان له وهرگيترانه که دا نه وانه ش بپاريزم و يان هاوتا، هاوشيوه به کيان بو دابنيم.

۸- مه رج نيه قافيهی کوردیه که، يان برپه گه کانی کوت و مت وه کو عه ره بيه که بيت، به لکو ويستومه لايه نی سپاردهی زمانه که و اتا و وشه بهندی و په وانبيزیه که ی به پئی توانا بپاريزم، جا نه گه به وه هه نده سهی شيوه ی شيوا بئ، زيانی نيه و کردومه .

۹- ههولم داوه شيوه زمانیکی تاييه تی کوردی به کارنه هينم، به لکو کام وشه م به شياوی هاو اتا عه ره بيه که زانیبئ دامناوه و گويم نه داوه ته سنووری ديه له کتيکه کوردیه که، به لام له باری پئويستندا پوونکردنه وه م له په راويزدا داوه .

به هه رحال ئه م وهرگيترانه ی بنده ش بئ که م و کورتی نيه و سوپاسی هه ره پريزيک ده که م که له باری راستی هه له کانم ئاگادارم بکاته وه تاكو له چاپه کانی داهاتوودا، به پشتيوانی خوی گه وه ره، راست و په وانتر پيشکه شی خوينه رانی بکه ين، سوپاس بو خوا که له دوی سئ سالئ توانيم ئه م به ره مه پيشکه ش به کتيبخانه ی کوردی بکه م، خوی گه وه ره ليتمان وهر بگريت و چاوه پوانی نزای خيرتانيه . سوپاس بو سه رج م نه وکه س و لايه نانه ی که هانده رو هاوکارم بوون بوته واو کردنی ئه م پرژه یه، به تاييه تی ناوه ندی راگه ياندنی ئارا، چاپخانه ی شقان که ئه رکی له چاپدانی ئه م به ره مه يان گرته نه ستق، کاک محمد سپيداره یی ، کاک ئازاد شانه خسيی، هیوادارين نمونه يان زوربيت.

عزیز ئالانی

۲۰۱۳/۱۱/۲۳

پیشہ کی الزعی

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على سيد المرسلين محمد، أفصح العرب لساناً، وأبلغهم بياناً، وعلى آله واصحابه، وأتباعه الى يوم الدين.

له پاشان، ئەم كتیبە پاسترینی ھۆنراوەکانی (ئەبی عەبدوللا محمدی كۆپی ئیدریسی شافیعی) یە (خوای گەورە لیتی پازی بیت)، ئەم زاتە نەتەویە کە پریەتی لە کۆی جۆرەها زانست و ئەدگاری چاک و چاکەکاری، کە ئەمانە لە کەسانی دیکەدا کەم و دەگەن بەدی دەکرین، زمانە پاراوەکەیشی وای لیکردوو کە بوو تە جینی پەزەمانەندی خەلکی، بە باس و خواستە سەنگینەکانی توانیویەتی دەرگای بەلگەداری و بیویانوی نەیارانی کلۆم بکات، نۆر بە پوون و پاشکاوایی بەلگە نایابەکانی خۆی لە بەرانبەر پکابەرانییدا نمایش کردوو، بەپاوی بۆچوونەکانیشی دەرگا داخراوەکانی (ژییری و ئەدەب) ی فراوان والاتر کردوو.

لە زەین و یادگەیدا (بە شیوازیکی سەرکەوتوانە) ھەلبەست و ھۆنراوەی گالته جارانی (بەناو شاعیران) ی پاست کردوو تەو، لە تەرازوویەکی ھاوسەنگی ئەو زەینە بیگەردەییو ھۆنراوەی داپشتوو، لە چەشنایەتی دەربیرینە کەیشیدا (ھیتدە تۆکمەیی) کە زمانزانەکان زمانپارایی و لۆژیک و شیوازی ئەو دەکەنە بناغە و پستی پێ دەبەستن.

کاتی کە ھۆنراوەییکی دەنوسی، ئەفسوونی جوانیگەرایی دەپژایە جەوھەر و ناخی یەو، چۆن تێپێژانی ک...! لەوپەری پاست و دروستیدا... لە کانی پوونی زمانییو سەراسیمەیی پەوانیژی ھەلئەقولا، حیکمەتی لێ دەھاتە گۆ، وشەکانی شیرین، نەرم، سازگار بوون، وەکو دوپڕ وشەبەندانی واتاکانی پەخشان... پەخشان... دەدرەوشانەو، بە پلوسکی قەلەمە کەیدا ھەلئەقوڵان، ئیرەبیان بە پیشبیرکیتی یەکتەری دەبرد لە نیگا بەندی ئەندیشەکانیدا، (ئەندیشە و بیرۆکەکانیشی) تاجیک بوون لە دوپڕ بۆ پیکخەرەکیان، سەرەنجام بە کۆی ئەوانە ئەم دیوانە ھۆنراوەیی لێ بەرھەم ھات، کە دیوانی پەیمانی پەوانیژی و ھەنگوینی دەربیرین و داھیتی حیکمە و لاپەرەیی ئامۆزگاری و پێنمایی.

کارگردنم لهم دیوانه‌دا:

کاری سهره‌کیم بریتی بوو له کوکردنه‌وه‌ی ئه‌و هۆنراوه‌په‌رش و بلاوانه‌ی که به هۆنراوه‌ی (نیمامی شافیهی) ناسراون له‌ناو جه‌رگه‌ی کتیبه‌هه‌مه‌ جوړه‌کاندا، به‌تایبه‌تیش ئه‌م کتیبانه:

(المحمدون من الشعراء) ی (القفطي).

(حلیة الأولیاء و طبقات الأصفیاء) ی (الأصفهانی).

(معجم الأبداء) ی (ابن خلکان).

(البداية و النهایة) ی (ابن کثیر)، هه‌روه‌ها گه‌لێک کتیبی تری دانراو و وه‌رگێراو. پاگیره (اسناد) ی زنجیره‌ی زاره‌وزار گێرانه‌وه‌ی هه‌ندێ له هۆنراوه‌کانم لابرده‌وه (که پێویست نه‌بوون) و ئه‌وانه‌یشم هه‌شتوونه‌ته‌وه که به پێویستم زانیون، چیم به‌رده‌ست که‌وتوو له‌سه‌ر پزیزه‌ندیه‌که‌ی ئه‌و دیوانه‌ی که (مامۆستا زوه‌دی یکن) کۆی کردوو‌ته‌وه داممه‌زانسون، دواتر به‌راوردم کردوو‌ته‌وه له‌گه‌ڵ دیوانه‌که‌ی پیشووتردا، به‌که‌مێک ده‌ستکاریه‌وه، کورته‌یه‌ک له ژياننامه‌ی (شافیهی) م بوو نویسه‌وه و سه‌رو بوو و لایه‌نی پێنوو سه‌که‌یشم به‌ ورده‌کاریه‌وه داناوه بوو سه‌ر ناو و هۆنراوه‌کان، به‌و نیازه‌ی که ئه‌م دیوانه‌هاوتای نایاببانه‌ی خۆی بێ له پووی چه‌شن و پوکار و ناوه‌پۆکی پرسته‌سازی و وشه‌به‌ندی به‌وه.

لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی خیرای ئه‌م هۆنراوانه:

ئیمه‌ دوا‌ی ئه‌م وتانه، نه‌گه‌ر سه‌رنجێکی خیرای هۆنراوه‌کان بده‌ین، ده‌گه‌ینه ئه‌و پرستییه‌ی که ناکریت هه‌موویان هۆنراوه‌ی شافیهی بن، هه‌رگیز شتی وا به‌ زمانماندا نایات، خۆی ده‌فه‌رموێ له‌ ناخی دلمه‌وه‌ چه‌ز ده‌که‌م ئه‌و زانیاریانه‌م به‌ هی من له‌قه‌لم نه‌دریت، هه‌ر زانیاریه‌کیش له‌ دلمدا بووه‌ ده‌خوازم که له‌ناخی هه‌ریه‌که‌ له‌ ئیوه‌ دابێ و به‌ته‌نها نه‌دریته‌ پال من و مالتی من نه‌بێ، هونه‌ری حکمه‌ت و خۆدانه‌ده‌ست قه‌ده‌ری خوایی له‌ شافیهی دا (خوا لیتی پازی بیت) به‌هاو متمانه‌یه‌کی گه‌وره‌ی هه‌یه، هاندانه‌که‌یشی بوو کرانه‌وه‌و فێریونی زانسته‌کان و

به خشینی به تاییه تیش له که سیککی وه کو (شافیعی) یه وه که نه زموونی له گه ل دنیا دا فراوانه و تال و شیرینیه کانیسی چه شتووه، له و دنیا پر له گرفت و کیشانه دا به سرکه و توویی دهر باز بوو، تیشکیکن بۆ زۆریه ی گرفت و کیشه هاوچه رخه کانی ئیستای ئیمه، به تاییه تی ده مانخاته ناو نه وانه وه که نه خوازه لا مه به ستمانن، یان نازارمان ده دن.

له هۆنراوه کانیدا ههست به دورییه کی (جیاوازیه کی) زۆر ده که یین له نیتوان هۆنراوه کانی و هۆنراوه پر له که م و کوپییه کانی زۆریک له شاعیرانی تر له پووی بی به ها کردنی هۆنراوه به و شتانه ی که شایسته ی به هۆنراوه کردن نین.

له دیارترین خهسله ته کانی هۆنراوه ی شافیعی نه مانه ن: هاندان و گه شتپیکردنی هزد و دهرونی مرۆف به ره و زانست و زانیاری، په ند وه رگرتن له پۆژگار و چاخ و سهرده م و به دوایه کدا هاتنی شه وو پۆژ و واژیوونه وه ی بووداوه کانیان و به رزیوونه وه ی به ره و بلندی په وشته به رزه کان و پله کانی ته واوکاری که سیتی مرۆف.

سا خواجه گیان نه م کاره م وه ربگره، وه ک کاریکی تاییه ت به په زامه ندی خۆت و لای خۆت وه (له ههردوو دنیا دا) شاد و به خته وه رم بکه، ببیته مایه ی سوود پیگه یاندنم له و پۆژه دا که ده گه پیمه وه بۆ لای خۆت، که له و پۆژه دا ﴿لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ، إِلَّا مَنْ آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾.

محمد عقیف الزعبی

۲۴/ محرم/ ۱۳۹۱ ک

۲۱/ نازار/ ۱۹۷۱ ز

گورتەيەك لە ژياننامەى پيشەوا شافيعى (خوا لىي رازى بىت)

ناوى تەواوى:

ناوى (محمدى كوپى (ئىدرىس) كوپى (عباس) كوپى (عثمان) كوپى (شافع)
كوپى (سانب) كوپى (عبيد) كوپى (عبد يزىد) كوپى (هاشم) ^(١) كوپى (عبدالمطلب)
كوپى (عبدمناف) كوپى (قصى) كوپى (كىلاب) كوپى (مرّة) كوپى (كعب) كوپى
(لؤي) كوپى (غالب) كوپى (فهرى) كوپى (مالك) كوپى (نضر) كوپى (كنانة) كوپى
كوپى (خزيمة) كوپى (مدركة) كوپى (الياس) كوپى (مضر) كوپى (نزار) كوپى
كوپى (معدّى) كوپى (عدنان) كوپى (أدّى) كوپى (أدّ) ه.

هاتنه دنيای:

ئەم زاتە بەرزو پاىەدارە، بۇ خۆى ئاوا باسى لەداىكبونى خۆى دەفەرموئیت:
"لە (غەزە) ^(٢) لەداىك بووم، سالى (١٥٠) ^(٣) كە هەر ئەو پۆژە (أبى حنیفة)
كۆچى دواىى كرد، خەلكى دەلئین: پيشەوايەك كۆچى دواىى كرد و پيشەوايەك
لەداىك بوو. لە تەمەنى شەش سالىمدا داىكم بردمى بۇ شارى مەككە، داىكم لە
(أزد) هكانە."

(١) ئەم (هاشم) ه، ئەو هاشمە نىە كە باپىرە گەورەى پىتغەمبەرە ﷺ، ئەويان (هاشم) كوپى (عبد مناف) ه ئەم هاشمەيان برازای ئەويانە.
(٢) غەزە، شارىكى فەلەستىنە، ئەوسا گوندىك بوو.
(٣) واتە سالى (٧٣٠) ى زاينى.

گه‌شه‌کردنی و گه‌رانی به‌دوای زانستدا:

(زبیر)ی کوپری (بکار) له (مصعب)ی کوپری (عبدالله)ی کوپری (زبیر)ه‌وه که مامی خۆیه‌تی ده‌گیریته‌وه که ده‌لئیت: چووم بۆ یه‌مه‌ن، له‌وی (محمد)ی کوپری (ادریس)ی (شافیعی)م بینی که سه‌رقالی هۆنراوه و پیزمانی عه‌ره‌بی و په‌وانبیزتی بوو، ده‌لئیت: منیش پیم گوت: تاکو که‌ی خه‌ریکی ئه‌و بابه‌تانه ده‌بیت؟ نه‌گه‌ر خه‌ریکی زانسته‌کانی فرمووده و فیهی ئیسلامی بویتایه، به‌ نمونه ده‌هینرایته‌وه، له‌گه‌ل خۆمدا بردم بۆ شاری مه‌دینه و ناساندم به‌ پێشه‌وا (مالک کوپری ئه‌نه‌س) و پیم راگه‌یاند که فیری زانستی بکات و چاودیری بکات، مام ده‌لئیت: ماوه‌یه‌کی که‌م له‌لای (مالک) مایه‌وه و له‌ خزمه‌تیدا گه‌ل زانست و زانیاری فیر بوو، هه‌ر له‌ ماوه که‌مه‌دا هه‌موو شێخه‌کانی شاری مه‌دینه‌ی ناسی و له‌گه‌ل‌یاندا دانیشت، دوای ئه‌وه به‌ره‌و (عیراق) به‌ری کوت و هاته‌ خزمه‌تی (محمد)ی کوپری (الحسن) و دوای دوو سال گه‌رایه‌وه بۆ مه‌دینه، ده‌لئیت: له‌گه‌ل‌یدا چووم بۆ شاری (مه‌که‌ه) و له‌لای (ابن داود) قسه‌ی خیرم بۆ کرد و باری گوزه‌رانیشیم بۆ پوون کرده‌وه، فرمانی کرد که هه‌زار دره‌می بدریتیت.

هه‌روه‌ها (ئابری) که (أبو الحسن)ی کوپری (ابراهیم)ی کوپری (عاصم)ی ئابری (سه‌جزی)^(۱) ناسراوه، ده‌لئیت: گویم لێ بوو که (أبا اسحاق ابراهیم)ی کوپری (محمد)ی کوپری (المولد الشرقي) له‌ زمانی (زکریا بن یحی البصري) ده‌گیریته‌وه، ئه‌ویش له‌ (زکریا النیسابوری)یه‌وه، هه‌ردووکیان له‌ (ربیع)ی کوپری (سلیمان)ه‌وه ئه‌م به‌سه‌ره‌اته ده‌گیرنه‌وه، که‌له هه‌ندی گێرانه‌وه‌دا شتی تریشی بۆ زیاد کراوه، ده‌لئیت: گویم لێ بوو که (شافیعی) فرمووی: من له‌ حوجره بووم، گویم لێ بوو که مامۆستا که‌ نایه‌تیکه‌ به‌ مندالیک ده‌گوته‌وه، من له‌لای خۆمه‌وه له‌به‌رم کرد، به‌ر

(۱) ئابری: واته‌ خه‌لکی شاری (ئابری)، سه‌جزی واته‌ خه‌لکی هه‌ریمی سه‌جستان.

له‌وهی مامۆستا که م نوسینه‌وهی وانه‌که ^(۱) ته‌واو بکات من له‌دوای ئه‌وه‌وه سه‌یری ده‌ستیم ده‌کرد و له‌به‌رم ده‌کرد، رۆژنیکیان مامۆستا که م پێی گوتم: پێم چه‌لال نیه ئه‌گه‌ر شتی که کریت لێ‌وه‌ریگرم (به‌رانبه‌ری به‌وه‌ی که وانته پێ ده‌لیمه‌وه، چونکه هیچ به‌فیرکردنی تۆوه ماندوو نابم و خۆت زیره‌کیت)، ده‌لێت: ئیتر له‌حوجره هاتمه‌ ده‌ره‌وه‌وه ده‌ستم کرد به‌کۆکردنه‌وه‌ی فه‌خفوری ^(۲) و چه‌رمی ده‌ف و چیلکه‌ی له‌پێ په‌له‌ دارخورما و پانه ئیسکی سه‌رشانی وشتر، له‌سه‌ر ئه‌وانه فه‌رمووده‌کانم ده‌نوسیه‌وه (چونکه ئه‌وسا کاغه‌زی نوسین زۆر که م بووه، یان هه‌ر نه‌بووه) و دوای ده‌مه‌ینان بۆ دیوانه‌کان ^(۳) و له‌ویدا ده‌منوسینه‌وه، له‌سه‌ر هه‌موو شتی که ده‌منوسی (که شیاوی نوسین بووایه)، ته‌نانه‌ت دایکم ته‌شتیکی گلینه‌ی ^(۴) هه‌بوو، پرم کردبوو له‌پانه ئیسکی شانی وشتر و له‌په‌لقی دارخورما، هه‌مووشیان فه‌رمووده‌م له‌سه‌ر نوسی‌بوون، دوای ئه‌وه شاری (مه‌ککه) م به‌جێ هێشت و پووم کرده دیهاته‌کان، فیری زمانی پاراوی کۆچه‌ریه‌کانیان و نه‌ریته‌کانیان بووم، به‌راستی ئه‌وان په‌وانترین زمانی عه‌ره‌بیان هه‌یه.

(شافیعی) خوا لێی پازی بێ، خۆی ده‌گێرێته‌وه و ده‌فه‌رمووی: ماوه‌ی چه‌ده‌ ساڵ له‌ناو ئه‌واندا ژیا م بۆ کوئی کۆچ و په‌ویان بکردایا له‌گه‌لێاندا بووم، له‌کوئی لایاندا مینیش لام ده‌دا، کاتێ گه‌رامه‌وه بۆ (مه‌ککه) بینیم که توانای نوسینی هۆنراوه‌م هه‌یه و ده‌توانم باسی ئه‌ده‌ب و گوزارشته‌کان بکه‌م، ده‌توانم هه‌واڵ و به‌سه‌رهاتی پابردووی عه‌ره‌به‌کان بگێرمه‌وه، یه‌کێک له‌ ئامۆزاکانم که له‌ به‌ره‌ی زوبه‌یره‌کانه، به‌لامدا تیپه‌پی و پێی گوتم: ئه‌ی باوکی عبدالله، چه‌ند به‌لامه‌وه نازیزتر ده‌بووی که له‌گه‌ل ئه‌م زمانپاراوی و قسه‌ په‌وانی و زیره‌کیه‌تدا فیه‌هیشته‌

(۱) ئه‌وسا ده‌بوایه مامۆستا خۆی به‌ ده‌ست وانه‌که‌ی بۆ فه‌قیکه بنوسیته‌وه و ئینجا بیدات، تا سه‌عی تیدا بکات و له‌به‌ری بکات.

(۲) فه‌خفوری: شتی دروستکراو له‌ قوپی سوژه‌وه‌کراو.

(۳) دیوانه‌کان وه‌کو کتێبخانه‌ی گشتی ئیستا و ابووه.

(۴) ته‌شتی فه‌خفوری و سوینه.

بزانبیا، دهبویته مایه‌ی سوود و بیژ بۆ خه‌لکی سه‌رده‌می خۆت. منیش پیم گوت: کئی و کام زانا هه‌یه که نه‌چوویمه خزمه‌تی؟ وتی: (مالک‌ی کورپی (نه‌نه‌س)، که له‌و رۆژه‌دا زانای هه‌ره گه‌وره‌ی موسولمانان بوو، (شافیعی) ده‌فه‌رمویت: قسه‌ی ئامۆزاکه‌م کاری تیکردم و دلّی جولاندم، که گه‌یشتمه شاری (مه‌ککه) کتیبی (الموطأ) ه‌که‌ی پیشه‌وا (مالک)م له‌ پیاویک خواست و له‌ ماوه‌ی (نۆ شه‌و)دا به‌ ته‌واوه‌تی هه‌موویم له‌به‌رکرد، دوا‌ی ئه‌وه چووم بۆ لای (والی مه‌ککه) و نوسراویکم لی وه‌رگرت تا ببه‌م بۆ لای (والی مه‌دینه) و (مالک) ی کورپی (نه‌نه‌س)، به‌ره‌و مه‌دینه رۆیشتم، نامه‌که‌م گه‌یانده (والی مه‌دینه)، کاتیک خۆیندیه‌وه وتی: ئه‌ی کورپه گه‌نجه‌که، من له‌ناوجه‌رگه‌ی مه‌دینه‌وه به‌پیتی په‌تی و به‌ پیاده‌یی برۆم بۆ ناوجه‌رگه‌ی شاری مه‌ککه زۆر به‌لامه‌وه خۆشتره وه‌ک له‌وه‌ی بچمه به‌رده‌رگای (مالک‌ی کورپی (نه‌نه‌س) (واتا شهرم ده‌که‌م داواکارییه‌کی لی بکه‌م بۆ تۆ)، به‌راستی خۆم به‌ زه‌لیل ده‌بینم که له‌به‌رده‌رگای ئه‌ودا راوه‌ستم، شافیعی (خوا لئی پازی بی) ده‌فه‌رموئ: پیم گوت: خوا‌ی گه‌وره میرچاک بکات، ئه‌گه‌ر نامه‌یه‌کیشی ئاراسته‌کرا بایه‌خی پیندات و داواکه‌ی جی‌به‌جی بکات، وتی: هه‌یهو... وا ئه‌بینم من و یاوه‌رانم سواری و لاخ بین و ته‌پ و تۆزی (عه‌قیق)^(۱) مان به‌سه‌ردا برژئی، هه‌ندئ له‌ پتویستیه‌کانمان ئاماده کرد، ده‌مه‌و عه‌سرمان دیاریکرد بۆ به‌رپکه‌وتن، هه‌موومان سواری و لاخه‌کانمان بووین، به‌خوا ئه‌و چۆنی گوت، وابوو، ته‌پ و تۆزی عه‌قیقان به‌رکه‌وت، گه‌یشتین، پیاویکمان له‌ پیشه‌وه رۆیشته به‌ر دیوانی و له‌ ده‌رگای دا، که‌نیزه‌کێکی نه‌سمه‌ر په‌نگ ده‌رگای لیکردینه‌وه، میر به‌ که‌نیزه‌که‌ی وت: به‌ گه‌وره‌که‌ت بلّی که‌ من له‌به‌رده‌رگام و هاتووم بۆ لای، چوو ه‌ژوره‌وه‌و منیش چاوه‌رپیم کرد، هاته‌وه ده‌ره‌وه، وتی: گه‌وره‌م سه‌لامت لی ده‌کات و ده‌لّیت: ئه‌گه‌ر پرسیاریکیان هه‌یه با بۆم بنوسن و بۆم په‌وانه بکه‌ن، وه‌لامیان ده‌ده‌مه‌وه، ئه‌گه‌ر

(۱) عه‌قیق: که‌ند و شیویکه له‌ مه‌دینه، وه‌ هه‌ر که‌ندیک که‌ ئاو دا‌یدرپین و شیویکی دروست کردین پیتی ده‌وتریت (عه‌قیق).

بۆ گفتوگۆشە ئەوا خۆی دەزانى پۆژەكەى و كاتەكەى تىپەپىو، مېر بە كەنيزەكەكەى گوت: پىيى بلى نوسراو و نامەيەكى والى مەككەى بۆ ھىناوېت و پىوېستىيەكى گرنكى تىدايە، چوو ٲوورەو و ديسانەو ھاتەو ەەرەو و كورسىەكېشى بە دەستەو بوو، داينا، ئىنجا (مالك) خوا لىي پازى بىت ھاتە ەەرەو، ئەوپەرى ئەدەب و وىقار و خواناسى لى دەبارى، شىخىمى بالابەرز و پىشىكى دىزى جوائى ھەبوو، كراسىكى سەوزى ئاودامانى لەبەردا بوو، لەسەر كورسىەكە دانىشت و واليەكەش نامەكەى خستە خزمەتى، دەستى كرد بە خويندەو ى تا گەيشتە ئەو دىرەى كە نوسرا بوو (قسە لەگەل ئەم پىاو ەدا بكو و بزائە حال و گوزەرانى چۆنە و خۆت ھەرچى بىرپار دەدەيت بىكە).

نوسراو ەكەى لە دەستى پاپسكاند و ئىنجا گوتى: سبحان الله...! ئەو ە زانستى پىغەمبەرى خودا ﷺ واى لىھات كە بە واسىتە ەربىگىرېت، واليەكە شلەزاو پووى نەبوو لە خزمەتيدا قسە بكات، ئىتر خۆم لىي چوو ە پىشەو ە پىم گوت: خوا چاكت بۆ بكات، من پىاوېكى بەرەى موتتەلىبىم و ئەو بەسەرھاتى خۆم پى وتى، كاتىك گوى لە قسەكانم بوو، ماو ەبەك لىم ورد بوو ەو، (مالك) (خوا لىي پازى بى) توانايەكى گەرەى ھەبوو لە كەسناسىدا، لىي پرسىم: ناوت چىيە؟

وتم: محمد

فەرمووى: ئەى محمد، لەخوابترسە و لە تاوان و گوناھ دوور بكو ەرەو^(۱) وا دەبىنم شكۆ و پاىەبەكت دەبى، پاشان فەرمووى: نىعمەت و پىزىش بزائە، سبەبىن ەرەو، ئەو كەسەش دىت كە پىت دەخوئىت، دەفەرمووت: پىمگوت: من خويندەوارىم ھەيە.

نوسراو ەكە بە دەستمەو بوو، دەستم كرد بە خويندەو ى ئەو ى لەبەرم بوو، ھەرچەند جارىك تەماشائى (مالك) م دەكرد تا بزائم كەى پىم دەلئىت: بەسە،

(۱) وا دەبىنم ئەمە ئەو ەيە كە شافىعى دەفەرمووت سكالام بردە لائى ەكېع، چونكە ناشى زانايەكى ەكو شافىعى خرىكى نەزەر بوى.

دهمبىنى ھەر زياتر سەرسامە بە شيواز و پەوانى خويندەنەو ھەكەم و دەيفەرموو: ئەى كورپى گەنج بەردەوامبە، تا لە ماوەى چەند پۆژىكى كەمدا لە بەر سەرچەم كىتىبى (الموطأ) ھەكەيم بۆ خويندەو، ئىتر لە مەدىنەدا مامەو ھەو نىشتەجى بووم، ھەتا (مالك) خوا لىي پازى بى كۆچى دوايى كرد، ئىتر بەرەو يەمەن چووم، شىكۆو پايم تىدا دەستكەوت، لەلايەن (ھارون الرشيد) ھەو (والى) يەكى سستەمكار و خراپ بۆ يەمەن دانرا بوو، مەن بۆ ئەو چووم كە بەلكو دەستى بگرم و نەھىتەم ئەو سستەم و بەدكارى بەكات، لەو كاتەدا ئۆ كەسى عەلەوى ھەبوون كە دژى دەجولانەو، (والى) بۆى نوسىبوو: دەترسم ئەو ئۆ كەسە نەگىرەن و دەرياز بن، لەناو ئەوانەشدا پياوئىك ھەيە كە (شافىعى موطەلبى) يەو دەستى ئەوم پى نىو فرمانى گرتنى يا نەگرتنىشيم پى نىو، (ھارون الرشيد) يش لە وەلامى (والى) يەكەدا نوسىبووى ئەو عەلەويانە و ئەو شافىعى شەم بۆ بنىرە، ئىتر منيش خراپە پال ئەوان، كاتى براين بۆ لاي (ھارون الرشيد) چووينە ژورەو، (محمدى كورپى) (الحسن) لەلاي بوو، (ھارون الرشيد) فرمانى كرد كە قامچى و شمشىرى بۆ بىتن، عەلەويەكانى لەناوبرد، ئىنجا (محمد بن الحسن) ئاورپىكى داھەو ھەو ئامازەى بۆ مەن كرد و بە (ھارون الرشيد) گوت: ئەى مېرى باوھەرداران، وريابە ئەم پياوھە موتەلبيە بەھۆى لىزانى و زمانزانى ھەو بەسەرتا زال نەبىت، چونكە پياوئىكى زمانزان و قسەزانە.

گوت: ئەھلەن ئەى مېرى باوھەرداران، تۆ بانگكارى و مەن بانگكراو، تۆ ھەرچىت بوئ دەتوانىت بەرانبەر بە مەن بىكەيت، بەلام مەن ناتوانم ئەو بەكەم كە لە تۆم دەوئ.

ئەى مېر، چى دەلئىت دەربارەى دوو كەس، كە يەكئىكىيان ھەك براىەكى خۆى بمبىنى و ئەوى تريان ھەك كۆيلەى خۆى بمبىنى؟ ئايا مەن كامىانم زياتر خۆش بوئت؟

ئىوھ لە پۆلەى (عباس)ن، ھەك براى خۆتان تەماشائى ئىمەتان كردوھ، بەلام ئەوان ھەكو كۆيلەى خۆيان تەماشائى ئىمە دەكەن، (شافىعى) خوا لىي پازى بى-

دەفەرموئیت: میر بەم قسانە سەرسام بوو، ئیتر دانیشت و گوتی: ئەی کوپری ئیدریس زانستی تۆ دەربارەى قورئان چۆنە؟

وتم: لەبارەى کام جۆرە زانستەى قورئانەووە پرسىارم لى دەکەى؟ لەبارەى لەبەرکردنەووە، لەبەر مە، ھۆشيارم بەرانبەر واتاكانى، دەزانم چۆن دەست پىتېگەم و لە کويدا بوەستم، دەربارەى ناسخ و مەنسوخ و شەوى و پۆژى و لىدئابرانى و ھۆگرىبونى دەزانم، وە دەزانم ئەو ئايەتەنەى كە گشتىن و مەبەستى لە تاکە كامانەى، ھەر وەھا بە پىچەوانەيشەووە، ئىتر پىي گوتم: بەخوا ئەى کوپرى ئىدريس، زانستت پىيە، ئەى لەبارەى ئەستىرەناسىەووە چى دەزانىت؟ گوتم: لەبارەى وشكايى و دەريايى و دەشتايى و چىايى و فەيلەقەووە^(۱) دەزانم، ھەر وەھا دەربارەى چراوگ، ئەوەى كە حەزىكەم بىزانم، ئىنجا گوتى: ئەى زانستت چۆنە دەربارەى رەچەلەك و تىرەزانى عەرەبەكان؟ منىش وتم: من رەچەلەكى خرابەكانيان و چاكەكانيان دەزانم، گوتى: بەپاستى زانستت پىيە، ئەى چ نامۆزگارىەكت ھەيە بۆ مىرى موسولمانان؟ دەفەرموئیت لەویدا نامۆزگارىەكى (طاوس)ى يەمانىم كەوتەووە بىر و ئەوەم پىي گوت، مىر گرىا، پاشان فرمانى كرد كە پىنج سەد ھەزار دىنارم بدرىتتى، لەگەل خۆى و لەپىش خۆيەووە لەنىوان باوہشى خۆى سوارى ئەسپەكەى خۆى كردم، لە دىوان ھاتمە دەرەووە، نەگەيشتمە دەرگاگە، بەبى ئەوەى مىر چاوى لىم بىت، پىنج ھەزار دىنارەكەم فرى داىە سەر زەوى و تىژرۆيشتم، (پاسەوانەكە) كە ھاودەمى (ھارون الرشيد) بوو بە دوامەووە بوو، پىم گەيشتمەووە و پارەكەى بۆ راگرتم و گوتى: ئەمە لە من وەرېگرە، منىش وتم: من لە كەسىكى وەرناگرم كە لە خوارووى خۆمەووەى، لە كەسىكى وەر دەرگرم كە لە سەر ووى خۆمەووەى، ئەم قسەيە كارى تىكرد، (شافىعى) خوا لىي رازى بىت - دەفەرموئى ئىتر بەردەوام بووم لە رۆيشتم تا گەيشتمە مالەووە، لەوئى سەد دىنارم برد و رۆيشتم بۆ لای نوسەر (محمد)ى کوپرى (الحسن) و پىم گوت: ئەمشەو ھەموو نوسەرەكان^(۲) كۆيكەرەووە لەسەر كتیبەكانت و با ھەموويانم بۆ بنوسنەووە و بۆم بنىرە، ئەویش ھەموويانى بۆ نوسىمەووە و بۆى ناردم.

(۱) ئەمانە چەند بەش و زاراوہىەكى باوى زانستى ئەستىرەناسى ئەو سەردەمە بوون، كە وشەى كۆتايى (فەيلەق) لە بنەرەتدا وشەيەكى يونانى يە.

(۲) ئەوسا نامىزى چاپ و پوونوسكردن و كاربۆن نەبوو، كاغەز و قەلەم و مەرەكە بىش زۆر كەم بوو، لەبەرئەووە كتیبە بە دەست دەنوسرايەووە، يەكێك لە پىشەى خۆپىندەوارە خەتخۆشەكان نوسىنەووەى كتیبە بوو بە كرى، جا يان بۆ فەقێكان يان بۆ مىر و پاشاكان كە بە دىوان دەناسران.

گه لاله کردنی زانسته هه مه جوړه گان:

(ره ببع) کوپي (سلیمان) گنډاپه وه و گوتی: (شافیعی) خوا لیتی پازی بی، به یانیاڼ له دوی نویژ بازنه ی وانه وتنه وه ی به رده وام ده بوو تاییه ت به قورئان و زانسته قورئانیه گان، تا کاتی خوړه لاتن، نیتر نه و کوړه هه لده ستان و نه هلی فهرمووده داده نیشتن و پرسیاریان له باره ی فهرمووده و زانستی فهرمووده وه ناراسته ده کرد تا خوړ به ته واوه تی به رزده بووه وه، نینجا نه وان هه لده ستان و کوړیکی تر داده نیشتن بۆ خویندنه وه و کوشش و وه بیرخستنه وه تا کو چیشته نگاو، نینجا بلاوه یان لی ده کرد، نینجا زمانه وان و شاعران و نوسه ران ده هاتن و تا نزیکي نیوه رۆ له گه ل نه وانیشدا داده نیشتن بۆ گفتوگو و زانیاری ده رباره ی به حره گانی هونراوه و نه خو و عه روز، نه وسا هه لده ستا و کوتایی به وانه و کوړه گانی دانیشتنی نه و پوژده ی ده هینا.

(محمد عبدالحمک) ده لیت: هیچ که سیکم نه دیتوه که وه کو شافیعی و ابیت - خوا لیتی خوښ بیت - نه وانه ی که عه ودالی فهرمووده ی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بی) و زانستی فهرمووده ناسی بوون ده هاتنه خزمه تی و چه ندین پرسیاریان ده رباره ی لایه نه نالوزه گانی فهرمووده لی ده پرسی، نه ویش بوی رافه ده کردن و رابیده گرتن بۆ تیگه یشتن له نهیننی زور گه وره ی نه وتودا که نه وان لیبان یاخی ببوو، تییده گه یانندن و پایی ده کردن، نه وانیش زور سه رسام ده بوون، هه روه ها نه هلی فیهقه و شه ریه تی نیسلامیش به هه مان چه شن سه رسام ده مان جا ها ورا بووبن یان راپیچه وانه، هه روه ها نه دهب دوست و شاعران ده هاتنه خزمه تی چه ندین زانیاری ده رباره ی هونراوه و اتا نالوزه گان فیر ده بوون، پیشه وا شافیعی - خوا لیتی پازی بیت - خویشی (ده هه زار) هونراوه ی به ره و سه رده می (هوه ذیل) ی له به ر بوو، به نیعراب و اتا کانیانه وه، زانترین که س بووه له میژووناسیدا و کاتی پروداوه گان، نهیننی نه م کارانه یشی نه وه بووه که نیازی له هه موو کارو هه نگاو یکیدا په زامه ندی خودای گه وره بووه.

(محمد عبدالرحمن)ی کوپی (أبی حاتم الرازی) ده لئیت: (أبو الحسن) له (عبدالرحمن) و ئه ویش له (أبی محمد)ی کوپی کچه که ی شافیعی یه وه ده گپرتته وه و ده لئیت: گویم ئی بوو که (جارودی)^(۱) یان مامم یان باوکم یان هه موویان له (مسلم)ی کوپی (خالد)ه وه ده لئیت: به محمدی کوپی ئیدریسی شافیعی و تراوه "فه توا بده نه ی باوکی عبدالله، ئیستا کاتی فه توادانت هاتووه" له کاتی کدا هیشتا ته مه نی (هه ژده سال) بووه.

(حمیدی) ده لئیت: ده مانه ویست وه لآمی خاوه ن پراو بو چوونه کانی بواری فیه و شه ریعت بدهینه وه، به لآم به باشی ئه وه مان نه ده زانی هه تا شافیعی هات و پچه ی بو شکاندین.

(ئهبو ئیسماعیلی تورموزی) ده لئیت: گویم ئی بوو که ئیسحاقی کوپی راهویه گوتی: ئیمه له شاری مه ککه بووین، شافیعی و ئه حمده ی کوپی حه نبه لیش له وئی بوون، ئیمام ئه حمده پئی گوتم: ئه ی باوکی یه عقوب، برۆ له کوپی وانه کانی ئه و پیاوه دا (واته شافیعی) دابنیشه، وتم: جا چی لی بکه م؟ خو ته مه نی له ته مه نی خو مانه وه نزیکه؟ ئایا له به رخاتری کوپی ئه و وازینم له (ابن عینه) و (المقرئ)؟ فه رمووی: داماو، ئه م پیاوه ده روات، به لآم ئه وانی تر ده میننه وه وه له کیست ناچن، ئه لی: منیش چوومه کوپه کانیه وه.

(أبو بکر) کوپی (ادریس الحمیدی) ده لئیت: له گه ل شافیعی چووم بو (میصر)، ئه و له سه ری سه ره وه بوو، ئیمه ش له ناوه راستدا، له و ژوره ی لئی ده خه وتین، زۆریه ی شه وه کان له خه وه لده ستایه وه چراکه ی ده ئایسا، بانگی به رده سه ته که م ده کرد، که گوئی له ده نگم ده بوو، ده یگوت: له بری هه قه که م شه و بیداربه و مه خه وه ره وه، ئه ویش وای ده کرد، قه لآم ئوچ و کاغه زه که ی بو ده هینایه وه پیشه وه، منیش ده مگوت: چیه ی ئه ی باوکی عبدالله؟ ئه ویش ده یگوت: واتای فه رمووده یه کم بیر لئیده کرده وه، یان بیر که وته وه، یان باس و بابه تیک، ترسام له بیرم بچیته وه تا به یانی، له به رئه وه داوای فتیله (چرا)م کرد تا کو بینوسمه وه.

(۱) جارودی: موسای کوپی ئه بی الجارود المکیه که قوتابی شافیعی و ماموستا تورموزی بووه.

(محمدی کوپری (یحی) کوپری (حسان) ده لیت: گویم لی بوو که (احمدی کوپری (حنبل) فہرمووی: (محمدی کوپری (ادریسی) شافیعی شاره زاترین کہ سه له فیقی کتیبی خوادا - واته قورئان و ئیسلام - وه له سوننه ته کانی پیغہ مبریش دا (ﷺ) کہ زور شاره زایه و به کہ م پازی نابئ له فہرمووده زانیدا.

(محمدی کوپری (فضل البزار) گویم لیبوو، باو کم ده یگوت: له گه ل نه حمہ دی کوپری حہنبل چووین بۆ حہج، پیئک وه بووین له یه ک مالی ناو مه ککه دا به یانی زوو (أبو عبدالله) واته (احمدی کوپری حہنبل) له خه و ههستا، منیش دواتر له خه و ههستام، دوا ی ئه وه ی نویژی به یانیم کرد، به ده وری مزگه و ته که دا خولیکمدا^(۱) تا چووم له کوپری وانه بیژی (سوفیان) ی کوپری (عہینہ) دا دانیشتم، یه که یه که کوپره کان ده گه پام به دوا ی کوپری احمدی کوپری حہنبل دا، تا کو دوزیمه وه، بینیم که له کوپری کوپری گه نجی عه ره بیدایه، به رگیکی په نگراوی له به ره و کلاویکی (یان فیستیک) ی له سهر دایه، زور قه ره بالغ بوو، به زور جینگه یه کم بۆ خۆم کرده وه و دانیشتم له ته نیشتم ئه حمہ دی کوپری حہنبل وه، پیم گوت: ئه ی باوکی عبدالله وازم له کوپره کانی (کوپری عہینہ)^(۲) هینا که که سانی وه کو (الزهری) و (عومہ ری کوپری دینار) و (زیادی کوپری عه لاقه) و (تابیعیه کان) ی له لا دانیشتبوو، تو بلتی ئه م کوپره گه نجہ له وانه به توانا تر و گرنگتر بی؟ پیشه و ئه حمہ فہرمووی: بیدہنگ به، ئه گه ر قسه یه ک (یان فہرمووده یه ک) ت له به رزاییدا له ده ست چوو بیت، لیره دا که نیشتبوتہ وه ده بدوزیه وه، هیچ زیانیک به ئاین و ژیریت ناگات که لای ئه م گه نجہ دانیشی، به لام ئه گه ر قسه کانی (وانه کانی) ئه م گه نجہ ت له کیس بچن، هه تا پوژی قیامت ده ست ناکه ویتہ وه، هیچ که سیکم نه دیوه به هینده ی ئه م گه نجہ کوپره یشی یه زانا بی له فیقی کتیبی خوادا، ده لیت: منیش پرسیم جا ئه وه کتی یه؟ فہرمووی: محمدی کوپری ئیدریسی شافیعی یه.

(۱) له و سهرده مه دا دوا ی نویژی به یانی حهلقه ی زانست و وانه خویندن له مزگه و ته کانددا داده نرا و فہقن و خه لک بۆیان هه بوو دانیشن.

(۲) کوپری عہینہ یه کیک بووه له وانه بیژہ به ناوبانگه کان.

بی فیزی و ملکہ چکردنی بؤ هه ق:

(الحسن) ی کوپی (عبدالعزیزی جه ره وی، که شیخ و ماموستای (بوخاری) بووه ده فهرمویت، شافیعی فهرمووی: (هرگیز حه زم نه کردووه هاوتاکه م بکه ویتته هه له وه، که لیکدوانمان کردبی، وه هر زانستیکم هه بووی، مه گه هر حه زم کردووه که هه موو که سیک (وه کو من) بیزانیت و (به ته نها) نه دریتته پال من.

{واته: له گه ل هر که سیک مونا زه ره م کردبی، حه زم نه کردووه ئه و که سه بکه ویتته هه له وه و حه زم کردووه هه همیشه خه لکانی تر خویان زانا بن و زانست نه دریتته پال من و من به خاوه نی نه زانریم}.

(الربیع) ده لئ: شافیعی نه خوش که وت، منیش چوم بؤ سه ردانی، باسی ئه و کتیبانه ی کرا که دایناون، فهرمووی: خوازیارم خه لکی ئه م کتیبانه فیر بن و بیزان و هرگیز هیچی نه دریتته پال من (واتا گرنگ نیه ناوی من ببری یان نا، گرنگ ئه وه یه خه لکی فیریان بن).

هر خۆیشی پیشه و شافیعی (خ.ل) گه لیک وته ی شیرین و جوانی هه یه، له وانه، ده فهرمویت: "خوازیارم هر زانستیک که ده یزانم، فیری خه لکیشی بکه م و پاداشتی له سه ر وه ریگرم و که سیش له به رانه ردا سوپاسم نه کات". (واته پاداشتم له لای خوا ده وی، نه ک سوپاسی خه لکی).

هه روه ها ده فهرمویت: "هه رچی شتیک که من پیم گوتون، ئه گه ر ژیریتان شایه تی له سه ر نه دا و قه بولی نه کرد، ئیوه ش قه بولی مه که ن، چونکه ژیری ناچاره مل بدات بؤ هه ق، هه رگیز له گه ل هیچ که سیک مونا زه ره م نه کردووه، مه گه ر هر مه به ستم پینمایی کردنی بووه، وه هرگیز مونا زه ره م له گه ل هیچ که سی نه کردووه، مه گه ر هر حه زم کردووه که نه که ویتته هه له وه".

وهرع و خواپهرستی:

(ربیع المرادی) ی میصری ده لیت: شافیعی له هه موو مانگیکی ره مه زاندا شهست جار قورئانی خه تم ده کرد، هه موویشی له نو یژدا ده خویند.

(ربیع) ی کوپی (سلیمان) یش ده لیت: شافیعی فه رموی: ماوه ی شازده ساله نه مهیشتوه که تیر بخۆم، چونکه تیر خواردن ئه بیته هۆی قورس بوونی له ش و ره قبوونی دل و که مکردنه وه ی زیره کی و خه هاتن و مروژ له خواپهرستی لاواز ده کات.

به خشندهیی شافیعی:

(محمد عبدالله) ی میصری، ده لیت: شافیعی که سیکی زۆر به خشنده بوو، هاوتای ئه وم له ناو خه لکدا نه دیوه.

(عه مروی سه رچی) ده لیت: شافیعی به خشنده ترین که سه له پرووی به خشینی دینارو دره م و خۆراکه وه. شافیعی پیی گوتم: له ته مه نی خۆمدا سی جار مایه پوت بووم و ناچار بووم هه رچیم هه یه له زۆر و که م بیفرۆشم، ته نانه ت خشلی کچه که م و هاوسه ره که یشم، وه هه رگیز ره هنم نه کردوه.

(محمد البستی) سه جستانی ده لیت: ده چووین بۆ شاری مه ککه، شافیعی له که مترین به خشینیش درییی نه ده کرد.

زمانپاراوی و پهوانبیزیی و شایه‌تدانی زانایان بوئی:

(ربیع) کوپی (سلیمان) ده‌لئیت: گویم لی بوو که (عبدالملك)ی کوپی هشام)ی نه‌هوی، خاوه‌نی (المغازی) ده‌یگوت: (شافیعی له‌و‌که‌سانه‌یه که زمانی لی و‌رده‌گیریت)، ه‌روه‌ها نه‌حمه‌دی کوپی ح‌ن‌ب‌ل ده‌فرمویت: (شافیعی له‌ زمانپه‌وانترینی که‌سه‌کانه) (مالك) خ.ل سه‌رسام بوو به‌ خویندنه‌وه‌که‌ی چونکه زور زمانی په‌وان بوو.

(أبو عبید القاسم)ی کوپی (سه‌لام) ده‌لئیت: شافیعی له‌و‌که‌سانه‌یه که زمانی لی و‌رده‌گیریت، یان په‌کټکه له‌ که‌سه‌ شاره‌زاکانی زمان.

(ربیع)ی کوپی (سلیمان) ده‌لئیت: (شافیعی نمونه‌ی که‌سیتی ع‌ره‌بی و‌ زمانی ع‌ره‌بی په) و‌اتا (د‌رون ع‌ره‌بی و‌ زمان ع‌ره‌بیه).
(أحمد)ی کوپی (سوره‌یج) ده‌لئیت: (هیچ که‌سیکم نه‌دیوه که به‌ هینده‌ی شافیعی به‌ د‌مو دوو زمانپاراو بیټ).

(أبو نعیم الأسترابادی) ده‌لئیت: گویم لی بوو (ربیع) ده‌یگوت: نه‌گه‌ر شافیعیټ ده‌بینی سه‌رسام ده‌بوویت له‌ زمانپاراوی و‌ په‌وانبیزیه‌که‌ی، خو نه‌گه‌ر نه‌م کتیبانه‌ی که‌ دایان‌ون به‌ زمانی تاییه‌تی و‌ ناوازه‌که‌ی خو‌ی بینوسینا په - و‌اتا به‌ شیواز و‌ نه‌ده‌بیات و‌ زمانه‌که‌ی که‌ له‌ مونا‌زه‌ره‌کانیدا له‌گه‌لمان به‌کاری دینی - که‌س نه‌یده‌توانی کتیبه‌کانی نه‌و بخوینتته‌وه، به‌هوی نه‌و زمان په‌وانی و‌ وشه‌سازیه‌ی که‌ تیا‌یاندایه، به‌لام به‌وه باشه که‌ کتیبه‌کانی له‌سه‌ر ناستی گشتی و‌ به‌ زمانی زورینه‌ نووسیون.

(جاحظ) ده‌لئیت: (نه‌و کتیبانه‌م ته‌ماشا کرد که‌ که‌سانی هه‌لکه‌وته‌و ده‌گه‌من د‌ه‌باره‌ی زانسته‌کان نویسیانن، نه‌مبینی هیچ که‌سیک له‌ موطنه‌ لیبی (شافیعی) باشت بی، قسه‌کانی نه‌و ریزکردنی دوپره به‌ د‌وای دوپردا)، {واته وشه‌کان وه‌ک ده‌نکوله‌ی دوپره و‌ مرواری به‌د‌وای په‌کدا جوشداون}.

وتمان: کۆچی دوايي کرد، خودا لیتی خۆش بیّت، ئەو پیاوه زۆر بە کول گریا، ئینجا نزاى کرد و گوتی: رەحمەت و لیخۆشبوونی خودای بەسەردا بیاریت، بەپاستی بە زمانە پوونەکەى بەلگە داخراوەکان دەکرانەو، نەیارانی لە پوویدا دادەخران، کەسیکی بەلگە پوون بوو، پووه رەشەکان لە بەرانبەریدا بە شەرمەزاری دادەشۆران، بە رابوۆچوونە فراوانەکانی دەرگا داخراوەکان دەکرانەو، ئینجا پیاووەکە پۆیشت.

(ابن خەلەکان)ی خاوەنی کتییی (وفیات الأعیان) دەلێت: هەموو زانایان لە دەوری ئەو جەمەن هەر لە فەرموودەناسان و فیکه و ئوصول و زمان و نەحو و ئەوانی تریش، هەموویان لەسەر متمانەى ئەون، وە لە سپاردەو دادپەروری و زوهد و وەرع و ژیاننامەو هیمەت بەرزى و بەخشندەیی ئەو بەهرەمەندن. کەواتە سالی (۲۰۴)ی کۆچی بەرانبەرە لەگەڵ (۷۸۴)ی زاینی.

کاتیک ئەم زانا و خاواناسە گەرەیه کۆچی دوايي کرد، چەندین کەس لە نوسەر و ئەدیب و شاعیر و زانایانی جیهانی ئیسلامی پەخشان و هۆنراوەی شیوه‌نیان بۆ نووسی، یەکتیک لەوانە هۆنراوەیەکی (محمد)ی کورپی (درید)ە، بە پێویست نەزانرا لێرەدا دابنری، چونکە خودی شافیعی حەزی لە پیاوەلەدان نەکردووه و هەمیشە ویستویەتی ئەو زانستەى کە هی خۆیشی بووه، نەدریتە پالی، بەلکو سوود بگەیهنێ بە خەلکی و پاداشتی لای خودای گەرە دەست بگەوێت.^(۱)

(۱) هۆیکى تر ئەوێه کە پالی پێوہ نام بۆ نەنوسینی ئەو هۆنراوہیە تیکەل نەبوونە بە هۆنراوہکانی شافیعی، هاوکات هەرکەسێک دەیهوێت ئەو پیاوەلەدانەى (محمد)ی کورپی (درید) بخوینیتەوہ دەتوانیت لەم سن سەرچاوانەدا ببیینی (دیوان الامام الشافعی) جمعة (محمد عقیف الزعبی) طبعة الأولى، سنة ۱۹۷۱، (وفیات الأعیان) ل (ابن خلکان) ج ۳ ص ۳۰۹. (تاریخ بغداد) ل (الخطیب البغدادي).

هه‌ندی زانیاری دهرباره‌ی شافیعی

له‌و دیوانه‌دا که (مختار فوزی النعال) کۆی کردووته‌وه

ئه‌و دیوانه‌ی که من کردومه به بنه‌مای سه‌ره‌کی بۆ ئه‌وه‌ی هۆنراوه‌کانی پێشه‌وا شافیعی (خ.ل) لێوه وه‌ریگێرپه سه‌ر زمانێ شیریینی کوردی ئه‌و دیوانه‌یه‌تی که (محمد عقیف الزعبی) له ساڵی ۱۹۷۱ چاپی کردوو له به‌غداد، که به چاپی چواره‌م ناسراوه و پیکهاتوو له (۱۰۳) لاپه‌ره‌ی مامناوه‌ندی، پێشه‌کی و کورته‌یه‌ک له ژياننامه‌ی شافیعی و پێرست و به‌حری شیعه‌ره‌کان و سه‌رچاوه‌کانی تێدایه، بۆ رافه و وشه نامۆکانیش په‌راویزی له دامینی لاپه‌ره‌کاندا داناوه، به‌لام له ساڵی ۲۰۰۴ زاینی دا (مختار فوزی النعال) سه‌ر له‌نۆی دیوانه‌که‌ی شافیعی کۆکردووته‌وه و چاپی کردووته‌وه له تویی (۱۱۲) لاپه‌ره‌دا له (حه‌له‌بی سوریا) و (دار الرضوان) بۆی چاپ کردوو، ته‌نها کورته ژيانتیکی شافیعی و که‌میک له خه‌سه‌له‌ته‌کانی شیعه‌ری شافیعی باس کردوو و هۆنراوه‌کانی داناوه‌ته‌وه، له شوینی پیوست په‌راویزی داناوه، به‌لام گه‌لێک هۆنراوه‌ی تێدایه که له دیوانه چاپکراوه‌که‌ی (الزعبی)دا نیه، ته‌نانه‌ت خۆیشی گومانی له هه‌ندیکیان هه‌یه و ئاماژه‌یشی پێداون که دراونه‌ته پالی و ساخ نه‌بوونه‌ته‌وه، منیش لێره‌دا ئه‌وانه‌م داناوه‌ته‌وه که زۆر گومانای نین، واته به دوو دیوان (عیراقی یه‌ک) و (سوریه‌ک) دیوانه کوردیه‌که‌م پیکه‌یتاوه، لێره‌شدا هه‌ندی زانیاری زیاتر دهرباره‌ی شافیعی ده‌خه‌مه‌پوو که له کۆکراوه‌که‌ی (مختار فوزی)دا هه‌نه و له هی (الزعبی)دا نین:

ئیمامی شافیعی ده‌فه‌رمویت: (ماوه‌ی ده ساڵ تیر زگی خۆم نانی جۆم نه‌خوارد، چونکه تیربوون دل ره‌ق ده‌کات، زنگی له‌ناو ده‌بات، خه‌و ده‌هینئ، خاوه‌نه‌که‌ی سست ده‌کات له هه‌ستانه‌وه‌ی شه‌وانه بۆ خواپه‌رستی).

دایکی شافیعی (فاطمه‌ی کچی (عبدالله‌ی کورپی (الحسن‌ی کورپی (الحسین‌ی (علی کورپی ئه‌بی طالب‌ه، هیشتا شافیعی ته‌مه‌نی دوو ساڵ نه‌ده‌بوو، که (ادریس‌ی) باوکی کۆچی دواپی کرد، دایکی بردی بۆ شاری مه‌که‌ه، ژيانتیکی زۆر

هه‌زارانه ده‌ژيان، خستيه به‌ر خويندنی قورئان و زانسته‌کانی ئه‌و سه‌رده‌مه له
 فه‌رمووده و فيقه، منالّ بوو که قورئانی پيرۆزی به‌ ته‌واوه‌تی له‌به‌رکرد، له‌گه‌ل
 ژماره‌یه‌کی زۆری فه‌رمووده‌کانی پیتفه‌مبه‌ری نازدار (د.خ)، چووه‌ خزمه‌تی پیتشه‌وا
 (مالك) خ.ل به‌رله‌وه‌ی له‌لای ئه‌و زاته‌ ده‌ست بکات به‌ خويندن، کتیبی
 (الموطأ) ه‌که‌ی به‌ ته‌واوه‌تی له‌به‌ر کردبوو، دواتر پووی کرده (شاری نه‌جران‌ی)
 ولاتی (یه‌مه‌ن) بۆ خويندن، شافیعی کۆل و بارێکی گه‌وره‌ی کتیبی پێ بوو، به‌لام
 نه‌م پووداوه‌ سه‌یره‌ی به‌سه‌رهات، شافیعی (خ.ل) ده‌فه‌رمووت:

له (یه‌مه‌ن) به‌رێ کهتم، پیم که‌وته‌ لای پیاویکی چاو شینی ته‌وێل پانی کۆسه
 و بێ پیش، نه‌م جۆره‌ سیمایانه له‌ زانستی که‌س ناسیدا پيستری جۆره‌ سروشتن،
 به‌ پیاوه‌که‌م وت ئه‌رئ شوینیک هه‌یه‌ لێی لابه‌م و پشوویه‌ک بده‌ین، گوته‌ی: به‌لێ،
 بردمیه‌وه‌ بۆ مائی خۆی، وامزانی به‌پیزترین که‌سه، خۆراکیکی زۆر نایابی بۆ ئیواره
 بۆ ناردین، ئالیکي دا به‌ ولاخه‌که‌م، پاخه‌ر و پیتخه‌فی دامی، شه‌و له‌ناو جینگاکه‌مدا
 ته‌پاو تلم ده‌کرد، بیرم ده‌کرده‌وه‌ و به‌ خۆم ده‌گوت: باشه‌ من چی بلیم به‌رانبه‌ر
 نه‌م پیاوه‌ و کتیبه‌کانم؟ (واته‌ به‌ پێی نیشانه‌کانی ده‌بوایه‌ پیاویکی وا چاک
 نه‌بوایه‌، وه‌ک من له‌ و باره‌ کتیبه‌دا خويندومه‌)، نه‌مه‌ به‌پیزترین پیاوه‌ و زۆر
 به‌خشنده‌یه‌..! له‌ کۆتاییدا به‌ خۆم گوت وا باشه‌ ئه‌و کتیبانه‌ فریده‌م، که‌ پۆژ
 بووه‌وه‌ به‌ پیاوه‌که‌م گوت: نه‌گه‌ر هاتیت بۆ مه‌که‌ هه‌والی مائی محمدي کورپی
 ئیدرسی شافیعی بېرسه‌، پیاوه‌که‌ به‌ گالته‌پیکردنه‌وه‌ گوته‌ی: چیه‌ ده‌مسه‌پیری به
 باوکت؟ بۆچی له‌جیاتی باوکت به‌خپوت ده‌که‌م؟ نا.. ده‌زانی خه‌رجی دوینیی تو
 گه‌یشتۆته‌ چه‌ند؟ گوتم: چه‌ند؟ گوته‌ی: خۆراک و پیتخۆرم بۆ کرپیت به‌ دوو دره‌م،
 بۆنیک به‌ سێ دره‌م، ئالیک بۆ ولاخه‌که‌ت، وه‌ کرپی پاخه‌ر و پیتخه‌فه‌که‌ت..!
 شافیعی ده‌فه‌رمووت: به‌ به‌رده‌سته‌که‌م گوت: بیده‌رئ، ئینجا پرسیارم لیکرد هيجی
 تر ماوه‌؟ گوته‌ی: کرپی خانووه‌که‌، من جیی خۆم ته‌نگه‌به‌ر کرد له‌به‌ر خاتری
 فراوانکردنی جینگه‌ی ئیوه‌، شافیعی ده‌لێ: کتیبه‌کانم له‌لا زیاتر خۆشه‌ویست بوو،

به‌رله‌وه‌ی بۆم به پیاوه‌که‌م گوت: هیچی تر ماوه؟ گوتی: بۆ خوا ریسوات کات، هیج که‌سینکم نه‌دیوه که له تو خراپتر بی...!

له تهمه‌نی سی و چوار سالی‌دا شافیعی سه‌ردانی به‌غدا‌ی کردوه و ماوه‌ی دوو سال له‌وی ماوه‌ته‌وه و له و ماوه‌یه‌دا فیهی خه‌لکی عیراقی‌شی خویند و که‌گه‌رایه‌وه بۆ مه‌دینه کتیبی (علم اصول الفقه)‌ی دانا، له (میصر) کۆچی دوایی کرد و له گۆرستانیکه‌ی نه‌وی ئه‌سه‌رده‌ی خاک کرا که ئیستا پیتی ده‌گوتری (گۆرستانی شافیعی)، (صلاح الدینی ئه‌یوبی) کاتی خۆی فرمانی کرد که خویندنگه‌یه‌ک له نزیکه‌ی گۆره‌که‌ی دروست بکری بۆ خویندنی فیهی ئیسلامی و پیره‌وی شافیعی که ئیستا به‌ خویندنگه‌ی (صلاحیه) ناسراوه.

کاتی خۆی تۆمه‌تبار کراوه به‌وه‌ی که (رافزی)‌یه و ته‌نها لایه‌نگری (علی کوری ئه‌بی طالب) ه‌بووه ته‌ مایه‌ی ئازاوه له بنه‌ماله‌که‌ی پیغه‌مبه‌ردا (د.خ)، له‌به‌ر ره‌واندنه‌وه‌ی ئه‌و گومانه‌ هۆنراوه‌ی به‌سه‌ر هه‌موو جینشینه‌کاندا گوتوه، کاتی ئه‌و قسه‌یه‌ی بیسته‌وه.

ده‌ریاره‌ی هۆنراوه‌کانی‌شی، هه‌میشه ئامانجی نویسی هۆنراوه له‌لای شافیعی بریتی بووه له ئاراسته‌کردن و وه‌ک به‌شیک له شیوازی بانگخوازی به‌کاری هیناوه، هۆنراوه‌کانی‌شی به‌وه‌ ده‌ناسرینه‌وه که چه‌ند خه‌سه‌له‌تیکه‌ی تایبه‌تیان تیدا‌یه، له‌وانه‌ش: زانیی فیهی ئیسلامی، حیکمه‌ت، رینمایی، په‌ند، هۆنراوه‌کانی دورن له و ئامانجه هۆنراوه‌بیانه‌ی که له هۆنراوه‌ی کلاسیکی ئه‌و سه‌رده‌مه‌دا باو بوون و ره‌واجیان هه‌بووه، که پر بوون له پیا‌هه‌لدانی بی‌هوده و غه‌زله و دنیا‌داری، خۆی‌شی هه‌رگیز چه‌زی نه‌کردوه که به‌ شاعیر بنا‌سری‌ت، هه‌روه‌کو له هۆنراوه‌یه‌کی دا ده‌فه‌رموی‌ت:

ئه‌گه‌ر هۆنراوه لای زانا، به‌هایه‌کی ئه‌وتۆی ده‌بوو

ئه‌وا هۆنراوه‌ی ئه‌مۆی من، با‌شتر له‌ هی (له‌بید) ده‌بوو

که (له‌بید) شاعیریکه‌ی به‌توانا و لئه‌هاتووی سه‌رده‌می پيش خۆی بووه.

زۆرىك له ئەدىب و نوسەران ھۆنراوەكانى ئەو زاتە بەرزەيان لەبەر بوووە بە نمونە لە وانە و بابەتەكانياندا ھېناوياننەو، جگە لەوەش گەلێك كەس ھاتوون ھۆنراوەكانى ئەويان كۆکردوونەتەو، تەنانەت ديوانەكەى بە چەندىن چەشن و جۆر پازدە جار كۆكراووەتەو، ھەريەكە لەو نوسخانەش كەم تا زۆر لە بەكترى جياواز بوون، ئەمیان كۆمەلەى ھۆنراوەى تێدا بوو كە ھى ئەو بوو ھەندىكى تىشى تێدا بوو كە دراوہ تە پالى، يان ھەندى ھۆنراوەى ھەر تێدا نەبوو، ديسانەو لە نوسخەيەكى تردا ئەو ھەيان ھەبوو و ئەو ھى تريان نەبوو، ھۆنراوەكانىشى لەناو جەرگەى چەندىن كىتب و نوسراو دا تەخشان و پەخشان بوون و بە تەواوہتى لە يەك ديوان دا كۆنەكراوونەتەو، لەو كىتبانەش كە ھۆنراوەكانى شافىعيان تێدا، ھەكو كىتبى (حلىة الأولياء و معجم الأدباء) و (وفيات الأعيان) و (البدایة والنہایة) و (بھجۃ المجالس) و (المستطرف) و (الكشكول) و (المخلاة) و گەلێك كىتبى تر، منيش ئەم ھۆنراوانەم ھەمووى كۆكردووە و بەراوردەم كردن، لەم كارەشمدا ئەو ديوانەم كردە بنەما كە مامۆستا (سليمان البوطى) كۆى كردووەتەو و ئەوانەشم بۆ زياد كردووە كە لەئەودا نين و لەملاولاه دۆزىومنەتەو.

كەسانى تىرش جگە لە (البوطى) ھەن كە ھۆنراوەكانى پيشەوا شافىعيان كۆكردووەتەو و پافەيان كردون و لىكدانەو ھى تايبەتى خويان بۆ كردون بەتايبەتى دەربارەى ھەندى وشە و زاراوہى نامۆ، سەرکەوتوترينيان كە وردەكارى باشى تێدا كردووە ئەو ديوانەيە كە مامۆستا (زەدى يەكن) پىكى ھېناو و لەلايەن (دار الثقافة) ھو لە سالى ١٩٦١ لە بەيروت چاپكراو، ھەروەھا مامۆستا (محمد عفيف الزعبي) لە سالى ١٩٧١ ديوانىكى بەچاپ گەياند لەلايەن (دامەزراوہى زەعبى) يەو و ئەوانەيشى بۆ زياد كردبوو كە (زەدى يەكن) تىبەپانە بوو، يان بەسەرياندا ھەلبورابوو، لەدواى ئەويش (دار القلم العربى) ديوانەكەى كە لەلايەن (عبدالقادر مايو) كۆكراووەو چاپكرد، لە ديمەشقىش لەلايەن (دار البشائر) ھو ديوانەكەى چاپكرا كە مامۆستا (عبدالمجيد ھمو) كۆى كردبوو، مامۆستا (أميل يعقوب) يش نوسخەيەكى تىر چاپكرد لە (دار الكتاب العربى) بە لىكدانەو ھى وردەو، كە زۆر

ورده کاری باشتی تیدابوو به بهراورد له گه ل چاپکراوه کانی پیشووتر، له کوتاییدا نه و نوسخه یانم کردوو ته وه بنه ما که ماموستا (سلیمان البوطی) چاپی کردوو له لایه ن دامه زراوه ی (الریان) ی دیمه شقه وه، چونکه نۆزینه ی هۆنراوه کانی و نه وانه یشی تیدایه که دراونه ته پالی، ناشمه وی ئاماژه به وورده نامیلکانه بکه م که به ناوی (دیوانی شافیعی) یه وه چاپکراون و لیره و له وی چاپ و په خش کراون، چونکه له و باوه ره دا نیم که نه وانه پیویست به هه لویسته له سه رکردن بکه ن، یان له باره یانه وه بدویین، نه وه یان و به ها کانیان به جی ده هیلم بق خوینه رانی به ریز خویان.

دوای نه وه ی من شتیکی نویم نه هیناوه، به لکو نه و هۆنراوانه م کۆکردوو ته وه که خودی شافیعی وتویه تی یان دراونه ته پالی و هه ردوو جۆره که یشم جیا کردونه ته وه و ئاماژه م پیداون، هه روه ها سه رناوم داناوه بق هۆنراوه کان به پیی گونجاندنی ناوه پۆکه که یان، ئومیده وارم که خوینه ران به دلایان بیت و خوای گه وره ش به ئاگایه له پار و نیازه کانی دلان.^(۱)

مختار فوزی النعال

شاری حه له ب

۲۰۰۳/۱۰/۱

(۱) وا باس ده که ن که پیشه وا شافیعی سه ردانی عیراق و به سه ره ی کردوو، هاتوو ته کوردستان و له (سید صادق) ماوه ته وه، کاتی خۆی پالی دابوو به داریکه وه، که تا کو سالانی هه شتا کانی هه و دره خته مابوو، پییان ده گووت (دره ختی شافیعی).

تۆيشوو

تۆيشوو سبەينىت ھەلگەرە
كەرىبوارى سەرسەفەرى
بەس دنيا بدە بەكۆلتا
كەنازانى بۆكويى بەرى
كۆكردنەوت بۆخەلكىيە
بۆئەوانىشتە كۆلبەرى
جىيى تىشوو دارانت دەوى و
بەتەماش نىت تىشوو بەرى
پىر كە تىشوو كە (ئىستا) ت لە بەردەمدايە
شەوى تارىكت لەپىشە
پىنگەت ئىجتاجى چىرايە
بەسبەينى وە مەنازە
خوادەزانى، چەندى دويى
وانى مەپۆ لەژىر خاكايە
نۆد جىار تەرمەت بۆگۆرستان
لەگەل خەلكىدا بىردووە
دەنيا بە ئىسە وپۆزەش دى
تەرمەكەت تىوى
كەخەلكى ھەلىان گرتوہ

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱)

راستە ددان ئىشە، زۆر بە ئازار و بىزاركەرە، بەلام ھەلگىشانى ددان، بە تايبەتى خوئى، زۆر بە ئىشە، نەخوازە لالە و سەردەمەدا كە پىشەوا شافىعى تايادا ژياوہ، نە داو و دەرمىانى پزىشكى ددان و نە بەنج ھەبووہ، بەلكو بە نوكى خەنجەر يان بە گازى بىزمار ھەلگىشان ددانىان دەردەھىتتا، ئەوہ كارىكى زۆر بە ئازار بووہ، ھەروہا زۆر ناخۆشە مرقۇلە زىندان و بەندىخانەدا دەست بەسەر بىت، لەوہش ناخۆشتر ئەوہىە كە لەناو ئەو بەندىخانەيەدا ئەشكەنجە و ئازار بدرى و دەنگى ھاوارىشى بە كەس نەگات، لەم دوو شتە گرانتر برىتتە لەو كاتەى كە پۆحمان دەردەھىنرىت و لە سەرە مەرگى تەزو و ئازارەكانى گيانەلادان، ھەموو لايەكمان حەز دەكەين تەمەن درىژ بىن، بەلام كە دەچىنە سالوہ و تەمەن دەگوزەرىنن، ئىنجا خۆزگە و برىا بۆ تەمەنى پابردوومان دەخوازىن و (سال بۆ سال خۆزگە بە پار)، خۆ ئەگەر تەمەنىشمان بگەپىتەوہ بۆ دواوہ زۆر ناخۆشە بەلامانەوہ (وہكو يارانى ئەشكەوت، خۆمان مەرگ بە ئاوات دەخوازىن)، لەبەرئەوہ دوينى ئەگەر خۆش بوو، يان ناخۆش، ئەوہ چاكە كە پابورد، زۆر ناخۆشە سەر لەنوئى بگەپىتەوہ (خىر لەوہدايە كە پوویدا) كەواتە دوا كىشانەوہى كات (كە مەحالە) زۆر ناخۆشە، يان گەپانەوہى پۆژ و ھەلاتنى لە خۆراواوہ.

گەرما ناخۆشە و لەو كاتەدا ئارەزوى فىنكبوونەوہ دەكەين، بەلام كاتى فىنكايەتتەكە لە سنور دەردەچى و دەگاتە بەفر و كرىوہ و سەرما و تەزىن، ئەوا دىسانەوہ گران و سەخلەتە لەسەر مرقۇ.

تۆلەسەندەنەوہ خۆشە، بەلام ناخۆشەكە لەوہدايە، كە خۆزگە ھەلە و تاوان روى نەداياو ئەو تۆلەيشى بەدواى خۆيدا نەھىتايە، جا ئەگەر كەسەكە تۆبىت كە تۆلەت لى دەسەنرىتەوہ، ئەوا زۆر لەسەر شانت گرانە.

كەولگەردن و دامالبنى پىست زۆر سەختە، خۆ ئەگەر لە شوپىنىكى سىبەر و نىسىدا بى سەخت ترە و خاوبوونەوہ پوونادات.

خواردنی گوشتی کال ئەگەر حەلالیش بێ ناخۆشه، ئینجا ئەگەر ئەو گوشتە گوشتی قۆریلە و مارمیلکە و شەوگەردی زیندوو بیت و زۆرت لێ بکریت کە بە تۆبزی دەست بکەیت بە خواردنی و لەلای سەریهوه دایکروژیت، چ دیمەنیکى قیزهون و بیزراوه!

پاوکردنی سنوردار خۆشه، بەلام ئەگەر بەزۆر بتنیرن بۆ پاوکردنی ورج، بە چەکیکی لاواز، چ زەحمەتیکى گەورە و ترسناکە، پەنگە لەو ناخۆشتر ئەو بێ کە تۆویکی گرانبەهای دانەوێڵە بەسەر زەویە کدا دابجیتیت کە زۆر چاک دانیابیت هیچ پووەکیک لەو زەویە چەقەن و مردەلەیه دا ناپوویت، ئەمە مەگەر خەونیش بێ بەلاتەو ناخۆشه، ئەى ئەگەر راستى بێ؟

ئاگرێکی دارت لەسەر خۆلەمیشیکى زۆر کردووەتەو، هەر دارى دەخەیتە سەر و گر ناگریت، ناچار خیرا خیرا فووی پیا دەکەیت و تەپ و تۆزی خۆلەکە پوخسارت دادەپۆشێ و چاوت پێ دەکاتەو و تووشى سەر ئیشەیهکی توندت دەکات، بەلام سەمکارێک بەسەر تەو و پراوەستاوه زۆرت لێ دەکات کە هەر دەبێ ئاگرە کە دابگیرسێنى ئەو کارێکی گرانە.

هەژارو بێ بەرگ بیت، لەپووت و پەجالیدا شەرمەزاری داتبگرێ، لەبەردەست کورتى و قەرزاربت خانووەکەت بە نرخیکى زۆر کەم، وەك چارەکە نرخى خۆی (چارە فەلس) هەرزان فرۆش بکەیت، تەنانەت خوف و پێلاوی پێى خۆشت بفرۆشیت، بەهۆی ئەمانەو هەمان ئەتوانیت یان پووت نەیت سەردانى خزم و خۆیش و دۆستانت بکەیت و لییان دابرییت، کە دابرانى خزم و نازیزان باریکی بێ نەوایی و بیکەسى و تەنهاییت بۆ دروست دەکات، سەرەپای ئەو هەموو گرفت و کێشانه بە گوش و گوریسی بەستنهوه و پاکیشانى کەشتیهکان دەست و پات ببهستن و پاتکێشن، ئەم هەموو شتانهى کە باسمانکردن یەك لە یەكترى ناخۆشترە، بەلام شافیعی خ.ل لە دێپى کۆتایی هۆنراوه کەیدا دەفەرموویت، هیشتا ئەمانە سادە و ئاسانە بە بەراورد لەگەڵ شتیکی تردا کە لە هەموویان سەختتر و گرانترە لەسەر دلی مرفیکی بەپیز و نەجیب و خانەدان و ئازاد کە پێویستی بە هاوکاری

یارمەتی کە سێکی خراپ و نادان و نانه جیب بووه و ناچار بووه له ده‌رگای بدات و داوای یارمەتی لی بکات، جا ئه‌و نانه جیبه یارمەتی بدات یان یارمەتی نه‌دات تا راده‌یه‌ک وه‌کو یه‌ک وایه، چونکه ئه‌گه‌ر یارمەتی بدات ئه‌وا منه‌تێکی زۆری له‌سه‌ر ده‌کات و له‌هه‌موو شوێنێی باسی ده‌کات، ئه‌گه‌ر یارمه‌تیشی نه‌دات ئه‌وا هه‌ر ئه‌و کاره‌ بۆ خۆی مردنێکه‌ بۆ که‌سه‌ نه‌جیبه‌که‌ و سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش که‌سه‌کانی تر هه‌ر ناوی ده‌هێنێ و باسی ده‌کات به‌وه‌ی که‌ ئه‌و که‌سه‌ داوای یارمەتی له‌م کردووه^(۱).

عزة النفس

وَتَزْعُ نَفْسٍ وِرْدٌ أَمْسٍ	لَقَلْعُ ضِرْسٍ وَضَرْبُ حَبْسٍ
وَدَبْسُ جِلْدٍ بِغَيْرِ شَمْسٍ	رَقْرُ بَرْدٍ وَقَوْدُ قَرْدٍ
وَصَرْفُ حُبِّ بِأَرْضِ خَرْسٍ	وَأَكْلُ ضَبِّ وَصَيْدُ دُبِّ
وَبَيْعُ دَارٍ بِرَيْعِ فِلْسٍ	وَتَفْحُ نَارٍ وَحَمْلُ عَارٍ
وَضَرْبُ الْفِرِّ بِحَبْلِ قَلْسٍ	وَبَيْعُ حُفِّ وَعَدْمُ الْفِرِّ
يَرْجُونَ نَوَالًا بِبَابِ نَخْسٍ	أَفْوَنُ مِنْ وَقْفَةِ الْحُرِّ

(۱) ص ۵۲، عزة النفس / لقلع ضرس و ضرب حبس

(دەروون بەزى)

خىرى كىشان^(۱)، لە زىندان پىاتاكاكىشان
گيانىدەركىشان، كات دواكشان^(۲)
لەبەر كىتوھ^(۳) دا مردن، تۆلەسەندىن
لە نىسنى^(۴) دا كەولكردن، تا گيانكىشان
پاۋى وىچ، داكىرمانى گۆشت مارمىلكە كىچە كىچ
تۆۋەشاندن، بە چەقەنى^(۵) پىر ئارىشان
فولكىردن لە ئاگردان، لەبى بەرگىت شەرم تىكان
تالانفرۆشى مال و لان، بە چارەكە فىلسى ھەرزان
دابراۋى خىزم و خۆشى بى، فرۆشى پىلاۋى (پى)ش بى
پەلكىشتەكن بە گۆشى^(۶) كەشتى پاكىشان
ھىشتا گەلى ساناتىرە^(۷) لە پاۋەستانى خانەدان
لە بەردەرگەى كەسىكى سوك و پىنەزەن

(۱) خىرى: خىرى: جۆرىكە لە ددان: خىرى كۆپەكەى (أضراس)ھ

(۲) كات دوا كشان: كشانە دواۋەى كات و پىچەۋانە بوونەۋەى.

(۳) كىتوھ: سەرمایەكى توند و بەفارىن بە باۋە.

(۴) نىسنى: نىسا: سا: ساپە: سىپەر لە ۋەزى زىستاندا، ئەو جىيەى ھەتاۋ نايگىتەۋە، يان كەم

بىگىتەۋە.

(۵) چەقەن: پەقەن، زەۋى بى پىت و تۆۋنەخۋاز و ئارىش و ئالۆزە.

(۶) گۆش: پەت، گورىس، جەبل.

(۷) ساناتىر: ئاساتىر، ئاساپى ترە.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۲)

نۆربەمان وا ھەست دەكەين كە ئەو پوداوانەى بەسەرمان دین بەتایبەتى ناخۆشەكان گوايە خەتای پۆزگار و كاتە، بۆيە نۆزىك لە ئىمە و بگرە شاعىرانىش گلەيى لە كات و زەمانە دەكەن^(۱)، بەلام لەپاستىدا پۆزگارنىش بەكۆكە لەو دروستكراوانەى كە بەفەرمانى خودا دىت و دەچى و ھىچ دەسەلاتىكى نىە، شافىعى خ.ل دەزانىت كە ئەو ھەلەيەى خەلكى وا بە ئاسانى راست ناكۆرتەو، بۆيە لەسەر زمانى ئەوانە دەفەرمۆيت، تۆ واز لە پۆزگار بىنە، ھەرچى دەكات با بىكات (چونكە ھىچى بەدەست نىە)، تۆ سروشت و كارى خۆت تىك مەدەو لەجىي خۆتەو دەرون ت پاك پابگرە، مادام قەزاو قەدەرى خوايى لەكاردايەو باوھەيتاننىشت بە ئىسلام بەشىكى برىتە لە باوھەيتون بە قەزا و قەدەر بە ھەردوك بارەكەيدا.

ئارام لە خۆت مەبەرە، بەرانبەر كۆست و كۆسپ و پوداوانەكانى شەو (واتە دنيا) چونكە ئەم دنيايە شەو و لە قىامەتدا پۆزى راستەقىنەو نەبپراو ھەلدىت و پوداوانە دنيايەكان خەسلەتى بەردەوامىيان تىدا نىە، كەسىكى بى وەرە ترساو مەبە، بە دلئىرى و خۆپاگرىو ھە زال بە بەسەر كۆسپەكانداو، با تۆى باوھەيتدار پەوشتى لىبور دەيى و لەخۆبوردن و ئەمەكدارىت تىدا بى، كە ئەوانە پەوشتى باوھەيتدارانن، لە كاتى ناخۆشەكاندا بەوفا بەو خۆشەكانى پابردووت لەياد بىت، جا ئەگەر ئەو پەوشتانەت تىدا چەسپ بوو، ئەوا ھەرچەندە بە پوكەش نەنگى و كەموكۆپىت لەناو خەلكىدا ھەبى، ئەو خاوانە دەبنە سەر قەپاغى داپۆشىنى ئەو كەم و كۆپى و نەيتىانەت.

بەخشندەيى و پىزدارى دەبىتە ھۆى داپۆشىنى نەنگى و كەچى و عەيبەكان، ھەروەھا سەخاوەتمەندان و ايان گوتووە.

(۱) شاعىرانى كوردىش ھەيە وەك ھى گەلانى تر ھاوشىوھى ئەو ھۆنراوانەيان ھەيە كە گلەيى لەسەردەم و پۆزگار دەكەن و بە چەرخى چەپگەرد ناويان بردووە، وريا بن خواى گەورە دەفەرمۆى (جوئىن بە كات مەدەن، كە من كاتم).

زه لیل و کهسیف و بی دهره تان و داماو خۆت نیشانی دوژمنانت مه ده، چونکه هه میسه دوژمنان له دهره فته ده گهرین بۆ ئه وهی گنچه ل و به لات بۆ دروست بکه ن، تکاو داوای لیبوردن و به خشنده یی له مرۆفی چروک و ده ست ته نگ مه که، خۆت ده زانیت که مرۆفی تینوو ئاوی له ئاگره وه ده ست ناکه ویت، که واته تۆش له چروکه وه ئه وه ت ده ست ناکه ویت که لئی ده خوازیت و پتویسته، وا مه زانه که حه وانه وه و پشوو به خۆدانت له سه ر کارکردن ته مه لیه و گوایه ده بیته مایه ی که مکردنه وه ی پۆزی و بژوویت، دیسانه وه بیته وه بیرت که خودای گه وره به پتی قه ده ری خۆت بری پۆزیشی بۆ دیاریکردویت، ئه وه ش وه ک به خاو خلیچکیت که م ناکات، به هه لپه و خۆماندوکردنی زیاده شت زیاتر نابێ، پتویست ناکات خه م داتگریت بۆ هه ژاریت و دلشیت به ده وله مه ندیت خۆش مه که، نه له شتی ماددی و نه له مه عنه ویه کاندای، چونکه هه یج شتی له دنیا دا تا سه رو به رده وام نابێ، گرنگ ئه وه یه تۆ سه ره داوای دلخۆشی خۆت بدۆزیته وه، ئه ویش ئه وه یه که دلته پر له قه ناعه ت و پازی بوون بیته، ئه وسا تۆ و پادشای سه رزه وی جیاوازیتان نابێ، چونکه ئه و پاره و پایه که ی دلخۆشه که هه یه تی، تۆش به و قه ناعه ته دلته خۆشه که هه یته، به لام قه ناعه ت مانای پازی بوونه به و به شه ی که هه یته داوی هه ول و کۆشش، نه ک پشیش ئه وانه.

ئه گه ر پیت وایه پاشایی و پاره و پایه له مه رگ ده تباریزن، ئه وا هه ر که نۆره مه رگت هات و مردن هاته کایه و گۆره پانی ژینی تۆوه، ئه وا هه موو شوینیکت پی ته نگ ده بی و هه یج که س و جیگه یه ک نابنه سوپه ر و قه لغانته نه زه وی و نه ئاسمان، گه رچی زه وی و ئاسمانی خودا فراوانه به لام بۆ ته واوکردنی کاری مه رگت هه ردوولایان ده بنه چه رمه چۆله که، له به رئه وه لیگه ری با غه دره کانی پۆزگارت به سه ر بێن (که ده سه لاتت به سه ریاندا نیه)، دلنیاش به که ده رمانی چاره سه ری مه رگت ده ستناکه وی، مه رگ ده ردی بی ده رمانه، بۆ هه مووانه، دنیا ی پشیش مه رگت وێران بوو، ده هه ولده دنیا ی داوی مه رگت ئاوه دانکه ره وه.^(۱)

(۱) ص ۱۵ / الرضا بقضاء الله و قدره / { دَعِ الْأَيَّامَ، تَفْعَلْ مَا تَشَاءُ }

الرضا بقضاء الله وقدره

دَعِ الْأَيَّامَ، تَفَعَّلُ مَا تَشَاءُ
 وَلَا تَجْزَعُ لِحَادِثَةِ اللَّيَالِي
 وَكُنْ رَجُلًا عَلَى الْأَهْوَالِ جَلْدًا
 وَإِنْ كَثُرَتْ عُيُوبُكَ فِي الْبَرَايَا
 تَسْتَرِّ بِالسُّخَاءِ فَكُلُّ عَيْبٍ
 وَلَا تُرِ لِلْأَعْمَادِي قَطُّ ذَلًا
 وَلَا تَرْجُ السَّمَاحَةَ مِنْ بَخِيلٍ
 وَدِرْزُكَ لَيْسَ يُنْقِصُهُ التَّائِي
 وَلَا حُزْنٌ يَدُومُ وَلَا سُرُودُ
 إِذَا مَا كُنْتَ ذَا قَلْبٍ قَنُوعٍ
 وَمَنْ نَزَلَتْ بِسَاحَتِهِ الْمَنَائِيَا
 وَأَرْضُ اللَّهِ وَأَسِيعَةٌ وَلَكِنْ
 دَعِ الْأَيَّامَ تَفْعِدِرُ كُلَّ حِينٍ
 وَطِيبْ نَفْسًا إِذَا حَكَمَ الْقَضَاءُ
 فَمَا لِحَوَادِثِ الدُّنْيَا بَقَاءُ
 وَشِيَمَتِكَ السَّمَاحَةُ وَالْوَقَاءُ
 وَسَرُّكَ أَنْ يَكُونَ لَهَا غَطَاءُ
 يُغْطِيهِ كَمَا قِيلَ السُّخَاءُ
 فَإِنَّ شِمَاتَةَ الْأَعْدَا بِلَاءُ
 فَمَا فِي النَّسَارِ لِلظُّمَانِ مَاءُ
 وَلَيْسَ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ الْعَنَاءُ
 وَلَا بُؤْسٌ عَلَيْكَ وَلَا رَحَاءُ
 فَأَنْتَ وَمَالِكَ الدُّنْيَا سَوَاءُ
 فَلَا أَرْضٌ يَقِيهِ وَلَا سَمَاءُ
 إِذَا نَزَلَ الْقَضَا ضَاقَ الْقَضَاءُ
 فَمَا يُغْنِي عَنِ الْمَوْتِ الدَّوَاءُ

دهقى ھۆنراوى ژماره (۲):

(پازى بوون به قەزا و قەدەرى خوايى)

لینگه پئى، پۆزگار چى دەوى بىكا
بىن نارام مەبە، لە كۆستى شەوگار
مەردىك بە، بە ھىز بەسەر زەحمەتا
نەنگىشت^(۲) زۆر بى لە ناو خەلكيدا
دەھەندەيى^(۳) تۆ، نەنگىت دەپۆشئ
بۆ دوژمن ھەرگىز خۆت كەسيف نەكەى
تكاى لىبوردين نەكەى لە چرووك^(۴)
پۆزىت كەم نابئ بە سستى جولەت
شادى و دلتهنگى ھەتا سەر نابن
كە تۆ دلەكەت پەر قەناعەت بئ
كەسئ كە مەرگ بئتە ناو كايەى^(۵)
زەمىنى خودا، بەرىنە گەرچى
لینگه پئى، پۆزگار با ھەر غەدركا

دەروپناكبە تۆ، قەزا كار ئەكا
پووداوى دنيا زۆر دەوام ناككا
لىبورديى و ئەمەك^(۱) سەربەرزت ئەكا
پاز و نھىنىت پەردەپۆش ئەكا
وا دەلئ ئەوى^(۴) دەھەندەيى كا
خوى وايە نەيار بە لات زۆر ئەكا
ئاگر بۆ تىنو و ئاوپەيدا ناككا
ماندو يونيشت زياترى ناككا
دەستكورتى و تىرىش وا زۆر بپ ناككا
تۆ و پاشاى دنيا وەك يەك لئدەكا
ئاسمان و زەوىش بەرگرى ناككا
قەزا دابەزئ بەرتەنگى دەكا
دەرمانىك نە چارەى مەرگ كا

(۱) لىبورديى: لىبور دەيى، ئەمەك: وەفادارىي، دژى سېلەيى.

(۲) نەنگى: كەچيى، خواروخچى، لارولە و تىرى: العيب.

(۳) دەھەندەيى: بەخشندەيى، دژى چروكى: الجود.

(۴) ئەوى: واتە ئەوئەي: ئەو كەسەي.

(۵) چرووك: دەست تەنگ، پەزىل، بەخيل، پئىچەوانەي دەھەندە.

(۶) كايە: ئەو ناوئەندەيە كە دەورى شتىك دەدات و شتەكە بووئەتە چەق بۆي.

دەر وازەى ھۆنراوہى ژمارە (۳)

دور نيه كه هەندى كەس تەنھا لە تەمەنى پىرى خۆياندا، حال و گوزەرانى پىربوونيان بىتەوہ ياد، ئەو دەمانەى كە نىشانەكانى پىربوونيان تىدا دەر كەوت ئەوسا بە خۆيان بزائىن كە تەمەن زۆرى لى رۆيشت و كەمى ماوہ، بەلام پىشەوا شافىعى خ.ل لەم ھۆنراوہ يەدا ئەگەر چى خۆيشى پىر نەبووہ، وىتە يەكى جوانى پىربوونى كىشاوہ، سەرەتا باس لەوہ دەكات كە گىرو كفى دەر وونە سەر كەشە گەنجى كەى جارانى نەماوہ و خامۆش بووہ، لە دوخى سەرىدا تالە مووى سىپى ھىرشىيان ھىتاوہ بۆ پانتايى سەر، مووہ پەشەكانىيان سىپى كردهوہ، تەمەنى پەش كردهوہ و بەرەو شو و بردى، مووہ سىپىيەكان دەرەوشىنەوہ، شەوق دەدەن، بە ئاشكرا لە بەرزترىن لوتكەى كەللە سەرەوہ بانگەوازى پىرى بوونى خاوەنەكەى رادەگەيەنن، ئەو مووہ پەشەكانى وىچواندووہ بە قەلە پەش و كونە بەبويشى بە بايە قوشى بەدخوين، كە مەبەستى لە (پىرى) يە و ھاتوہ ھىلانەى قەلە پەشەكانى كە وىرانە يە و خۆى ھىلانەى تىدا كردوہ، سروشتى بايە قوشىش وايە كە ھەمىشە حەزى لە شوينى كاو و كەلاوہ و وىرانە يە تا ھىلانەى تىدا بكات، ئەمەش بەوہى كە زانىوہتى مالى جەستەم وىرانە و شەل و شكست بووہ و تەمەن كەوتووہ تە سەر ھات و نەھات و چاوہ پوانى مەرگم، دىسانەوہ يادى پووئالى و تەمەنى گەنجىتى خۆى دەكاتوہ و دەلەيت: ئەوہ ژيان بوو، ئىستاكە وزە و بىر شتم نەماوہ چ چىژىك لە ژياندا ماوہ؟ لەم پىرى مەدا چەندىن خۆراكى خۆشم لى قەدەغە يە و تىنى پشت و ئەژنۆكانم لاوازە، كۆلمە ئالەكانى جارائىم زەرد و سىپى ھەلگە پاون، مووہكانم بوونە چەرمو، سىپى بوون، چىچ و لۆچ پوخسارى داگرتووم، وا دەبىنم كە ئىتر كانى چىژەكان گەيشتە دوا چۆر و دوا دلۆپ، ئىنجا چاوہ پوانى ئەوہم كە لافاو و سىلاوى مەرگ تەمەن پامالى.

سەرلەنوئى شافىعى خ.ل دەگەر پىتەوہ سەر سەر كۆنە كردنى دەر وون و حەزەكانى خۆى و بە خۆى دەلە: ئەى دەر وونە تىر نەخۆرە كەم ئىتر بەسە، واز لە كردارى بەد

و خراب بیټنه و مه مکه ره قوربانی چیژ و حهزه بی سنوره کانت، خو تو ته مه نیکت برپوهن نه زمونیکت دیوه، زور نه گونجاوه به م ته مه نه ته وه خو ت بخته بهر لافاوی حهز و ناره زووه سه رشپته کانت، له کاتیکدا لافاویکی تر وا پووی تیکردووی و بهره و پووت دیت، که لافاوی مهرگه، ده بی نیستا تو ته وبه بکیت و له هله و که موکوپه کانی ته مه نی پابردووت په شیمان بیته وه و به کرده وه ی چاک و خواپه رستی زورت زه کاتی نه و ته مه نه یشت دهرکه ی، چونکه ته مه نیش وه ک سامان و پاره و پول زه کاتی هه یه و فهرموو بیژ زه کاته که ی بده، پاشان دیته سه ر باسی هندی له و کارانه ی که ده بی وه ک زه کات بیانکه ی، له وانه ش چاکه کاری، به خشنده یی، بی فیزی و ساده یی، نه مانه ش نه و بازرگانی و کاسبیه به که ده بی له نیستاوه کاریان تیدا بکه ی، قازانچ کویکه یته وه بو قیامه تی خو ت، نه م ناموژگاری و قسانه ی منت له سه ر دل گران نه بی، له خو ت بایی مه به و مه لی جا خویشم نه وانه ده زانم...! راسته ده یانزانی، به لام نایا جیبه جیشیان ده که ی؟ چونکه قازانچی بازرگانیه که ت له لای خودا له سه ر زانینی نه وانه نیه، به لکو له سه ر بر و چو نیستی جیبه جی کردنه که یانه، بی فیزانه گویم بو بگره، منیش و توش له توژی خاک دروستکراوین و ده شبینه وه به توژیک خاک و ته پوتوزو (با) ده مانبات، که واته با ساده و خاکی بین بهر له وه ی به خاک بین.

نه فهرمویت: راسته دنیا خو ش و له دلا شیرینه، وا دروست کراوه که نه فسی مرو ف ناره زووی بکات و هوگری بی ت و تامه زووی بی ت، به لام ده فهرمویت: من تام و چیژی نه م دنیا یه م کرد، ورن له منی پیر پیرسن کامه یه چیژ و تامی؟ نه وه ی من دیم له دنیا دا تامیکی دوو چیژ بوو (تال و شیرین، خو شی و ناخو شی) به لام هه ردووکیشیان ماوه یان که م و کورت بوو، زور زوو ته واو بوو، وه کو سه راب و تراویله که بوو که له بیابانا ده بریسکایه وه و به ناوی تیگه یشتین و ناو نه بوو، به زوری تیگه یشتین و وانه بوو، به ناوای تیگه یشتین و ویزانه بوو، هه روه کو خوای که وره له فهرمووده یه کی قودسیدا ده فهرمویت: (دنیا که لاکي مردووه و سه گه له برسیه کان لی کوزه بنه وه) که گزشتی پیوه نه ما نیتر لی دوور ده که ونه وه و پشستی

تیده‌که‌ن، ئەم دنیا‌یه‌ش سروشتی وایه، چونکه پیچه‌وانه‌ی ژیا‌نی هه‌تا هه‌تایه، که رووی تیکه‌ی پشتت تیده‌کا، که پشتی تیکه‌ی به دواتا راده‌کا، به‌م جو‌ره شافیعی خ.ل له کۆتایی هۆنراوه‌که‌یدا نزای خیر بۆ ئه‌و که‌سانه ده‌کات که سه‌ربه‌رزانه ده‌رگا و ده‌روازه‌ی هه‌زه بۆگه‌نه‌کانی ده‌رونی خۆیان داخستوو و په‌رده‌کانیان داداوه‌ته‌وه، تا‌کو نه بۆنی پیسیان به‌سه‌ردا بێ و نه دیمه‌نه درزیو و قیزه‌ونه‌کانی ئاره‌زووه به‌د و گلاوه‌کان بیینن، وا دیاره کرده‌وه به‌ده‌کان بۆن و به‌رامه‌یان هه‌یه و ته‌نها ئاره‌زووه به‌ده‌که‌ی ده‌روونه پیسه‌کان په‌ی به‌و بۆنه ده‌که‌ن و به‌دوایدا ده‌چن و لێی کۆده‌بنه‌وه، رۆژانه به‌ چاوی خۆمان ئه‌وه ده‌بیینن که که‌سه خراپه‌کان له ده‌وری که‌سه هاو خوه‌کانی خۆیان کۆده‌بنه‌وه، که‌رچی به‌کتریش نه‌ناسن، ده‌لێتی به‌ک بۆن کۆی کردونه‌ته‌وه...! ^(۱)

مظاهر الشیبه و محاسن الأعمال

وَأظلمَ لَيْلِي إِذْ أَضَاءَ شِهَابُهَا	خَبَّتْ نَارُ نَفْسِي بِاشْتِعَالِ مَفَارِقِي
عَلَى الرَّغْمِ مِنِّي حِينَ طَارَ غُرَابُهَا	أَيَا بَوْمَةً قَدْ عَشَّشَتْ فَوْقَ هَامَتِي
وَمَا وَآكَ مِنْ كُلِّ الدِّيَارِ خِرَابُهَا	رَأَيْتِ خِرَابَ الْعُمَرِ مِنِّي فَزَرَّتَنِي
طَلَّاعُ شَيْبٍ لَيْسَ يُغْنِي خِضَابُهَا؟	أَأَنْعَمُ عَيْشًا بَعْدَ مَا حَلَّ عَارِضِي
تَنْقَعُصَ مِنْ أَيَّامِهِ مُسْتَطَابُهَا	إِذَا أَصْفَرَ لَوْنُ الْمَرْءِ وَأَبْيَضَ شَعْرُهُ
حَرَامٌ عَلَى نَفْسِ التَّقِيِّ ارْتِكَابُهَا	فَدَعُ عَنْكَ سَوَاءَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا
كَمِثْلِ زَكَاةِ الْمَالِ ثُمَّ نَصَابُهَا	وَأَدُّ زَكَاةَ الْجَاهِ وَأَعْلَمُ بِأَنَّهَا
فَخَيْرُ تِجَارَاتِ الْكِرَامِ اكْتِسَابُهَا	وَأَحْسِنِ إِلَى الْأَحْرَارِ تَمْلِكِ رِقَابَهُمْ
فَعَمَّا قَلِيلٍ يَحْتَوِيكَ تُرَابُهَا	وَلَا تَمُشِينَ فِي مَنْكِبِ الْأَرْضِ فَاخِرًا
وَسِيْقَ الْإِنْسَاءِ عَذْبُهَا وَعَذَابُهَا	وَمَنْ يَذُقِ الدُّنْيَا فَبِأَنِّي طَعَمْتُهَا

(۱) ص ۲۰ / مظاهر الشیبه و محاسن الأعمال

{خبت نار نفسي، بأشتعال مفارقي..}

فَلَمْ أَرَهَا إِلَّا غُرُورًا وَبَاطِلًا كَمَا لَاحَ فِي ظَهْرِ الْقَلَاةِ سَرَابُهَا
 وَمَا هِيَ إِلَّا جَيْفَةٌ مُسْتَحْيَاةٌ عَلَيْهَا كِلَابٌ هُمُّهُنَّ اجْتِدَابُهَا
 فَإِنْ تَجْتَنِبُهَا كُنْتَ سَلْمًا لِأَهْلِهَا وَإِنْ تَجْتَدِبُهَا نَارَعَتْكَ كِلَابُهَا
 فَطُوبَى لِنَفْسٍ أُولِعَتْ قَعْرَ دَارِهَا مُغْلَقَةً الْأَبْوَابِ مُرْخَى حِجَابِهَا

دهقی هۆنراوهی ژماره (۳):

(نیشانه‌کانی پیری و کرده‌وه چاکی)

گپی ده‌روونم خامۆش بوو، که سه‌رم موی سپی لیهات
 شه‌وی ته‌مه‌نم تاریک بوو، که موی چه‌رموم پرشکی پیری هه‌له‌هات
 کام بایه‌قوش له‌ سه‌ر سه‌رم هه‌یلانه‌ی کرد؟
 قه‌له‌ ره‌شه‌کانی ده‌رکرد، ئاوا به‌ فرکانی^(۱) خۆی هات؟
 لانه‌تان کرد! بایه‌قوشان^(۲) له‌سه‌ر سه‌رم
 ده‌زانن ئیتر ته‌مه‌نم که‌وتۆته‌ سه‌ر هات و نه‌هات
 سروشتی وایه‌ بایه‌قوش، هه‌تا ماوه
 تامه‌رزۆیه‌ بۆ ویرانه‌ و بۆ حه‌وش و مالی توپه‌هات^(۳)
 چیژی چی له‌م ژینه‌دا بی؟ گه‌شی کولمانم نه‌ماوه
 بی سووده‌ بۆیاخی قژم^(۴)، سوپای سپی له‌سه‌ردا هات
 که پوخسارم زه‌رد هه‌لگه‌پاوه‌ مووه‌کانم بوونه‌ چه‌رموو
 چیژ داچۆرا، وا سی‌لای م‌ه‌رگ ده‌مبات

(۱) فرکانی: به‌ خیرایی، له‌په‌ر، له‌ناکاو، به‌ تیژی.

(۲) بایه‌قوش: کونه‌ به‌بوو، هه‌مایه‌ک بووه، بۆ شه‌پ و به‌ده‌بختی و ویرانه‌ خوازی.

(۳) توپه‌هات: پپوچ و بین نرخ و به‌ها، بین سه‌ره‌و به‌ره‌.

(۴) مژۆفی سه‌ر سپی، چه‌ند بۆیاخی قژی بکات، کولم و پوخساری هه‌ر پیرانه‌یه‌.

دەى دەست لىە كارى بەد، بەردە، دەرونەكەم
 ناپەواپە كە تەقوا كار لافاوى ئارەزوى بىبات
 زەكاتى پاىەى خۆت دەركە، بىگومان و دنىابە
 تەمەنىشت سامانىكە، گەىشتۆتە ئاستى زەكات
 لەگەل خەلكى چاكەكار بە، بەو دەبىتە خاوەنىان
 بەخشندەبە، كە بەو كارە، چاكە خوازان پووت تى دەكات
 بە فیزەو بە چوار دانگەى ئەم زەمىنەدا پەت مەبە
 كەمىكى ترەر خاكى ئەم زەمىنەبە لە باوەشى خۆیت دەكات
 ھەركەس تامەرزوى دنياپە، مەن چەشتومە
 ساز و ناسازىمان بىنى، گەلى زوو بوو بەكۆتاهات
 وای دەبىنم، ئەم دنياپە، بەتالىكە بايىت دەكا
 وەك چۆن، پانتايى بىبان، تراويلكە نىشان دەدات
 ھىچ شتى نىبە، مەگەر كەلاكىكى مردار
 خۆى لى لادەى لەو گۆلمەزە، بى وەى دەبى
 بشتەوئى بۆ خۆتى بىنى، سەگەل پەلامارت دەدات
 كە سەگەل تى وروكاو، بەملاولا پەكىشى دەكا
 سەربەرز بى ئەو دەروونەى لە مالى خۆى نىشتەجىپە
 دەرگاكانى كۆم^(۱) دەدا و پەردەكانىشى داوهدات

(۱) كۆم دراوہ: داخراوہ، كليل دراوہ.

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (٤)

پيويستە مروژ تەنھا خۆى لە گەل يەك ژينگە و ولات پانەھيئەتى، بە لكو ھەموو زەوى مولكى خوايە، مروژەكان مافى خويانە كە لە كوئى بيانەويى بژين، بژين، گەشت و گەريان مروژە فيرى گەلى زانيارى نوئى و نەريت و پەوشتى جوان و كرانەوہى ژيرى دەكات، بۆيە گەپان بە مەبەستى ديتنى دروستكراوہكان و شارەزابوون و گەشت و فيرپوون جگە لە دەستكەوتى دنيايى، پاداشتى لاي خواى گەورەش نۆرە، ھەر لە بەر ئەو ھۆكارانەشە كە زانا و ژير و دانايان بەردەوام لە گەپان و گەپيدەيى دان، نيشتەجئ بوون لە بوونەوہ تا مردن لە تەنھا يەك شوپين و شار و گوند و ولاتيگ باش نيە، ئيمامى شافيعى خ.ل لەم ھۆنراوہ يەيدا ھانمان دەدات بۆ گەشت و گەپان و دنيا ديدەيى، تا بزانيان ژيان و گوزەرانى خەلكانى تر چيە و چۆنە، ئەزموونى ليۆھ فير بين، نامۆيى ببينين، مەترسە، وا مەزانە ئەوہى ھەيتە لە شوپينى تر دەستت ناكەويى، بگرە خواى گەورە چاكتر لەوہت پئى دەبەخشى بە مەرجئ بەو ئامانجانە و لە بەر خوداي گەورە كوچ بگەيت.

دەفەرموئەت: تەماشاي كانى و گۆم و چەم و ئاوہكان بگەن، تەنانەت ئاويش كە پاكەرەوہيە، ئەگەر پراوہستاو بيئت و نەجولئ، ئەوا كرم لئى دەدات و بۆگەن دەكات، بۆيە بەردەوام لە دەورو خول و جولە و ھاژەدايە، ئەو پەوت و چوونەيەتى كە بەھاي پئى دراوہ و پاكي كر دووہ تەوہ، ھەر وہا نمونەى ترمان دەخاتە بەر نيگاو دەفەرموئەت: گيانەوہ ريكي ئازاي وەكو (شپن) يش ئەگەر لە بيشەكەيدا پال بگەويى و نەگەپئ و نەجولئ، بژيوى و نيچيرى دەست ناكەويئ، يان خوراكي تازەو شايستە بە خۆى نابيئ، بگرە تيروكەوان و چەكەكەت چەندە چاك و تۆكمە و مۆدئل بەرزين، ھيچ سوڊيكي نيە، ئەگەر بەكارى نەھيئى، (تير) چەند تيز و قايم بئى ھەتا لە كەوان بەرەو نيشان دەرنەپەپئ و نەجولئ، سوڊى نيە و بەھو نرخ پەيدا ناكات.

(خۆر) يش بەو ھەموو گەورەيى و گەرميەى خۆيەوہ ھەرگيز پاناوہستى و جۆرەھا جولە لە خولگەى خۆيدا بەرپا دەكات، چونكە بە پراوہستانى خۆر ژيانيش

پاده وههستې، جگه له وهش خه لکی بیزار ده بن له شتیک که هه میسه له ژوور سه ریانه وه بی که خوړه، بویه خوړیش به پهوت و چوونی، هه لاتن و ناوابوونی پریز په یدا ده کاته وه، به ونبوونی شهوانه ی پوژ به ها په یدا ده کات، به ونبوونی پوژانه ی تریفه ی مانگه شهومان له لا جوانتر ده بی.

نه گهر سه یری خاک و خوئی زهوی بکه ین، پیکهاته یه له جوړه ها په گه ز و توخمی هه مه چه شن، له و شوین و خاکه ی که تیا به تی تیکه له له گه ل کانزا هه رزانه کان و به هایه کی نه وتوی نیه، به لام که دهرده هینری و پوخته ده کری و به ره و شوینی تر ده بریت و کوچ ده کات نه وسا به هاو نرخه ی خوئی ده ست ده که ویت. ژورجار که سیک له گوند و شار و ولاتی خوئی به هاو نرخیکه ی ژوری نیه و قه دری خوئی نابی، که پوو ده کاته ناو گه ل و ولاتی تر نه وسا ده ناسری و نرخه ی خوئی ده دوزیته وه.

هه روه ها نمونه ی (داری بوخورد) ده هینیته وه که له زید و جیتی خوئی دارو ده وه نیکه ی ناسایی یه، وه کو هه موو دارو ده وه نی تر، به لام که ده بریت و ده کریت به شوولی بو و به رامه دار و ده بریت بو ولاتانی تر، نینجا نرخ و به های پیویستی ده ست ده که ویت.

که واته گه پان و پهوت و پو، کوچ کردن و سه یران و گه پیده یی، کاروان کردن و ولاتگه پان ژور سوودی هه یه بو مرؤف، به ته نها بی، یان له گه ل خیزان.^(۱)

الحض على الترحال

مَافِي الْمَقَامِ لِذِي عَقْلِ وَذِي أَدَبٍ	مِنْ رَاحَةِ قَدَعِ الْأَوْطَانِ وَأَغْتَرِبِ
سَافِرٍ تَجِدُ عِوَضًا عَمَّنْ تَفَارِقُهُ	وَأَنْصَبُ فَإِنَّ لَذِيذَ الْعَيْشِ فِي النُّصَبِ
إِنِّي رَأَيْتُ وَقُوفَ الْمَاءِ يُفْسِدُهُ	إِنْ سَاحَ طَابَ وَإِنْ لَمْ يَجْرِ لَمْ يَطْبِ
وَالْأَسَدُ لَوْلَا فِرَاقُ الْأَرْضِ مَا افْتَرَسَتْ	وَالسُّهُمُ لَوْلَا فِرَاقُ الْقَوْسِ لَمْ يُصِبِ

(۱) ص ۲۶ / الحض على الترحال

وَالشَّمْسُ لَوْ وَقَفَتْ فِي الْفُلْكِ دَائِمَةً
وَالتَّبْرُ كالتُّرْبِ مُلْقَى فِي أَمَاكِنِهِ
فَإِنْ تَقَرَّبَ هَذَا عَزَّ مَطْلَبُهُ
لَمَلَّهَا النَّاسُ مِنْ عُجْمٍ وَمِنْ عَرَبٍ
وَالْعُودُ فِي أَرْضِهِ نَوْعٌ مِنَ الْحَطَبِ
وَإِنْ تَقَرَّبَ ذَاكَ عَزَّ كَالذَّهَبِ

دهقى هونراوهى ژماره (٤):

(هاندان بۆ گه پان)

نيشته جيى بوون، بو خواوهن ژيرى و ئه ديبان
ئاسوده يى تيدا نيه، برۆ، نامۆيى و لاتان
دهى بگه پرى، قه ره بووى دابرا نيشت، ده دۆزى وه
دهست به كار به، چيژى ژيان، و له كوشش و له گه پريان
وا ده بينم، وه ستانى ئاو، ده بيته مايه ي تيكچوونى
كه ده گه پرى، پاكژ ده بى، كه وه ستاوه، بۆگه ناويكى بى پايان
(شپن) يش نه گه ر له زهوى قاچى دانه بپرى، پراوى نابى
(تير) له (كه وان) ده ريباز نه بى، ناتوانى (بدا) له نيشان
به رده وام (پۆز)، له خولگه يدا، پراوه ستاوبى
خه لكى هه موو بيزار ده بن، له عه ره ب و له بيان به كان
له زيدي خوئى، زيپر، خۆل ئاسا، له خاكايه
(بوخورد) له و لاتى خوئا، جوړيكه له دارى سووتان
ئه ميان بپروا، گرانه تر ده بى، خواسه كه ي
ئه ويان پهوكا، ئازيز ده بى، هه روه كو ئالتونى گران

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۵)

فېلبازى خەلكى:

(محمد)ى كورى (ئىبراھىم) گىپرايەۋە كە (شوعەيب)ى كورى (محمد)ى دۈبەيلى
گوتى: شافىعى فەرمۇى^(۱):

خۆزگە ئەۋسەگەلانى لە دەۋرۈبەرمان دەژىن و دراوسىمانن، دراوسىمان
نەبوونايە، خۆزگە ھىچ كامىك لە ئىمەى مۇۋەئەۋەى لەۋسەگانە دەيىنن
نەماندەيىنى، چونكە ئەۋان لە شىۋازى ژيان و گوزەران و پۇزى خۇيان پازىن و نۇر
بە چاكى دايانمەزاندوۋەۋ پەپرەۋى ياساكانى سىرۋشت و پىنمايىبە خۋايىبەكان
دەكەن، شەپ بە يەكتى نافرۇشن و يەكتى ناخۇن، بەرگى لە يەكتى دەكەن،
خۆراك و كەلاك و پۇزى لە نىۋان خۇياندا دابەش دەكەن، ئاسودەن بە ژيانى
سەگەلى خۇيان، كەچى كۆمەلگەى خەلكى و مۇۋەكان پەندىك لەۋ دراوسىيانە
ۋەرناگرن، ھەلۋىستەيەك ناكەن، لە شەپ و ناكۆكى و دژايەتى يەكتى ۋاز ناھىنن،
پى پىنمايى و ھىدايەت ناگرن بەر، كەۋاتە ئەى مۇۋە، ۋاز لە تىكەلۋى ئەۋ جۆرە
كەسانە يىنە، تىكەلۋى بوون و ھۆگر بوونى خەلكى ئەگەر خىر و خۇشى و
ئاسودەيى دنيا و قىامەتى تىدا نەيى، ۋاز لەۋ تىكەلۋىبە يىنە و تەنھا ھۆگرى خۆت
بە، بۇ خۆت مشورى خۆت بخۇ، لە نەفسى خۆت بېرسەۋە، ديارە بەۋەيان
سەرکەۋتوۋ تر دەبى و بەختەۋەرتەر و دلشاد دەبى.

كەۋاتە مەرجى سەرەكى دەستكەۋتنى خىر و بىرە، ئەگەر لە تىكەلۋى و
ھۆگرى خەلكىدا بەدەت كەرد، بەردەۋام بە، ئەگەر ۋانەبوو بە خۆتا بچۆرەۋە، لەۋان
ۋازبىنە و ھۆگر و فرىاكەۋتەى خۆت بە.^(۲)

(۱)

(۲) ص ۳۶ / مكر الناس / ليت الكلاب لنا كانت

مکر الناس

لَيْتَ الْكِلَابَ لَنَا كَانَتْ مُجَاوِرَةً وَلَيْتَنَا لَا نَرَى مِمَّا نَرَى أَحَدًا
إِنَّ الْكِلَابَ لَتَهْدِي فِي مَوَاطِنِهَا وَالخَلْقُ لَيْسَ بِهَارٍ شَرُّهُمْ أَبَدًا
فَأَهْرُبُ بِنَفْسِكَ وَاسْتَأْنِسُ بِوَحْدَتِهَا تَبْقَى سَعِيدًا إِذَا مَا كُنْتَ مَنفَرِدًا

دهقی هۆنراوهی ژماره (5)

(فرت و فیلی خه لکی)

خۆزییا، نه و سه گه لانه⁽¹⁾، دراوسیمان بووناییا
بریا هیچ کام له نیمه، مروفمان نه دیبایا
سه گه ل له ژینگه ی⁽²⁾ خۆیان پابه ندی پینمایین
که چی بو پینومایی، خه لکی هر شه پریان لایه
پاکه، سهرت هه لگهر، هۆگری ته نهایی به
به دلشادانه دهژی، که نه و خیری تیدایه

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (6)

(شیر) که هیمای دلیری و گهرهیی و دهسهلات و سه رکدایه تی و نازایه تی و
دادپهروه ریه، شایسته ی خۆیه تی که پاشای دارستان بی و شکزی خۆی هه بی،
ده بی گیانه وه رانیش به ها و نرخه نه و بزائن و به سووک ته ماشای نه که ن، مروفی
خانه دان و نه جیب و دهروون به رزیش وی ده چی به شیر، پیشه وا شافیعی له م کورته
هۆنراوه یه ییدا باس له وه ده کات، که به داخه وه هه ندی گه ل و کومه لی خه لک هه یه
که ریز و قه دری سه ردار و نه جیب زاده و به قه دره کانی خۆی ناگری، به

(1) له نوسخه یه کی تردا (شیر) و (شیرگه ل) هاتوه له جباتی (سه گه ل).

(2) له نوسخه یه کی تردا (شیر) و (شیرگه ل) هاتوه له جباتی (سه گه ل).

پیچہ وانہ وہ نانہ جیب و کہسانی سووک و دست و داوین پیسیان له لا باشتره له و کہسه پاکانه، کہسه پاکه کانیش حورمہت و شکوی خویان ده پاریزن و قہ ناعہت به هہ ژاری خویان ده کہن، ئه وه تا شیري چاپوک له بیشه و دارستان و هیلانہ کهی خویدا له برسانا ده مرئ، که چی سه گه ل و هه رچی و په رچی و ناخانه دانان و ماستا و چیه کان، تیر و ته سه لن و له سه ر هیه په کیان ناکه وی. خه لکیان گه مژه کردوه و به زمانی لوس فریویانی داوه، ورده.. ورده ئه و خه لکه له گه ل ئه و باره دا راهاتون، گوپرایه لی ئه و گه مژه و نانہ جیبه ده کہن، دروی ئه و به باشتر ده زانن، له راستیه کانی نه جیب زاده و دینداره که، سه ره نجام شیره که به نه فس به رزی خویه وه له برسانا ده مریت و سه گه له کهش به تیر و ته سه لی ژیان ده گوزه رینن، شیره که له سه ر زه وی پروت داده نیشی و ده خه وی، هه رچی و په رچی کانیش جلوبه رگی ئاوریشم له بهر ده کہن و پیلاویان له زیره، نه مه ئه و بارودوخه ترسناکه یه که پرو بکاته هه ر گه ل و میلیه تیک پيسوا ده بن، هه روه کو چون ده سه لاتی فیرعه ون نیشی له سه ر گه مژه کردنی خه لکی ده کرد، نه نجامه که شیان چهشت.^(۱)

الخطوط

تَمَوْتُ الْأَسَدُ فِي الْغَابَاتِ جُوعاً
وَلَحْمُ الْحَيَّانِ تَأْكُلُهُ الْكِلَابُ
وَعَبْدٌ قَدْ يَنَامُ عَلَى حَرِيرٍ
وَدُو نَسَبٍ مَفَارِشُهُ التُّرَابُ

(۱) ص ۱۹ / الخطوط / تموت الأسد في الغابات جوعاً

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۶):

(بەختەۋەر)

شېرى بېشە، لە برسانا، گيان ئەبەخشى
سەگەلىش لە گۆشتى بەران، تىر و تۆلە
ناكەس بەچە، لەسەر ئاورىشم دەخەۋى
خانەدانىش، پاخەرەكەى خاك و خۆلە^(۱)

دەرۋازەى ھۆنراۋى ژمارە (۷)

ھەركەسە و پىز و شكۆيەكى خۆى ھەيە لە كۆمەلدا، بەلام ھەندى كەس بە
پووكەش پىز و شكۆيان ھەيە، جا يان بەھۆى دەسلات و پلەوپايەيانەۋەيە يان
بەھۆى پول و پارەو سامانەۋە، يان بەھەر ھۆيەكى تىرى دىيائى يەۋە، جا ئەم
كەسانە ھەركات ھۆكارى ئەو شكۆمەندىيەيان لە دەستدا، ئەوا حورمەت و شكۆشيان
نامىنى، بەلام شكۆى راستەقىنە كە پەيوەندى بە رەۋشەت و راستگۆيى و
خواپەرستىيەۋە ھەيە، ھەمىشە بەردەۋامە، گەرچى كەسەكە بى كەس و پارەو
پايەش بى، جا ئەگەر كەسك خۆى بە پىز نەبى، پىزدارى بە ترس و تىلا لە دلى
خەلكدا دروست ناكى، خۆ ئەگەر كەسەكە خۆيشى بە پىز بوو، ئەوا دەگەرپتەۋە بۇ
شكۆ و گەرەبى خۆى، شكۆدارى راستەقىنە لە كەسە دل مەزن و خواناسەكاندا
دروست دەبى و دەردەكەۋى، جا ئەگەر كەسكە سىكتان بىنى كە خەلكى لە دەۋرى
كۆببىۋنەۋەۋە بە پووكەش پىزى دەگىن و لە راستىشدا شايانى ئەو پىزە نى، ئەوا
لە ناكەۋ دەكەۋى و كەسى بە دەۋرەۋە نامىنى، ئەم دىمەنەش ۋەكو ئەۋە وايە كە
منالئىك لەۋ سەرچادە و كۆلانانە يارى بكات و ھىچ بايەخىكى (جدى) نى.^(۲)

(۱) يان بە شىۋەى ۋەرگىترانى ۋشەيى نوسىۋمە:

شېرى بېشە لە برسانا گيان ئەبەخشى
گۆشتى مەرىش، خۆراكى سەگەلەكانە
ناكەس بەچە لەسەر ئاورىشم دەخەۋى
نەجىب زادان، خاك و خۆلە پاخەريانە

(۲) ص ۲۶ / غرور المظهر / أرى العز في الدنيا اذا كان فاضلاً

غرور المظهر

أرى الغرَّ في الدُّنيا إذا كانَ فاضِلاً تَرَقَّى عَلَى رُوسِ الرُّجَالِ وَيَخْطُبُ
وَإِنْ كَانَ مِثْلِي لَا فَضِيلَةَ عِنْدَهُ يُقَاسُ بِطِفْلِ فِي الشُّوَارِعِ يَلْعَبُ

دهقی ھۆنراوہ ژمارہ (۷):

واده بینم شکواری له دنیا دا بۆ که سیکه خوئی به پیزه
له سه سهری گه وره پیاوان دهرده که وئی و گه شه ده کا
خۆ نه گه ره ویش وه کو من، نه بیئ نه و گه وری و پیزه
به راورده به مندالیک له پئی و کۆلان یاری ده کا

دهروازهی ھۆنراوہی ژمارہ (۸)

یه کیک له ھۆیه کانی بیزاری و خه مباری خه لکی و دهر ونه ستیان، بریتیه
له وهی که زۆر خویان به خه لکه وه سه رقالم ده که ن و خویان هه لده ده نه ناو گیتراوی
ململانی و دژ وه ستانه وه یان، به لام نه گه ره مرۆف لیبورده بی له خه لکی و نه نفسی
خوئی به که م و ته نگ نه بیئ، بق له م و له وه نه گری، نه وا دهر ونی خوئی
ده حه ویته وه وه سه رقالم نابیی به شه پری لابه لاره، چونکه دهر منداری خوئی چه ند
ناخۆشه، خه م و په ژاره و ترس و دوودلی و قینه قینه که ی له وه ناخۆشتره، نه و زاته
به رزه ده فه رمویت: من خۆم که س به دهر من ناگرم و دروستی نا که م، نه گه ره
که سیکیش خوئی دهر منایه تیم بکات، نه وا من حیسابی بۆ نا که م و دانا به زمه ناستی
نه وه وه بۆ دهر منایه تی کردنی، به لکو زۆر به ناسایی وه کو هه موو که سانی تر
سلاری لی ده که م، چونکه سلوک کردن کلیلی دروست کردنی ناشتی یه، له لایه کی
تره وه به وه سلاره شه ره مزاری ده که م و گومانه خراپه کانی ده سه پر مه وه وه له
شه په که یشی خۆم ده پار یژم پووی گه ش و بی کینه ی خۆمی نیشان ده ده م، چونکه
له بنه ره تدا منی موسلمان دلّم پا که و جیی شتی پیسی تیدا نابیته وه، دیاره مرۆف

چی له دلیدا بی، نه وه شی لی دهرده که وئی، من کاسه ی دلم پره له خو شه ویستی، له راستیشدا خه لک بو خویان دهر د و نه خو شن، نه خو ش و دهرده داریشن، نزیکبوونه وه ی زور و بی سنوریان له یه کتری دهرده کوشنده که یه، که چی دابرانی ته واوه تیش هر خراپه و ده بیته مایه ی بی ناگایی له یه کتری و پچرانی په تی خزمایه تی و سوز و خو شه ویستی بویه پیویسته که په یوه نندی مرؤفه کان سنوردار بی و دابرانیش نه کریتته نه ریت. نیسلام به وه وه جوانه که هیلی ناوه پراست و مامناو نندی یه له هه موو شتی کدا، ته نانه ت خوی گه وره هه ندی گه ل و نه ته وه ی پوکانده وه و ده سه لاتی لی سه ندنه وه، چونکه زیده ره ویان کرد له ئاینی خوادا و سه ره نجام دینه که یان وا ناشرین کرد که خه لکی لئی دورکه وتنه وه و که سه به ناو دیندار و ملؤز مه کانیش بوونه مشه خو ر به سه ر ئاینه که وه و که وتنه بازرگانی پیوه کردنی، له کاتی کدا دینی خودا بو پرزگاری هه موو مرؤفه کان و به خته وه ری و ئاسوده یی هه ردوو دنیا یه .

ده بی مرؤفه به چاوی مرؤفانه پروانیتته هه موو که سه کان و ماف و هه قی ئه وان بپاریزیت و به حکمه ت و زانست و لوژی که وه په یامی پراسته قینه ی خویان بو پوون بکاته وه، جا ئه گه ر که سیک به وه ش هر باوه ری نه کرد و نیسلامی قه بول نه کرد، ئه وا ئازاده و نابئ به ره به ره کانئ و دوزمنایه تی بکریت، تا ئه و کاته ی که ئه و ریگه ی شه ر ده گریته بهر، ئه وسا باوه رداران ریگه گریی ده کن و به رگری ده کن.^(۱)

(۱) ص ۲۸/مکارم الأخلاق/ لما عفوت ولم احقد علی أحد

مكارم الاخلاق

لَمَّا عَفَوْتُ وَلَمْ أَحْقِدْ عَلَى أَحَدٍ ارْحَتُ نَفْسِي مِنْ هَمِّ الْعَدَاوَاتِ
إِنِّي أَحْيِي عَدُوِّي عِنْدَ رُؤْيَيْهِ لَأُدْفِعَ الشَّرَّ عَنِّي بِالتَّحِيَّاتِ
وَأُظْهِرُ الْبِشْرَ لِلْإِنْسَانِ أَبْغَضَهُ كَمَا إِنَّ قَ حَشَى قَلْبِي مَحَبَّاتِ
النَّاسُ دَاءٌ وَدَاءُ النَّاسِ قُرْبُهُمْ وَفِي اعْتِرَالِهِمْ قَطَعُ الْعَوْدَاتِ

دهقى هونراوهى ژماره (۸):

(په وشت به رزی)

کاتی که لیبوره بووم و رقم له هیچ کس هه لنه گرت
دهروونی خوم ناسوده کرد، له په ژاره ی دوژمنداری
تا کو لادم له شه پخووازی دوژمنه کهم
که ده بیبیم، سلاو ده کهم له دیداری
من پووخوشی خوم دهنوینم بوونه یارم
هه روه ک دلم پسر خوشه ویستی به باری
ئه و خه لکانه خویمان دهردن، لیکنزیکبوونه، دهرمانی
دورکه وتنه وهش داپرانه له خوشه ویستی سوژداری

دهروازه ی هونراوهی ژماره (۹)

مرؤه مرؤه کانی تری خوش دهوی، به لام خوشه ویستی که یشی پله پله به،
شافیعی خ. ل ده فهرمویت: من هه موو هاوپی و برایانی دینیم خوش دهوین،
به تاییه تی نه و که سانه ی که به شکستی من شاد نابن و له که وتنمدا دهستم ده گرن
و ناهیلن بکه و مه خراپه وه، خوشم دهوی نه وه یان که له کاروباره چاکه کاندای
پشتیوانم ده کات، نه وه ده کات که ده مه وی، که چاکه خوازیه، خوم و نه یتیبیه کانم،

ناموس و نابووم، که سیتی و بهام ده پاریزی، جا من له ژياندا مايم، يان مردبم نه و هر پاريزهرمه، به لام به و جوړه وه سفانه، به راستی تا ئیستا که سم نه دوزيوه ته وه به و چه شنه بی، خو نه گه ره بی و هاوړیم بی نه و ا حیسابی برای بؤ ده که م و دهیکه مه هاوبهش له خیری هموو چاکه کاندا، چونکه دلنیام له لایه که وه نه ویش من ده کاته هاوبهشی چاکه کانی خوئی له لایه کی تریشه وه نه و چاکانه ی منیش دهیانکه م زۆریه یان به هاریکاری و هاندانی نه وه، هیچ نه بی دنه م نادات بؤ کاری خراب.

نه فه رموی: یه که یه که نه و هاوړی و براده رانه م خوینده وه، هه لمسه نگاندن، له ناو نه و که سه زۆرانه دا، که به ژماره زۆر بوون، که میکیان متمانه دار بوون، یان جیی متمانه ی تیکه لاوی و هاوړییه تی بوون.
 له م هونراوه یه دا ناماژه به وه ده کات که هاوړییه تی به پیی جوړایه تیه نه ک چه ندایه تی، هاوړی تا کو له سهنگ و سوژنی نه ده ی و هه لی نه سه نگینی نابی بیکه یته هاوړی، چونکه هاوړی وینه یه کی تری خوته.^(۱)

خیره الأصحاب

وَكُلُّ غَضِيضِ الطَّرْفِ عَن عَثْرَاتِي	أَحِبُّ مِنَ الْإِخْوَانِ كُلِّ مُوَاتِي
وَيَحْفَظْنِي— حَيًّا وَيَعْدَ مَمَاتِي	يُؤَافِقُنِي فِي كُلِّ أَمْرٍ أَرِيدُهُ
لِقَاسَمَتِهِ مَا لِي مِنَ الْحَسَنَاتِ	فَمَنْ لِي بِهَذَا؟ لَيْتَ أَنِّي أَصَبْتُهُ
عَلَى كَثْرَةِ الْإِخْوَانِ أَفَلُ ثِقَاتِي	تَصَفَّحْتُ إِخْوَانِي فَكَانَ أَقْلَهُمْ

(۱) ص ۲۹/ خیره الأصحاب / احب من الإخوان كل مواتي

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۹):

(باشترین ھاوپى)

برايانم گشت خۆش دەوین، لہ ناویانا بەتایبەتى
ئەوھیان چاوی دەپۆشى کاتى دەگەومە نشوستى
لە ھەموو کارىكى چاکا، پشٹیوانە، لەگەلمایە
دەمپاريزى لہ ئیستاما و کاتى نەشمام لہم دنيايە
دەبى کى بى؟ ئەو ھاوپىيەى کە ئاوابى؟
تاكو ئیستا من نەمدیو، ئەو خەسلەتانی تىدابى
ھەفالىک لہ ئەو چەشنە بى، گەر بىتە یاوھرى ژيانم
دەیکەمە ھاوبەشى ھەموو کارو کردوھە چاکانم
کەسانم ھەلسەنگاند ھەموو، کەس وانەبوو
گەرچى نۆدن بە ژمیرە، بەلام کەمیان متمانەى بوو

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۱۰)

لەم ھۆنراوھىدا شافیعی خ.ل بە زمانى حال لەگەل بەختەوھرىدا دەدویت و
پىی دەلئى: ئەى بەختەوھرى لەکویت؟ وەرە بۆ لام با خەمبارى بەخەم پى
نەگرت، چونکە وا ھەست دەکەم کە خواى گەورە بەرەکەت و بەخشیشى نۆرى
پیداوم و لەسەر ھىچ پەکم نەکەوتوھ، بگرە بە ھىندەى تۆزقائىكى بەخشیشەکانى
سوپاسم نەکردوھ، شەیتان دەیەویت بىتە بن کلئیشەم و فریوم بدات بە فیکرو
خەيالائى خراب، لەلایەکەوھ دەلئى کوا پزق و پۆزى و پارەو پولات بۆ خەرجى
سبەینى؟ ئەى دوو سبەى؟ ئەى بۆ منالەکانت؟ بەلام کە خودا پۆزى بەسەردا
ھىتام، ئەوا پزق و پۆزى ئەو پۆزەشم دەدات، کە سبەینیش مام ئەوا سبەینیش
ديسان ھەر پۆزى و بەشى ئەو پۆزەمى پىیە، ئەمانە تەماح و چاوبرسىتى و ترسى
پزقە لە ویستی نەفسى پىسمەوھ دەردەپەرن، ئەوا منیش ئەو نەفسە تیر نەخۆرە

ترسنۆکه م سه رکوت کرد، وازم هینا له ویست و حهزه به ده کانه و ته نهها و ته نهها ویستی تۆم ده وی. ^(۱)

التسليم الخالص

إِذَا أَصْبَحْتُ عِنْدِي قُوتٌ يَوْمِي فَخَلَّ اللَّهُ عَنِّي يَا سَعِيدُ
وَلَا تَخْطُرْ هُمُومٌ غَدَ بِيَالِي فَإِنَّ غَدًا لَهُ رِزْقٌ جَدِيدُ
أَسَلَّمُ إِنْ أَرَادَ اللَّهُ أَمْرًا فَأَتْرِكُ مَا أُرِيدُ لِمَا يُرِيدُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۱۰):

(خۆدانه دهست خودا به ته واوه تی)

که پۆژم لیبوووه ئه مرقۆ، پۆزی ئه م پۆژه شم هه بی
ده وه ره، ئه ی به خته وه ری، لابه خه م، با هه ر نه م بی
نه هیلێ خه می سه به ی نی، سه ر بکیشیته ناو بی رم
چونکه سه به ی، له گه ل خویا، پۆزی تازه ی شی پی ده بی
ملکه چی فه رمانی خودام، که فه رمانیکی پی داوم
وازم هینا وه له ویستم، هه تا کو ئه و ویستی هه بی

ده روازه ی هۆنراوه ی ژماره (۱۱)

پۆژ و شه و به دوا ی یه کدا دین و ده پۆن، چه نه ها که س هه یه که تا به ره بیان
ناخه ون، جا یان کارو پیشه یان وایه، یا خود خه م و په ژاره، یان ئاهه نگ و شادی، یا
پاسه وانی، یا به ندایه تی و له خواترسان، هه ندی که سیش له کاتی ئاسایی خه وتن دا
لیی ده خه وی، تا کو به یانی زوو هه ستیته وه سه ر کارو پیشه ی خوی، هه ردوو جو ره
که سه کان، به ناگا و خه وتوووه کان خه وتن و نه خه وتنیان له پیناوی کارو

(۱) ص ۳۹/التسليم الخالص/ إذا أصبحت عندي قوت يومي

مەبەستىكايە، جا يان بۇ ئەۋەيە نەھىلى كاريكى نەخوزراۋ پوويدات، يان ھەول دەدات كاريكى خوزراۋ پوويدات، كەۋاتە ئەۋ خەۋتن و نەخەۋتنە پەيوەندى بە پوۋنەدان يان پوۋدانى كاريكەۋە ھەيە، كارەكەش دوۋ ئەگەرى ھەيە، ئەگەرى پوۋدان و ئەگەرى پوۋنەدان، ھەردوۋكيشيان تەنھا خودا دەيزانى ئايا پوۋدەدات يان پوۋنادات، مرؤف زانىارى و دەسەلاتى لەۋەدا نىە بزانى ئاخق سبەينى چى پوۋ دەدات. لەبەرئەۋە دەروونت پرمەكە لە زوخاۋى خەم و پەژارە بۇ پوۋداۋىك كە نازانى ئاخق پوۋدەدات يان نا، كاتەكەى دىتە پىشت يان نا؟ ئەۋ خەمە بى سەروبەرانە لە دلت دەرگە و مەيانكە بە خەۋزىپىنى شەۋانەت، بەپاستى ئەگەر وا بكەيت، ماناى جورىك لە شىتت بۇ خۆت دروست كردوۋە و يەك كۆلى گران لە خەمت لە كۆلى خۆت ناۋە، دە تۆ سەرنج لە زىانى پابردوى دوينى خۆت بدە، ھات پوۋيدا، تۆش تيايدا زىايت، تىپەرى، تازە ناشگەپتەۋە، ئەۋەى دوينى بەتۇدا، ھەر ئەۋىشە كە سبەينىشت پى دەدات، ئەگەر بىەۋىت، ئەۋەشت پى دەبەخشى كە بۇ زىانى سبەينىت پىۋىستە و بۇى نوسىۋىت كە دەبى بەسەرتدا پوۋيدات، ئەۋ بىەۋى، دەبى بىى، ئەگەر چى ھىچ كەس نەيەۋى، ئەۋ نەيەۋى كەس ناتوانى كە بىكات گەرچى ھەموۋكەسپىش بىەۋى.

ۋاتا بۇ پابردوى، بۇ ئىستا، بۇ ئايندە تەنھا خودامان بەسەۋ ھىچى تر، با بەتەۋاۋەتى پىشت بەۋ خودايە بىەستىن. چ بۇ زىانمان و چ بۇ ئەۋ شتەنەى دەيخوزاۋى.^(۱)

ترك الهموم

سَهْرَتُ أَعْيُنٍ، وَتَامَتُ عَيْونُ	فِي أُمُورٍ تَكُونُ أَوْلًا تَكُونُ
فَادِرًا لِّهَمِّ مَا اسْتَطَعْتَ عَنِ النَّفْسِ	سِ فِحْمَلَانِكَ الْهُمُومَ جُنُونُ
إِنَّ رَبًّا كَفَّاكَ بِالْأَمْسِ مَا كَأ	نَ سَيُكَفِّكَ فِي غَدٍ مَا يَكُونُ

(۱) ص ۸۵ / ترك الهموم / سهرت اعين، وتامت عيون

(وازھېتان له خەم)

شەونخونن، كۆمەلنى چاۋ، ھەندىكى تر لە خەودايە
ھەردوولايان كە ئاۋايە، لە پېناۋ چەند كارىكايە
ھەريەكەيان يان پوونادەن، ۋە يا پوودانيان ئاسايە
تا دەتوانىت، لە دەروونت، خەم بە با كە
لە شىتتەيتە بارى خەمت لە بارايە
پەروەردگار يكت بەسە، دويىنى بۆ دەستەبەر كرى
بۆ سبەينىش ئوت بەسە، لەوھى دەبى و لە پىتايە

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۱۲)

(ابن كثير) له كتيبي (البدایة والنهاية) بەرگی (۱۰) لاپەرە (۲۵۴) دا دەلئیت:
شافيعی دەیفەرموو: قورئان فەرموودەيەكى ناوهدیھینراوھ (غیر مخلوق)
ھەرکەسیش بلئى بەدیھینراوھ، ئەوھ بئى باوهرە، كە قورئانى دەخویندەوھ
ئایەتەكانى سیفەتەكان و فەرموودەكانى بەو شیۆھە دەبینى كە پېشینی پابردوو
دەیانبینى و ھیچ تۆبزیەكى لە خۆى نەدەکرد، (كۆپى خوزەیمە) دەلئى (المزنى)
ھۆنراوھەكى بۆ خویندەموھ و گوتى (شافيعی) ئەم ھۆنراوھەى بۆ خۆى وتووھ:
كە پوو دەكاتە خودا و دەلئیت: ھەر شتێك كە بتەوى پووبدات پووبدا، گەرچى
منیش خواستم وا نەبوو بئى، ۋە ئەوھش كە نەتەویست پووبدا، پووى نەدا گەرچى
وام نەویستبا، ھەر خۆت بەندەكانت دروست كرددوھ بۆ ئەو مەبەستەى دەتەویت و
خۆت دەیزانى، ئەو زانست و زانینەش لاو و پیر و بەسالچوو دەھەژئى، ئەو
كەسانە ھەمە جۆرن ھەیانە سروشتى شەپخوازانە و بەدكارى ھەیە، ھەیانە
ئاسودەو ئاشت و بىكیشەیە، ھەیە پەزاگران و دزیوھ، كەچى كەسانى وا ھەیە چاك

و چاکه کاره، ئەوی خودایه خۆت منته به سه‌ر ئەمیاندا ده‌که‌ی و چاکه‌ی له‌گه‌ڵ ده‌که‌ی، ئەوی دیکه‌یان پرسیوا و په‌نج به‌ با ده‌که‌ی، چاودێری ئەمیان ده‌که‌ی و ئەوی تریان فه‌رامۆش ده‌که‌ی و چاودێری خۆتی ئی لاده‌ده‌ی و دوچاری چه‌ندین گرفت و کێشه ده‌بین.^(۱)

المشيئة الألهية

مَا شِئْتَ كَان، وَإِنْ لَمْ أَشَأْ وَمَا شِئْتُ إِنْ لَمْ تَشَأْ لَمْ يَكُنْ
خَلَقْتَ الْعِبَادَ لِمَا قَدْ عَلِمْتَ فِي الْعِلْمِ تَجْرِي الْفَتَى وَالْمُسْنُ
فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ، وَمِنْهُمْ سَعِيدٌ وَمِنْهُمْ قَبِيحٌ، وَمِنْهُمْ حَسَنٌ
عَلَى إِذَا، مَتْنَت، وَهَذَا خَذَلت، وَذَلِكَ أَعْنَت وَذَا لَمْ تُعْن

ده‌قی هۆنراوه‌ی ژماره (۱۲)

(ویستی په‌روه‌ردگان)

چیت ویست پوویدا، گه‌رچی واشم نه‌ویستی
چیم ویست نه‌بوو، که ویستی تو وا نه‌بووین
به‌نده‌کانت وه‌دیه‌ینا، بو‌مه‌به‌ستی خۆت ده‌زانسی
هه‌ر له‌ زانینی تو‌دایه، که‌سی لاوه، یا له‌ته‌مه‌ن و سالابین
له‌وانیشدا لاسار، دزیو، یا دلشاد، و به‌خته‌وه‌ره
هه‌یه‌ خراپ و به‌دکاره، هه‌یشه‌ له‌ جو‌ری چاکا بی
به‌ ئەمیان ده‌به‌خشی پایه‌ و چی چاکه‌ بو‌ی
ئەوی تریان سوک ده‌که‌ی و تا ماوه ده‌بی پرسیوا بی
یارمه‌تی ئەمیان ده‌ده‌یت و له‌ هه‌موو شتی پارێزراوه
ئەمی تریان وه‌لاده‌نیی، چاودێری تو‌ی له‌ سه‌ر نابی

(۱) ص ۸۳/المشيئة الألهية/ ما شئت كان، وإن لم أشأ/

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۳)

ھەرىيەكەمان نەنگى و كەچيمان تىدايە، بەلام كاتىك بە چاوى پەزنامەندى و يەكتر قەبولكردنەوہ بۆ يەكترى دەپوانىن ھەلە و نەنگىەكانى يەكترى نابىنن، بەلام كە نەيار و ناھەز بۆمان دەپوانى، يان خۆمان بۆ نەيارەكانمان دەپوانىن ئەوا نەك ھەر عەيبەكان بەدى دەكەين، بەلكو زۆر بە گەرەبى دەيانىبىنن، نامبە ترسىنەر، يان ھەوالدەرىكى ترسىنەر بۆ كەسىك كە ئەويش بەرانبەرم وانەبىن، ماناى وايە بۆ كەسى ترىش وانەبووہ، منىش كەچى و نەنگى لەو كەسانەدا نابىنم كە لە مندا نابىنن، پاستىيەكەيشى ئەوہ يە كە خۆ بەخۆ ھەر گلەبى و كەمبەكم تىدا دەبىنى، پىم بلن، با پاستى بكەمەوہ، منىش بۆ تۆ وادەبم، بەلام ھىچمان لەناوخەلكىدا عەيبى يەكترى باس ناكەين، دنيا بۆ دنيايە، ئەگەر تۆ منت خۆش دەوى و لىم نرىك دەبىتەوہ ئەوا منىش بۆ تۆ وادەبم، وانەبى، وانابم و لىت دورور دەكەومەوہ.

خۆ لەگەل يەكترىشدا نەبىن، سبەينى ھەر دەچىنەوہ بەر بارەگاي خودا ووا لەم دنيايەشدا ھەرىيەكەمان سەربەخۆ ژيانمان دەگوزەرىنن، ھاوارى ھىچ كاممان لە قىامەتدا نابىتە ماىەى فرىاگوزارى ئەوى ترمان، با ئەوئەندەش لە يەكترى پازى نەبىن كە عەيبى يەكترى بپۆشەين لەلاى يەكترى، باش وايە ھەر يەكەمان ئاوينە بىن بۆ ئەوى ترمان، خۆمان لە يەكترىدا ببىننەوہ.^(۱)

عين الرضا كليله

وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تَبْدِي الْمَسَاوِيَا	وَعَيْنُ الرُّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ
وَأَسْتَأْزِرُ لِلْمَرْءِ مَا لَا يَرَى لِيَا	وَأَسْتَأْزِرُ بِهَيْبَابٍ لِمَنْ لَا يَهَابُنِي
وَأَنْ تَنْأَ عَنِّي، تَلْقَنِي عَنْكَ نَائِيَا	فَبِأَنْ تَدُنْ مِنِّي، تَدُنْ مِنْكَ مَوْدَتِي
وَنَحْنُ إِذَا مِتْنَا أَشَدُّ تَغَانِيَا	كَلَانَا غَنِيٌّ عَنْ أُخِيهِ حَيَاتَه

(۱) ص ۹۱/عين الرضا كليله/ وعين الرضا عن كل عيب كليله/۱

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۳):

(چاۋى پەزنامەندى نەنگى نەبىنە)

چاۋى، پەزنامەند بېۋاننى، لە كەسا (كەچىيى) نايىننى
بەلام چاۋى كە ناھەزە، خراپەى تىدا زل دەبى
ترسىنەر نايىم بۆ كەسى، كاتى ئو من نەترسىننى
(كەچىيى) لە كەسى نايىنم، كە بىنەرى (كەچىيى) م نەبى
جانەگەر نزيك ۋەبىسى، سۆزى منىت لى نزيكە
كاتىكىش خۆم لى دەبوئىرى، منىش ھەزى دوورىم دەبى
ھەرىكەمان بۆ خۆى دەئى ۋەكو دوو براى سەرىبەخۆ
كاتى مردىن، پىۋىست نەبوونمان بە يەكتر زياتر دەبى

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۴)

نزا ۋە پارانەۋە، پانتايىەكى گەۋرەى پىكەيتناۋە لە پەپىرەۋى سەرجەم
ئايىنەكاندا، بەشىكى زۆرى بەندايەتى مروفىش بۆ خودا لە نزاكانىدايە، ۋەك:
پارانەۋە، نوئىژكردن، كىنوش بىردن ۋە...ھتد.

يەكەم شت كە مروفە لەدواى تكاۋ لەخا پارانەۋە دەيخوازى ئوۋەيە كە نزاكەى
ۋەرگىراۋ بى لەلاى خودا، بەۋ چەشنەى كە داۋاى كردوۋە، بەلام خودا لە خۆى
باشترە بۆ خۆى، بۆيە زۆرچار ۋەرگرتنى نزاكە بەۋ جۆرەى داۋاكرائە خراپ ۋە
زىانبەخشە بۆ كەسەكە، يان خوا خىرى زياتر لەۋەى بۆ داناۋە بۆ دواپوژ، بۆيە
نزاكەى بەۋ چەشنە ۋەرنالگىرى كە ئو داۋاى كردبوۋ، بەلكو چەشن ۋە كاتەكەپشى
لاى خودا شياۋى گۆرىنە، ھەرۋەھا خودا ھەموو نزاىەك ۋەرنالگىرى كە مەرجەكانى
نزاۋ نزاكارىي تىدا نەبى، بۆ نمونە كەسىكى خراپ دوعا ۋە نزاى خراپ لە كەسىكى
چاك بىكات، ئوۋە ۋەرگىراۋ نىە.

به لام نزیکترین که س بؤ نزا لیوه رگرتن ئه و که سه یه که خواپه رستی
راسته قینه یه و به ناهق سته می لی ده کریت.

لیره دا نیمامی شافیعی خ. ل باسی ئه وه ده کات که ئه و جوره نزیانه لای خوا
نرخ و به های گوره یان هه یه و گالته یان پی ناکری، به لام پووده کاته ئه و که سانه ی
گالته یان به و نزیانه دیت و به که م ته ماشایان ده که ن. ئه وانه نه یان زانیوه که ئه و
جوره نزیانه (به تایبه ت نزاو نویژ و پارانه وه ی شه وانه) وه کو تیری ده ست راست
وانه و سه ر ناکا و به سه ر نیشاندنا هه لئا بورئ و هه ر ئامانج ده پیکی و گهرا ده بی،
به لام ته نها مه سه له که ماوه و کاتی دیاریکراوه، ماوه ش هه رچه نده دوور بی، هه ر
دیته پیشه وه و ماوه که به سه ر ده چی و کاتی وه رگرتنی نزا که دئ.

که واته که نزامان کرد، با نزا ی چاک به شیوه ی چاک بکه ین و داوای شتی چاک
بکه ین و پاشان په له مان نه بی له وه رگرتنی هه روه کو شافیعی خ. ل پوو ده کاته ئه و
که سانه ی به که م سه یری نزا و کاریگه ری نزا ده که ن و ده فه رمویت: ^(۱)

قیمة الدعاء

أَتَهْرَأُ بِالِدُعَاءِ وَتَزْدَرِيهِ وَمَا تَدْرِي بِمَا صَنَعَ الدُّعَاءُ
سِيْهَامُ اللَّيْلِ وَلَكِنْ لَهَا أَمَدٌ وَلِلْأَمَدِ انْقِضَاءُ

دهقی هؤنراوهی ژماره (۱۴):

(به های نزا)

تؤ گالته ت به نزا دیت و بی نرخه لات
ناشزانمی نزا چی ده کات
تیری شه وانه، سه ر ناکا، که ده رده چی
ماوه یه کی هه یه له کات
ماوه ش، هه رچه ندئ دریز بی، به سه رنه چی

(۱) ص ۱۷/قیمة الدعاء/أتهراً بالدعاء و تزدريه/

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۱۵)

له دیرهوه، له ناو شارستانییه ته دێرینهکان دا، زۆریهیان به چاوی سوک و کهم سهیری ئافرهتیان کردووه، تهنا ته ههندیکیان وهک شهیتان و جنۆکه سهیریان کردووه، هه ئههه بۆچوونه خراپهش وای کردووه که ئافرهت وهکو کۆیله و مرقۆسی ژماره دوو ته ماشا کراوه، کاری پیکراوه و له چوار دیواری ماله وهدا بهندکراوه و گه لێک مافی پێ نه برآوه، بازرگانی پێوه کراوه، میراتی پێ نه دراوه، له پۆست و ئه رکه نیشتمانیهکان دور خراوه ته وه، ئههه نه ریه ماوه یهکی درێژ له مێژوو به شیوهی چچر پچر به رده وام بووه، به تایبه تیش له ماوهی نیوان هاتنی دوو ئایینی ئاسمانیدا، که ئایینی یه که میان به ره و کال بوونه وه چوه و هیشتا ئایینی دووه مێش نه هاتوه.

بۆ نمونه ئایینی پیرۆزی ئیسلام هات و ئافرهتی له و بۆچوون و کۆته دزیوانه بزگار کرد، هاوشانی پیاو حیسابی بۆ کرد، هینایه وه مهیدانی ژیان، تهنا ته لهه سه رده مهی خۆشماندا خه ریکه ورده .. ورده .. ئافرهت ده کریته وه به کۆیله و به کهم سهیر ده کریت، پۆژانه به چاوی خۆمان ده بینین که وینهی ئافرهت به بی به رگی و ناشیرینی به کار ده هینریت بۆ بانگه شه و پیکلام و بازار گه رم کردن، بۆ پیا هه لدان و گۆرانی و سه ما، بۆ ده رکردنی جۆره ها فیلمی خراپ و بی شه رمی له ده زگا میدیاییه کاندا، وه کو جاری جاران ئیستا ئافرهت کراوه به کاره کهر و به کریت گیراوه بۆ مال خاوتنکردنه وه و مندالپه روه ری و گه لێ کاری تر.

له و نه ریه کۆنانهی که باو بووه له سه رده می پێش شافیعی و سه رده می خۆی و بگره تا ئیستا، ئه و بۆچوونه هه له یه که گوایه ژن به لایه، که ئه مه به پای من بۆچوونیکێ زایونیانه یه و ئامانجی ئه وه یه که لاوان له ژیا نی هاوسه ری دور بکه ونه وه و بکه ونه ناو داوی به دکاری و داوین پیسییه وه، بۆیه ئیمامی شافیعی خ. ل له م کورته هۆنراوه یه دا ئه و بۆچوونه هه له باوه ی ناو خه لکی راست ده کاته وه و ده فه رموی: به لا ئه وه نیه که له ژندایه، به لکو به لای گه وره ئه وه یه که ژن و پیاو

یہ کتریان خوش نہویں و ژیانیشیان پیکه وه به سہر بہرن، لہ پووی جہستہ و خیزانیہ وه لہ یہ کتری نزیك بن، بہ لام لہ ناخ و دلّ و دہروونہ وه لہ یہ کتری دوور بن و یہ کتریان خوش نہویت، کہ واتہ بنہ مای سہرہ کی دورکہ وتنہ وه لہ بہ لای خیزانی بریتہ لہ خوشہ ویستی نیوان ہاوسہ ران.^(۱)

جَهْدُ الْبَلَاءِ

أَكْثَرَ النَّاسِ فِي النَّسَاءِ وَقَالُوا إِنَّ حُبَّ النَّسَاءِ جَهْدُ الْبَلَاءِ
لَيْسَ حُبُّ النَّسَاءِ جَهْدًا وَلَكِنْ قُرْبُ مَنْ لَا تُحِبُّ جَهْدُ الْبَلَاءِ

دہقی ہونراوہی ژمارہ (۱۵):

خہ لکی نقر لہ سہر ژن داون، گوتوشیانہ:
گرانی بہ لا بزانیہ کہ خوشہ ویستی ژنانہ
خوشہ ویستی بو نافرہ تان گرانی ناو بہ لایہ
بہ لکو نزیکی لہ کہ سی خوشت نہویں، بہ لایہ کی نقر گرانیہ

دہروازہی ہونراوہی ژمارہ (۱۶)

پیشہوا شافیعی، کہ سیکی دنیاگہر بووہ، ریتی کہ وتووہ تہ ناو جۆرہ ما کۆر و کۆبونہ وہی خہ لکی یہ وہ، لہ م ہونراوہ یہ دا ناماژہ بہ کۆرپیک یان ناپۆرپاہ ک لہ خہ لکی دہکات، جا ئایا بہ راستی وابووہ، یان لہ خہ یالی خۆیدا دروستی کردووہ، تاکو بزانیی کہ خہ لک و کۆرپی لہ و جۆرہ ش ہہیہ، یان ہہ بووہ، یان دہ بیئت، ہہرہ کو ئیستاش لہ م سہر دہ مہی خۆماندا کۆرپی لہ و جۆرہ نۆن. ئہ و کہ سانہ ناپۆراو ژاوہ ژاویان دروست کردبوو، خۆیان نہ زان بوون، نرخی مروقی بہ ئہ دہب و نہ دیب دۆست و زانایانیشیان نہ دہ زانی، و ہک ئہ وہ وابوون کہ بازرگانیک کہ لہی بہ

(۱) ص ۱۸ / جہد البلاء / اکثر الناس في النساء قالوا ...

نرخى مەر و بەران بگۆرپتەو، بە كلكى بزن، ئەو كەسانەى لەو كۆپرەدا بوون، ھەمە جۆر و ھەمە ئاست بوون لە پىروى ئاستى ژىرى و زانست و ئەدەب و پاىە و كەسىتى وەچە و تىرە و تايەفەيانەو، وەكو ئەو خاكەى كە خاشاك و مس و خۆل و ئالتون تايادا تىكەلاو بى، ھەرىكە لەو كانزاو ماددانە پەنگ و پوخسار و بەھاي خۆى نەمىش بكات، ئالتون گەرچى پەنگى زەرد و بەنرخە، بەلام لەلای ئەوان نرختىكى نەبوو، ھەرەكو چۆن دارى بوخورد بەو بۆن و بەرامە خۆشەيەو، خەلكى جىاوازى پىئە كەن لەگەل دارى ئاسايى سوتاندن. بەپاستى زۆر ناخۆشە دانا و زانا و پۆشنىر و ژىرىك بەكوپتە ناو ئەو جۆرە كەسانەو و جۆرى پىشە و كارەكەى يان گەشت و سەفەرەكەى، يان بەندىخانەكەى يان گەرەك و دراوسىيەتەكەى ناچارى بكات كە ھەر دەبى لەگەل ئەوانەدا بى، ئەو داماوە فرىاي چاكسازى ئەو ھەمووانە ناكەوئەت و گىر دەخوات بە دەستيانەو، ئەو خالە بەھىزەى لەم ھۆنراوہيەدا بەدى دەكەم ئەوہيە كە شافىعى خ.ل باسى لەوہ كىرەوہ كە ھەرىكە لەو كەسانەى ناو كۆپرەكە تايەتمەندىتى خۆيان ھەيە، لە يەكترى جىاوازن لە ئاستى ژىرى و ئەدەب و لايەنى پەگەزى و تىرەيى، ئەوہش ئەمىرۆ لە دەرونزانى و پەروەردەدا بە (جىاوازى تاكەكەسى) ناو دەبىت و مرقفەكانى سەر زەوى بەو ھۆيەو لە يەكترى جىاوازن، نەزانىنى مامەلە كەردن لەگەل يەكترىدا بە قەبولكەردنى ئەو جىاوازيانەو ئەو جۆرە ناكۆكى و نەگونجان و ئازاوانەى لى دەكەوئەتەو كە ئەمىرۆ ھەستى پىئە دەكەين لە خىزان و كۆمەلگەماندا، لە كاروبارى دەولەت و حكومەت و دەزگاكانماندا، لە كارگە و پىشە و كۆمپانىياكانماندا.^(۱)

(۱) ص ۱۹ / الأديب، أصبحت مُطرحاً في معشر جهلوا/

الأديب

أصْبَحْتُ مُطْرَحًا فِي مَعْشَرٍ جَهْلًا
وَالنَّاسُ يَجْمَعُهُمْ شَمْلٌ، وَيَبِينُهُمْ
كَمِثْلِ مَا الذَّهَبِ الْإِبْرِيذِ يَشْرِكُهُ
وَالْعُودُ لَوْ لَمْ تَطْبُ مِنْهُ رَوَائِحُهُ
حَقَّ الأَدِيبِ فَبَاعُوا الرُّأْسَ بِالدَّنْبِ
فِي العَقْلِ فَرَقُوا فِي الأَدَابِ وَالْحَسَبِ
فِي لَوْنِهِ الصُّفْرُ، وَالتَّقْضِيلُ لِلذَّهَبِ
لَمْ يَفْرِقِ النَّاسُ بَيْنَ العُودِ وَالْحَطَبِ

دهقی هونراوهی ژماره (۱۶):

(نه‌دیب)

پیمک‌وته کۆپیک، نه‌دیب نه‌ناس بوون
که‌لله‌ی به‌رانیان دا به‌کلکی بز^(۱)
ناپۆرای خه‌لکی چه‌ند ناست و جـۆدبوون
له‌ژییری و نه‌دهب، له‌پایه و نه‌ژاد
وه‌کو زیپر له‌گه‌ل مس تیکه‌لاو بوون
زه‌ردیشیان هه‌بوو، که‌ژییری تیدا
به‌لام لای نه‌وان هه‌موو به‌کسان بوون
داری بخوردیش، گه‌ر بۆنسی نه‌با^(۲)
وه‌ک داری ناسا^(۳) بـۆ سـووتان نه‌بوون

(۱) بز: بز.

(۲) نه‌با: نه‌بوا یا

(۳) داری ناسا: داری ناسایی و چیلکه و داری سووتاندن و ناگرکردنه‌وه که نه‌وسا سه‌رچاوه‌ی به‌که‌می سوته‌مه‌نی بوون.

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۷)

حەكىمىك دەلى: ئەگەر كەسىك جىنئوى پىداى، تۆ بىدەنگ بە وەلامى مەدەرەوہ، چونكە خەلكى نازانن، كامتان كەسە ژىرەكە تانە.

مەرد و دانا چەند قەسى پى بوترى و بوختانى بۆ ھەلبەستىن، كە ناخى پاك بى، بەوہ نەك ھەر سووك نابى، بەلكو زۆر زىاتر بەرز دەبىتەوہ، شەرمەزارى و نەنگىە بۆ كەسى ژىر كە وەلامى ئەو گەمژە دەمشىرە بادىتەوہ كە پىايدا ھەلدەخوئىن، شافىعى لە سەر زارى ئەو كەسە ژىرە دەفەرموئىت: مەن ئەگەر نەفس و كەسىتى خۆم لەلا ئازىز و بەنرخ نەبى، بەھوئى وەكو ئەو گەمژەيە خۆم سووك بكام، ئەوا گەلى قەسو بەرپەرچى لەوانەى ئەو بەھىزتر دەزانم، بەلام مەن دەھوئى پارىزراو بىم، بەرژەوہەندى نەفسى بەرزى خۆم دەھوئى بۆيە دەمىبىنى زۆر دەمسارد و بى دەنگم بەرانبەر بەو گەمژەيە، تا بكام بە خواستى خۆم، نەك خواستى ئەو، ھاوكات خەم دەخۆم بۆ كەسىتى ئەوئىش، خەز دەكام كە ئەوئىش خۆى سووك و رىسوا نەكات، ھەلوئىستەيەك بكات و بەخۆيا بچىتەوہ و واز لەو نەرىتە خراپە بىننى، بۆيە ھىندە خاوم لە وەلامدانەوہىدا، مەن ئەوئىش وەكو خۆم لەقەلەم دەدەم و نامەھوئى عەبىدار بى، بەھوئى دەمشىرى و گەمژەيى خۆيەوہ، واتا ئەم شىژواھ بەكار دەھىنم لەبەر خاترى چاكسازى ئەو، نەك تىركردنى خواستى خۆم، بەم چەشنە ھەردوولامان پارىزراو دەبىن.

لە بىرگەى دووھەمدا دەفەرموئىت كە كەسىكى زىمانشېر و بەدگۆ بى شەرمانە پووبەپووم بدوئى و قەسى سووكم پى بلى، بىز لە خۆم دەكامەوہ كە ئاستى خۆم ھىندە دابەزىنم مەنىش وەكو ئەو بكام و وەلامى بدەمەوہ، ئەو گەمژەيە بەو كارەى ھەر زىاتر سووك و گەمژە دەبى، مەنىش ئەگەر وەلامى نەدەمەوہ بە خۆشەرمتر و ئارامگرتەر دەبىم، ھەر وەكو چۆن دارى بوخورد تاكو بسوتى زىاتر بۆنى خۆش بۆلۆدەكاتەوہ، مەنىش لە ناخەوہ دەسوتىم بۆ ئەو پەوشتە خراپەى لە مەرفىكى ئاوا

گه مزه‌دا به‌دی ده‌که‌م و خه‌می بۆ ده‌خۆم، ئه‌ویش تا بسوتی، هه‌ر دوکه‌ل و په‌شی ده‌به‌خشی و من بۆن و به‌رامه‌ی خۆش په‌خشان ده‌که‌م.

مروّ نابی له هه‌موو کاتیکا بی وه‌لام بی، به‌لکو کاتی گیل و گه‌مزه و که‌م ئاسته‌کان دایده‌گرنه‌وه به‌ قسه‌و جنیو ده‌بی ئه‌م بیده‌نگ بی، ئه‌و بیده‌نگه‌ش باشتین وه‌لامه، به‌لام ئه‌گه‌ر زانا و هۆشمه‌ند له ئاستی دیاریکراودا قسه‌و جنیوی وت، یان په‌خنه‌ی هه‌بوو، ئه‌وا دوا‌ی دلنیا‌بوونه‌وه له پاستی یا ناراستی قسه‌کانی یان سوپاس ده‌کریت، یان وه‌لامی شیوا و گونجاوی ده‌دریته‌وه.

به‌لام گه‌مزه که قسه‌ی پی وتی و تۆش وه‌لامت دایه‌وه ئه‌وا باو بزوی سینه‌ی ده‌رده‌چی و ده‌بیاته‌وه، خۆ ئه‌گه‌ر تۆش حه‌کیمانه بی ده‌نگ بوویت ئه‌وا باو بزوی سینه‌ی گوشاری له‌سه‌ر دروست ده‌کات و خه‌ریکه له داخا ده‌ته‌قن.^(۱)

السماحة وحسن الخلق

وَإِذَا سَبَّيْتِي نَذَلُّ تَزَايِدَتْ رِفْعَةً	وَمَا الْعَيْبُ إِلَّا أَنْ أَكُونَ مُسَابِئَةً
وَلَوْ لَمْ تَكُنْ نَفْسِي عَلَيَّ عَزِيْزَةً	لَمَكُنْتُهَا مِنْ كُلِّ نَذَلٍ تُحَارِبُهُ
وَلَوْ أَنَّي أَسْعَى لِنَفْعِي وَجَدْتَنِي	كَثِيرَ التَّوَانِي لِلَّذِي أَنَا طَالِبُهُ
وَلَكِنِّي أَسْعَى لِنَفْعِ صَاحِبِي	وَعَارُ عَلَى الشُّبْعَانِ إِنْ جَاعَ صَاحِبُهُ

يُخَاطِبُنِي السَّفِيهُ بِكُلِّ قَبِيحٍ	فَأُكْرَهُ أَنْ أَكُونَ لَهُ مَجِيْبًا
يَزِيدُ سَفَاهَةً فَأَزِيدُ حِلْمًا	كَعُودٍ زَادَهُ الْإِحْرَاقُ طِيْبًا
إِذَا نَطَقَ السَّفِيهُ فَلَا تَجِبْهُ	فَخَيْرٌ مِنْ إِجَابَتِهِ السُّكُوتُ
فَإِنْ كَلَّمْتَهُ فَرَجَّتْ عَنْهُ	وَأَنْ خَلَيْتَهُ كَمَدًا يَمُوتُ

(۱) ص ۲۲/السماحة و حسن الخلق/ إذا سببتني نذل

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷):

(لئيبوردھىي و پرھوشت به رزىي)

گه مژھ جنئوم پئى بدات، ھەر زياتر، به رز دھمه وه
نه نگيم نيه، كه وه كو ئه و منيش جنئو نه دھمه وه
دهروونى خؤم، ئه گهر له لائازىزنه بئى
چاك ده زانم، چؤن وه لامى گه مژھ بيه كانى دھمه وه
كه بؤ سوودى خؤم تئكؤشم، وا ده تبينيم
گه لئى خام له و گره وه م، كه دھمه وئى بيه م وه
به لام، خؤ من، به رژه وه ندى هاوړيم ده وئى
شهرمه كه سئ تير بئى خؤى و، هاوه له كهى له برسانا بتلئته وه^(۱)

* * *

گه مژھ له يووم به دگۆيى كا، بئزم لئى دئى، دھم له يووى بكرئته وه
هه تا وايئ، ئه و گه مژھ تر دهرده كه وئى و، هئمنيم دهره وشيئته وه
وه كو بخورد، هه تاكو زياتر بسوتئ، به رامهى زياتر په خشانه
گه مژھ، كه دوا، با ھەر بيئئى، نه كهى وه لامى ده يته وه
باشترينى وه لامى تؤ، ئه وه يه، بئى دھنگ وه ستاوى
كه بيدوئنى، به ده ستى خؤت، گرئوى پئى ده به يته وه
كه وه لاتنا، له داخانا، خه ريكه سوئى ده بيته وه

(۱) يان شهرمه بؤ (تير) براده رى تيكهى نه بن تاكو بيخاته دھمه وه.

دهروزه‌ی هۆنراوه‌ی ژماره (١٨)

پیشه‌وا شافیعی خ. ل. ده‌فرمویت: هه‌موو خه‌لکانی سه‌رده‌می خۆم، جگه‌ له پیشینه‌ رابردووه‌کان له‌سه‌نگی مه‌حه‌کم دان و تاقیمکردنه‌وه، هه‌لمسه‌نگاندن، که‌سیکی وام تیدا نه‌دۆزینه‌وه که پر به پێستی چروکی نه‌بن، چروکی واته‌ ده‌ست ته‌نگی له به‌خشینی شتی ماددی و دلته‌نگی له به‌خشینی شتی مه‌عنه‌وی و شادی به‌خشی، پروته‌نگی واته‌ گرژی و مۆنی و نه‌به‌خشینی پووی گه‌ش و شیرین به‌ خه‌لکی و که‌لله‌ ته‌نگی یان می‌شک ته‌نگی واته‌ چروکی و نه‌به‌خشینی زانست و زانیاری به‌ خه‌لکی و... هه‌تد، هه‌ریه‌که‌ له‌ مرۆفه‌کان له‌ هه‌موو ئه‌مانه‌دا یان له‌ زۆربه‌ یاندا چرووک بوون، ناچار گه‌ پامه‌وه‌ سه‌ر سه‌نگه‌ری راسته‌قینه‌ی پاراستنی ده‌رونی خۆم، که‌ قه‌ناعه‌ته‌، بۆیه‌ له‌ کێلانی قه‌ناعه‌تدا شمشیره‌که‌م ده‌ره‌یناو که‌ و تمه‌ برینی ئه‌و سه‌ره‌ داوانه‌ی که‌ ده‌مه‌به‌نه‌ به‌رده‌می خه‌لکی تاکو داواکاری پێویسته‌کیان ئی بکه‌م، به‌لام من نه‌فسی خۆم له‌وه‌ به‌رزتر ده‌گرم و ته‌نانه‌ت داوای می‌شوله‌یه‌کیش له‌ که‌س ناکه‌م، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ شه‌ خۆم به‌ ئاسوده‌ ده‌زانم و عیزه‌تی نه‌فسم به‌رزه‌، که‌ هه‌یج که‌سی نه‌دیوه‌، له‌سه‌ر پێگاکه‌ی دانیشتم وه‌ یا وه‌ستابم و چاوه‌روانی بکه‌م تا داوا و تکای شتیکی ئی بکه‌م، هه‌روه‌ها که‌س من له‌ به‌رده‌رگای خۆی نه‌دیوه‌ که‌ دانیشتم و داوای یارمه‌تیه‌کی ئی بکه‌م، من خۆم به‌ ده‌وله‌مه‌ندترین که‌س ده‌زانم که‌ قه‌ناعه‌تم هه‌یه‌، من ده‌وله‌مه‌ندترین که‌سی بێ پاره‌و سامانم.

سته‌مکارێکیش ئه‌گه‌ر سته‌می به‌ باشی له‌ قه‌له‌م داوه‌و کردویه‌تی به‌ پێره‌و و پێره‌وی خۆی، ئه‌وا تا بینه‌ قاقای له‌ پێسواپی و فیزدا پۆچووه‌و له‌ کرده‌وه‌ به‌ ده‌کانیدا نگه‌رۆ بووه‌، تۆش خه‌م له‌و که‌سانه‌ مه‌خۆ، ئه‌وه‌ش یان تا سه‌ر بۆ ناچیته‌ سه‌ر، بیانده‌ره‌ ده‌ست کات و قه‌ده‌ری خوابی و ئه‌و ته‌مه‌نی که‌ هه‌مووی بۆ ئه‌وان به‌ شه‌و پاده‌بریت، شتی وایان به‌سه‌ر دیت که‌ ئه‌و سته‌مکارانه‌ هه‌یج ئاماده‌کاری و ئه‌گه‌ر و پێشینه‌کیان بۆ نه‌کردبوو، خۆ ئه‌وه‌ تا به‌ چاوی خۆمان چه‌ندین که‌سی

سته مکارو نا دادپه روه رمان بينی که به هوی یاخی بوون و له خوږایی بوونیا نه وه وایان ده زانی نه سستیره کانی ناسمانیش له ژیر سایه ی فرمانی نه ودان، نه وانه ماوه یه کی که م و کورتیان له پیشه وه یه، له گومرایی و بی ناگایی خوږیاندان، له نا کاو به دکاریه کانیا ن یه خه ی پی ده گرن و ده رگایان لی ده گرن و پړسوی ده که ن، مال و سامان و پله و پایه و ده سه لاتیان لی ده سه نریته وه، به وه ش دنیا یان له ده ست ده چی، هیچ کارو کرده وه یه کیشیان بو خوی خوږیان نه کردووه، له بهر نه وه قیامه تیشیان له ده ست ده چی، سه ره نجام پاداشتی سزادارانه ی پر به پیستی خوی وهرده گری و خوی گوره تو له ی لی ده کاته وه.^(۱)

الزهد و مصیر الظالمین

سِوَى مَنْ غَدَاً وَالْبُخْلُ مِلءُ إِمَابِهِ	بَلَوْتُ بَنِي الدُّنْيَا فَلَمْ أَرْ فِيهِمْ
قَطَعْتُ رَجَائِي مِنْهُمْ بِذُبَابِهِ	فَجَرَدْتُ مِنْ غِمْدِ القِنَاعَةِ صَارِمًا
وَلَا ذَا يَرَانِي قَاعِدًا عِنْدَ بَابِهِ	فَلَا ذَا يَرَانُ وَأَقْفًا طَرِيقَهُ
وَلَيْسَ الغِنَى إِلَّا عَنِ الشَّيْءِ لَا بِهِ	غِنِيٌّ بِإِلَّا مَالٍ عَنِ النَّاسِ كُلِّهِمْ
وَلَجَّ عُنُوقًا فِي قَبِيحِ اكْتِسَابِهِ	إِذَا مَا ظَالِمٌ اسْتَحْسَنَ الظُّلْمَ مَذْهَبًا
سَتَدْعِي لَهُ مَا لَمْ يَكُنْ فِي حِسَابِهِ	فَكَلِمَةُ إِلَى صَرْفِ اللِّيَالِي فَإِنَّهَا
يَرَى النُّجْمَ تَبِيهَا صُرُوفُ الحَادِثَاتِ بِنَابِهِ	فَكَمْ قَدْ رَأَيْنَا ظَالِمًا مُتَمَرِّدًا
وَلَا حَسَنَاتٌ تَلْتَقِي فِي كِتَابِهِ	فَأَصْبَحَ لَا مَالٌ وَلَا جَاهٌ يُرْتَجَى
وَصَبَّ عَلَيْهِ اللّهُ سَوَاطِعَ عَذَابِهِ	وَجُوزِي بِالْأَمْرِ الَّذِي كَانَ قَاعِلًا

(۱) ص ۲۳ / الزهد و مصیر الظالمین / بلوت بنی الدنيا فلم أر فیهم /

(زوهد و چاره نووسى ستمكاران)

خه لكى دنيام، دا له نه زموون، بئى له پيشين^(۱)
نهمدى كەسى، هەر هه موويان، پر به پيستيان چپووكى بوو
له كيلانى قه ناع تا، شمشيرى ده ستم راكيشا
داوى، داواشم^(۲) هه لپرى به و دوخه^(۳) تيزه ي كه هه بيوو
كه سئ نه بوو منى ديبئى، راوه ستابم له ريگه يدا
له بهر ده رگاي كه س نه كه وتم، منه تكا، داوام لئى هه بوو
به بئى سامان، له گشت كه س ده و له مه نترم
ده و له مه ندى له (شت) دايه، نه كو به (شتى) كه هه بوو
ستمكارىك (جهور به چا كه رى) دانى له ريبازى
ئهو، پوچوو له ستم و له و به ديانه ي پئى هه ستابوو
بيده ره ده ستم ئهو شه و گاران هه ماويه تى
ديتوه پئى، ئهو نه نجامه ي كه له نه ژماريدا نه بوو
گه لئى ستمكارمان بينى كه وا سه ركه ش و ياخى بوو
له بايبيونييا پئى وابوو نه ستيره شى له بهرپا بوو
نۆدى ناوى، له گه رمه ي بئى ئاگايى خوئى
هاكا بهرى ده ركه يان گرت، كاره كانى و به چو كا چوو
نه مال و پايه ي ده مئنى، كه تكايه كى بو بكن
نه ده فته رى كرده وه يشى كارىكى باشى تيدا بوو

(۱) بئى له پيشين: جگه له پيشينه كان، نه وان هه پيشتر ژيان: السلف.

(۲) داوى داوا: په تى وابه ستم بوونى مروؤ به داواكار به كانيه وه.

(۳) دوخ: تيزايى لئواري ده مى خه نجهر و شمشير: ذباب السيف.

پاداشتى خۆى وەرگرتەو، لەسەر ئەوانەى کردبووى
چەشتى ئەو سزا بە ئىشەى كە خوا بۆ ئەوى دانابوو

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۹)

ياقوتى ھەمەوى بە پالېشتكردنەو ەيەك دەگىرپىتەو ە لە (ابن عمر
الشافعى) يەو، دەلەيت: ئەبو عبدالله ى شافىعى ژنىكى ھەبوو كە لە قورپەيشىەكانى
مەككە بوو، بۆ سوعبەت و قسەخۆشى پىشەوا شافىعى ئەم ھۆنراوەيەى پى گوت:
واتە يەككە لە بەلا و ناخۆشپەكان كە تۆ كەسنىكت خۆش بوئ، بۆى بمرى و
بسوتى، كە چى ئەو وانەبىت بۆت و خۆشى نەوئىت.

ھەرچەندە تۆ پوخۆش و نەرم و نىان بىت بەرانبەرى، كە چى ئەو دەم و چاوى
بەيەكادا و مۆنبى و ھەزى لە چارەت نەبى، بە مەرجىك ھەر بە دوو پۆژ جارىك
سەردانى بكەيت و بزر نەبى و دوانەكەويت لەو پۆژ نا پۆژەى دەركەوتنەتدا.
وا ديارە شافىعى خ.ل. ويستويەتى تواناى خۆيشى لە پووى ھۆنراوەى ئەوئىنى
يەو تاقى بكاتەو، بەلام مەبەستى لەو پىاھەلدان و مەكر و نازەى ھاوسەرەكى
خۆيەتى.^(۱)

المزاح

وَمِنْ الْبَلِيَّةِ أَنْ تُحِبُّ — بَّ وَلَا يُحِبُّكَ مَنْ تُحِبُّهُ
وَيَصُدُّ عَنْكَ بُوْجْهِهِ — وَتُلِحُّهُ أَنْتَ فَلَا تُغْبِهُ

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۹):

(سوعبەت)

چ بەلایە! خۆشت بوئ، ئەو كەسەى كە تۆى خۆش نەوئ
پوخسارى بە پووتا داخا، تۆ پوخۆش بى و پۆژ نا پۆژى پىت تىى كەوئ

(۱) ص ۲۴/المزاح/ ومن البلية ان تحب ولا يحبك/

دهروازهی هونراوهی ژماره (۲۰)

فالچی و نهستیره چیه کان له هه موو سهرده میکدا به جۆره ها ناو و نازناو و بیانوو که وتونه ته فریودانی خه لکی، ته نانه ت له م سهرده مه شدا هه ندی له وانه به ناوی زانست، یان نایین، یان بورج و که لوه کانه وه میشکی خه لکیان جه نجال کردوه، گوايه چاره نوس و بهخت و ناینده ده زانن، که سانی له خۆشیان نه فامتر هه بووه و هر ده بی که به و نه فسونه یان بخه له تین.

جا نایا به راستی به کیک له و نهستیره ناسانه به نیمای شافیعی وا وتوو، یان وا بلاوی کردوه ته وه، یا خود هر شافیعی خۆی نه و پروداوهی ناوا به رجه سته کردوه، نازانم، گرنگ نه وه به که شافیعی خ.ل وه که سیکی زنگ و زانا و خواناس باوه پری به و شته هه له ق و مه له قانه نه بووه، نه وانه دورن له ژیری و لۆژیک و زانسته وه، له گه ل پاکي و بیگه ردی په روه ردگارا ناگونجین، بۆیه ده فه رموی که من بیباوه یم به رانبه ر به و باوه په لاواز و شکسته ی که چاره نووس و ده سه لات به ده ست نهستیره کان بی. جا خۆ نه و که سانه ی له سهرده می ئیبراهیم پیغه مبه ریش دا س.خ نهستیره و مانگ و خۆریان ده په رست هر له و جۆره پوانگه و بۆچوونانه وه هۆگری نه و نهستیره و پۆژ په رستیه بوون، که کۆله واری کردن.

نه و زاته به رزه باوه پری خۆی به کلایی کردۆته وه، که به شیک له و باوه ره بریتیه له باوه په ینان به قهزا و قهدهر، که ته نها مافی خودایه چۆن دیاری بکات و گۆرانکاری تیدا بکات، نهستیره و مانگ و هه ساره کانیش وه کو خپکه و گۆی زهوی گویرایه ل و هه لسه پۆینی نه و فه رمانه خوداییه ن که له قه ده ریاندا بۆیان دیاری کراوه و خۆیان هیچ ده سه لاتیان نیه، هه روه کو له سوره تی (یس) دا دیاره .

باس له وه ده کات که به شی نه وه نده زانایی هه یه که ده زانی، نهستیره کان توانای حوکمرانی و فه رمانیان نیه، به لکو جیبه جیکاری فه رمانی په روه ردگارن، هاوکات هه رچی شتی له پابردوو و پووی داوه، یان له داها توو ده بی پوودات، خوی که وره لئی به ناگایه و به حوکم و فرمان و بریاری خۆی بووه و هر واش ده بی، نه و

بپیاره ش دهبی جیبه جی بکری و واجبه، ههروه کو وابووه و واش دهبی، به لام به داخوه هه ندی کهس تا نیستاش گومان و گرفتیا ن هه یه له مهسه له ی باوه پهینان به قهدهرو قهزا، چونکه (سنوری زانستی خودا) و (ویست و ئیراده ی خودا) یان لی تیکه ل بووه، له کاتی کدا دوو شتی جیاوازن، خوی گه وره به رله وه ی تو چی بکهیت ده زانیت چی ده کهیت و نه نجامه کهش چی ده بی، چونکه خوی گه وره زانایه، به لام تو به شیک له نازادی و بپیار و کارت پی دراوه، که هه لیزاردنی نه و بپیار و کارانه له دهست خو تدایه، تو له سهر نه وانه لی پرسینه وهت له گه ل ده کری که له سنوری بپیاردانی خو تدایه، نه ک نه وانه ی که بپیری خودا له سهر یان دراوه.^(۱)

الکفر بالمنجمین

خَبْرًا عَنِّي الْمَنْجَمِ أَنِّي كَافِرٌ بِالَّذِي قَضَيْتُهُ الْكَوَاكِبِ
عَالِمًا أَنَّ مَا يَكُونُ وَمَا كَانَ قَضَاءٌ مِنَ الْمُهَيَّمِينَ وَاجِبٌ

دهقی هونراوه ی ژماره (۲۰):

(باوه پنه کردن به نه ستیره گره وه کان)

نه ستیره ناس پی پی و تبووم، که من باوه پیم پی پی نیه
به وه ی که و نه ستیره کان توانای حوکمی هیچیان نیه
ده زانم که هه رچی بووه و هه رچی به کیش که به رپا بی
حوکمی خودایه که وابوو، پیویستیشه که هه روابی

(۱) ص ۲۵ / الکفر بالمنجمین / خبراً عنی المنجم أنى /

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۲۱)

دنيا، لە ھەر گۆشە و سوچیکەو دەستى بدەيتى و خووى پىئوھبگىرى، ھەر سەر ئىشە و سەرقالى و جەنجالىت بۆ دروست دەکات، ھەريەکە لە شتەکانى دنيا، راستە تام و چىژىكى خۆشيان ھەيە، بەلام ئەگەر زۆر پىئوھى خەرىک بىت ئەوا ئەويش ئەوھندە خەرىکت دەکات، کە فرىاي ئەنجامدانى ئەو شتەکانە ناکەويت کە بۆ قىيامەتى خۆت باشن، بۆ نمونە مال و سامان، پارەپول، کاسبى و قازانچ، پلەوپايە، مندال و جگەر گۆشە، خانووتەلار، خۆراکى خۆش و ھتد، راستە ئەوانە چىژيان ھەيە، پىئويستيشن بۆ ژيان، بەلام نابى ئەوھندە خۆمانيان پىئوھ خەرىک بکەين، کە خودى خۆمان لە بىچىتەو، تۆ چەندە خۆت بۆ مال و مندال ماندوو بکەيت، ھىشتا ئەوان لىت پازى نىن و زياتر لەوھيان لىت دەويت، ئەمەش ناچارە دەکات کە لە ھول و پەل کوتانى زياتردا بى، پشوو لە خۆت ھەلگىرى، نوپژەکانە لە مزگەوت بەکۆمەل ئەکەي، قورئانى پۆژانە نەخوينى، زىکر و يادى خوا نەکەيت، دللى خەلکى بشکىتى لە کارو کەسابەتەتەتدا، درۆ بکەي، سوپىندى بە درۆ بخويت و... ھتد ئەمانەش ھەمويان ھۆکارن بۆ درۆکەوتنەوت لە خودا.

بۆيە نازىزەکەم و ھەبىرت دەخەمەو، کە سنورىک بۆ ھەموو شتەکانە دانى، مەبە بەو کەسەي کە مالى خەلکى ئاوەدان بکەيتەو و مالى دللى خۆت و پىران و کاول بکەي، مەبە بە پزىشكى چارەسەرکار بۆ خەلکى و خۆشت دەردەدار و نەخۆش بىت.

شافىعى خ.ل لەم ھۆنراوھەدا دەفەرموي: خوايە گيان من تەنھا پەزنامەندى تۆم دەوي و ھەر ئەوھشم بەسە، ئەگەر دللىشک لەم قسەو بىرپارەيدا راست بکات، ئەوا ئەو پلەوپايەي بەسە کە تۆ پەيمانەت داوھ بىدەيتە خاوەن دلە پاکەکان، من بى باکم و گوئى نادەمە ئەوھى ئاخۆ کەي سۆز و مېھرى تۆ بۆ من دەبارى، کە لەوانە پىچەوانەي بىروکارى من بى، واتا ھەميشە پەحمەتى تۆ لەسەر من ھەيە، مەرج نىە من ھەستى پى بکەم، يان نەکەم.^(۱)

(۱) ص ۲۵/ لا ابالي / أنت حسبي، وفيك للقلب حسب

لا اُبالي

أَنْتَ حَسْبِي، وَفِيكَ لِلْقَلْبِ حَسْبُ
وَلِحَسْبِي إِنْ صَحَّ فِيكَ حَسْبُ
لا اُبالي مَتَّى وِدَادُكَ لِي صَحَّ
مِنَ الدَّفْرِ مَا تَعَرَّضَ خَطْبُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۲۱):

(بئ باکم)

به سمه، ئه ی پهروه ردگارا، که ناو دلسم تۆی تیدابئی
دیسان دلّم ئه وهی به سه، راستکاو ئه و پلهت پی دابی
بئی باکم، له وهی چ کاتی، سۆزی خۆتم پی ئه به خشی
من نازانم، چ کات باشه، که سوودی منی تیدا بئی

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۲۲)

که پان و گشت، چاوی مرۆف ده کاته وه، شاره زای ده کات، ئه و گه شت و سهردانانه،
ئه گه ر بۆ کاری خیر و کاسبی خیر و فیریوونی زانست و بلاوکردنه وهی ئابینی
پیوۆزی ئیسلام بئی، ئه واهه موو به خیر و بییری لای خودا بۆی ده نوسری. بۆیه
شافیعی خ. ل له م هۆنراوه یه دا، ده فه رمویت من له باری درێژی و پانی ولاتان
ده گه پیم، جا یان ده گه مه خواست و ئاواتی خۆم و پاشان ده مرم، یان ناگه م به و
ئاواته م و پیشتر ده مرم، له و ولاته نامۆیه دا، جا ئه گه ر مردم ئیوه خوش، ئه و به
ئاواته که م گه یشتووم، چونکه ئامانجی چوونه که م بۆ په زامه ندی خودا بوو، که واته
چوونم بۆ ئه ودنیا و مردنه که یشمن هه ر بۆ خودا بوو، ئه گه ر مه ودای ته مه نی دام و
له و سه فه ره م گه پامه وه، ئه واهه وشیان خه می ناوی، چونکه مادام ماوم ئاسایی یه
که بگه پیمه وه ئه گه ر خوای گه وره بیه وی بگه پیمه وه.
له هه ردوو باره که دا من سه رم به رزه، نه فسم به رزه. ^(۱)

(۱) ص ۲۷ / النزحال و عزة النفس / سأضرب في طول البلاد...

الترحال وعزة النفس

سَأَضْرِبُ فِي طُولِ الْبِلَادِ وَعَرَضِهَا
أَنَالَ مُرَادِي أَوْ أَمُوتُ غَرِيبًا
فَإِنْ تَلَفْتُ نَفْسِي فَلِلَّهِ دَرْمًا
وَإِنْ سَلِمْتُ كَانَ الرَّجُوعُ قَرِيبًا

دهقى ھۆنراوہی ژماره (۲۲):

(گه پیدہیی و دہرونہ رزی)

لہدوی ئاوات، سہراپای شاران، دہگہ پیم، کہ پیم وایہ
یان پیی دہگہم، یاخود، مہرگم لہ پیدایہ
کہ تیداجووم، خہمی ناوی، چونکہ چوونم بو خودایہ
نہگہر مام و سہلامت بووم، ئہوا چوونہوہم سانایہ

دہروازہی ھۆنراوہی ژماره (۲۳)

یہ کیٹک نامانجہکانی ناینی نیسلام بریتیه لہ ریزگرتنی مافی مرؤفہکان، جا ہەر
مرؤفیک ریزی مرؤفہکانی تری گرت، ئہوا ئیوہش بہ ریزہوہ تہ ماشای ئہو کہ سہ
بکہن، بیگومان ہہرکس بہ ریز بی، خوای گہورہش لہ ناو خہ لکیدا ریزداری دہکات،
نہگہرچی کہ سیکي ہہ ژار و بی کہ سیش بی، مرؤفیش بہ پیی پلہی ئہو ریزہی کہ
ہہیہتی لہ ناو دلای خہ لکیدا جیگہی دہ بیٹہوہ، ہہر کہ سیک و پلہی تاییہتی
ریزداری خوئی ہہیہ لہ دلای خہ لکیدا، ئہو ئاست و پلہیہش جیگیر نیہ، بہ لکو بہ پیی
ریزگرتنی خوت لہ خہ لکی، لہ دلای خہ لکیدا ئاست و پلہکات بہ رزو نزم دہکات،
بویہ زانا شافیعی خ. ل دہفہرموی ریزی ریزداران بگرن، ئہوہی خہ لکیشی لہ لا
سووکہ ریز و شکوی نابن، ہہیشبی پاست نیہو دہمامکدار و کاتیہیہ.

هه ركه سيكيش خه لكى مافيان پيداو مافيان بو پاراست ده بى نه ویش و ابى، نه و
 كه سهى له خه لكيش ياخى يه، نه و ا هه ر سوک و بى نرخه و ناشتوانى نامانجى
 راستى بپيكن. ^(۱)

توقیر الرجال

وَمَنْ هَابَ الرَّجَالَ تَهَيَّبُوهُ وَمَنْ حَقَرَ الرَّجَالَ قَلَنْ يُّهَابَا
 وَمَنْ قَضَتِ الرَّجَالَ لَهُ حُقُوقًا وَمَنْ يَعْضِرِ الرَّجَالَ فَمَا أَصَابَا

دهقى هونراوهى ژماره (۲۳):

هه ركه س، پيژنى له كه سى شايسته نا، پيژنى بگرن
 كه سيكيش پيژنه نويني، خوى پيژنى له ده ستداوه
 بگرن پيژنى كه سى مافى پاريزراوه، شايسته يه
 نه وهش له خه لكى يا من بى، نه و نامانجى نه پيكاوه ^(۲)

دهروازهى هونراوهى ژماره (۲۴)

زورجار هه ژار و داماوان ده بينين، دنياين كه پيويستى زوريان به يارمه تى و
 هاوكارى نيمه هه يه، به لام خويان نه وه نده نه فس به رز و خوڤاگرن، ده ست له كه س
 پان ناكه نه وه و سكالاي حالى خويان ناكه ن، بويه شافيعى خ. ل ده فه رموي: له و
 كاتانه دا كه توژى پول و پارو مالم ده ست ده كه وي و ده مه وي دابه شى بكم
 به سه ر كه سانى شايسته دا، دل و ده روونم ده سوتيته وه و چه چه و كسپه ي ديت،
 پره له خوژگه و برىا بو نه وه ي كه خوژگه زور بووايه و بمتوانيايه بيبه خشم به و
 هه ژارانه ي كه شايسته ن، مه ردن، نه فس به رزن. هاوكات داواى ليبوردن ده كه م له و
 كه سانه ي كه داواى يارمه تيم لى ده كه ن و نه متوانيوه يارمه تيان بده م.

(۱) ص ۲۷/توقیر الرجال / ومن هاب الرجال تهيبوه

(۲) بپوانه هونراوهى ژماره (۱۴۰) كه هاوشيوه ي نه م هونراوه يه يه.

له پاستیدا خه م خواردنی دهوله مهند بۆ هه ژارانیش بۆ خۆی جوړیکه له هه لویستی جوان، چونکه هه ندی دهوله مهند وا ده زانی خه لکانی هه ژار هه موویان سوالکهری به رده رگای ئه ون، زۆر به پاره و سامانه که یه وه له خۆی بایی یه، نازانی که هه ژار و دهستکورتی وا هه یه سه د هینده ی ئه و نه فس به رزه و له لای خوداش پله و پایه ی له ئه و به رزتره .

شافیعی که سیکی به دل دهوله مهند بووه و هه میشه ئه و جوړه که سانه ش به خشنده ن، خه لکیش عاده تیان وایه که وا ده زانن هه موو که سیکی به خشنده دهوله مهنده له به رته وه مرۆفی سه خی و دل دهوله مهند هه میشه خه لکانی تر داوای قهرز و یارمه تی و هاوکاری لی ده که ن، شافیعی زۆر به خشنده بووه، له ماوه ی زیانیدا سی جار هه رچی هه یبووه له سامان مائی دنیا هه مووی به خشیوه به هه ژاران، ته نانه ت خشلی هاوسهر و کچه که یشی کردووه به خیر، به خشنده یی له پله ی زۆر به رزدا، که مرۆف خۆی سفر بکاته وه له و پیناوه دا پیتی ده گو تریت (ده هه نده یی).^(۱)

منتهی الجود

يَا لَهْفَ نَفْسِي عَلَى مَالٍ أَفْرَقُهُ عَلَى الْمُقْلِينَ مِنْ أَهْلِ الْمُرُوتِ
 إِنَّ عِذَارِي إِلَى مَنْ جَاءَ يَسْأَلُنِي مَا لَيْسَ عِنْدِي لِمَنْ إِحْدَى الْمُصِيبَاتِ

(۱) ص ۲۸ / منتهی الجود / يالھف نفسي على مال افرقه

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۲۴):

(ئوپېرى دەھەندەيى)

كسپەي دىڭ دىل ۋە دەروونم، كە ساماننىڭ دىتە دەست
خۇزىا ئەۋەندە بوبايە، بىمدايا بە مەرد ۋە كەمدەست
پۇزىش بۆ ئەۋ كەسانەي، دىن بۆ داۋاي يارمەتى لىم
لىم بىورن، ئەۋەي ھەمە، گەلى كەمە، ناكە مەبەست

دەروازەي ھۆنراۋى ژمارە (۲۵)

ئەي ئەۋ كەسەي دەتەۋى بخوئىنى ۋە فېرى زانست ۋە زانىارى بىي، ۋا مەزانە
ئەۋە كارىكى ئاسانە، دىنبايە ماندويى ۋە شەۋنخونى دەۋى، مامۇستاكەشت
بەقورىان ۋە بەساقەت نابى، بگرە ھەندى جار لىت توپە دەبى، وشكە بەرانەبەرت،
منەتت نازانى لە بەرانبەر ئەۋەدا كە تۆ فېرى بىي ۋە زىرەك بىي، چونكە ئەۋ
بەسەر كەۋتى تۆ، جگە لە دلشاد بوون ھىچى دەست ناكەۋى، تۆ بخوئىنى ۋە
نەخوئىنى، بزانى ۋە نەزانى، تىكۆشى ۋە نەكۆشى، ئەۋ ھەر مامۇستايە ۋە بەۋە ھىچى لى
كەم نابىتەۋە. بەلكو تۆ سوود يان زىانت پى دەگات.

ئەۋ زانست ۋە زانىارىيەي ناۋ دلى مامۇستاكەت لە پاستىدا گەنجىنەيەكە بۆ تۆ،
ئەۋ ماندووبوۋەۋە زانستى كۆكردۆتەۋە، تۆش بە ئاسانى لە ئەۋى ۋەردەگرى بە
ئامادەكراۋى، خوئىندىن ۋە زانستىكىش كە لە پىتاۋى فېرىبوونەكەيدا ماندويى ۋە تامى
زەحمەتت نەچىزايى تا نەتگەيەنئە ئامانجىكى باش، بۆيە ئەگەر تىنەكۆشى ۋە
ھەۋل نەدەي، تاماۋى شكستى دەخۆي ۋە خەمى نەزانى ۋە نەخوئىندەۋارىت
دەچىزى.

كە لە پاستىدا فېرىبوون ۋە خوئىندىن لە قۇناغى منالى ۋە گەنجى ۋە لاۋيەۋە دەست
پىدەكات، دەبى تەمەنى لاۋى خۆتى بگەي بە قورىان، ئەگەر كەسىك ۋە ئاى نەكرد
ئەۋا (الله أكبر) كۆچى دوايى عەقل ۋە مېشكى لەسەر بگەۋ لە ئىستاۋە لە

پرسه که یدا چوار مشقی لیتی دابنیشه، چونکه نه خوینده وار و نه زان وه کو مردوو وایه، با زیندووش بی.

خوینده واری زانست و زانیاری و شاره زایی نه زمون و پایه و که سیتی تاییه تی بو مرؤف دروست ده کهن، به تاییه تی بو که سی گنج و لاو.

هه بوونی گنج و خو سه لماندن و نمایشکردنی که سیتی خوئی په یوه ندی به دوو خه سلته وه هه یه، که نه و دوو خه سلته ته بو هه ردوو دنیا ی به سوودن یه که میان زانست و زانیاری، دوو هم باش به کاره یتانی نه و زانسته یه بو کاری هه ردوو دنیا، که بریتیه له ته قواو خواناسی، بیهینه به رچاوت که نجیک نه گهر نه و دوو سیفه ته ی تیدا بی چونه و تیایدا نه بی چونه؟

بیگومان نه گهر تیایدا نه بی نه و نه یتوانیوه که که سیتییه کی خوشه ویست و سهرکه وتوو په زامه ند بو خوئی دروست بکات و خویشی به متمانه به خودی خوئی و تواناکانی خویشی ناکات، نه خوازه لا خه لکی تر...! ^(۱)

زینة الانسان

العلم والتقوى

فَإِنَّ رُسُوبَ الْعِلْمِ فِي نَفَرَاتِهِ	اصْبِرْ عَلَى مَرِّ الْجَفَا مِنْ مُعَلِّمٍ
تَجَرَّعَ ذُلَّ الْجَهْلِ طُولَ حَيَاتِهِ	وَمَنْ لَمْ يَذُقْ مَرَّ التَّعَلُّمِ سَاعَةً
فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا لَوَافَاتِهِ	وَمَنْ فَاتَهُ التَّعْلِيمُ وَقَتَ شَبَابِهِ
إِذَا لَمْ يَكُنْ لَا اِعْتِبَارَ لِذَاتِهِ	وَذَاتُ الْفَتَى وَاللَّهِ بِالْعِلْمِ وَالتَّقَى

(۱) ص ۲۹ / زینة الانسان / اصبر على مر الجفا من معلم

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۵):

(جوانى مرؤڧ له زانست و تهقوايدايه)

خۆپاگره، له بهرابر تالى جەفا^(۱)، له كارى مامۇستاكتدا
كەلەكە بوونى زانستە، گەنجينهتە، له ناخيدا
كەسى ساتى، تالايى فيريوون نەچيژى
زوخاوى^(۲)، نەزانى دەخوا، له دريژايى تەمەنيدا
ئەوھى ھەلى فيزبوونيشى لەلاوتتيدا لە دەست دا
(الله أكبر) دەوى^(۳)، چوار مشقى بە لە پرسەيدا
بەخوا بونايەتى^(۴) لاويى، بەندە بە زانست و تهقوايى
كە ئەو دووانەى تيدا نەيى، متمانەكەيشى لە دەستدا

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۲۶)

پارەو سامان، لەو شتانەن كە ئەگەر وريا نەيىن، ئەوا زۆر بەيى دەنگى كەتنى
خۆيان دەكەن، بەلام جارى واش ھەيە پارەكان دینە قسەو بە زمانىكى پەنھانى
پيمان دەلین: كەسانىك لە ئىئوھى مرؤڧدا ھەيە، كە پارە بوغراي كرىوھ، لايەك لە
كەس ناكاتەوھ، وا دەزانى ھەر پارەكانى بەسەو پىويستى بە كەسى تر نابى،
بەپراستى ئەو كەسەى پىيى وابى كە پارە ھەموو شتىكە ئەوا لە پىناوى پارەشدا

(۱) تالى جەفا: ئەو ئەرك و نارەحتى و زەحمەتانەيە كە دینە پىيى كەسيك، لە پىناوى گەيشتنى بە
نامانجىكى گەش و باشدا.

(۲) زوخاو: ئەو زامدارىيە دەرونيانەيە كە مرؤڧ لە پىويى مەعنىوھە نازار دەدەن، وەكو ئەو كەسەى
لە منالەوھ نەخوينى و كە گەورە بوو خەمى بۆ بخوات.

(۳) (الله أكبر) دەوى: لەناو عەرەبان و بگرە لەناو كوردانىش وا باوھ، كە كەسيك ئوچارى كارەساتىكى
ناخۆش بىتەوھ، كە ھەوالەكە دەبىستى دەلئى الله أكبر وەك نیشان دانى سەرسامى و بى دەسەلاتيدا.

(۴) بوونايەتى: (وجود الذات) سەلماندنى بوونايەتى خود و دەرختنى كەسيكى.

هه موو شتێ دهكات و هه موو شتێكى قه بووله، چه ند خراپه مروو كۆيله ی ژیر دهستی شتێك بێ كه خۆی په یداى دهكات، نه و كه سه پول پيس و پاره په رستانه، ریز و شكۆ قه درى كه سانی تریان نه گرت، ته نها پاره دارانیان خۆش ده و یست، هه موو پێوه رێك له لایان پاره بوو، بۆیه كاتێك پاره یان له دهست چوو، هه موو شته كانی تریشیان له دهست دا، پاره بۆ نه وه یه مروو خزمه تی خۆی پێ بكات، نه ك ببێته خزمه تكارى.

له هۆنراوه یه كى تردا، كه هه ر له م دیوانه دایه، پێشه وا شافیعی خ.ل ده فه رمویت دای چیت به پاره و پول خۆشه، له كاتێكا وشه ی (دینار) پرگه ی كۆتاییه كه ی (ناره)، واته (ئاگر) و وشه ی (درهم) یش دوا پرگه كه ی (همه)، واته خه م و په ژاره، كاتێ تو دینار و دره مت كرده وه به دۆلار، نه وا كۆتایى نه میش هه ر (لاره)، كه زۆر جار نه گه ر خراپ به كاری به ینى كردارت لار ده كا، كه سیتی و ناویانگت لار ده كا، لای خه لكی سه رشۆپو مل لارت ده كا، لای خوداش له قیامه تدا پشتت خوار و لار ده كا، نه وه نده پاره و پول به سووده هه تا سنورى خزمه ت به مروو و مروو قایه تی و هاوكاری و ئاوه دانكردنه وه ی مالى هه ر دوو دنیا مان.

(عبداللهی نه سه هانی له (نه بو نص) وه وه بۆی گێراینه وه، كه ده لیت: گویم لیبوو كه (أبا عبدالله) ی برازای وه هه ب گوتی: ئیمامی شافیعی فه رمووی^(۱)

شح النفس

وَأَنْطَلَقَتِ الدَّرَاهِمُ بَعْدَ صَمْتِ
وَأَنَاسًا بَعْدَمَا كَانُوا سَكُتًا
فَمَا عَطْفُوا عَلَى أَحَدٍ بِفَضْلِ
وَلَا عَرَفُوا لِمَكْرَمَةٍ تُبَوِّئَا

(۱) ص ۳۰ / شح النفس / وانطلقت الدرهم بعد صمت

(۲) حلية الأولياء، ابي نعيم الأصفهاني، ج (۹) ص ۱۴۰

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۶):

(دەروونچىرووكى)

داۋى ئىۋەى، كە بىئ دەنگ بىۋون، ئىۋ پارانە
خەلكانىكىان بە دەنگ ھىنا، لىۋ كەسانە
كە سۆزىكىان، بە پىزەۋە نەدا بە كەس
نەيانزانى بە چەسپانى، ئىۋ شىكۆبەى كە شايانە

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۷)

مرۆڧ بە تەنھا ھەموو پىداۋىستىەكى ژيان و گوزەرانى خۆى و خانەۋادەى پىئ
داىن ناكىئ، ھەمىشە خوا واىكردوۋە كە تۆ پىۋىستت بە خەلكى ھەبىئ و خەلكىش
پىۋىستىان بە تۆ ھەبىئ، لە ھەردوۋ بارەكەدا پىۋىستە مرۆڧ قەدر و شىكۆ
دەرونبەرزى خۆى پىپارىزىت، كاتىك پىۋىستىەكت ئىۋىئ، بزانه پوۋ لە كىئ دەكەى؟
لە كىئ داۋا دەكەىت؟

دلىنباە، كاتىئ ئاسودە دەبى كە داۋات لە كەسىك كىردبىئ كە شايستە بىئ، جا
داۋاىەكەت مادى بىئ، يا مەعنەۋى، باشترە لە كەسىكى مەرد و دەست بە خىر داۋاى
يارمەتى بىكەىت، ھانا بۆ ھەموو كەسىئ مەبە، سىكالائى ھەژارى و كىشەكانت لائى
ھەموو كەسىئ مەكە.

خەلكى ھەموۋىان ۋەكو يەك نىن، بە دلىسۆزى پوكەشانەيان مەخەلەتى، بۆ
نموۋنە كە دلىنبا بوۋىت كەسىك خىرىكى لەبەر خاترى خودا كىردوۋە، ئىۋە شىاۋە بۆ
داۋاى يارمەتى.

بچۆرە لائى كەسىك كە پىزۆ حورمەتت بگىئ، چونكە ئىگەر ھاۋكارىشت نەكات،
ناۋت نازپىنىئ و لەملاۋا باست ناكات، ھەروەكو شىر لە سنورى دەسەلات و پاۋەنى
دىارىكراۋى خۆيدا سەردارە، پىزى گىانەۋەرانى تر دەگىئ، كاتىك برسى دەبىئ و
دەپەۋىئ يەكىكىان پائو بىكات ھەمىشە ھەر لاۋازەۋ نەخۆشەكەيان پائو دەكات، بۆ
ئىۋەى لەش ساخ و بەگور و گەنجەكان لەناۋنەچن، ئىۋەى بۆشى نەخورا، بەفەپىۋى
نادات و ناىخاتە ژىر گلەۋەۋە لە زىندەۋەرانى تر ناىشارىتتەۋە، بەلكو بەجىئ دەھىلئى
بۆ گىانەۋەرانى برسى و بەسەر كەلاكەكەپەۋە پاسەۋان نابىئ، ۋەك ئىۋە واپە

گیانه‌وه‌ره برسپه‌کانی تر داوه‌تی سه‌ر خوانی ئه‌و بن، ئه‌ویش سه‌ر سفره‌که‌یان بۆ به‌جی ده‌هیلێ، نه‌بادا شه‌رم بکه‌ن، یان بترسن، ته‌نانه‌ت که‌ گیاندارێکی پراوکرد و تیری لێ خوارد و دلنیا بوو که‌ هیچ گیانه‌وه‌رێک له‌و نزیکانه‌ نیه‌، تا بیته‌ بیخوات ئه‌وا خۆی ده‌چیت گیانداره‌ برسپه‌کان به‌ره‌و لای که‌لاکه‌که‌ پراو ده‌نی، تا بچن بیخۆن، واته‌ چووه‌ به‌ دوايانا.

کاتی‌ک گیانه‌وه‌رێکی ده‌ره‌وه‌ی سنوری پاوه‌ن و جه‌نگه‌له‌که‌ی دیته‌ نیشتمان و سنوری ئه‌وه‌وه‌، ئه‌وا شیره‌که‌ ده‌ست ده‌کات به‌ پاشه‌پۆ دانان و پيسایی خۆی به‌ دریزایی سنوره‌که‌ی، تا‌کو گیانداره‌ بیگانه‌ هاتوه‌که‌ بۆنی بکات و بزانیته‌ که‌ ئه‌مه‌ سنوری پاوه‌نی شیریکه‌ و مافی نیه‌ به‌بی له‌ ده‌رگادان بیته‌ ژوره‌وه‌، جگه‌ له‌وه‌ش به‌رده‌وام له‌ چه‌ند شوینیکی جیا‌جیاوه‌ نه‌په‌یه‌ک ده‌کات واتا ناگاداری ده‌کاته‌وه‌ و زه‌نگی بۆ لیده‌دات و په‌کسه‌ر هه‌لناکو‌تیته‌ سه‌ری و شه‌ری پێ نافرۆشی، ئه‌مه‌ش له‌ نه‌ریتی ناژه‌لاند، واتا ریزگرته‌نی میوان^(۱)

محط الرجاء

إِذَا رُمْتَ الْمَكَارِمَ مِنْ كَرِيمٍ فَمِمَّ مَنْ بَنَى اللَّهُ بَيْتًا
فَذَاكَ اللَّيْثُ مَنْ يَحْمِي حِمَاهُ وَيُكْرِمُ ضَيْفَهُ حَيًّا وَمَيِّتًا

ده‌قی هۆنراوه‌ی ژماره‌ (۲۷):

(جی هیوا)

که‌ ناچارێ داوایه‌ک بووی، هانا‌به‌ره‌، بۆ لای مه‌ردێک
وه‌کو که‌سێ، له‌ پینا‌و خوا، بنیاتی ناوه‌ مزگه‌وتێک
ئه‌وه‌ (شیره‌)، که‌ پاسی^(۲) خۆی له‌ په‌ریزییا^(۳)، پراگرتبێ
په‌رێز له‌ میوانی خۆی ده‌گرێ، جا زیندووه‌، یا مه‌رد بێ

(۱) ص ۳۰/ محط الرجاء / إذا رمت المكارم من كريم /

(۲) پاس پاسکردن، پاسه‌وانیتتی، پاسه‌وانیی کردن، پاراستن.

(۳) په‌رێز: جیوماوه‌، نیشته‌گه‌، پاوه‌ن، ژینگه‌ی تاییه‌تی زینده‌وه‌رێک یان ناژه‌لێک.

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۲۸)

پيشەوا شافىعى خ.ل لەم ھۆنراوہىدە پەرخنە لە كەسبىك دەگرى، جا ئەو كەسە راستىيە يان خەيالى يە، نازانم، لەسەر ئەوہى كە فرىوى خواردووە بە قسە زەق و زلەكانى شاعىرىكى بى كردار و لەخۆبايى، كە لايداوہتە مالىيان، يان خاوەن ماله كە خۆى داوہتى كردووە.

شافىعى دەفەرمووت: ئەو ميوانەت چ ھەوال و باسىكى بۆ مال و خىزانەت گىرايەو، لە چىرۆكى چوون و گەرانەوھيدا؟ كاتى ئىوھش پرسىارتان لى دەكرد؟ ئايا زىدەپوى دەكات و دەلى: پۆيشتم تا فوړات و ئاوم دەست نەكەوت، كە شەپۆلەكانى دەكشانە وشكاييەو، بەبەو لوتكەى زۆر بەرزى شاخەكان، يان لوتكەى سەر شەپۆلەكان بەرئى كەوتم، بەلام بەھۆى بارىكە لاپىكان گەپامەو و نەچووم، تۆش سلاوى پى بگەيەنەو پى بلى: بەو قسەو باسانە فرىو ناخۆم ھەرچى درۆيەكت دەرپەپاند لە پوخسارتەو ديارە، ھەرەكو چۆن خلتەو پىسى لە بنى شوشەدا ديارە، من وانىم، ئەو تۆى كە قسەو باس دەھۆنيەو، ئەگىنا قسەى من ئاوى زىرە، پاك و بى خلتەيە.

مروڤ چى لە ناخ و دەروون دابى، ئەوھش لە جەستەو زمانىەو دەردەكەوئى، ھەرەكو چۆن لە زەمىنى گولزارا تۆوى گول ھەيە بۆيە گول دەرويت. شافىعى شانازى بەوہو دەكات كە شاعىرىكى ناراست نى، بەلكو ھۆنراوہكانى لە سەرچاوہى راستىيەو ھەلقولاوون، بۆيە دەفەرمووت: ھۆنراوہكانم لە يانەى شاعىراندا دەشەكۆنەو تاجە گولینەن.

شاعىر كە لە خوا نەترسى، زمان لوسە لە فرىزدانى خەلكىدا، وشەى شىعەرەكانى لىكى دەمىەتى، ژاراوى دلئەتى و خەلك لەناو دەبەن، ھەر بەوہدا بزائە كە شاعىرانى خوانەناس ھەمىشە ناكۆكن و لە مەملانىدان، دژى يەكترى دەدوين، پاشقول لە يەكترى دەگرن، لە ھەموو دۆلىكدان، ئەوہى بە دەم خەلكى دەلئىن، بۆ خۆيان بە كردار نايكەن، يانى پىچەوانەكەى دەكەن. بەلام شاعىرى دانا و ژىر و پزار و خواناس وانىە.^(۱)

(۱) ص ۳۱/الشاعر المنطيق/ مانا يخبر ضيف بيتك أهله

الشاعر المنطيق

مَاذَا يُخَبِّرُ ضَيْفُ بَيْتِكَ أَهْلَهُ	إِنْ سَبِيلَ كَيْفَ مَعَادُهُ وَمَعَاجُهُ
أَيَقُولُ: جَاوَزْتُ الْفُرَاتَ وَلَمْ أَنْلِ	رِيًّا لَدَيْهِ وَقَدْ طَفَقْتُ أَمْوَاجُهُ
وَرَقِيتُ فِي دَرَجِ الْعُلَا فَتَضَايَقْتُ	عَمَّا أُرِيدُ شِعَابَهُ وَفِجَاجُهُ
وَلتُخْبِرَنَّ خَصَاصَتِي بِتَمَلُّقِي	وَالْمَاءُ يُخْبِرُ عَنْ قَدَاهُ رُجَاجُهُ
عِنْدِي يَوَاقِيتُ الْقَرِيضِ وَدُرُّهُ	وَعَلَيَّ إِكْلِيلُ الْكَلَامِ وَتَاجُهُ
تَرِيبي عَلَى رَوْضِ الرُّبَا أَرْهَارُهُ	وَيَرْفُ فِي نَادِي النَّدى دِيبَاجُهُ
وَالشَّاعِرُ الْمُنطِيقُ أَسْوَدُ سَالِحُ	وَالشُّعْرُ مِنْهُ لِعَابُهُ وَمَجَاجُهُ
وَعَدَاوَةُ الشُّعْرَاءِ دَاءٌ مُعْضِلُ	وَلَقَدْ يَهُونُ عَلَيَّ الْكَرِيمُ عِلَاجُهُ

دهقى هونراوهی ژماره (۲۸):

(شاعیری له خۆبایی و بێ کردار)

چی هه والێکی دا به خیزانی، میوانی ماله کهت
 کاتێ پرسییاری لی کرا، له چوون و گه پانه وهی
 نایا ده لێ: که فو پاتم تێپه پانند و نه گه یمه ئاو
 له کاتێکا گه بیونه ته وشکایی شه پۆلی ئه و ئاوهی
 بۆ لوتکه هه نگاوم ده نا، تا بگه مه، به رزایی کیتو
 که نه متوانی له تهنگی و کهندهک و پێچکه ی نه براوهی
 له هه والی زمانلوسی خۆیشی ده لێ: له هه ژاریم
 ئاو له شوشه دا ده رده خات، ئه و خلتا وهی
 به سه رهاتی منیش وایه، ئه وهی دیتم له و پێگایه
 تاجه گو لینه ی قسانه، ئه و به سه رهات و پوو دا وهی

له سه ر خاكي ته پۆلكه دا ده پوینى گول و گولزارى
 له ناو يانهى يانه كانا، ده شه كیته وه هۆنراوهى
 شاعیرى خوانه ناس، په شماریكى بى تويزال^(۱)
 هۆنراوه یشی، لیكى ده میه، نه و ژه هراوهى
 ناتا به بای شاعیرانه، په تایه كى كوشنده یه
 لای به خشنده، زور سانایه چاره بوو درده به دناوهى

دهروازهى هۆنراوهى ژماره (۲۹)

به لا و گرفت و كیشه له دنیا دا نابری، نه وهى بیهوی بژی ده بی گرفت و
 كیشه كانی ژیانیش قه بول بكات، ژیان بو خوئی نه زمون و كیشه یه، به تاییه تی
 ته مه نی گه نجی ناسكترین و دژوارترین ته مه نی دابارینی به لا و كیشه یه، بویه دلیری
 و دانایی ده وی كه كه سیک به ره نگاری نه و كیشه انه بی و به سه ركه وتووی نه و
 قوناغی ته مه نه تیپه پینى، نه م گرفتانه ژیانى به خته وه ریانه ی لی تال و لیل ده كهن،
 گه نجه كه وا ده زانی ئیتر دهروازهى پزگاریبونی نه ماوه، چونكه خه م و گرفت و
 كیشه كان ده وری ده دن و پاپۆكه ده خوئن به ده وریدا، ده رونی ده گوشن و ته نگى
 ده كهن، به لام شافیعی خ. ل ده فه رموی منیش نه و بارودوخانه م به سه ر هاتووه،
 وامده زانی ئیتر هیچ پینه كى پوون نه ماوه بۆم، به لام خواى گه وره پوناھى ئاواتی
 نیشان داوم و دهروازهى پزگاری بوو كر دوومه ته وه و ده رباز بووم له و گرفت و
 نارچه تیا نه.^(۲)

(۱) تويزال: تويزی مار، تويزه كى، تويزكل، چه رم، پيست.

(۲) ص ۳۲/كلما اشتدت فرجت، ولرب فازلو يضيق لها الفتى/

كلما اشتدت فرجت

وَلَرُبَّ نَازِلٍ يَضِيقُ لَهَا الْفَتَى دَرَعَا، وَعِنْدَ اللَّهِ مِنْهَا الْمَخْرَجُ
ضَاقَتْ فَلَمَّا اسْتَحْكَمَتْ حَلَقَاتِهَا فُرِجَتْ، وَكُنْتُ أَظُنُّهَا لَا تُفْرَجُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۲۹):

(له تهنگانه بزگاریوم)

لهوانهیه، تهنگ مه لچنی، به گهنجیک، به لای ناگهان
به لام، لای خواجه، دهروازهی، لیوه ده رچون و به ختیاری
تهنگه بهر ده بی ریگه کئی، که باز نهی به لای له دهوره
دهربازیش بوو، که پیم و ابوو، نه مابوو ده رگای بزگاریی

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۳۰)

مروڤه همیشه نه یارو ناحهزی ههیه، که چاکیت خراپه کاران خوشیان ناویتی،
که خراپیش بیت لای چاکه کاران نه یاری، له بهرئه وه ناویه ناو له گه ل نه یاره کانتدا
کیشته بۆ دروست ده بی، پیشه و شافیعی خ.ل له م هۆنراوهیه دا ده فهرمویت: ئه وه
بۆچی وایه بیده نگیت؟ له کاتیکا ناحهز و دوژمنانت شه پرت پی ده فروشن؟ له وه لامدا
ده فهرموی: وه لامدانه وهی من له م کاته دا بۆ نه یاره که م کردنه وهی ده رگای هه را و
شه ره بیده نگ بوون له بهرانبه رگه مژه و نه زاندا شکویه کی به رزه و ئاپرو پاراستنه،
هویه که بۆ ئومیدی چاکسازی، ئه وه نیه شیر به و هه موو تازایی و ترسناکیه یه وه که
هه یه تی بیده نگه و به و بیده نگیه یشی گره وی بردۆته وه، که چی سه گه ل هه همیشه
ده ترسی و چه په ی دیت.^(۱)

(۱) ص ۳۲/السکوت سلامه / قالوا سکت وقد خصمت/

السكوت سلامة

قَالُوا سَكَتًا وَقَدْ خُوصِمْتَ قُلْتَ لَهُمْ
وَالصَّمْتُ عَنْ جَاهِلٍ أَوْ أَحْمَقٍ شَرَفٌ
أَمَا تَرَى الْأُسْدَ تُخْشَى وَهِيَ صَامِتَةٌ
إِنَّ الْجَوَابَ لِبَابِ الشَّرِّ مِفْتَاحُ
وَفِيهِ أَيْضًا لَصَوْنِ الْعَرِضِ إِصْلَاحُ
وَالْكَلْبُ يُخْشَى لَعَمْرِي وَهُوَ تَبَّاحُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۳۰):

(بیده‌نگیت سه‌لامه‌تیه)

وتیان: که بۆچی بیده‌نگی، دوژمن شهرت پی ئه فرۆشی
وتم: وه‌لام له ئیستادا، کللیکی شه‌ر خوازیه
بیده‌نگی به‌رانبه‌ر گه‌وج شه‌رم و شکۆت پی ده‌به‌خشی
جگه‌ له‌وه‌ش پتگه‌یه‌کی نایابی چاکه‌ خوازییه
ئهی نابینی، که (شیر) چه‌نده ترسناکه و بیده‌نگیشه
سه‌گ له‌ پلاریک^(۱) ده‌ترسی، چه‌په‌ی دئی و هه‌ر نارازیه

ده‌روازه‌ی هۆنراوه‌ی ژماره (۳۱)

(ربیع)ی کورپی (سلیمان) وتی: له‌ خزمه‌تی شافیعی دابوین، پیاویک هات،
پارچه‌ نوسراویکی دایه‌ ده‌ست شافیعی، پتیشه‌وا شافیعی خویندیه‌وه‌و
زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌کی کرد، ئینجا شتیکی له‌سه‌ر نوسی و دایه‌وه‌ ده‌ستی، ئیمه‌ش وتمان
له‌وانه‌یه‌ پرسپاریکی کردبئ و ئه‌ویش وه‌لامی دابیته‌وه‌، جوان نیه‌ ئیمی لئی بپرسین
ئوه‌ چه‌یه‌؟ به‌دوای پیاوه‌که‌دا شوین پیمان هه‌لگرت و دۆزیمانه‌وه‌، دوای داواو
مۆله‌ت ئی وه‌رگرتنی پیاوه‌که‌ نوسراوه‌که‌مان ئی وه‌رگرت و خویندمانه‌وه‌، تیایدا
نوسرا بوو^(۲)

(۱) پلار: ئه‌و به‌رد یان که‌سه‌که‌یه‌ که‌ له‌ نازه‌ل ده‌گیریت به‌ مه‌به‌ستی دورخسته‌وه‌و پوانانی.

(۲) معجم الأدباء لیاقوت الحموی، ج ۱۷ ص ۳۰۵.

سَلِّ الْمُفْتِيَ الْمَكِّيَّ هَلْ فِي تَرَائِدِ وَضَمَّةٍ مُشْتَقِّ الْفَوَادِ جُنَاحُ

قال: وإذا إجابة أسفل من ذلك:

أقول: معاذ الله أن يُذهِبَ التُّقَى تَلَاصُقُ أَكْبَابٍ بِهِنَّ جِرَاحُ

بپرسه له موفتی مهککه، له سهردانا ئاخو ره وایه
باوه شکردن به که سیکا، خوشویستنی له دلتایه

شافیعی خ.ل له دامینی نوسراوه که دا نوسیبوویه وه بوی:

په نا به خوا گهر ته قوا باری کردبئی
به یه کالکانی دلتان، دلبرینداری تیدا یه

(ربیع) ده لئی: نکولیم له وه ده کرد که شافیعی فه توای له و جوړه بدات، بویه
چوومه وه بۆ لای شافیعی و پیم گوت: ئه ی (باوکی عبدالله) فه توای له م جوړه بۆ
که نجیکی ئاوا ده ده یت؟

فهرمووی: ئه ی (باوکی محمد)، ئه وه که نجیکی هاشمی یه، له م مانگه دا بووکی
هیناوه، (واته مانگی ره مه زان)، ئه مان بوک و زاوای گه نجن، پرسپاری لی کردم،
ئاخو له پووی شهرعه وه دروسته و گوناح نیه که جارویار بیگریته باوه ش یان ماچی
بکات؟ منیش به و جوړه فه توام بۆ دا، (ربیع) ده لئی: چووم دیسان گه نجه که م
دوژیه وه و پرسپارم لی کرد، که وه لای دامه وه، کوت و مت وه که فهرمووده که ی
شافیعی بوو، به راستی من تا ئیستا نه مدیوه که سیکی تر هینده ی شافیعی برتیز
بیته و فیراسه تی به هیز بیته.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۳۲)

زانست و خواپەرستى دوو شتى جياوازن، دەشىت كەسىك يەكيانى تىدابی و ئەوى ترىانى تىدا نەبى، بەلام نامانجى ئىسلام ئەو يە كە مرؤف واپەرورەدە بكات كە ھەردووكيانى ۋەكو يەك تىدا بى، چونكە ئاينى ئىسلام گشتى و جىھانى و مرؤبىيە و بۆ ھەردوو دنيايە، خوداى گەرە نە بە تەنھا زانای خوانەناسى دەوى و نە خواناسى نەزانىشى دەوى، دەبى مرؤف زانا بى تا خودا بناسى و بىپەرستى، خواپەرستى بكات لەسەر بنەماى زانست و لۆژىك و بىرکردنەو ھۆشيارى، بەداخو ۋە تاكو ئەم سەردەمەى ئىستاشمان جۆرە كەسانىك ھەيە كە تەنھا يەك لەوانەى تىدایە.

پىشەوا شافىعى خ.ل ھەستى بە مەترسى ئەو ھەردوو ھەم ھۆنراو ھەيەدا ھانمان دەدات كە فىقھ و زانا بىن و ھاوكات خواپەرستىش بىن، چونكە ھەردووكيان تەواوكەرى يەكترىن و ھىچيان بە تەنھا تەواونىن.

دەفەرەمۆت: زانا و خواپەرست بە، تەنھا يەكيان مەبە، بەخوامن بۆ خوا رىئەنمايىت دەكەم و راستىت پى دەلیم، چونكە زانا وشكە و دللى پەقە و دللى چىزى تەقوا و خواپەرستى ناكات، خواپەرستى نەزانىش نەفامە و نازانى چۆن چۆنى چاكسازى و كارى باش بكات.

بۆ نمونە ئەو زانايانەى كە چەكى كۆكۆزىيان دروست كرىد ئەو بەناو خواپەرستانەى كە توندو تىزىيان ھىنايە ناو ئىسلامەو، يان ئىسلاميان لە چوارچىو ھى سەردەمىكى رابردودا قەتئىس كرىدو ھە پىيان وايە لە ھەموو زەمان و شوپىنىكدا ھەر دەبى وابى، ھەروەھا كۆمەلنى كەسى تر چاويان دەولەتى مەككە و حكومەتدارى و پۆلىسى ئەو سەردەمەو ئەنجومەنەكانى پراويزكارى و حوكم و سىياسەتى ئىسلام و ياسا ئابورى و كارگىزى و دام و دەزگاكان نابىنن و بەھوى نەزانى خۇپانەو دەللىن: دىندارى شتىكى تاكە كەسىو نابى ئىسلامى سىياسى ھەبىت، ئەم جۆرە سەقەتiane لە پى ئەو ھەتو ھاتونەتە ناو ھەقلى موسولمانانەو كە خواپەرستى نەزانىان زۆرتەرە لە زانای خواناس.^(۱)

(۱) ص ۳۴/الفقه والتصوف متلازمان/ فقيها وصوفياً فكن

الفقه والتصوف متلازمان

فَقِيهَا وَصُوفِيًّا فَكُنْ لَيْسَ وَاحِدًا فَبِإِنِّي وَحَقِّ اللَّهِ إِيَّاكَ أَنْصَحُ
فَذَلِكَ قَاسٍ، لَمْ يَذُقْ قَلْبُهُ تُقَى وَهَذَا جَهْلٌ، كَيْفَ ذُو الْجَهْلِ يَصْلُحُ؟

دهقی هونراوهی ژماره (۳۲):

(زانایی و خواپه‌رستی ته‌واوکه‌ری به‌کترین)

زانا و سوئی به، ه‌ردوو، نه به‌ته‌نیا یه‌ک دانه
وا من بو خوا پیت ده‌لیم، به‌ئو زاتی به‌زدانه
نه‌مه‌یان دل‌سی په‌قه، ته‌قوای پی‌ چیژ نا‌کری
ئو‌وی تریان نه‌زانه، کوا نه‌زانیس چاک ده‌کری؟

ده‌روازه‌ی هونراوه‌ی ژماره (۳۳)

ژیان ناسور و تالی زوری ه‌یه، ه‌روه‌ها شادی و خوشیشی زوره، به‌لام
چونکه تالی و ناسور ه‌یه، تامی خوشیه‌کانمان له‌یاد نیه و ه‌میشه گومانمان وایه
که ناخوشیه‌کان زورتر و گرانترن، بویه پیمان وایه ه‌میشه ناشادین، مه‌گر
جاروبار، وه‌ک جه‌ژن و بونه، بوماوه‌یه‌کی کورت شادیه‌کان به‌سه‌رمانا بین.
له‌م دنیا به‌دا گوره پیاوان بوون که گه‌وج و نه‌زان و کویله‌کانیان پزگارکردن،
پیمان گه‌یاندن، که‌چی نه‌و که‌سه کویله و هیچ به‌خونه دیوانه ده‌سه‌لاتی خوین دریز
و پان کرد به‌سه‌ر خه‌لک و ولاتدا و ده‌ستیان دایه کورسی په‌رستی و دنیاخوری و
سته‌مکردن، سه‌ره‌نجام نه‌و مه‌زنه پیاو و ژنه ناودارو گه‌ورانه‌یان کرده ژیر ده‌ست و
کویله‌ی بن ده‌ستی خوین، له‌مه‌وه بومان ده‌رده‌که‌وی که ده‌سه‌لاتی دنیا بایه‌خی
نیه و وه‌فای بو که‌س نیه. ^(۱)

(۱) ص ۳۵/تمک الأوغاد/محن الزمان کثیرة لاتنقضی/

تملك الأوغاد

مَحَنُ الزَّمَانِ كَثِيرَةٌ لَا تَنْقُضِي وَسُرُورُهُ يَأْتِيكَ كَالْأَعْيَادِ
مَلِكِ الْأَكَابِرِ فَاسْتَرْقِ رِقَابَهُمْ وَتَرَاهُ رِقَابًا فِي يَدِ الْأَوْغَادِ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۳۳):

(خاوه نداریتی گهوجان)

ناسووری زه مانه زۆن، ناگه نه کو تایی و ته و او
شادی کانیشی وه ک جه ژن، پوت تی ده کهن، ناو به ناو
گه و ره پیاوان، نه و کزیلانه یان پرگار کرد، له زیانا
ده بیینی چون ده بنه کزیله له بهردهستی گه و جه کانا

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۳۴)

تۆمه تیان بۆ شافیعی دروست کرد، که گوایه بووه ته رافیزی، له کاتی کدا نه و
ته نها ویستویه تی خۆشه ویستی خۆی ده بپێی بۆ ماله باپیره ی، چونکه دایکی
ده چپته وه سه ره هاوسه ره که ی علی کوپی نه بی طالب، که به (ولی الله) ناسراوه،
له لایه کی تره وه (علی) خ. ل. یه کی که له نزیکترین هاوه لانی پیغه مبه ره د. خ. که هیشتا
مندال بوو، له پووداوی کۆچدا، خۆی به خشی تا کو له جیگه ی پیغه مبه ردا د. خ.
بخه ویت، شافیعی مافی خۆیه تی شانازی به و پیاوه مه زنه وه بکات. به لام وه و
به رپه رچی ئازاوه گێران ده داته وه ده فهرموئ نا من له بیرویاوه پمدا رافیزی نیم،
به لکو من نه وه مه نگاوانه هه لده گرمه وه که (علی) باپیره م ناویه تی له خزمه تی نابینی
نیسلام و زانست و زمانزانیدا، نه و یه کی که له گه و ره رابه ر و پیشه واکانی نیسلام و
جینشینی چواره می پیغه مبه ره د. خ. خه لکی که یفی خۆیانه چی ده لێن، من نه وم
خۆش ده وئ هه ره وه کو چون جینشینه کانی تریشم خۆش ده وئ، خۆ نه گه ر

خۆشه‌ویستیم بۆ ئەو زاتە بەرزە لای ئێوە بە پافیزی لە قەڵەم دەدری، ئەوا منیش تا سەر ئێسقان ئەو جۆرە پافیزی تەبەیی خۆم قەبوڵە، نەك ئەوەی ئێوە باسی دەکەن.^(۱)

الترفض

قَالُوا تَرْفُضْتِ قُلْتُ: كَلَّا
 مَا الرِّفْضُ دِينِي وَلَا اعْتِقَادِي
 لَكِنْ تَوَلَّيْتِ غَيْرَ شَاكٍ
 خَيْرَ إِمَامٍ وَخَيْرَ هَادِي
 إِنْ كَانَ حُبُّ الْوَالِي رَفْضًا
 فَإِنَّ رَفْضِي إِلَى الْعِبَادِ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۳۴):

(پافیزیەت)^(۲)

پێم دەڵێن: بویته پافیزی، منیش دەڵێم: نەخێر وانیم
 پافیزی دینی من نیە، لێ باوەریشمدا وانیم
 بە لێکومەن بەبێ دوو دلی، هەنگاوم ناوە، بە دوایا
 بێگومانم کە هەر ئەوە باشترینی پێنمایەو پیشەوایە
 ئەگەر خۆشه‌ویستیم بۆ (وەلی)^(۳) پافیزی بێ
 ئەوەم دەوی، گشت خەڵکیش لێم ناپازی بێ

لەو هۆنراوه‌یە سەرەویدا شافیعی خۆشه‌ویستی خۆی بۆ (علی کۆپی ئەبی طالب) خ.ل. دەردەبێی، وەک یەکێک لە جێنشین و پیشەوا بە جەرگ و زاناکانی پیشووی ئیسلام، بەلام نەیار و ناحەزانی شافیعی ئەم هۆنراوه‌یەیان بۆ مەبەستی خراب بەکارهێناو کردیان بە لێکە بە سەر شافیعی یەو، کە گوایه بوو تە پافیزی،

(۱) ص ۳۵ / الترفض / قالوا ترفضت، قلت لا /

(۲) پافیزیەت: الترفض: جۆرە بۆچوونێکی باوی ئەو سەرەویدا بوو، کە هەر کەسێک بە تەنها یەک ئاراستە‌ی دینی وەرگرتایەو ژیری و بە لێگە عەقڵی و نەقلیەکانی بە گرتگ نەزانیبایە، بە گۆی نەگرو پافیزی ناوزەدیان دەکرد، ئەگەر واش نەبوایە.

(۳) وەلی: لێرەدا مەبەست لە پیشەوا (علی کۆپی ئەبی طالب)ە.

ههروهكو چۆن شيعهكان، زۆربهيان له م سهردهمه دا سوننهكان به لادهر ناوده بهن و پهوتى بىرى خويان پى باشتره، ده يانه ويست له و سهردهمه شدا فيتنه يهك بۆ ئه و زانا پايه به رزه دروست بكن، به لام پيشه و شافيعى چونكه به بى جياوازي هه موو خهليفه كانى خۆش ده ويست، كه به و فيتنه ي زانى هۆنراوه يه كى ترى نووسى كه تيايدا ناوى هه موو خهليفه كان وه كوى كه ده هينى له وانه، ابوبكر، عومەر، عوسمانى كورپى عه فان و عه لى. كه له م ديوانه يدا هه يه.^(۱)

دهروازه ي هۆنراوه ي ژماره (۳۵)

(ئه سفه هانى) ده لىت: (ابن قاسم) بۆى گىراينه وه و گوتى: (زوبه بىرى كورپى عبدالواحد) به لاماندا گوزه رى كردو گوتى: گويم لى بوو كه (حه سنى كورپى سوفيان) ده يگوت: له (حه رمه له) وه گويم لى بوو كه گوتى: گويك له شافيعى بوو كه ده يفه رموو.

هه ندئى كه س هه يه ئوميد ه وارن كه من بمرم، جا كه مردم ئه و مردن پى هه موو زينده وه رانه و هيج كه سى لى ده رياز نابى، مردنى كه سانى پيش منيش زيان به من نابه خشنه وه و كه س له جياتى كه س نامرئ، هيج كه سيكيش له خه لكى دواى مردنى منه وه به نه مرى نامينن و بىرى من ناكه ون، واته ئه وه ي ده ئى بۆ خۆى ده ئى، ئه وه ي ده مرى بۆ خۆى ده مرى، له وانه شه ئه و كه سه ي ئاواتى مه رگى من ده خوازئ پيش من بمرئ.^(۲)

الموت سبيل كل حي

تَمَنَّى رِجَالٌ أَنْ أَمُوتَ وَإِنْ أَمُتَ	فَتَلَكَ سَبِيلَ لَسْتُ فِيهَا بِأَوْحَدٍ
وَمَا مَوْتُ مَنْ قَدْ مَاتَ قَبْلِي بِضَائِرِي	وَلَا عَيْشُ مَنْ قَدْ عَاشَ بَعْدِي بِمُخْلِدي
لَعَلَّ الَّذِي يَرْجُو فَنَائِي وَيَدْعِي بِي	قَبْلَ مَوْتِي أَنْ يَكُونَ هُوَ الرَّدِي

(۱) بېوانه هۆنراوه ي ژماره (۶۳) له م ديوانه دا.

(۲) ص ۳۶ ص ۳۷ / الموت سبيل كل حي / تمنى رجال أن أموت /

دهقى ھۆنراوہى ژماره (۳۵):

(مەرگ چارہ نووسی ھەموو زیندە وەرانی)

ھەن کەسانى، تەکا خوازان بۆ مردنم، کە دەشمرم
چومە پێیک، ھى ھەمووانە، تەنیا نیم ئەو پێیک دەگرم
نە مەرگی کەسانی پێش خۆم، ژینیک بە من دەداتەو
نە ژینى ئەوانى دواى من، نە مرییان لى وەر دەگرم
پەنگە ئەوہى مەرگم بە ئاوات دەخوازیت
لە پێشا نۆرە ھى ئەو بى، لە پاشانا ئەم بەرم

دەر وازەى ھۆنراوہى ژماره (۳۶)

مروڤە لە تەنگانەدا ناچارە ھانا بۆ ھەموو کەسى بەریت، بەلام زۆربەى ئەو
کەسانەش مەردانە نایەن بە دەمەو، تەنانت ئەو کەسانەى بران، جیتی متمانە و
دۆستی سەر سفرەن لەو کاتانەدا تاقى دەبنەو و دەردە کەون.
دەفەرمویت: تەمەنم فێرى ناسینی شادى و ناشادى کردم، بانگى ھەموو
گیانە وەرانی کرد لە تەنگانە یە کدا تا کو بێن بە ھانامەو، ئەوانەى ھاتن دوو جۆرە
کەس بوون یە کیان کەوتە سوکایەتى و سەرزەنشتى کردن و جنیو پیدانم کە بۆچى
خۆم فێرداوەتە ناو ئەو بە لایەو، ئەوى تریان کە جیتی دلخۆشى و ئومیدی من بوو،
نێرەبى پێ دەبردم و ھەسوود بوو پیم و نەیدەو یست لەو تەنگانە یە پزگاریم.^(۱)

قلۃ الاخوان عند الشدائد

وَلَمَّا أَتَيْتُ النَّاسَ أَسْأَلُ عَنْهُمْ	أَخَانِقِي عِنْدَ ابْتِلَاءِ الشَّدَائِدِ
تَعَلَّمْتُ فِي دَهْرِي رَحَاءً وَشِدَّةً	وَنَادَيْتُ فِي الْأَحْيَاءِ هَلْ مِنْ مُسَاعِدٍ؟
فَلَمْ أَرَ فِيمَا سَاءَ نِي غَيْرَ شَامِتٍ	وَلَمْ أَرَ فِيمَا سَرَّنِي غَيْرَ حَاسِدٍ

(۱) ص ۳۷/قلۃ الاخوان عند الشدائد/ ولما اتيت الناس اسأل عنهم/

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۳۶):

(كەمبى برايان لە تەنگانەدا)

كە چوومە لای ئەو خەلكانەى، وەك برا، جى متمانە بوون
تاكو بەفريام بکەون، لەو كيشانەى تەنگانەم بوون
لە ماوھى تەمەنى خۆما، شادى و تەنگانەشم ناسى
بانگى زىندەوهرانم كرد، فريام كەوت لە دەمى خەم و كەساسى
نەمدى كەسى، مەگەر ئەوھى بە جنىو ويرانى كردم
نەمدى كەسى، دلشادم كا، مەگەر ئيرەيى پى بردم

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۳۷)

كەسانى وا ھەبە، زىدەپەوى لە ھاوپيەتى دا دەكەن و ھەرحەز دەكەن
ژمارەى ھاوپيكانيان زۆر بى، بىر لە جۆرايەتى ئەو ھاوپييانەى ناكاتەو، پيشەوا
شافيەى لەسەر زارى ئەو جۆرە كەسانە دەفەرموئەت:
ئەو كەسانەى كە ھاوپيەتيم كردن، ھىندە ژمارەيان زۆرە كە لە ژمارە نايەن،
وامزانى دەستم پى بووھو جىبى كەسى تر نەماوھ تا بىكەمە ھاوپي، بەلام كاتيك لە
ئەزموونمەدان و ھەلمسەنگاندن، بۆم دەركەوت كە ئەوانيش وەك زەمانە
كەمتەرخەمى ناكەن لە غەدر و فيل، كەسيان بە پاكى دەرنەچوون، لەناو ئەوانەدا
ئەگەر ساتيك لە خراپترين كەسپشيانەوھ دابرامايە و بىز بوومايە گلەبى دەكردو
جنىوى پى دەدام، كەچى ھاتى نەخۆش دەكەوتم باشترين كەسيان نامادەبى
ئەوھى تيدا نەبوو كە سەردانم بكات، كە خىر و خۆشپەك پەوى تيدەكردم ئەوان
پييان ناخۆش بوو، كەچى كە كۆسپ و ناخۆشيم بەسەر دەھات دل خۆش دەبوون.
كەواتە ئەم جۆرە ھاوپييانەت ھەبى، دوژمنت ناوئى، بۆبە يەككە لە بەلاكانى
ئەم سەردەمە كە بووھتە ھۆى شپكردن و خراپ كردنى پەروەردەى نەوھى نوئى

بریتیه له هاوپی خراپ و زۆری ژماره یان، جا ئه هاوپیانه هاوته مه نه کانی گه په ک و کۆلان بن، یان هی قوتابخانه، یان هۆی کارو پیشه ی هاوبه ش، یاخود ئه وانه ی له پئی ئه نته رنیت و تۆره ئه لکترونیه کانه وه هاوپی و کاریگه رییان له سه ر ئاراسته ی بیرو په فتار و په وشتی به کتری هه یه .

پیشه وا شافیعی سه دان سال به ر له ئه مپۆ هه ستی به و راستیه کردوه و فه رموویه تی: ^(۱)

ود الناس

وَکُنْتُ أَحْسَبُ أَنِّي قَدْ مَلَأْتُ يَدِي	إِنِّي صَحَبْتُ النَّاسَ مَا لَهُمْ عَدَدٌ
كَالدَّهْرِ فِي الْغَدْرِ لَمْ يَقُوا عَلَى أَحَدٍ	لَمَّا بَلَوْتُ أَخْلَانِي وَجَدْتُهُمْ
وَإِنْ مَرِضْتُ فَخَيْرُ النَّاسِ لَمْ يَعِدْ	إِنْ غَبْتُ عَنْهُمْ فَشَرُّ النَّاسِ يَشْتُمُنِي
وَإِنْ رَأَوْنِي بِشَرِّ سَرَّهُمْ تَكْذِبِي	وَإِنْ رَأَوْنِي بِخَيْرِ سَاءَهُمْ فَرَجِي

دهقی هۆنراوه ی ژماره (۳۷):

(سۆزو تیکه لای خه لکی)

هاوپییه تی هیند که سم کرد، ناویان له ژماره نایا وامده زانی دهستم پـریوو، هه ر ئه وه ندهم له توانایه که چی که تا قیمکردنه وه، ئه نجامه که م لیکدایه وه وه ک زه مانه غه دریان کرد، لای هیچ که سی نه مایه وه که ساتی بزرم لیتیان، خراپترین که س جنیوم پی ده دا نه خوشیش بم، باشتترینیان نایات سه ریکم لی بدا که له خۆشیا ده یاندم، دلخۆش نه بوون، به دلشادیم کاتیک ده یاندم له خه ما، دلشاد ده بوون به ناشادیم

(۱) ص ۳۷/ود الناس /ینی صحبت الناس ما لهم عدد/

دهروازهی هونراوهی ژماره (۲۸)

هه موومان دالی مه رگ له سه ر ته و قی سه زمانه، که ی فرمانی پی کرا به که لله مان دا ده پواته خواری، که چی له وه سه برتر نه وه یه که سانی وا هن، یان هه بوون، که له وه بی ناگا بوون که پاش ساتیکی که م ده بی بمن، پر به ده میان له کیف و شادی و تریقه ی پیکه نیندان، نه وانه نه گه ر بیان زانیبایه که که میکی تر ده بنه لاشه یه کی سارد و سپی بی گیان، نه واهه ر له ترسانا زینوقیان ده چوو، فریشکیان ده که وت، ده توقان، سوئیان ده بووه وه و ده مردن، له خه م و ترسی نه و مه رگه .

جیی سه رسامی یه، که سیک دلنیانه بی له وه ی ناخو تا سبه یینی، ده ژی یان ده مرئ، که چی له خه می پزق و پوزی دوو سبه ی دابی، نه و جوړه بیرکردنه وه یه چ جوړه بیرکردنه وه یه کی نابه جی یه...!

نه م هونراوه یه فیрман ده کات، که چاوبرسی نه بین بو پزق و پوزی پوزیک که هیشتا نه هاتووه، که چی بالنده کان هیچ له هیلانه ی خو یاندا نیه بو سبه یینی و ناشمرن له برسانا.^(۱)

الاستعداد للمنايا

كَمْ ضَاحِكٍ وَالْمَنَآيَا فَوْقَ هَامَتِهِ لَوْ كَانَ يَعْلَمُ غَيْبًا مَاتَ مِنْ كَمَدٍ
مَنْ كَانَ لَمْ يُؤْتِ عِلْمًا فِي بَقَاءِ غَدٍ مَاذَا تَفَكَّرُهُ فِي بِنُقٍ بَعْدَ غَدٍ

دهقی هونراوهی ژماره (۲۸):

(ناماده کاری پی مه رگ)

چه ند که سی ده م به پیکه نین، مه رگ ته و قی سه ری ده گری
نه گه ر په نهانی پی ده زانی ده توقی و سوی ده بیاته وه
که سی زانیاری پی نه بی، تا سبه ی ده ژی یا ده مرئ
چ بیریکه وا له پوزی، دوا ی سبه یینی ده کات وه؟

(۱) ص ۳۸ / الاستعداد للمنايا / کم ضاحک والمنايا فوق هامته /

دهروازهی هونراوهی ژماره (۳۹)

کسی وا هه به گوناھیک دهکات، له ووهه خوئی ناودهنی (تاوانبار) ئیتر هه میشه له یوانگی ئه و ناوهوه دهوانیته خوئی، بیرکردنه وه و کرداره کانشی هه ر به لای خرابه کاری و تاوانکردندا ده بات، وا ده زانیته ئیتر ده رگای لیخوشبوونی لی داخراوه، به لام له راستیدا خوای گوره بو خوئی په حمه ته و له هه موو شوینیکیشه، که واته هه میشه په حمه تی خودا لیمان نزیکتره تا سزا و تۆله .

ههروه کو پیشه وا شافیعی خ. ل له م هونراوه یه ییدا ده فهرموئی: ئه گه ر بویته شاخ و به سته لۆکیکی گوره له گونا و تاوانت، یان له گونا و تاوانه کانت هینده ی یه ک شاخی گوره ت که له که کردوه، به لام هیشتا ترسی خوات له دلدایه و ته و به ده که ی و یادی پۆزی په سلان (قیامت) ده که ییت، ئه وا خوای گوره بارانی په حمه تی خویت به سه ردا ده بارینی و دلته ده شواته وه، ههروه کو چون پیشتر هه زاران به خشیش و نیعمه تی هه مه جوئی پیداویت.

ناو مید مه به له په حمی خودا، ئه و لوتف و که په می زوره، بو نمونه تۆی له زامالی (الرحم)ی دایکت دا دروست کرد، چه ندین قوناغی گه شه ی به سه راهینای و نه بهیشت له ناویجیت، بویته خوینپاره، گۆشتپاره، له دایک بویت، دوا ی ئه وه ش ئه گه ر خودا ببویستایه که تو که سکی دۆزه خی بی به هه میشه یی، ئه وا خوئی لی ئاشکرا نه ده کردی و ناین و قورئان و په یامی یه کخوایه رستی بو نه ده ناردیت، ئیستا که خودا ئه و هه موو نیعمه تانه ی پی داویت، مانای نایه وی دۆزه خی بیت، به لگو پایه و شکۆی به رزی بو دانای له به هه شتدا، ئه گه ر خۆت هه نگاوی بو بنییت.^(۱)

(۱) ص ۳۹ / لاتقنط من رحمة الله / إن كنت تغدو فی الذنوب.

لا تقنط من رحمة الله

إِنْ كُنْتَ تُعْدُو فِي الدُّنُوبِ جَلِيدًا وَتَخَافُ فِي يَوْمِ الْمَعَادِ وَعِيدًا
فَلَقَدْ أَتَاكَ مِنَ الْمُهَيِّمِينَ عَفْوُهُ وَأَقْضَى مِنْ نِعَمِ عَلَيْكَ مَزِيدًا
لَا تَيَاسَسَنَّ لِنُ لَطْفِ رَبِّكَ فِي الْحَشَا فِي بَطْنِ أُمَّكَ مُضْغَةً وَوَلِيدًا
لَوْ شَاءَ أَنْ تُصَلِّيَ جَهَنَّمَ خَالِدًا مَا كَانَ إِلَهُمْ قَلْبُكَ التَّوْحِيدًا

دهقی هونراوهی ژماره (۳۹):

(له په حمه تی خودا نائومیډ مه به)

ګر شاخیکیت، له به سته لټوکی ګونا ه و، شکانی فه رمانی خوا بی
به لام هیشتا، زور ده ترسی، که پرس و په سلانی^(۱) دوا بی
پژانندی به سهر دللتدا بارانسی لیبور دنی خوی
نه و خودایه ی که پی بی به خشی، نیعمه تی کوتاو به رای^(۲)
له به زه ی په روه ردگارت، نائومیډ نه بی هیچ کاتی
بیخه بیرت، که له زامالی^(۳) دایه خوینپاره^(۴) بوی به ته نه ای
خوا بیوستا، دوزه خی هه می شه یی بی، له و دنیا دا
له م دنیا دا، دللت پینما نه ده کرا بو په رستشی خودای

(۱) په سلان: پوژی قیامت.

(۲) به رای: به ری، بهر له نیستا، سهره تا، پیشووتر.

(۳) زامال: مالی زاینده، په حمی دایک، مندالان.

(۴) خوینپاره: مه یوه خوین، خسته خوین: هاوچه شنه ی پاروی جوروی نر م و شل و لینج و که تیره یی
که قوناغیکی ګه شه کردنی کور په له ی مروه.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۴۰)

لە پېشەكى ئەم كىتەبەدا پوونمان كىردەوہ كە پېشەوا شافىعى ھەرگىز ھەزى نەكردوہ بە شاعىر بناسرەت، بەلكو شىعرى وەك ھۆكار بەكارھىناوہ بۆ خزمەتى ئاين و مرقاھىتەى، بەلام لەگەل ئەوہشدا تواناھەكى گەورەى ھەبوہ لە ھۆنراوہ نوسىندا، بۆيە لە پاھەى ھۆنراوہ كەم دەكاتەوہ لە چاوا ئاستى كىرداردا و كىردەوہو گوڤتارى چاكدا، وەك لەم ھۆنراوہيەدا دەفەرەمۆيت:

ئەگەر ھۆنراوہ ئەو كارەى پى بىكرايە كە من دەمەوئ بىكەم، كە خزمەتى سەرتا سەريانەى ئىسلام و مرقاھىتەى ئەوا ھۆنراوہى من زۆر بەھىزترە لە ھۆنراوہكانى گەرە شاعىرى ناودار (لەبىد)، بەلام ھۆنراوہ ئەو بەھا گەرەيەى نىە، لەلاى زانايان، ھەر بۆ نمونە لەم سەردەمەدا زانايەكى فىزىيا، يان IT چى لە ھۆنراوہ بىكات و كام بۆلى ھەيە لە بەرەوپېش بىردنى زانست و تويژىنەوہكەيدا؟ كەواتە سوود و بەھاي ھۆنراوہش سنوردارە.

شافىعى كەمىك باسى تواناكانى خۆى دەكات و دەفەرەمۆيت لە گۆرەپانى جەنگى ھۆنراوہدا لە ھەردو بەرەى (موھەب) و (يەزىد) ىش ئازاترم، كە ئەوان لە جەنگدا ھەمىشە چاپوك و براوہ بوون و دوو تىرەى ئازاى عەرەبى چاخى نەفامى بوون.

دواتر دەفەرەمۆيت: ئەگەر من بەمۆى توانا ھونەرى و ئەدەبىيەكانم بۆ خزمەتى خۆم بەكاربەيتم ئەوا زۆرەى ئەو خەلكە بە خۆشانان و لەخۆبايىانە بەردەست و كۆيلەى ژىر دەستى من دەبوون، مەرچىش نىە پېشەوا شافىعى مەبەستى لە خودى خۆى بى، لەوانەيە لەسەر زمانى كەسنىك وابلئ كە گشتى بى و ناديار بى. بەلام لەخواترسان وات لئ دەكات كەس بە كەم سەير نەكەيت، بە پېچەوانەوہ تا گەرە بى زياتر خزمەت پېشكەش بە خوارووى خۆتەوہ دەكەيت.^(۱)

(۱) ص ۳۹ / الوقار و خشية الله / ولولا الشعر بالعلماء يُزري

الوقار و خشية الله

وَلَوْلَا الشُّعْرُ بِالْعُلَمَاءِ يُزْرِي لَكُنْتُ الْيَوْمَ أَشْعَرَ مِنْ لَبِيدِ
وَأَشْجَعَ فِي الْوَعَى مِنْ كُلِّ لَيْثٍ وَآلِ مَهْلَبٍ وَبَنِي يَزِيدِ
وَلَوْلَا خَشْيَةُ الرَّحْمَنِ رَبِّي حَسِبْتُ النَّاسَ كُلَّهُمْ عِبِيدِي

دهقی هۆنراوهی ژماره (۴۰):

(شهرم و لهخواترسان)

گەر هۆنراوه، لای زانایان، به هایه کی نه وتوی ده بوو
نهوا، هۆنراوهی نه مرۆی من، با شتر له هی (له بیید) ده بوو
له و گۆرپه پانی جهنگه دا، له گشت شیرئ، شیرت ده بووم
به ره ی (موهله ب) و (یه زید) یش، دهستی منیان پی نه ده بوو
گەر ترسی شهرمی خودای خۆم، له ناو دلمدا نه بایا^(۱)
نهوا نه و خه لکه، هه موویان، لام^(۲)، به رده ست و کۆپله ده بوو

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۴۱)

(خه یه مه) ی کۆپی (سلیمان) ی کۆپی (حیدره) ده لیت: پیاویک هاته خزمه تی
شافیعی خ. ل پئی گوت: فلان که سی هاو پیت نه خۆشه، شافیعی فه رمووی: به خوا
چاکه به کی باشت له گه ل کردم، هۆشیارت کردم وه بو به ده ست هینانی پاداشتیک،
نه و پۆزشته یشته له سه ر لابر دم که مه ودای درۆ کردنی تیدایه، ئینجا فه رمووی:
ئاده ی کۆرپه له نه و نه عله موویانم بو بیته، پاشان فه رمووی: به پئی په تی
بپۆی، به دهستی به تیغ بپاوه وه، له گه رمای هاویندا به تیونیتی، به زگی برسی،
باشتره له وهی که دوایی پۆزشت و داوای لیبور دن بهینیته وه بو هاو پئی

(۱) نه بایا: نه بوایا

(۲) لام: له لام، له لای من، له به رده ستی من، له بن ده سه لاتی من.

نه خوشه که ت، که له درۆ بچیت (واته بیانوی شیوه درۆی بۆ بینیته وه که گوايه له بهر نه وه یانه نه تتوانیوه سهردانی بکه ی)
پاشان ئه م هونراوه یه ی فه رموو: ^(۱)

حقوق الناس

أَرَى رَاحَةَ لِّلْحَقِّ عِنْدَ قَضَائِهِ وَ يَثْقُلُ يَوْمًا إِنْ تَرَكْتَ عَلَيَّ عَمْدٍ
وَحَسْبُكَ حَقًّا أَنْ تُرَى غَيْرَ كَاذِبٍ وَقَوْلِكَ لَمْ أَعْلَمْ وَذَاكَ مِنَ الْجَهْدِ
وَمَنْ يَقْضِ حَقَّ الْجَارِ بَعْدَ ابْنِ عَمِّهِ وَصَاحِبِهِ الْأَدْنَى عَلَى الْقَرْبِ وَالْبُعْدِ
يَعِشُ سَيِّدًا يَسْتَعْذِبُ النَّاسُ ذِكْرَهُ وَإِنْ نَابَهُ حَقُّ أَتَوْهُ عَلَى قَمْعٍ

دهقی هونراوه ی ژماره (۴۱):

(مافه کانی مرۆف)

پێم وایه، پشوو یه بۆ هه ق، که سێک ئه رکێ به جێ بێنێ
چ پۆژیکێ بارگرانه ^(۱)! که به نه نقه سه بیفه وتینێ
به سه هینده به خته وه ر بی، درۆت لی نه بینێ هیه چه که سه
که وه لامت (نازانم) بی ^(۲)، شکۆت گه وره تر ده نوینێ
که سی مافی هاوسیکه ی خۆی له گه ل هاوپی و که سه کانی
دوروزیک پپاریزێ، ئه وا خه لکی به ناوازه ناوی دینێ
خۆ که سێک مافی ئه م بخوا، خه لکه که به بۆی لی ئه سینێ

(۱) ص ۴۰ ص ۴۱، حقوق الناس / أرى راحة للحق عند قضائه

(۲) واته ئه و پۆژه ت له سه ر شان قورس و گرانه، که ئه رکێ خۆت وه ک پێویست تیدا جێ به جێ نه کردوه.

(۳) وتراوه (نازانم، راحته ی گیانم) به لام ئه وه ش ده بلا له سنور و کات و شوینێ خۆیدا بیه ت.

دهروازهی هونراوهی ژماره (۴۲)

مرۆف خۆی هزی له چی بئ، داوای ئهوهش له خودا دهکات، بهلام خو مرۆف نازانی چی باشه بۆی، خودا ههیشه باستر لهوهی به مرۆفه چاکهکان دهبهخشی، نهگهراش نهبن ئهوا خوا ئهوه به بهندهی خۆی دهوات که خۆی (واته خوا) دهیهوی ئهک ئهوهی که خۆی (واته مرۆفهکه) دهیهوی.

مرۆف چاو چنۆکه و ههراوای مال و سامان و قازانجی دنیایی بو خۆی دهکات، له کاتیکیدا تهقواو خواپهستی، زۆر باستره بۆی له و شتانهی که داوای دهکات. (محمدی کورپی ابراهیم) دهلی (یوسف)ی کورپی (عبدالاحد) بۆی گیراینهوه و وتی: له (المزنی)م پرسی ئه و دوو دیره هونراوهیه کامهیه که شافیعی دهیگوت و دهیگوتهوه؟

له وهلامدا (المزنی) وتی: شافیعی ئه م دوو دیرهی دهگوت و دهگوتهوه: ^(۱)

أمانی الانسان

يُرِيدُ الْمَرْءُ أَنْ يُعْطَىٰ مِنْهُ
وَيَأْتِي اللَّهَ إِلَّا مَا أَرَادَا
يَقُولُ الْمَرْءُ فَأَنْدَتِي وَمَالِي
وَتَقْوَى اللَّهِ أَفْضَلُ مَا اسْتَفَادَا

دهقی هونراوهی ژماره (۴۲):

(ئاواتهکانی مرۆف)

دهخوای مرۆف، دهکۆشی، تا بیدریتتی، ههچسی دهوی خواش ههراوهی پی دهبهخشی، کهوا خۆی بو ئهوی دهوی مرۆف دهلی: کهوا قازانج، ئهی کهوا مال و سامانهکه م کهچی ههراوهی خوداشه، باستر لهوانهی دهیهوی

(۱) ص ۴۱ / أمانی الانسان / يريد المرء ان يعطي مناه /

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (٤٣)

دنيا فراوانه، نەتەوہ و گەل و ولاتان زۆن، كەلتورو نەرىت و شارستانىتى يەكان
جۆراوجۆرن، زمانەكان، ئاينەكان، شىۋازى ژيان، مېژوو... ھتد، لە ھەموو چەشن و
جۆرەكان لەسەر زەویدا ھەنە، ناكړيت تو له تەنھا يەك شوپين و يەك ولات و يەك
نەتەوہ و ئاين و زمانىكدا بژيت و بمریت، بى ئاگابى لەو جىھانە پان و بەرىنە و
ھەمە جۆرە، لە بەرئەوہ گەشت و ولاتگە پىي و سەردان گەلێك سووډى كۆمەلایەتى و
دەرونى و ئابورى بە مرقۇ دەگەيەنئ، كەواتە دامەنىشە و پارە كەلەكە مەكە، بە و
رادەيە خۆت ماندوو مەكە، بە شىك لە تەمەنىشت دانئ بۆ پشووډان و چىژ وەرگرتن
لە سەيران و سەردان و گەشت و ئاشنابوون بە ولاتانى بيانى، ھىچ نەبى بپۆ
حەجىك بکە، عەمرەيەك بکە، لە گەل ھاوسەر و منالەكانت، دۆست و ھاوپىكانت، لە
سەفەردا عەقلىت دەكړيتەوہ، چاك و پاك، بەد و پىس، سور و سىي، باش و
نەگريس، دەناسى، دەورنت ئاسودە دەبى بە و ژینگە گۆرپنە، خەمەكانت
دەپەوینەوہ، جۆرى نوئى كارو پىشەى تازە و قازانجدارى فېردەبى، زانست و
زانبارى و نەرىت و ئەدەب و زمان فېردەبى، برادەرانى بۆ تاقى دەبیتەوہ، چونكە
لە سەفەر و مامەلەدا ھاوپى دەناسرىت، شوپنان، شاران، گوند و دىھات و دەريا و
شاخ و دورگە و چەم و بىابان دەبينى، بەردى سارد و گەرمى دىتە پئ، ھەموو
سەردانىكت وەك ئەوہ وایە چووېتە خولىكى راھىنانى شتى نوئ وە.^(١)

فوائد السفر

تَغَرَّبُ عَنِ الْوَطَانِ فِي طَلَبِ الْعُلَى
وَسَافِرُ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدِ
تَفْرُجُ هَمَّ، وَآكْتَسَابُ مَعِيشَةٍ
وَعِلْمٌ، وَآدَابٌ، وَصُحْبَةُ مَاجِدِ

(١) ص ٤١ / فوائد السفر / تغرب عن الوطن في طلب العلى /

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۴۳):

(سوودەكانى گەشت و گەران)

بېرۆ نامۆيى ولاتان، تا خواستى گەرەت دەستكەوي
دەي بگەپئى، لە گەران، پىنج قازانج دەست دەكەوي
بەباي خەمان^(۱)، بژيوي و كار، فيريوونى زانست و ئەدەب
ناسىنى ھاوھلانى چاك^(۲)، چاوت بە شوپان دەكەوي

دەروازەي ھۆنراوھى ژمارە (۴۴)

وشەي (دنيا) لە (دنيە) ھوھ ھاتوھ، واتا نزم و كەم ناست، كەچى ھەندى
كەس بەرادەيەك خووي پيوھ دەرگن و ھۆگري دەبن، دەلئى ھەرگيز شتى لەوھ
چاكتەر نەماوھ، كەسانىك ھەن پېرە بە باوھشيان باليان بۆ دنيادارى كردۆتەوھ،
ئيوارەو بەيانى پەيتا پەيتا بەسەر ئەم دنيا كاتىھدا ديت و دەروات ، كەچى مرۆف
پەند و ھەرناگرئى لە ئاوابوونى خۆر و مانگ و بېرناكاتەوھ لەوھى كە ئەو ئاوابوونانە،
واتە دنياش ئاوا دەبئى و ون دەبئى، شافىعى پوو دەكاتە ئەو كەسانەي كە بە
پەرۆشەوھ پېر بە دل دنيايان خۆش دەوي و دەفەرموي: ئايا تا ئىستاش ئەو دەست
لەملانىھت واز ئى نەھيئا بۆ دنيا خۆرەكان، ئەي كەي و كام كاتت داناوھ بۆ
خواپەرستىەك كە پەزەمانەندى خودا و بەھەشتى ئى بگويئەوھ؟ لە فيردەوسى ئەو
بەھەشتانەشدا لەجياتى دنيا دەست بگەيتە مىلى خۆرەكان و كىژانى نازدار و خوئين
گەرم كە دەلئى ھىلكەي پاككراوي دەست ئى نەدراون؟

جا ئەگەر تۆ دەتەوي لەو بەھەشتەدا نىشتەجئ بيت ئەوا نابئى ھەولەكانت
بەريئى، بەلكو دەبئى تىبكوشتىت، ھەرەھا نابئى بە ھەول و چاكەكارىھەكانىشت لە
خۆت بايى ببى، بەلكو دەبئى لەوھش دلنيا بيت كە خواي گەرە دۆزەخىكى پان و

(۱) بەباي خەمان: بەباكرنى خەم و پەژارە.

(۲) ھاوھلان: كۆي (ھاوھل)ە، ھاوپئى، ھاودەم، ھاوگەشت، برادەر.

به‌رینی دروست کردووہ و نابیی بہ تالّ بی، توش وریای خۆت بہ و مہ بہ بہ یه کیک له سووتہ مہ نیہ کانی ئەو دۆزہ خہ یہی کہ سووتہ مہ نیہ کہی مرؤف و بہ رده، ہەر له دنیا دا دلّت مہ کہ بہ بہ رد و نامادہ ی مہ کہ بۆ ھاو بہ رد بیوونی له گەلّ بہ رده دۆزہ خہ پە شەکان. تۆ دلّت ہە یہ و دە توانیت بیکہ ی تہ چرایہ کی پووناک بۆ پینمای ی خۆت و کہسانی تریش، ئیتر لە نیوان (چرا) و (بہ رد) دا بۆچی بہ رد یکی پەق و پەش ھەلّ دە بژی تیت^(۱)؟..

التأهب للأخرة

يَا مَنْ يُعَانِقُ دُنْيَا لَا بَقَاءَ لَهَا يُمَسِّي وَيُصْبِحُ فِي دُنْيَاهُ سَفَارًا
هَلَّا تَرَكْتَ لِذِي الدُّنْيَا مُعَانِقَةً حَتَّى تُعَانِقَ فِي الْفِرْدَوْسِ أَبْكَارًا
إِنْ كُنْتَ تَبْغِي جَنَانَ الخُلْدِ تَسْكُنُهَا فَيَنْبَغِي لَكَ أَنْ لَا تَأْمَنَ النَّارَا

دەقی ھۆنراوہی ژمارە (۴۴):

(نامادە کاری بۆ پەسلان)

ئە ی ئەو کہ سە ی، کہ باوہ شت بۆ ئەم دنیا بپاوہ یە گرتۆتەوہ^(۲)
دلنیاشی، دوا ی ئیوارە، بە ربە یانت لە قیامە تا کردۆتەوہ

(۱) ص ۴۲ / التأهب للأخرة / یا من يعانق الدنيا لا بقاء لها /

(۲) یان وەرگێرانە کہ بەم جۆرە یە:

ئە ی ئەو کہ سە ی کہ باوہ شت بە دنیا یە کا کردووہ، دە بژی تەوہ
ئیوارە دی و بە ربە یانت، لە و دنیا ی تەر کردۆتەوہ
ئەو دە ستلە ملانەت جی ئە هیشت، بۆ دنیا دارە کان ئیسا
تا دە ست لە ملانی حۆری بی، لە ناو بە هە شتی فیر دە وسا
بە تە ما بی، لە نێو بە هە شتی نە بپاوہ ی خودا، دابی
زۆر پیویستە کہ لە خە می ناگەری دۆزە خیشا بی

وازت نه هیئا هیشتاکه؟ دستت هر له مل دنیایه؟
 نهی چی کاتی بۆ دستله ملانی فیردهوس، دلّت یه کلا کردۆته وه
 به ته ما بی، له نیو به ههشتی نه پراوهی خودا دابی
 زۆر پتویسته، بی باک نه بی، دۆزه خ ده رگای کردۆته وه

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (45)

له م هۆنراوهیه دا پیشه و شافیعی خ.ل له گه لّ چیاکانی (سه ره ندیب) و بیره
 ئاوه کانی (ته کرور) ده دوئ، پێیان ده لّ نهی چیاکان بارانی مرواری به سه ر خۆتانا
 بیاریئن، نهی بیره کان ئیوه ش پر بین له ئالتون، ئه وانه هیچ به لای منه وه جیی
 بایه خ نین، چونکه من مرقفیکی به قه ناعه تم، هه موو که سیکیش هه ر ئه وه نده ی پی
 ده خوری که گه ده ی ده یگری، هه ر ئه وه نده به رگی بۆ ده پۆشری که شان و ملی
 هه لّی بگری، من نامرم له برسانا که زیڕ نه باریوه، زیاتر له وه شم پتویست نه که
 هه مه، نه گه ر زیڕ و مرواری به سه ر چیاو بیره کانیشدا بیاری، نه وه تا من ده ژیم و بی
 بزۆ و قووت نه بووم، که مردیشم، بی گۆر و گلکۆ نابم و چاک و خاکیک له م
 سه رزه مینه، پان و به رینه هه ر ده بی تا بکریته گۆر بۆم، هیمه ت و باوه ریه خۆ
 بوونم، بپوا بوونم به وه ی که خودا پۆزیده ره وه کو هیمه تی سه رکرده و پاشایانه،
 ده رونیشم به رزه و ده رونی که سانی ئازاد و سه ریه سته، ده رونم پتی وایه که
 کپوزانه وه بۆ پزق و پۆزی بیباوه ریه، ئیدی که من رازی بم به و به ش و قووته ی
 خۆم، چ پتویستم به وه یه له ده رگای ئه م و ئه و، فلان و فیسار، عه مر و زه ید بده م
 و داوای یارمه تیان لی بکه م...؟

هه رکه سی داوایه کی له که سی بیی ده بی له به رده میدا خۆی بچوک بکاته وه و
 لئی بیاریته وه، به لام ده رونی من هیئده به شکۆ و به رزه، پزگه م پی نادات که بۆ
 هیچ که سی سه رم شوپ بکه مه وه و ده ستم پان بکه مه وه .

هه ركه سى داواى شتى له كه سى بكات ده بى له كاتى ليوه رگرتنى نه و شته
 داواكراوه دا ده ستى نزم بكاته وه و ده ستى به خشه ره كه له سه روتره وه بى، هه روه كو
 ده ستى سوالكهر كه هه ميشه له نزميدايه، كه ده روونيشم به رزه، نازايه تى خوم نيه،
 به لكو بيروباوه پى ئيسلام ناواى په روه رده كردوم.^(۱)

الهمة العالية

بَ وَ فِضِي أَبَارُ تَكْرُورَ تَبْرًا	أَمْطِرِي لَوْلَا جِبَالَ سَرَنْدِيبِ
وَإِذَا مُتَّ لَسْتُ أَعْدَمُ قَبْرًا	أَنَا إِنْ عَشْتُ لَسْتُ أَعْدَمُ قُوتًا
نَفْسُ حُرَّتَرِي الْمَذَلَّةُ كُفْرًا	هَمَّتِي هَمَّةُ الْمُلُوكِ وَتَفْسِي
فَلَمَّاذَا أُزُودُ زَيْدًا وَعَمْرًا	وَإِذَا مَا قَنِعْتُ بِالقُوتِ عُمْرِي

دهقى هونراوهى ژماره (۴۵):

(هيمهت به رزى)

چياكانى سه ره نديب، بيارينه، به سه ر خوتا، مروارى
 نهى چالاوه كانى (ته كرور) ده رپه رينن لافاوى زير
 كاتى كه ژيا بيم به بى قووت، وا، له برسنا ناكم زارى
 كه مرديشم، بى گور نايم، له م دنيا پان و به رينه
 هيمه تم پاشايانه يه و ده روونيشم، پر به زارى
 هاوار ده كا: (من نازدم)، بويه وا بلنده سه رم
 چونكه هه رگيز دانابه زم، بو بى باوه پى و به دكارى
 كه من، له ته مه نى خومما، پازى بيم به قووت و به شم
 بو، سه ر له (عه من) و (زه يد) ده م، به مه به ستى داواكارى؟

(۱) ص ۴۲ / الهمة العالية / أمطري لؤلؤا جبال سرنديب /

دهروازهی هونراوهی ژماره (٤٦)

هاوړې و هاوېشه، دهوړی گرنګیان هه په لهسه ر ژيانی مروځ، هاوړې چاك نه و كهسه په كه هاندهرته بۆ كارى چاك و خواپه رستى، لیت ده پرسیتته وه، هاوكاریت دهكات، چاودیریت دهكات، جا نه گه ر هاوړپیه كى ته قواكار ت دهست نه كهوت نه و بى هاوړې به، نه و ته نهاییه ت تام و چيژی زیاتره له وهى كه تيكه لى كۆړ و كومه لىكى خراب بېى، ده فهرمویت:

به ته نها له گه ل خومدا دانیشم و خه ريكى خواپه رستى خوم ده بم، به وه به رچا و پوون تر و دلخو شتر ده بم، وهك له وهى له كۆړ و كومه لى كدا بم كه گومانم لىيان هه بى، له شه ر و خرابه ی به دگومان بم، بترسم و سلیان لى بكه مه وه.

العزلة خير من جليس سوء

إِذَا لَمْ أَجِدْ خِلاً تَقِيًّا فَوَحْدَتِي أَلِدُّ وَأَشْهَى مِنْ غَوِيٍّ أَعَاشِرُهُ
وَأَجْلِسُ وَحْدِي لِلْعِبَادَةِ آمِنًا أَقْرُ لِعَيْنِي مِنْ جَلِيسٍ أَخَازِرُهُ

دهقى هونراوهی ژماره (٤٦):

(دابړان باشته ره له كۆړ و هاوړې خراب)

گه ر هاوړېم، خواپه رست نه بى، ته نهاییم زور به تامتره له تيكه لىم له گه ل كۆړېك، خرابه يان پى باشته ره دائه نیشم به ته نهایی، بيوه ی، خواپه رستيم ده كم وا به رچاوم پو شتره، تا كۆړېك بى، كه لى سل كم^(١)

(١) لى سل كم: سلى لى بكه مه وه.

دهروازهی هونراوهی ژماره (۴۷)

(أبو الفضل نصرالدین)ی کورپی (ابی نصر)ی (طوسی) ده لیت: گویم له (ابا الحسن علی ابن احمد القسری) بوو، ده یگوت: له هندی له شیخه کانه و ده بیستومه، کاتی شافیعی خ.ل به ره و شاری (سُرم رأی) واته (سامه پپای عیراق) که و ته پئی، تا کو گه یشته نه وی سهر و پیشی دریز بیوو (چونکه سه فر به ولاخ و پی بووه)، پووی کرده لای سهرتاشیک، سهرتاشه که که بینی بیزی له و پیش و سهر و قزه دریزه ی کرد و پی و ت: بچو بۆ لای سهرتاشیکی تر، شافیعی نه و قسه به ی زور له سر دل گران بوو، لای کرده وه به لای نه و کورپی له گه لیدا بوو، پۆله چ شتیکت پییه له پاره و پول؟ گوتی: ده دینار، فرمووی: ده بده ری، پاره که ی دایه دهستی و له وی رویشتن، له و کاته دا شافیعی نه م هونراوه به ی فرموو:

نه م هونراوه به نه وه نیشان ده دات، کاتیک که سیك پوو ده کاته ولاتیکی تر و ناناسریت، چنده زانا و به توانا بی ناناسریت، خه لکی به پیی جل و به رگ و سهر و سیمای بۆی ده روانن، به لام شافیعی ده فرمووی نه و سهرتاشه ش ناهقی نیه، چونکه به رگه کانم زور کون و په پووته و سهر و پیشم تیک ئالاه^(۱)، به لام خو له ناو نه و به رگ و جل و جهسته به مدا دل و ده روون و عه قلیکی گه وره م هه به، راسته به رگه کانم نه گه ر سهر اپا بفرۆشم به یه ک فلس، نه و نه و یه ک فلسه زور زیاتره له نرخه به رگه کانم، به لام نه وه که مووکورپی نیه بۆ من، مادام ناو به رگه کان ئاوه دانه، هه ره کو که می و شهرم و شوره بی نیه بۆ شمشیر که کتلان و به رگه که ی دپاو بی، به مه رجیک خۆی تیژ و برنده بی، وانا ئیمه ئیشمان به ناوه پۆکی مرفۆ هه به، نه ک روکه ش، خوداش له و دنیا ته ماشای جهسته و قیافه ت و قه د و بالامان ناکات، ته ماشای پوخسار و سیمامان ناکات، به لکو سه بری قولایی دلمان ده کات، له پۆزی

(۱) گه لیک که سی دانا و زیر و زانا له ناو میله تاندا هه بوون که له بهر هه زاری جل و به رگی کون و دپاویان پۆشیوه، به لام ناخیان پر له گه وه ری زانست بووه، وه کو (قانع)ی شاعیری چه وساو ه کان له ناو شاعیرانی کوردماندا.

قیامه تیشدا سامان و مال و منداڤ سوودی نیه، به لکو دلیکی باوه پدار و له خواترساو گه وره تیرین سامانی ئه و پوژیه.

هاوکات نابئی مرؤف به نه نقه ست شوپه پووشی و په پپووتی و پوت و په جالی و چلکنی و کولکنی هه لبریزیی، به پیچه وانه وه کام بهرگه ت هه یه که جوانه، ئه وه له بهر بکه، با خه لکی بزانی که تو هه بوویت و خوا پیداویت، به لام له مه شدا زیده په وی مه که و با وه لساخان و له خو بایی بوون نه تگری و به سه ره ژار و داماوادا خو ت مه نوینه، ساده و بی فیز و به خشنده به به رانبه ری هه ژار و داماوان. پیویسته بزانی که نابئی له ناو خه لکیدا به که م و سووک و نه زان و په پپووت سه یری ئه و که سانه بکه یت که ئه و بهرگانه یان له بهردایه.^(۱)

قیمة الانسان ما یحسنه

عَلَيَّ ثِيَابٌ لَوْ تَبَاعُ جَمِيعُهَا بِفُلْسٍ لَّكَانَ الْفُلْسُ مِنْهُنَّ أَكْثَرَ
وَفِيهِنَّ نَفْسٌ لَوْ تُقَاسُ بِبِعْضِهَا نُفُوسُ الْوَرَى كَانَتْ أَجَلٌ وَأَكْبَرَ
وَمَا ضَرَّ نَصْلَ السَّيْفِ إِخْلَاقُ غَمْدِهِ إِذَا كَانَ عَصَبًا حَيْثُ وَجْهَتُهُ فَرَى

دهقی هونراوهی ژماره (۴۷):

(به های مرؤف ناخیه تی)

به رگیکی وام له بهردایه، هه مووی بفرۆشم به فلسی هیشتا بهرگم هه زانتره، له نرخی یه که تاکه فلسی به لام ده روونیککی تیدا، گه وره یی ئه و له باس نایا له پاکی و به رزی و جوانیدا، گه لی به نرخ و به هایه بو شمشیر شوره یی نابئی، که کیلان که ی^(۲) درایی به مه رجی تیژ و کارا بی، گه ر ئاراسته ی بو هه رلابی

(۱) ص ۴۳/ قیمة الانسان / عَلَيَّ ثِيَابٌ لَوْ تَبَاعُ جَمِيعُهَا /

(۲) کیلان: کالان، بهرگی خه نجر و شمشیر، کیف.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۴۸)

ھەندى كەس ھەيە، نۆر لەخۆبايىيە، لەوھش خراپتر ئەوھيە كە وەكو
(كەپھمار) خۆى گىل دەكات لەو لەخۆبايى بوونەى و بەشىكى ئاسايى دەزانى، تا
لەگەل خويى تىكەل دەبى، نىتر ئەو كەسە لەخۆبايى بىيون دەبىتە بەشىك لە
كەسىتى يەكەى، بەلام لە راستىدا ئەو خويەكى خراپە، باش وايە نامۆزگارى
بكەيت و پىيى بلتى فلانەكەس ورياي خۆت بە، وا مەبە، گومانىت بەرانبەر كردارى
خۆت چاك بى، ئىنجا چاكە بكە، نەك كردارى خراپ بكەيت و گومانىشت بەرانبەر
كارەكانت چاك بى، لەو بارەدا لە پووداوەكانى قەدەر ناترسى.

جارى وا ھەيە تۆ لەوپەرى خۆشى و شادىدايت كەچى لەناكاو پوداويكى
ناخۆش پوودەدات، وا مەزانە كاتى دەگەيتە خۆشى و شادىەكانت نىتر ناگەپىتەوھ
سەر ناپەھەتەيەكان، لە ھەريەكە لەو بارانەدا، بارەكەى تىرت لەبىر بى، واش مەزانە
لەبەرئەوھى كە تۆ پاكىت و چاكەكارى نىتر كۆسپ و خەم و تەنگانەت بەسەر
نايات، بە پىچەوانەوھ، جارى وا ھەيە كەسانى چاك و چاكەكار گرفت و بەلاى
كەورەيان بەسەر دى، بەتايبەتى لە سەردەمىكدا كە خەلكى چاكەكار كەمترن لە
خەلكانى خراپەكار.

مەرج نىە چاكەكارىەكانت بەلاى ھەموو كەسىكەوھ چاك بى، ھەمىشە تۆى
چاكەكار كەسىك نەيارتە، كە كەسىكى خراپەكارە لەبەرئەوھ جارى وا ھەيە، بە
پىچەوانەوھ چاكەكارى و پاكى خۆت، لەم دنيايەدا و لەلاى ھەندى كەس پلەوپايەت
كەم دەكاتەوھ، بگرە گازەندەو ھەپەشەت لى دەكەن، ھەروەكو چۆن گەلەكەى
ھەزەتى (لوگ)يان تاوانبار دەكرد بەوھى كە خۆى و ئەوانەى لەگەلدىدان
كەسانىكى پاك و داوین پاك..! ئەمەش لە فەرھەنگى بەدكاراندا باش نىە، بۆيە
دژايەتيان دەكردن^(۱).

(۱) ص ۴۴/اليقظة والحدار/ تاه الأعرج و استعلى به الخطر/

البِقْطَةُ وَالْحَذْرُ

تَاهَ الْأَعْيُرِجُ وَأَسْتَقْلَى بِهِ الْخَطْرُ فَقُلْ لَهُ خَيْرًا مَا اسْتَعْمَلْتَهُ الْحَذْرُ
أَحْسَنْتَ ظَنُّكَ بِالْأَيَّامِ إِذْ حَسَنْتَ وَلَمْ تَخَفْ سُوءَ مَا يَأْتِي بِهِ الْقَدْرُ
وَسَأَلَمْتُكَ اللَّيَالِي فَاعْتَرَزْتَ بِهَا وَعِنْدَ صَفْوِ اللَّيَالِي يَحْدُثُ الْكُدْرُ

دهقى هونراوهى ژماره (۴۸):

(هوشیاری و سلمینه‌وه)

که سیتک که وه کو که ره مار، له به رزییدا خوی بیینی
نه واه ترسی له سه ره، با وریا بی و سل کاته وه
که لی چاکه، که پی بی بیی: با به و جوره خوی نه بیینی
ره فتار چاکیت، به گومانسی چاک خوته، ده تکاته وه
بویه ناترسی له و ژینهی که واه قه ده ر بۆتی دینی
ده می، شه وگار، ده رگای سه لامه تیست ده کاته وه
له که رمه ی پاکیتایه، پۆزگار ته نگانهت بۆ دینی
پیست وانه بی، چاکه کانت، لای هه مووان به رزت کاته وه

دهروازهی هونراوهی ژماره (۴۹)

هه ندی کهس هه یه، زۆر درهنگ توپه ده بی، به لام که توپه ده بی، زۆر به
توندی توپه ده بی و پاشان له کهس نابوری، خاتری کهس ناگری، نازانی که سبهی
خۆیشی هه له یه که ده کات و کاتی داوای لیبوردن له به رانبه ره که ی ده کات شه ویش
به رانبه ری شه ره ق ده بی، بویه شافیعی ده فه رمویت: تکا و داوای لیبوردن
وه ریگره له که سیتک که داوای لیبوردنت لی بکات، ئیتر تو کاری خۆت بکه که
لیبوردنه له شه کهسه و به داوای شه ودا مه پۆ ئاخۆ شه کهسه راست ده کات یان
درو، تو کارت به وه چییه؟ هه قت نه بی به سه ره شه ویه یانه وه و لوق و پۆپ بۆ ئیشه کهت

مه‌دۆزه‌ره‌وه، درۆ بکات، یان پاسته، تۆ لیتی بیوره، دلنیابه‌ئه‌وه‌که‌سه‌ی که به پووکه‌ش له‌تۆ رازیه‌ گۆپرایه‌ لیشته ده‌کات، به‌لام‌ئه‌وه‌ی لیت نارازیه، نارازییه‌که‌ی له‌ تۆ له‌ قولایی دلّی خۆیدا ده‌شاریته‌وه و ده‌ری نابری، له‌به‌رئه‌وه‌ وریایی خۆت به‌ مه‌خه‌له‌تێ به‌و خۆشه‌ویسته‌یه‌ پووکه‌شه‌ی له‌ به‌رانبه‌رت ده‌ینوین، تۆ به‌ ئاشکرا له‌ خه‌لکی بیوره و پۆزشتیان وه‌رگره، تاکو خه‌لکیش فیر ببن به‌ ئاشکرا خه‌لکیان خۆش بوئ و بق و قین نه‌شارنه‌وه‌وه‌ نه‌بنه‌ که‌سانی دوو پوو: ^(۱)

التماس العذر

إِقْبَلْ مَعَاذِيرَ مَنْ يَأْتِيكَ مُعْتَذِرًا إِنَّ بَرَّ عِنْدَكَ فِيمَا قَالَ أَوْ فَجْرًا
لَقَدْ أَطَاعَكَ مَنْ يُرْضِيكَ ظَاهِرُهُ وَقَدْ أَجَلَكَ مِنْ يَعْصِيكَ مُسْتَتِرًا

ده‌قی هۆنراوه‌ی ژماره (۴۹):

(تکای لیبوردن وه‌ریگره)

تکای ئه‌وه‌که‌سه‌ وه‌ریگره، داوای لیبوردنت لیتکا ^(۱)
گویی مه‌ده‌ری، یاخود پاسته، یا ناراپاسته و درۆ ئه‌که
گۆپرایه‌لته به‌ پووکه‌شی، ئه‌وه‌که‌سه‌ی له‌ تۆ رازیه
پازی دلّی، شاراوویه، ئه‌وه‌که‌سه‌ی به‌گه‌نت ناکا ^(۲)

(۱) ص ۴۴ / التماس العذر / اقبل معاذير من ياتيك معتذراً

(۲) لیتکا: لیتکا.

(۳) به‌گه‌نت ناکا: په‌سه‌ندت ناکا

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۵۰)

لېكدوان، گەفتوگۆى دوو كەسە بەرانبەرى يەكتىرى بە مەبەستى ئوھى بگەنە ئەنجامىكى باش لە دۆز و باسىكدا، واتە دەيانەوئى بگەنە دۆزىنەوھى پاستىك، ئەمەش لە شىواز و ئەدەبى خۆى ھەيە، بەلگە و سەلماندن و زانايى دەوئى، دەبئى كارەكە بەپئى لۆژىك و ژىرى پروات بە ھىمنى، پئويست بە ھەلچون و شەرە جنىو ناكات، بەداخوھە لەم سەردەمەدا، بەتايبەتى لە كەنالەكانى پراگە ياندنەوھ، دوو كەس يان زياتر بەرانبەرى يەك دەخوئىنن و شەرە قسە دەكەن، گوئىگرو بىنەران نازانن پاستىكە كامەيە، پئىشەوا شافىعى خ.ل لە سەردەمى خۆيەوھەستى بە مەترسى ئو جوړە لېكدوان و گەفتوگۆ خراپانە كردوھو پئىنماييان دەداتى و دەفەرموئى:

ئەگەر تۆ خاوەن پاىەو شكۆى و پئىز و قەدرى زانست و زانيارىت لايەو لە كەسانى پئىش سەردەمى خۆت و سەردەمى خۆت جياوازىت و دەتەوئى بە شىوازىكى چاكتەر و تايبەتى لېكدوان بكەيت، ئووا بەبئى دەنگى و ھىمنى و زانيارى تەواوھە بدوئى لەگەل ھاوتاكەتدا، خۆت بە گەرە تر لە و مەگرە، جاروبار نوكتە و قسەى خۆشى پاستەقىنە تىكەلى قسەكانت بكە، خۆت دوور بگرە لە دەمەقالتى و نكولى لە ئاستى ھەق و پياپازى و شانازى بەخۆوھەكردن، خەرىكى نەزان بەزانن مەبەو سەنگەرى شەپ و تەشەر و شكاندن و تەرىق كردنەوھە لە بەرانبەرەكەت مەگرە، شىر و تىر لە يەكتىرى مەسوون، ئەمە گەرەنە بەدوای دۆزىنەوھى پاستىكى ونبوودا نەك بانگەشەى ھىرش و جەنگ و زۆرانپازىيى.^(۱)

(۱) ص ۴۵ / أدب المناظرة / إذا ما كنت ذا فضل و علم /

أدب المناظرة

إِذَا مَا كُنْتَ ذَا فَضْلٍ وَعِلْمٍ بِمَا اخْتَلَفَ الْأَوَائِلَ وَالْأَوَاخِرَ
 فَنَاطِرُ مَنْ تُنَاطِرُ فِي سُكُونٍ حَلِيمًا لَا تَلِحُ وَلَا تُكَابِرَ
 يُفِيدُكَ مَا اسْتَفَادَ بِلَا امْتِنَانٍ مِنْ النُّكْتِ اللَّطِيفَةِ وَالنَّوَادِرِ
 وَأَيَّاكَ اللُّجُوجَ وَمَنْ يُرَانِي بِأَنِّي قَدْ غَلَبْتُ وَمَنْ يُفَاخِرُ
 فَإِنَّ الشَّرَّ فِي جَنَبَاتِ هَذَا يُمْنِّي بِالتَّقَاطُعِ وَالتَّدَابِيرِ

دهقی هونراوهی ژماره (۵۰):

(نه ده بی لیکدوان)^(۱)

نه گهر تو خاوه نی ریژ و زانستداری
 سه بارهت به پاجیاوازی پیشینه کان و هاوچه رخان
 به بی فیزی و نهرم و نیانی، له پیگه ی به لگه ی جوانه وه
 بدوی له گه ل هاوتاکه تدا، بزانه نه ده بی لیکدوان
 سوودی ده بی بو تووش وهك نه وه به بی منهت
 نه و نوکته و نه سته قه جوانه ی دهرتابریوه هردوتان^(۲)
 نه که ی شانازی دهریپی که زال بی به سه ر که سیکا
 به دوربه له ده مه قالی و بیری هه له ی نه زان به زان^(۳)
 له شهر به دوربه له و جوړه گفتوگو یه دا
 نه گهر وابی نه و نه نجام، پشت هه لکردنه و داپران

(۱) لیکدوان: المحادثة وجهالوجه: المناظرة.

(۲) هردوتان: هردوکتان، هردوولاتان

(۳) نه زان به زان: به زانندی که سانی نه زان، که نه مه زیاتر له شه په قوچ و ژورانبازیدایه، نه که له گفتوگو و لیکدوان.

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۵۱)

كات، لە دوور جۆرە پۆژ پېك دى، پۆژىكى پىر لە ئاسايشى و خوشى، پۆژىكىش پىر لە ترس و مەترسىيە، ژيان دوو جۆرە، ژيانىكى خوش و شىرىن، ژيانىكى تال و گران و پىر لە كىشە.

سەرنجى دەريا بدە، بەشى سەرەۋەى پىرە لە لاكى گيانەۋەرى مردارەۋە بوونى ناو ئاو و كەف و ئىسفنەنج و سووكە شەخەلەكان، بەلام لە قولايى دەريادا ھەميشە مروارى و شتى بەنرخ و سەنگىن ھەيە، كەۋاتە دەرياش دوو بەشە، پۆژگار دوو بەشە.

ئىنجا سەرنجى ئاسمان بدە، پىرە لە ئەستىرە و مانگ و خۆر، زۆربەيان ھەلدىن، ئاۋا دەبن، دەردەكەون، ون دەبن، كەچى گوى بەۋانە نادەين، كەچى ئەۋەيان بەھەند وەردەگرين كە ئاۋابوون و گىران و ديارنەمانى خۆرە، لەو ئاسمانە پان و بەرىن و پىر لە ئەستىرە ھەسارەى ورد و گەۋرە، تەنھا ۋا دەزانين مانگ و خۆر دەگىرىن.

ۋاتە ھەميشە لەم دنيايەدا ئەو شتەنە پوو دەدەن كە خواستى ئىمە نين، كەۋاتە دنيا جىگەى ھاتنە دى ئاۋاتەكان نىيە، ھىچ كەسكىش نىيە ھاتىتە دنياۋە و دنياى بەجى ھىشتىبى و ھەموو ئاۋاتەكانى ھاتىتە دى.

لە پۆژە ناخۆشەكانى ژيانتا سېلە و بى ۋەفا مەبە، بەرانبەر پۆژە خوشەكان، لە پۆژە خوشەكانىشتا لەخۆبايى مەبە و ھەلمەشاخى، دور نىيە پۆژگارە تالەكان ديسان بىتەۋە. پۆژىك بۆ تۆيە، پۆژىك لەسەر تۆيە، ۋاتا پۆژىك ئەركت لە ئەستۆيە و پۆژىكىش پاداشت بۆ تۆيە.

بزائە ژيان تىكەلەيەكە لە ھەموو شتەكان، دەبى ھەموويت قەبول بى، ئىنجا دەتوانى بە سەركەوتوۋىيى ژيان بگوزەرىنى.^(۱)

(۱) ص ۴۵/۴۶ / دەريوم لك و يم عليك / دەريومان ذا أمن و ذا خطر /

الدهر يوم لك و يوم عليك

الدَّهْرُ يَوْمَانِ ذَا أَمْنٍ وَذَا خَطَرٍ وَالْعَيْشُ عَيْشَانِ ذَا صَفْوٍ وَذَا كَدْرٍ
أَمَا تَرَى الْبَحْرَ تَعْلُو فَوْقَهُ جَيْفٌ وَتَسْتَقِرُّ بِأَقْصَى قَاعِهِ الدُّرُ
وَ فِي السَّمَاءِ نُجُومٌ لَا عِدَادَ لَهَا وَلَيْسَ يُكْسَفُ إِلَّا الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۵۱):

(پۆڤتیک بۆ تۆیه و پۆڤتیک له تۆیه)

کات، دوو پۆژه: بـئـی مه ترسی، ترسـداری
ژینیش دووانه: دلشادی، دهرن بـیـزاریی
دهریات دیوه که سه ره وهی کهف و لاکه؟
کهچی بنی، پـهـر له گهـنج و مـرواری
ئاسمانیش پـهـر، نه ستیرانی بیـشـومـاره
کهچی تهـنها، مانگ و خۆن، لامان ده که ونه نادیا

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۵۲)

بـئـی دهنگی و کهمدویی، به کیکه له و به خشیشه گه ورنه ی که دست هه موو
که سـئـی ناکه وئ، چونکه سه ره تـای هه موو فیتنه و ئازاوه و گـیـچـهـل و بوختان و
غه بیه تیک، هه موو ته شه رو درۆ و ناره زاییه ک، هه موو نهینی درکاندن و په شیمانیه ک
له دهروازهی زمانه وه درده په پـهـرئ، که بـئـی دهنگیت مانای له هه زاران ئازاوه
پاریزرویت، به لام پیویسته بزانیته بـئـی دهنگیش سنوری هه یه، بـئـی دهنگ بوون له
کاتی ناههقی دا هه زار هیند خراپتره له بـئـی دهنگی له کاتی تردا.

شافیعی دهفه رمویته: وام بینی و بۆم ده رکهوت که بازرگانی بـیـدهنگی (واته
کهمدویی و بـئـی دهنگی) باشترین کارو بازرگانی خیردار و قازانج به خشه له بهرته وه
نه و پیشه و رهوشته م هه لـبـزارد، خۆ ئه گه ر له م جۆره کار و بازرگانیه شمدا قازانج

نه که م ئهوا دلتیام که مایه که م دست ده که ویته وه و هرگیز زهره ر ناکه م، که سانی مهرد و ژیر و دانایان بی دهنگیان کردوه به خووی خویان و بازرگانیان، همیشه بازرگانه کانی بی دهنگی براوهن و له سهرووی هموو جوره کانی تری بازرگانیدان.

شافیعی مامه له و په فتاری پوزانه ی مروژ و نه ریت و خووه کانی مروژ به بازرگانی ناو بردوه، چونکه له که سیکه وه ده گوازیته وه بۆ که سیکه تری، ههروه کو که ره سه ی بازرگانی و دینارو دراو و ده ستاو دست ده که ن، بۆ نمونه که دایک و باوک خوویه کی جوانیان تیدا بوو، ئهوا په فتارو خووه له منداله کانیشیاندا دهرده که ویته وه، وه کو ئه وه وایه که دایک و باوک که فرۆشیار بووبن و مناله کانیشیان کپاری ئه و خووه.

زانستی کۆمه لایه تی و دهروونزانی ئه م سهرده مه ی خوشمان هه مان پاستی سه لماندوه وه کو بارگه ی کاره بایی باسی خووه کان ده که ن له کۆمه لگه ی مرویی و خیزانه کاند، که له به کیانه وه ده گوازیته وه بۆ ئه وانی تریش^(۱).

فضل السکوت

وَجَدْتُ سُكُوتِي مُتَجَرًّا فَلَزِمْتُهُ إِذَا لَمْ أَجِدْ رِيحًا فَلَسْتُ بِخَاسِرٍ
وَمَا الصَّمْتُ إِلَّا فِي الرَّجَالِ مُتَاجِرٌ وَتَاجِرُهُ يَغْلُو عَلَى كُلِّ تَاجِرٍ

دهقی هۆنراوه ی ژماره (۵۲):

(گه وده ی بی ده نگه)

بۆم دهر که وت، که بی ده نگه ی بازاریکی قازانجداره که قازانجیشم لیبی نه بی، زیانیک ناکه م له ئه و کاره بی دهنگی، له لای که سمهردان^(۲) بازرگانه کی چاکه هه ر بازرگانی ئه ویشه، له سهرووی گشتیانا دیاره

(۱) ص ۴۶ / فضل السکوت / وجدت سکوتی متاجراً فلزمته /

(۲) که سمهردان: ئه و که سانه ی که مهرد و ژیر و دلیر و خاوهن که سیتی به رزن.

دمروازهی هۆنراوهی ژماره (۵۳)

ئەگەر کاویار بە دەست زەمانە بێ، ئەوا کەسێ نیه که له زەمانە پازی بێ، بۆیه
پێشه‌وا شافیعی خ.ل له م هۆنراوه‌یه‌دا له‌سه‌ر زمانی ئەو کەسانە ده‌فه‌رمووت: من
پازی نیم له زەمانی خۆم، به‌لام پازیم به‌و حوکمه‌ی که خودای گه‌وره له چاره‌ی
نوسیوم و له‌پێی قه‌ده‌ره‌وه دیته‌ پێم، جا ئەگەر پۆزگار ناپاکی کرد بێ له گه‌یاندنی
ئەو حوکمه‌ی پێی دراوه، که ناشتوانی وابکات، ئەوا من پازیم، چونکه دانیام
ناتوانی ناپاکی بکات به‌رانبه‌ر فرمانی خودایی، گه‌رچی له‌ بنه‌په‌تدا توپه‌م، به‌لام
توپه‌ بوون له‌ به‌رانبه‌ر قه‌ده‌ر سوودی چیه؟^(۱)

الرضا بالقدر

وَمَا كُنْتُ رَاضٍ مِنْ زَمَانِي بِمَا تَرَى وَلَكِنِّي رَاضٍ بِمَا حَكَمَ الدَّهْرُ
فَإِنْ كَانَتِ الْأَيَّامُ خَانَتْ عُهُودَنَا فَإِنِّي بِهَا رَاضٍ وَلَكِنَّهَا قَهْرُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۵۳):

(پازی بوون به قه‌ده‌ر)

وه‌ك ده‌بینی، پازی نی‌م، له‌م چه‌رخه‌ی خۆمان
به‌لام پازیم به‌وه‌ی (كات) چون حوكم ده‌كات
ئەگەر پۆزگار ناپاکی کرد له‌گه‌ل سه‌رده‌می نیستامان
ئەوا پازیم، گه‌رچی واشبێ، سته‌م ده‌كات

(۱) ص ۴۶ / الرضا بالقدر / وما كنت راض من زمانى بما ترى /

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۵۴)

كاتىك دوو كەس ناكۆكى دەكەويتە نىوانيانەو، ھەندى كەس لە جىياتى ئەوھى
بۆلى ئاشتكردەنەو ھەببىن، كەچى ئاگر خۆش دەكەن، پىشەوا شافىعى خ.ل لەم
ھۆنراوھەدا دىمەنى ئەوھمان بۆ باس دەكات، كە كەسىك ھاتووھە تە لای و پىتى
گوتووھ، كە فلان كەس خراپەى بەرانبەر كردى، مرقۆى مەرد و ژىرىش نابى ئەو
شكان و سەرشۆرىيە قەبول بكات، شافىعى خ.ل دەفەر مۆيت: منىش بەو كەسەم
گوت: ئاخرنەو زەلامەى كە خراپەى لەگەل كردم دواىى ھات بۆ لام پەشىمانى
دەربىرى و پۆزشتى ھىنايەوھ و داواى گەردن ئازادى و لىبوردىنى ئى كردم، لای
ئىمەش باج و غەرامەى ھەلە، برىتتە لە داواى لىبوردىن.^(۱)

دِيةُ الذَّنْبِ الْاِعْتِذَارِ

قِيلَ لِي قَدْ اَسَى عَلَيْكَ فَلَانَ وَمَقَامُ الْفَتَى عَلَى الذُّلِّ عَارُ
قُلْتُ قَدْ جَاءَنِي وَاُحْدَثَ عُدْرًا دِيةُ الذَّنْبِ عِنْدَنَا الْاِعْتِذَارُ

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۵۴):

(باج) ى ھەلە پۆزشتە

گوتیان: فلان، خراپەى دژت ھىنايە كايەوھ
شەرمەزارىيە بۆ جوامىر، كە سەركزى قەبول بكا
گوتم: ئاخ، ھاتە لام و پۆزشتى بۆم ھىنايەوھ
(باج) ى ھەلە، واىە لامان، كە وا داواى لىبوردىن كا

(۱) ص ۴۶ / دية الذنب الاعتذار / قيل لي قد أسى عليك فلان /

دهروازهی هونراوهی ژماره (۵۵)

شافیعی زوری حزی له گهړان بووه، به تاییه تی به مه به سستی فیریبوونی زانیاری و بلاوکردنه وهی ثابینی نیسلام و فه توای هاوچه رخ، ویستویه تی بچیت بق ولاتی (میسر)، به لام به ر له وهی له حیجازه وه به ره و (میسر) به پئی بکه ویئ ئه م هونراوه یه ی فرموو، له گپړانه وه یه کی تر دا که (أبی بکری کچه زای شافیعی ده گپړیته وه، ئه م هونراوه یه کاتیک شافیعی فرمووی که له (مه که) هوه که وته پئی به ره و (میسر).

پاشان ده لیت: که وته پئی، چووه ته ناو چه ندین مزگه وته وه، ته نها چه پکه کتیبیکی (یان کوله پشت) یکی پئی بوو، خه لکی ده هاتنه ناو ئه و مزگه وتانه و ده چوونه ده ره وه، که س ئاوړیکی له شافیعی نه ده دایه وه، چونکه نه یانده ناسی، نه لیت: ئا لیره دا شافیعی ئه و هونراوه یه ی وت (یان وته وه) که ده فرمویت: به رگیکم له به ردایه، نه گه ر هه مووی بفروشم به فلسیک^(۱)، ئه و فلسه که زور زیاتره له نرخی به رگه کانم^(۲).

سفره الی مصر

لَقَدْ أَصْبَحْتَ نَفْسِي تَتَوَقُّ إِلَى مِصْرٍ
وَمِنْ دُونِهَا أَرْضُ الْمَهَامَةِ وَالْقَفْرِ
فَوَاللَّهِ لَا أَدْرِي أَلِلْفُؤُزِ وَالغِنْيِ
أَسَاقُ إِلَيْهَا أَمْ أَسَاقُ إِلَى الْقَبْرِ؟

(۱) ص ۴۷ / سفره الی مصر / لقد اصبحت نفسي تتوق الى مصر /

(۲) واته هونراوهی ژماره (۴۸) ی ئه م دیوانه، که له لاپهړه کانی پیشووتردایه و له سه فهره که یدا بق شاری سامه پړای عیراق وتویه تی.

دهقى ھۆنراوہی ژماره (۵۵):

(سەردانە کە ی بۆ میسن)

دەروونم، تامەرزۆی میسرە، لەوێشەوہ بۆ خاکیکی چەقەن و شۆر^(۱)
دە بەخوا، نازانم بەرەو سەرکەوتن و دەولەمەندی دەچم، یان بەرەو گۆر

دەروازە ی ھۆنراوہی ژماره (۵۶)

داسەکنی و ئارام بگرە، لەگەڵ کاروانی زەمانەدا بڕۆ، لەم دنیا پان و بەرینەدا
وہک چۆن پراھیب لە (دێر)ەکە ی خۆیدایە، تۆش وابە، دەست لە دنیاو خەلکە کە ی
بشۆرە، بەتەما مەبە، خەلکی لە خۆت دڵسۆزتر بێت بۆ تۆ، وریابە، لە گریدانى
پە یوہەندیە کانت لەگەڵ ئەو خەلکە دنیا ییانەدا، ئەگەر لێزان بى لەوہدا ئەوا خێر و
بیرت دەست دەکەوێ، خێر و بیری دنیاو قیامەت، من زۆر گەر شام و ورد بوومەوہ
ھاوڕێیەکی گونجاو و شیاوم نەدۆزیوہ، کە بیکەمە ھاوڕێم لە سەردەمی خۆمدا یان
لە سەردەمیکی تردا، لە بەرئەوہ وازم لە خراپترینى ئەو کەسانە ھینا، چونکە
زۆرتینى شەریان لە باردا یە، وە بەرزترین کەسیانیشم واز لى ھینا بە ھۆی کە میی
خێر و بیریە کە یانەوہ.

کەواتە ھاوڕێ، ئەگەر خراپە یان چاکە، ھیشتا با یی ئەوہ نابى کە لە خۆت
زیاتر متمانەت پێی ھەبى و پشٹی پێی بێستى^(۲)

نادرة الخالص من الأصحاب

وَعَنِ الْوَرَى كُنْ رَاهِباً فِي دَيْرِهِ	كُنْ سَاكِناً فِي ذَا الزَّمَانِ بَسِيرِهِ
وَأَحْذِرْ مَوَدَّتَهُمْ تَنَلْ مَنْ خَيْرِهِ	وَأَغْسِلْ يَدَيْكَ مِنَ الزَّمَانِ وَأَهْلِهِ
أَصْحَبُهُ فِي الدَّهْرِ وَلَا فِي غَيْرِهِ	إِنِّي اطَّلَعْتُ فَلَمْ أَجِدْ لِي صَاحِباً
وَتَرَكْتُ أَعْلَامُ لِقَلْبَةٍ خَيْرِهِ	فَتَرَكْتُ أَسْفَلَهُمْ لِكَثْرَةِ شَرِّهِ

(۱) چەقەن و شۆر: زەوی بیابان و پەقەن و لمین.

(۲) ص ۴۸ / نادرة الخالص من الأصحاب

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۵۶):

(ھاوپى دەگەن)

بەبى دەنگى دابنىشە، لە کاروانى زەمانەدا
وہکو (راھیب) لە (دیرى خویا وا ئەکا
دەست بشۆرە، لەم دنیاىە و خەلکە کەشى
سەل لە سۆزى ئەوان بکە، بىگومان خىر پووت تىدەکا
من بە وردى چاوم گىپرا، بەلام ھاوپى وام نەبىنى
شیاوى ئەوہ بى بەباشى ھاوپىم بى، ھاودەمىم بکا
کامیان نزم بوو لەلای من، ئەوا فەرامۆشم کرد من
تاكو (شەپى نۆدى ئەویش پووم تى ئەکا
کامەشيان کەوا بەرز بوو، ديسانىش فەرامۆشم کرد
تا (خىر و بىرە کە مەکەى)، نەيات و سەرقالم نەکا

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۵۷)

(حسینى کورپى (محمدى (زەغفەرانى) دەلێت: پرسیار کرا لە شافىعى خ.ل
دەربارەى بابە تىک، لە وەلامدا ئەم ھۆنراوەیەى فەرموو، کە تىايدا شانازى بە
تواناى خۆیەوہ دەکات، یاخود ھانى پرسیارکەرە کە دەدات تاكو متمانەى بە خۆى
بى و ھەول بەدات کىشەکانى خۆى بە دەستى خۆى چارەسەر بکات، دەفەرمویت:
ھەر جۆرە کىشەىەک پووم تى بکات ئەوا زىنگ و زمان گەرمم بۆ چارەسەرکردنى،
ئەوہ تا زمان وەکو زارەجوى^(۱) وشتى (ئەرەحىبان)^(۲) وایە، دەلێتى شمشىرى

(۱) زارەجوى: الششقە: ئەو پارچە ئالفتە کوتراو و جوراوەیە کە لە رىقنە دەچى و لە دەمى وشتەرەوہ
دیتە دەرەوہ، کاتىک توپە بکرى.

(۲) ئەرەحىب: ھۆز و تىرەىەکى وشتەرەوانى عەرەبن.

یه مانیه، عه قلی خۆم به کاردینم، سوود له پاوێژ و عه قلی خه لکیش ده کهم، به لام هه رگیز پریاره کانی خۆم ناده مه ده ست که سانی تر، هینده پاراو ترسنۆک نابم له وه لامدانه وه دا، ئه وه تا دوو پارچه گوشتی ژیر و گۆیا و قسه که ر له له شی خۆمدا هه به، به کیان دلمه و ئه وی تریان زمانه، ئه که ر زانایانه و ژیرانه به کاریان بهینم ئه وا خیر و بێرم بۆ ده هینن و له شه پو ناره حه تی ده ربازم ده کهن، هه روه کو چۆن پیچه وانه که شی راسته و زۆریه ی خه لکی به هۆی دل و زمانیه وه تووشی گرفت و کیشه و ناره حه تی ده بن.

هه ر پۆژه ی دوا ی که سێک ناکه وم، نازادی بێرم حه بس ناکه م، به دوا ی پرسیار و وه لامیکدا ناگه پیم که کارم به و کاره نه بێ، یا خود وه لامه که ی بزانه م، سو پاس بۆ خوا من ژیرم و خاوه نی دل و زمان ی خۆم، نیتر بۆچی به که متر له دل و زمان ی خه لکی سه یریان بکه م.^(۱)

عزة النفس

كشفتُ حقائقَهَا لِلنَّظَرِ	إِذَا الْمُسْكَاتُ تَصَدَّيْنِ لِي
ي وَكَالْحَسَامِ الْيَمَانِي الذُّكْرُ	لِسَانَ كَشْفِ شَقَّةِ الْأَرْحَبِيِّ
لِ أَسَائِلُ هَذَا وَذَا مَا الْخَبْرُ؟	وَأَسْنَتُ بِأَمْعَةٍ فِي الرَّجَا
نِ جَلَابُ خَيْرٍ وَفَرَاجُ شَرِّ	وَلَكِنَّنِي مُدْرَهُ الْأَصْفَرِيِّ

دهقی هۆنراوه ی ژماره (۵۷):

(ده رونه رزی)

که کیشه کان، پووم تیده کهن، چاره دۆزیی لام ناسانه زمانم وه کو زاره جووی و شتری ئه ره حیهانه هینده تیژ و بړنده یه، هاوتای شمشیری یه مان ی

(۱) ص ۴۸ / عزة النفس / إذا المسكيات تصدين لي /

ساويلکه نيم، هر جاره‌ی له‌گه‌ل که‌سايکا، بگوريم به‌پي زه‌مانه
 پرسيار له‌م و له‌ویش ناکه‌م: چيه هه‌وال؟ چيه وه‌لام؟
 به‌لکو دوو پارچه نه‌ندامی سه‌رۆک خيتم، يه‌ک دل، نه‌وی تر زمانه
 خيتر ده‌هينن، له شه‌پيش ده‌ريازم ده‌که‌ن، نازايانه

ده‌روازه‌ی هونراوه‌ی ژماره (٥٨)

هاوپي، ده‌بي وه‌ک برايي، وا نه‌بي، با هر نه‌بي، هاوپي وا هه‌يه له کاتي
 ته‌نگانه و ليقه‌وماندا نايات به ده‌مته‌وه، له دوژمنه‌که‌ته‌وه نزیکتره تاکو له تو، له
 به‌راورد و پيوانه‌دا، هاوپي ناياب و چاک و بگره براش له هه‌موو چاخ و کاتيک هه‌ر
 به باشی بۆ تو به‌رده‌وام نابي، مه‌گه‌ر بۆ دلنه‌وايي و سه‌ره‌خوشي بينه لات،
 ده‌فه‌رموييت: ته‌مه‌نيکی باشم له‌گه‌ل چاخ و کاتدا برده‌سه‌ر به مه‌به‌ستی گه‌رام
 به‌دواي دوژينه‌وه‌ی هاوپييه‌کدا که وه‌کو برا جيی متمانه بي، نه‌بوو، يان هه‌بوو،
 به‌لام بۆ من نه‌بوو، نه‌مدوژيه‌وه، ده‌ليی خه‌لکی ته‌م ولاته هه‌موويان له من تو‌راون و
 من نه‌ناس و ناوتم له‌لايان، که‌س هۆگري و هاوده‌ميم ناکات، چونکه منيش به
 شايسته‌ی هاوپييان نازاتم، له بنه‌رده‌دا نه‌وه هۆيه‌که‌يه‌تي که نه‌وه‌که‌سانه
 مه‌رجه‌کانی براي‌تي و هاوپييه‌تي راسته‌قينه‌يان تيدا نيه.^(١)

الأصدقاء عند الشدائد

صَدِيقٌ لَيْسَ يَنْفَعُ يَوْمَ بُؤْسٍ	قَرِيبٌ مِّنْ عَدُوٍّ فِي الْقِيَاسِ
وَمَا يَبْقَى الصَّدِيقُ بِكُلِّ عَصْرِ	وَلَا الْإِخْوَانُ إِلَّا لِلنَّاسِ
عَمَرْتُ الدَّهْرَ مُلْتَمِسًا بِجُهْدِي	أَخَاطِقَةَ فَأُلْهَانِي التَّمَاسِي
تَنَكَّرَتِ الْبِلَادُ وَمَنْ عَلَيْهَا	كَأَنَّ أُنَاسَهَا لَيْسُوا بِنَاسِي

(١) ص ٥٠ / الأصدقاء الشدائد / صديق ليس ينفع يوم بؤس /

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۵۸):

(ھاوپىيانى كاتى تەنگانە)

ھاوپى ھەيە، سوودى نىيە، لە كاتى تەنگانەدا
لە دوزمەن نزيكتريكة، تالە دۆست، لە پىوانەدا
ھاوپى لە ھەموو دەمىكا، لەو بارەدا، بۆت نامىنى
بگەرە بـراش، مەگەر، سەرەخۆشى بنوینى
پامبوردا^(۱)، بە كويزەوهرى^(۲) و دەستى نزام لە ئاسمانە
كەچى ھەر دەستم نەكەوت، ھاوپى براو جى متمانە
ئەم ولاتە و دانىشتوانى، ھەموويانم لى تـۆراوہ
دەلپى ئەو خەلكە نامناسن، وەكو نامۆم^(۳) لى قەوماوہ

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۵۹)

شافيى خ.ل بە كول لە خودا دەپارپتەوہ و دەفەرموى: خودايە بەسۆز و
مىھربانى خۆت دلم بگەرە ھۆگرى خۆت، لە كاتى نەينى و بەريەيان و ئىوارانمدا،
لە ھەموو كات و شوين و بارىكمدا، كە دەخەوم، كە وەنەوز دەمگرى، با ھەميشە
دەروونم پى بى لە يادى تۆ، ھەموو ھەناسەدانىكم ناوھينانى تۆى لەگەلدا بى، دللى
منت منەتبار كردوہ بەوہى كە خۆت پىناساندووم بەوہى كە تۆ خوايەكى گەرەو
پىرۆزى، كەچى لە جياتى ئەوہى ئىنجا من خۆم بۆ پەرسىتى تۆو گوپراپەلى
فرمانەكانت تەرخان بكەم، كەچى دنيايەك سەرىپچى و بى فەرمانى و تاوانم
كردوہ، ناشتوانم ئەو تاوانانەم پەردە پۆش بكەم، چونكە تۆ ئاگات لە ھەموويان
ھەبووہ و پىيان دەزانى، كەچى ھىشتا رەحمت پى كردووم و نەتشكاندووم و

(۱) پامبوردا: بردمە سەر، تەمەنم پابوارد، تەمەنم بەرى كرد.

(۲) كويزەوهرى: ژيانى پى لە تەنگزەو ماندوبى و ھەژارىو دەردەسەرى.

(۳) نامۆ: غەرىب.

تاوانه کانت پوره پۆش کردووم له ناو خه لکید، ئیستا ته نها من و تو ده زانین که من چه نده تاوانبارو شه رمه زارم، من خراپه ی زۆرم به رانبه ر به تو کرد، که چی تو خراپه ت به رانبه ر من نه کرده وه له کاتیکا جله وی من له به رده سستی تویه و تو ده سه لاتداریت و منیش لاواز و بی ده سه لاتم، خواجه منته ی نه وه م له سه ر بکه یت که گوشت کردووم تا کو زیکو یادی تو بکه م وه کو که سه چاک و خواناسه کان، خواجه دینه که م به خراپه کانت دامه پۆشه، له دریزایی بوون و ژیان و ته منی هه ردوو دنیا مده تا تو له که لمدابه، پشتیوانم به، فریام بکه وه، بۆ ماوه ی چاو تروکانیکیش مه مده ره ده ست خووم، نه فسم به خووم مه سپیره، خووت نه فسم ئاراسته بکه به ره و خواجه رسته یه کی پاک و دلئیکی بی گه رد، بمباریزه له و نا په حه تی و سه خله تیانه ی که له سوره تی (عبس) دا باست کردون.^(۱)

استغفار و توبه

قَلْبِي بِرَحْمَتِكَ اللَّهُمَّ ذُو أَنْسِ	فِي السَّرِّ وَالْجَهْرِ وَالْإِصْبَاحِ وَالْعَلَسِ
وَمَا تَقَلَّبْتُ مِنْ نَوْمِي وَفِي سِنْتِي	إِلَّا وَذُكْرُكَ بَيْنَ النَّفْسِ وَالنَّفْسِ
لَقَدْ مَنَنْتَ عَلَيَّ قَلْبِي بِمَعْرِفَةٍ	بِأَنَّكَ اللَّهُ ذُو الْأَلَاءِ وَالْقُدْسِ
وَقَدْ أَتَيْتُ ذُنُوبًا أَنْتَ تَعْلَمُهَا	وَلَمْ تَكُنْ فَاضِحِي فِيهَا بِفِعْلِ مَسِي
فَأَمْنُنْ عَلَيَّ بِذِكْرِ الصَّالِحِينَ وَلَا	تَجْعَلْ عَلَيَّ إِذَا فِي الدِّينِ مِنْ لَبَسٍ
وَكَنْ مَعِيَ طَوْلَ دُنْيَايَ وَآخِرَتِي	وَيَوْمَ حَشْرِي بِمَا أَنْزَلْتَ فِي عَبَسَ

(۱) ص ۵۰ / استغفار و توبه / قلبي برحمتك اللهم ذو أنس /

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۵۹):

(پەشيمانبوونەو)

خوایە، ئەو دەلى منە، ھۆگرى عىشقى تۆى تىدا
لە پەنھان و لە ديار و لە بەيان و ئىوارانى
لەشەوا كە تل ئەدەم و لە خەوتن و وەنەوزمدا
دلى منە، كە يادى تۆ، وا لە نىوان ھەناسە و تىپەى لىدانى
منەتت بەسەر دلمایە، خۆت پىناساند لە بەرزىدا
بە گوناھەو ھاتمە لات، كە بۆ خۆشت پىت دەزانىم
بەلام ھىچ پىسوات نەكردم، تۆ لە بەرچاوى خەلكىدا
بەر نزاى پىاو چاكانم خەى، لە پاى شكۆو مېھرەبانى
چەوتى تاوانم لابرە، مەيكە پۆشاك لى بەرمدا
پشتىوان و پەناى من بە، لە دوو دنياو ھەردوو ژيانى
لە پەسلانىش بىپارىزە لەو ھى لە سۆرەى (عَبَس)دا

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۶۰)

ئەى ئەو كەسەى كە نامۆزگارى و پىنماىى خەلكى دەكەيت و بەر لەو ھەش ئەو ھە
دەكەيت كە خۆت بە خەلكى دەلئى، لە كردهو ھى چاكە، ئەى ئەو كەسەى تەمەنت
بە پىى ھەناسەكانت لە سەرت حىسابە، لە ئىستاو ھە، لە تەمەنى گەنجىتەو ھە دل و
دەرون و داوینت بىپارىزە لەو شتانەى كە لە پىرىدا پىست دەكات، دلئىابە كە
رەنگى خاوتىنى سىپى كەمترىن چلك و پىسى پىتو ھە ديارە، تۆش ئەو پاك و سىپىبە
بە كە كەمترىن رەشى پىتەو ھە ديار بى و زوو فرىاى خۆت بگەوت، ھەك ئەو كەسە
مەبە كە بە دەست بەرگ و جل بۆ خەلكى دەشوات، بەلام بەرگى خۆى لە چلك و
پىسى دا ون بوو ھە.

ئەى خۆينەر، ئەى فلان، داخووزى ئەوہى كە پزگار ت بىن لہ كارو كردهوہى بەد، كە چى پزگارىہە كە ناگري تہ بەر، ديارہ ہەر شتى ہەنگاوى بۆ نہ نيتى بەرہو پووت نايات، خۆشت دەزانى كە بەلہم و كەشتى و پاپۆر لہ وشكانبيدا نارۆن.

زۆريش دل بە خۆشپه كانى دنيا، خۆش مەكە، بيهيتنە بەرچاوى خۆت چەندە دلخۆش بى بە سوار بوونى ئەسپى رەخش و ولاخى ناياب و (ئوتومبىلى مۆدىل بەرزى ئەم سەردەمە) لەخۆت بايى نہبى، چونكە كاتى سوارى تابووت دەكرتيت ہەموو سواربوونەكەى ترت لەياد دەچي تہوہ.

پۆزى پەسلان، نہ مال و سامان و نہ مندال بە كەلكت نايات، شەوى بەكەمى ناو گۆر و گۆرە وشارەكەت شەوى بوك و زاواييت لەبىر دەباتەوہ، مانگى ہەنگوينيت لەياد نامي نى.

پيويستە لە خۆشپه كاندا ناخۆشى و تالپە كانيش ت لەبىر بىن.

ئامۆزگارى خەلكى چى دەكەيت، لە كاتىكدا خۆت جي بەجى ناكەيت؟ پيويستە بەر لە خەلكى خۆت ئامۆزگارى خۆت و دەرونى سەركەشى خۆت بكەيت. ببە بە فرياگوزار و مامۆستاي خۆت.^(۱)

واعظ الناس

يَا مَنْ يُعَدُّ عَلَيْهِ الْعُمْرُ بِالنَّفْسِ	يَا وَاعِظَ النَّاسِ عَمَّا أَنْتَ فَاعِلُهُ
إِنَّ الْبَيَاضَ قَلِيلُ الْحَمْلِ لِلدَّنَسِ	احْفَظْ لِشَيْبِكَ مِنْ عَيْنٍ يُدَنِّسُهُ
وَتَوْبُهُ غَارِقٌ فِي الرَّجْسِ وَالنَّجَسِ	كَحَامِلٍ لِثِيَابِ النَّاسِ يَغْسِلُهَا
إِنَّ السَّفِينَةَ لَا تَجْرِي عَلَى الْيَبَسِ	تَبْغِي النِّجَاةَ وَلَمْ تَسْلُكْ طَرِيقَتَهَا
مَا كُنْتَ تَرْكَبُ مِنْ بَعْلِ وَمِنْ فَرَسِ	رُكُوبِكَ النَّعْشُ يُنْسِيكَ الرُّكُوبَ عَلَى
وَضُمَّةِ الْقَبْرِ تُنْسِي لَيْلَةَ الْعُرْسِ	يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا مَالَ وَلَا وَكْدَ

(۱) ص ۵۱ / واعظ الناس / يا واعظ الناس عما أنت فاعله /

دمقى ھۆنراۋى ژمارە (۶۰):

(ئامۇزگان)

ئەي ئامۇزگان، پى نىشانىدەر، بۇ ئەو خەلگەي
ئەۋەي كە بەۋانى دەلتىيى، خۇشت ئەيكەي
ئەي ئەو كەسەي كە تەمەنت، بەپىي ھەناسەت پىوراۋە
لە شەخەل خاۋىنى بگە، ئەۋ موۋە سىپانەي لات ماۋە
سپى، ئەۋ پەنگە پاگەيە، كەمترىن پىسى دەردەخا
مەبە، بە ئەۋ بەرگ شۇرەي بۇ خەلگى دەشۋاۋ ھەلدەخا
بەلام كراسى بەرى خۇي، لە چلگا بۇتە دوۋ سى بەر
پىگاي پىزگارېشت دەۋى و ئەۋ پىگايەش ناگرېبەر
خۇ، كەشتى لە وشكانىيدا، پەۋت و ھاتنى ناكىرى
كەسىك چەند سواری ئەسپ بى كە سواری تابوت ئەكىرى
چىزى ھەموۋى لەبىر دەكا، ئەۋجا لە پۇزى پەسلانى
بۇتە پەجال، بى مال، مندال، گۇرەۋشارى گۇرستانى
ھەموۋى لەبىر دەباتەۋە، مانەۋەي گۇپى تەنبايى
شەۋى ھاۋسەرى و بوكتىنى، پۇزى زەماۋەند و شايى

دەروازەي ھۆنراۋى ژمارە (۶۱)

زانست ۋەك نەمانى ھەموۋ شاناۋىزەكانى مۇۋفە، كەۋاتە شانازى بە
زانستەكەتەۋە بگە، وريابە ئەۋ شانازىت لە دەست نەچى، ۋاتە ھەۋلى زانست بدە،
دۇنياش بە زانست دەست كەسىك ناكەۋىت كە ھەمىشە بىرى لەلای گەدەي و
خواردنى جلو بەرگىەتى، بەلكو زانست دەست كەسىك دەكەۋى كە لە ھەردوۋ بارى
تېرى و برسېتى دا لە خەمى فېرېۋونى خۇيدا بى، بەشە بەركەۋتى بەختى خۇت لە

زانستدا وهريگره، به هۆي ئه وه شه وه له شادمانى نزيك به ره وه، به دورى مه زانه كه به هۆي زانسته كه وه تو ببينه سه رۆك و جى شانازى ئه و كۆره ي كه تيايدايه.⁽¹⁾

مفخرة الانسان العلم

وَأَحْذَرُ يَفُوتَكَ فَخْرُ ذَاكَ الْمَغْرَسِ	الْعِلْمُ مَغْرَسٌ كُلُّ فَخْرٍ فَافْتَحِرْ
مَنْ هُمُّهُ فِي مَطْعَمٍ أَوْ مَلْبَسٍ	وَأَعْلَمُ بِأَنَّ الْعِلْمَ لَيْسَ يَنَالُهُ
فِي حَالَتَيْهِ عَارِيَا أَوْ مُكْتَسِي	إِلَّا أَخُو الْعِلْمِ الَّذِي يُعْنَى بِهِ
وَأَهْجُرُ لَهُ طَيْبَ الرُّقَادِ وَعَسْبِ	فَأَجْعَلْ لِنَفْسِكَ مِنْهُ حِطًّا وَافِرًّا
كُنْتَ الرَّئِيسَ وَقَفَرَ ذَاكَ الْمَجْلِسِ	فَلَعَلَّ يَوْمًا إِنْ حَضَرْتَ بِمَجْلِسٍ

دهقى هونراوهى ژماره (61):

(زانست مایه ی شانازی مرۆفه)

زانست، پوینهری گشت شانازیه، دهی شانازی که له پواندنه ی وا له کیست چووه، ئیستا وریابه، سلی لی بکه زانست هیج کاتیی، که سئ پی ناگا که خواستی جل و خوراک و بهرگه مه گهر ئه و که سه ی له هه ردوو بارا کاتیی پۆشته یه و کاتیی هه ژاره کۆشش ده کسات و زانستی دهوی هه وللی بو دها تا دهستی کهوی به شه بهرکه وتی خوتی لی فیربه خوی بو ته رخانکه و له چاکه ی تیربه

(1) ص 53 / مفخرة الإنسان العلم

پهنگه له كۆرپك كه تۆى تىدا بى
سهركرده و جىگه شانا زييان بى

دهروازهى هۆنراوهى ژماره (62)

له هۆنراوهى ژماره (35) له م ديوانه دا، پيشه و شافيعى بهرپه رچى نه وانه
دهداته وه كه تۆمه تباريان كرد بوو به (پافيزى)، له م هۆنراوه به شدا كه هۆنراوهى
ژماره (62) به، به ته واهه تى بىروپاى خۆى خستوه ته پوو، كه باوه رهينانى به نده
به چەند بنه مايه كى عه قیده ی ئىسلامى له وانه ش باوه رهينان به تاك و ته نهايى خودا
و زاتى (الله)، ههروه ها باوه رهينان به پۆڤى دوايى و زيندوبوونه وه، له دواتردا دیتە
سه ر باوه رهينانى به چوار جينشينه كانى پينغه مبه ر د.خ، كه هه موويانى خو ش
ده وى و جياوازي ناكات له نيوانياندا، به م هۆنراوه به ش نه وانه ی ده مكوت كرد كه
بوختانى پافيزيه تيان بۆ هه لبه ست بوو، ههروه ها له هۆنراوهى ژماره (64) يشدا
ديسان جهخت له وه ده كاته وه.⁽¹⁾

الخلفاء الراشدون

وَأَشْهَدُ أَنْ الْبَغْتِ حَقٌّ وَأَخْلَصُ	شَهِدْتُ بِأَنَّ اللَّهَ لَا رَبَّ غَيْرَهُ
وَفِعَلُ زَكِيٍّ قَدْ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ	وَأَنَّ عُرَى الْإِيمَانِ قَوْلٌ مُبَيَّنٌ
وَكَانَ أَبُو حَفْصٍ عَلَى الْخَيْرِ يَخْرُصُ	وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ خَلِيفَةُ رَبِّيهِ
وَأَنَّ عَلِيًّا فَضْلُهُ مُتَخَصِّصُ	وَأَشْهَدُ رَبِّي أَنَّ عُثْمَانَ فَاضِلٌ
لَحَى اللَّهُ مَنْ إِيَّاهُمْ يَتَنَقَّصُ	أَثْمَةً قَوْمٍ يُهْتَدَى بِهِدَاهُمُ

(1) ص 54 / للخلفاء الراشدون / شهدت بان الله لا رب غيره /

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۶۲):

(جېنشېنە راشدىيەكان)

باۋەپم ھىئاۋە، كەۋا، بېجگە لەۋ زاتى (الله) يە
ھېچ پەرەردگار ئىك نىيە، بۆ ئەم گەردون و دونىايە
دىسان باۋەپم ۋە ھايە كە زىندوۋ بوۋنەۋە پاستە
ۋە باۋەپم ۋە تەيەكە، ئاشكرا لە زمانايە
بەلام كردهى ئەۋ باۋەپم، دەكرى كەم و زىادىش بكا
دوبارە باۋەپم وايە، (أبوبكر) خەلىفە يەكى خودايە
(بابى حەفس) كە (عمر) ە، سور بوۋ لە سەر چاكە كارىي
شايتى لاي خوا بۆ دەدەم (عثمان) بەرزەو خاۋەن پايە
گەۋرەيى (على) تايبەتە، لە زانست و خەلافتە تا
ئەمان پېشەۋاي گەلئىكن، پىي ھىدايە تىيان لە لايە
ئەمانەم ھەموو خۆش دەۋىن، جېنشېنى پىغەمبەر
خودايە بگرە ئەۋ كەسەى دلى، رقى دىي ئەمانەى تىدايە

دەرۋازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۶۳)

شافىيى خ.ل لەم ھۆنراۋەيەدا، دىمەنى حەج كىردن و شەپقى جىمجوللى
حاجيان و چوون بۆ مينا نىشان دەدا، لىزەدا بانگى سوارچاكي مەدىنە دەكات، كە
مەبەستى لە پىغەمبەرە د.خ، تاكو گىيانى شىرىنى نامادەى ئەۋ مەراسىمى حەج
كىردنە بىن و بانگ بفرموت، واتە لە خۆشيانا بانگى سەر كەۋتنى ئىسلام بفرموت،
ئىنجا دلى پىر دەبى لە تاسەى خۆشەۋىستى بۆ پىغەمبەر د.خ ھەرۋەھا بۆ ئالى
پىغەمبەر و سەر لەنوتى جەخت لەۋە دەكاتەۋە كە ئەگەر خۆشەۋىستى ئەۋ زاتە لاي

هەندێ کەس رافیزی بێ، ئەوا ئەمیش ئەو رافزیه تەهی قەبوڵه، پاشان لەسەر ئەم باوەرەیشی مۆۆ و پەری دەکاته شایهت.^(۱)

حبه لال البيت

يَا رَاكِبًا قِفْ بِالْمَحْصَبِ مِنْ مَنِيْ
وَأَفْتِفْ بِقَاعِدِ خَيْفِهَا وَالنَّاهِضِ
سَحْرًا إِذَا فَاضَ الْحَجِيحُ إِلَى مَنِيْ
فَيْضًا كَمُلَّتِمْ الْفُرَاتِ الْفَائِضِ
إِنْ كَانَ رَفْضًا حُبُّ آلِ مُحَمَّدٍ
فَلْيَشْهَدِ الثَّقَلَيْنِ أَنِّي رَافِضِي

دهقی هۆنراوهی ژماره (۶۳):

(خۆشه‌ویستی بۆ ئالی به‌یت)

دهی ئەهی سوارچاک، لاده، تۆزێک لئه میناادا
بانگیک بده به گویی دانیشتیوو، وهستی او دا
سپیده، ئەو ده‌مانه‌ی شه‌پۆلی حاجی بۆ مینا
وه‌کو شه‌پۆلی فوراته‌و ده‌ه‌ژێ به‌هه‌وو لادا
گه‌ر خۆشه‌ویستی بۆ ئالی محمد رافیزی بـ
من رافزیم، با شایه‌ت بـ، چی پەری و ئاده‌میزاده

ده‌روازه‌ی هۆنراوه‌ی ژماره (۶۴)

مامۆستای فێرکار و دلسۆز ئەو مامۆستایه‌یه، که قوتابیه‌که‌ی خۆشی ده‌وێ،
له‌ هه‌موو کاروباریکیدا پرسى پێ ده‌کات، هه‌ر کێشه‌و گرفتیکى بوو ئاگادارى
ده‌کاته‌وه، ئەگه‌ر سکالای بوو، سکالای خۆی له‌پێش هه‌موو که‌سدا لای ئەو باس
ده‌کات.

(۱) ص ۵۵ / حبه لال بيت / يا راكبا قف بالمحصب من مني /

وا باس ده‌کریت که (وکیع) مامۆستای شافیعی بووه، کاتی که شافیعی هه‌رزه‌کار بووه، پۆژیکیان شافیعی هه‌ستی کرد که توانای یادگه‌و خیرایی له‌به‌رکردنی ده‌رسه‌کانی وه‌کو دوینی به‌هیز نیه، له‌به‌رئه‌وه ئه‌م کیشه‌یه‌ی خۆی لای مامۆستاکی باس کرد، مامۆستاکیه‌ی پینمای کرد به‌وه‌ی که خۆی له‌گوناھ کردن بپاریزی، جا گوناھ‌کان ورد بن یان گه‌وره، هه‌روه‌ها تیی گه‌یاند که زانست نور و پوناکی‌یه، نور و پوناکی خوداش نابنه مایه‌ی هیدایه‌تدان و پینمای که‌سانی یاخی و گوناھ‌کار، بۆیه ئه‌گه‌ر زانستی به‌سوودت ده‌وئ، مانای نوری خودات ده‌وئ، نوری خوداش له‌گه‌ل شه‌پو گوناھ‌دا له‌یه‌ک عه‌قل و میتشک و دلدا کونابنه‌وه.

تۆریه‌ی خه‌لکی ئه‌م هۆنراوه که‌مه‌یان له‌به‌ره، چونکه په‌یوه‌ندیه‌کی گه‌وره‌ی نیوان (فیریونی زانست) و (ره‌فتاری مرۆڤ)ی پیکه‌وه گری داوه و نه‌ینیه‌کی گه‌وره‌ی ناشکرا کردوه.^(۱)

نور العلم یسطع بترك المعاصی

شَكُوتُ إِلَى وَكَيْعِ سُوِّ حِفْظِي فَأَرْشَدَنِي إِلَى تَرْكِ الْمَعَاصِي
وَأَخْبَرَنِي بِأَنَّ الْعِلْمَ نُورٌ وَنُورُ اللَّهِ لَا يُهْدِي لِعَاصِي

ده‌قی هۆنراوه‌ی ژماره (٦٤):

(پۆشنایی زانست به‌ وازه‌ینان له‌ گوناھ‌ ده‌دره‌وشیته‌وه)

سکا‌لام برده‌ لای وه‌کیع، بۆ خراپی توانای له‌به‌رکردنم
پیی نیشاندام، بۆ چاره‌سه‌ر لاده‌م له‌ تاوانکردنم
وای پی گوتم: که‌وا زانست پوناکی یه
پوناکی خواش، رابه‌ر نابئ بۆ ئه‌و که‌سه‌ی که یاخی یه

(۱) ص ٥٤ / نور العلم بترك المعاصی / شكوت الى وكيع سوء حفظي /

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (٦٥)

شافىعى خ.ل لەم ھۆنراوہیەدا پوو دەکاتە خەلکی، بەتایبەت ئەوانەى کە توانا و تەمەن و دەسەلاتى بەخشندەى و ھاوکارىيان ھەبە، دەفەرمویت: ئەگەر ئێوہ بەخشندە نەبن و تەمەنیش بەسەرتانا رابری، لە کاتیکدا بەتوانا بوون، دەتانتوانى دەستتان بکەنەوہ و بقونجینن، کاتى ئێوہ پیر بوون، لیکەوتن، بە ھەژارى لەسەر جیکەى مەرگ کەوتن، ئیتر چ ئومیدیکتان لى چاوەپوان دەکریت؟ ئەو دەمە دنیا گازی لى گرتوون.

باشە ئێوہ بۆ بەخشندە نابن؟ لە کاتیکدا پۆزگار سروشتی وایە ھەرچى بيبەخشن بە زیادوہ بۆتان دەگەرینتیوہ و ھەکو ئەوہ وایە قەرزتان دابى بە زەمانە.^(١)

الجود

وَإِذَا لَمْ تَجُودُوا وَالْأُمُورُ بِكُمْ تَمْضِي	وَإِذَا لَمْ تَجُودُوا وَالْأُمُورُ بِكُمْ تَمْضِي
فَمَاذَا يُرْجَى مِنْكُمْ إِنْ عَزَلْتُمْ	فَمَاذَا يُرْجَى مِنْكُمْ إِنْ عَزَلْتُمْ
وَتَسْتَرْجِعُ الْأَيَّامَ مَا وَهَبْتُمْ	وَتَسْتَرْجِعُ الْأَيَّامَ مَا وَهَبْتُمْ
وَقَدْ مَلَكَتْ أَيْدِيكُمْ الْبَسْطُ وَالْقَبْضُ	وَقَدْ مَلَكَتْ أَيْدِيكُمْ الْبَسْطُ وَالْقَبْضُ
وَعَضَّتْكُمْ الدُّنْيَا بِأَنْيَابِهَا عَضًّا	وَعَضَّتْكُمْ الدُّنْيَا بِأَنْيَابِهَا عَضًّا
وَمِنْ عَادَةِ الْأَيَّامِ تَسْتَرْجِعُ الْقَرْضَا	وَمِنْ عَادَةِ الْأَيَّامِ تَسْتَرْجِعُ الْقَرْضَا

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (٦٥):

(دەھەندەى)

کە ئێوہ دەھەندە نەبن، دەسەلاتیشتان رابری
لە کاتیکدا دەتانتوانى دەستتان کراوہ و داخراو بى
چ ئومیدیکتان لى دەکری، کە لیکەوتەى داوگری^(٢)؟
کە دنیا بە کەلبەى تیژی، گازی خۆى لە ئێوہ بگری
پۆزگار پیتان ئەداتەوہ، ئەوہى پيشتر بەخشیوتانە
ھەروایە نەریتى پۆزگار، قەرزى کەس لای خۆى ناگری

(١) ص ٥٥ / الجود / إذا لم تجودوا والأموال بكم تَمْضِي.

(٢) واتە: کە بەکەوتەى و پیری و ھەژارى داگریتن

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (٦٦)

كەسانىڭ ھەيە، خۆيان چاڭكەكار نىن، بەلام بەھۆى تىڭكە لاۋيوونيان لەگەل چاڭكەخووزان، دەبنە چاڭكەكار، ياخود ئەو كەسانەى كە چاڭكەكارن ھەرگىز بە دەمى خۆيان ۋەسفى خۆيان ناكەن، بەلكو دەلتىن: ئىمە چاڭكەكارانمان خۆش دەۋى، شافىعى خ.ل لەسەر زمانى ئەم كەسانە لەم ھۆنراوھىدە دەفەرموئى: من چاڭكەكارانم خۆش دەۋى، ھەرچەندە لەوانىش نىم، ئامانچم ئەۋەيە كە بەھۆى تىڭكە لاۋيوونيان لە دنيادا خىرى قىامەتم دەست بگەۋى، ھاوكات لە دنياكەى تىرىش بەر تكاو شەفاعەتى ئەوان بگەوم و خوداى گەورە بەھۆى تكاى ئەۋانەۋە بۆم، لىم ببورئى. بەلايەكى گەورەيە مروڤ خۆى چاڭكەخووز نەبئ و تىڭكە لاۋى چاڭكەخووزانىش نەبئ.

لە دىرى دوۋەمدە دەفەرموئى: من ئەگەر چاڭكەكارانىشم خۆش نەۋى خراپەكارانم بىق لى دەبىتتەۋە، چونكە خراپەكاران دەلتىى دوكانى گوناھ فروشتىيان داناۋە، بازىرگانى ومامەلە بە تاوان و خراپەكارىۋە دەكەن، دەفەرموئىت: گەرچى منىش ھەر تاوانبارو گوناھبارم، بابەت و كەرسەى بازىرگانىمان لەيەك دەچئ، كەچى لەگەل ئەۋەشدا خراپەكارانم خۆش ناۋى.

كەسىڭ كەسىڭى خۆشۋىست گوتىراپەلى دەكات، سەرەنجام خوى ئەو دەگرئ، بۆيە ۋا باشە ئەگەر خۆشمان چاڭكەخووز نەبىن، نابئ توخنى خراپەكاران بگەۋىن و ھاوبازىرگانىان بىن.

مروڤ ئەگەر چاڭكەكار نەبئ و تىڭكە لاۋى چاڭكەكارانىش نەبئ، ئەۋا سەرەنجام زىانىڭى گەورە لە خۆى دەدات و دەشبىتتە پشتىۋان بۆ خراپەكارىى.^(١)

(١) ص ٥٦ / حب الصالحين / احب الصالحين ولست منهم

حب الصالحين

أَحِبُّ الصَّالِحِينَ وَلَسْتُ مِنْهُمْ
لَعَلِّي أَنْتَ إِذَا بِهَمِّ شَفَاعَةٍ
وَأَكْرَهُ مَنْ تَجَارَتْهُ الْمَعَاصِي
وَلَوْ كُنَّا سَوَاءً فِي الْبِضَاعَةِ

دهقى ھۆنراوہی ژماره (٦٦):

(خۆشهویستی چاکه کاران)

چاکه کارانم خۆش دەوی، له وانیش نایم
به لکو بهر شه فاعهت کهوم، له و دنیا دا له که لیا نا
رقم له بازارگانیکه، بکر، بفرۆشی تاوانه
که چچی ههردوو، هاو بابتهین، له که ره سهی فرۆشمانا

دهروازهی ھۆنراوہی ژماره (٦٧)

پێنمایی کردن و نامۆزگاری کردن هونەر و زانسته، هه موو که سێ شاره زایی نیه
له هونهری نامۆزگاری کردندا، بۆیه هه ندی له دایک و باوک و مامۆستاکان و پابه ر و
مامۆستایانی ئایینی له مینه به ره کانه وه، نه گه ر زانستی پێنماکاری و بنه ماکانی
شاره زا نه بن، نه وا کاری په روه رده ده شیوینن، زانستی پێنماکاری نیستا بووه ته
زانستیکی گرنگ له دهرونزانیدا و له زانکۆکان ده خوینریت، جگه له وه پزیشکانی
دهرونیش ده یخوینن. که سی پابه ر و پاهینه ر و نامۆزگار ده بێ شاره زا بێ.

شافیعی خ. ل. زۆر زی ره کانه باسی نه ده ب و شیواز و هونهری نامۆزگاری کردنی
له م ھۆنراوه کورته دا کردوه. ده فه رمویت: نه گه ر ویستت نامۆزگاریم بکه یته، نه وا
په چاوی نه م مه رجانه بکه:

١- بانگم بکه ره لاوه، به ته نها من و تو بین، له ناو خه لکیدا به پاسته وخۆ یان
ناپاسته وخۆ نامۆزگاریم مه که. چونکه نامۆزگاری کردن له ناو خه لکیدا شکاندن و

تەرىق كۆرۈنەنەن سەرزەنشتى كۆرۈنەنەن، شەپى زىياترە لە خىرى، دۇنياپە ئەگەر
 رەچاوى ئەن مەرچە نەكەيت ئەن چەندە زانا و دۇسۆزۈ بەتەمەن و ئەزموندار بى،
 مېشتا گۆيت لى ناگرم و بەجىت دەمىلم، باش واپە رەخنە لەم داواكارى شەم نەگريت،
 بەپاستى ئەگەر تۆ گۆي بۆ مەن و كەسانى تر نەگريت، دۇنياپە كەس نامادە نابى
 گۆي لە تۆ بگري، گەرچى قسەكانت بەنرخ و زىر و زىوېش بن. چونكە ھەموومان
 پىويستمان بە پىنمايى و نامۆزگارى يەكتى ھەيە، كەس بە تەنھا تەواو نىە.
 ھەموومان پىكەو ھەيەكتى تەواو دەكەين.^(۱)

آداب النصح

تَعَمُّدُنِي بِنُصْحِكَ فِي إِفْرَادِي وَجَنَّبَنِي النَّصِيحَةَ فِي الْجَمَاعَةِ
 فَإِنَّ النُّصْحَ بَيْنَ النَّاسِ نَوْعٌ مِنْ التَّوْبِيخِ لَا أَرْضَى اسْتِمَاعَهُ
 وَإِنْ خَالَفْتَنِي وَعَصَيْتَ قَوْلِي فَلَا تَجْرَعْ إِذَا لَمْ تُعْطَ طَاعَهُ

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۶۷):

(شېۋازى نامۆزگارى)

بۆ نامۆزگارى، پامگرە، لە كاتىكا كە تەنھا بىن
 بمخەرە لاو، ئەو دەمانە، نابى لەناو خەلكىدا بىن
 نامۆزگارى لەناو خەلكا، جۆرىكە لە سەرزەنشتى
 دۇنياپە، ئەگەر وا بى، گۆيت لى ناگرم، وا جىم مېشتى
 پازى نابىم، لەمە شىيان، پەخنىم لى بگرى
 زویر مەبە، گۆيت بۆ ناگرن، كە گۆي بۆ خەلكى ناگرى

(۱) ص ۵۶ / آداب النصح / تَعَمُّدُنِي بِنُصْحِكَ فِي إِفْرَادِي /

دهروازهی هونراوهی ژماره (٦٨)

مرؤف که به پراستی خواپه رست و ژیر بی، نهوا زوو زوو به خویا ده چیته وه، عیب و ناته و او بیه کانی خوی ده ژمیرئ و هه وئی خوی ده خاته گه پ، بۆ خۆ چاگردنی، نهو که سه ژیره، که سه رقاله به گه پان به دوی عه بیه کانی خویدا، هه روه کو چون نه خۆشیک له تاو نازاری خوی نازانی نه خۆشه کانی تر له چ ئیش و نازاری کدان.^(١)

من الورع اشتغالك بعیوبك

الْمَرْءُ إِنْ كَانَ عَاقِلًا وَرِعًا أَشْفَلَهُ عَنْ عُيُوبِ غَيْرِهِ وَرِعًا
كَمَا الْعَلِيلُ السَّقِيمُ أَشْفَلَهُ عَنْ وَجَعِ النَّاسِ كُلِّهِمْ وَجَعًا

دهقی هونراوهی ژماره (٦٨):

له خواناسیته که ده گه پئی به دوی که م و نه نگیه کانی خۆتدا که سیک، که ژیر و خواناسه، له بهر گه پان، بۆ نهنگی خوی سه رناپه رژی، نهنگی نه م و نهو بژمیرئ، بیلیتیه وه وه که نه خۆشیک، له تاو ئیش و ژانه کانی بی ناگایه، خه لکی له کام خه م و ژانا، نه تلپتیه وه

دهروازهی هونراوهی ژماره (٦٩)

خۆشه مرؤف له ئاستی به رزی زانست و زانیاری دا بیته، چونکه تا زانتر بیته، چاکتر له خواداناسی تیده گه بیت و چیرئی لیوه رده گریته، به لام ده بی وریا بی نه وهش بیت که شه یتان زانترین که سه، بۆیه هه میشه نزا خواز به و داوا بکه له خودا نه وهنده زانیاری و زانست پئی بیه خشی که نه وهی پئی بناسیت و نه وهی پئی به رستیت، له م هونراوهیه دا شافیعی خ. ل. ده فه رمویت: نه وهنده م زانست به سه که

(١) ص ٥٦ / من الورع اشتغالك بورعك / المروان كان عاقلاً ورعاً

سوودی بۆم هەبێ و نەبیتە مایە لە خۆبایی بون و یاخی بوونم، زەلیلێ لە چاوبرستی زێدەرەویدایە، زێدەرەویبەك كە هەلت دێرێ، هەر كەسێ بۆ هەر سەفەر و بەرزبێهکی مادی یان مەعنەوی بەرزبیتەو، هەر دەبێ دوابی دابەزیتەو، چونكە تۆ مۆفشی و لەگەڵ مۆفە ئاساییەكانی سەر زەوی دەژی، وریابە پلەوپایە و بپوانامە زانستیەكەت توشی لووت بەرزیت نەكات، بەسەر خەلكیدا هەلمەشاخێ و بەكەم و نزم تەماشای خەلكی مەكە، هەر كەسێك لە ژێر دەسەلات و چاودێری خودا دابێ هەر دەگەریتەو بۆ شویتنی ئاسایی چوونەكەى خۆی، بۆ نەژادی بنەپەرتی خۆی، كە پاکی و خواپەرستیە، هەر وەكو چۆن بالئندە چەندە بە ئاسمانا بەرز بیتەو، لە كۆتاییدا هەر دەگەریتەو بۆ سەر زەوی، هەموو بەرزبوونەویەك ئاكامەكەى دابەزینە، هەموو دەسەلاتێكى دنیایی ئاكامەكەى نەمان و برانەویە، هەموو لەدايك بوونێك مردنێك چاوەپوانیەتی.^(۱)

من راقب الله رجع

حَسْبِي بَعْلَمِي إِنَّ نَفْعَ مَا الدُّلُّ إِلَّا فِي الطَّمَعِ
 مَنْ رَاقِبَ اللَّهِ رَجَعَ مَا طَارَ طَيْرٌ وَارْتَفَعَ
 إِلَّا كَمَا طَارَ وَقَعُ

دەقی ھۆنراوەی ژمارە (۶۹):

(ئەوێ خودا چاودێری بێ، دەگەریتەو)

بەسمە زانست، ئەوێ هەمە، كە سوودی بێ زەلیلێ بەشی كەسێكە، چاوی چنۆكە و تیرنەبێ كەسێ خۆی دابیتە دەست خوا، لە كۆتا، دەگەریتەو بالئندە، چەندە بەرزە فەر بێ، بۆ سەر زەوی هەر دیتەو وەك هەلقەرێ، ئاوەهەش دەنیشیتەو

(۱) ص ۵۷ / من راقب الله رجع / حسبي بعلمي إن نفع /

دهروازهی هونراوهی ژماره (۷۰)

له م دنیایه دا سته م کۆتایی نایات، به لام نزای شهوانه‌ی سته ملیکراوانیش هه ر کۆتایی نایات، داماوێک، سته ملیکراوێک، ماف خوراوێک، کاتێ به کۆل پوو ده کاته خودا و داوای یارمه‌تی لیده کات خوداش دلی ناشکیتن، هه ر له م دنیایه دا تۆله یه‌کی بۆ ده‌سه‌نی، جگه له سزای دواپی، ئیسلامیش بۆ لابردنی سته م هاتوو، به هه‌موو جۆره‌کانیه‌وه، نزای شهوانه وه‌کو تیری (قه‌سی) وایه، که به‌ناوبانگترین تیری تیز له شاری (قه‌سی) دروست کراوه و له‌و سه‌رده‌مه‌دا و ززی و قه‌لغان نه‌یده‌بپی، به‌سه‌ ئه‌و تیرانه کۆتایی به‌و سته‌مکاره‌ بێنن به‌ خۆیان و هاوکارو یاوه‌رانیشیان، که ئه‌و تیزه‌ش تیری سته‌ملیکراوه‌و گه‌لێک تیزه، له تیره دروست کراوه‌کانی شاری (قه‌سی).^(۱)

اتق دعوة المظلوم

وَرَبُّ ظَلْمٍ قَدْ كُفِيتَ بِحَرْبِهِ	فَأَوْقَعَهُ الْمَقْدُورُ أَيُّ وَقُوعٍ
فَمَا كَانَ لِي الْإِسْلَامُ إِلَّا تَعَبُّدًا	وَأَدْعِيَةً لَا تُنْقِصِي بِدُرُوعٍ
وَحَسْبُكَ أَنْ يَنْجُو الظُّلْمُ وَخَلْفَهُ	سِهَامٌ دُعَاءٍ مِنْ قَسِي رُكُوعٍ
مُرِيْشَةً بِالْهُدْبِ مِنْ كُلِّ سَاهِرٍ	مُنْهَلَةً أَطْرَافَهَا بِدُمُوعٍ

دهقی هونراوهی ژماره (۷۰):

(خۆت بپاریزه له‌نزای سته‌ملیکراو)

دورنیه، سته‌مکارێک له‌ناوچێ، نزای داماوێک بپگرێ
ئیسلامیش بۆ ئه‌وه هات، نزایه‌که، که هیچ شتی به‌ری ناگرێ
مه‌حاله سته‌مکارو، یاوه‌رانی پزگارین، له ئه‌و تیر نزایانه

(۱) ص ۵۷ / إتق دعوة المظلوم / وَرَبُّ ظَلْمٍ قَدْ كُفِيتَ بِحَرْبِهِ /

که کارایی له کارا وهك (تیسرقهسی)^(۱) له ناو دهبرئ
 په پاره ئه تیره، وهك زینده وهری ژیره، به فرمیسك شوراه
 پووكاته هه زالمیك، جهرگ و هه ناوی دهبرئ

دهروازهی هونراوهی ژماره (۷۱)

چهند كهس له ناو خه لكیدا خویان وا نیشان دهدهن كه گویا خویان زۆر خوش
 دهوئ، به پش و بهرگی پوكه شانه شیان خویان وهكو خواپه رستیكي دیندار نیشان
 دهدهن، ئه كه سانه خویان فریو دهدهن، چونكه به عه قلی خویان وا دهزانن كه
 ئه گهر خه لكی به دیندارو خواناسیان بزائن، مانای ئه وانیش وان، نه خیر خوی
 گه وره خوی به نده كانی دهناسئ، تو فرمانی خودا ده شكینی و لپی یاخی ده بی،
 كه چی به پوآلهت وا نیشان دهدهی كه خوشت دهوئ، یاسای زیان ده لئ هه كه سئ
 كه سیكي خوش بوئ به ئاشكراو نهینی گوپراه لئ فه رمانه كانی دهكات، تو وانیت،
 ئه وه تا پوژانه ئه خودایه نازو نیعمه تی نویت پی ده به خشی، كه چی تو سوپاسی
 ناكه یت.^(۲)

نكران الجمیل

هَذَا مَخَالٌ فِي الْقِيَّاسِ بَدِيعٌ	تَعْصِي الْإِلَهِ وَأَنْتَ تُظْهِرُ حُبَّهُ
إِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ يُحِبُّ مُطِيعٌ	لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَأَطَعْتَهُ
مِنْهُ وَأَنْتَ لِشُكْرِ ذَاكَ مُضِيعٌ	فِي كُلِّ يَوْمٍ يَبْتَدِيكَ بِنِعْمَةٍ

(۱) تیر قهسی: ئه تیره به ناوبانگه به كه له شاری (قهس) دروست دهكران.

(۲) ص ۵۸ / نكران الجمیل / تعصی الآله و أنت تظهر حبه /

دەقى ھۇنراۋەى ژمارە (۷۱):

(نكولى كردن له جوانيه كان)

تۆ له خودا ياخى دەبى و، واش دەنوئىنى خۆشت دەوئى
مه حاله وابى كه سئى، له پئوانه دا به ديعه، زۆر ئهسته مه
كه به راستى خۆشت بوئى، گوئپرايه لى ئهوت دەوئى
خۆشه ويست، بۆ نازيزه كهى، گوئپرايه ل و به فرمانه
پئت ده به خشى ئه و خودايه، پۆژانه هه رچيه كت دەوئى
كه چى سوپاسگوزارى تۆ، به رانبه رى ده رناكه وئى

دهروازهى ھۇنراۋەى ژمارە (۷۲)

ئەوين و خۆشه ويستى پاك و بئگه رد كه به مه به ستى تيركردنى ئاره زووى به دو
به دكارى نه بئى، به چه شنىكى پپر له ئەدەب و له سنورى خواناسيدا په وايه، به لام
نهك وهك ئه و هه موو تاوان و به دكارىانه نا كه ئه مپۆ به ناوى خۆشه ويستى و
دلداريه وه ده كرىن و (خۆشه ويستى راسته قينه و پاك) يان له كه دار و شه رمه زار
كردووه .

(ياقوتى حه مه وى) ده ئئت: پياويك هاته لام و پئى پراگه ياندم كه پياويك چووه
خزمه تى شافيعى، پارچه نوسراويكى پئى بوو، تيايدا نوسرا بوو له موفتى مه ككه
(واتا له شافيعى) بپرسه كه كه سئك چى بكات كه تاسه ي ئەوين و خۆشه ويستى
گرتبئتى؟ ئەويش له وه لامدا بۆى نوسيبووه وه با تيمارى ئاره زووه كانى بكات و
تاسه و ئئشى خۆى بشاريته وه وه دهرى نه برئى، ئارامبگرئى تا كاروباره كان دئنه پئيش
و تئپه ر ده بن، پياوه كه ئەم وه لامه ي وه رگرت له شافيعى و نامه كه ي برد بۆ ئەو
كه سه ي كه پئيشتر ئەوه ي نوسيبوو، ئينجا كه سه كه سه ر له نوئى بۆ شافيعى
نوسيه وه چۆن تيمار بكم، له كاتئكدا ئاره زووه كان سه رى گه نج ده خون، هه موو
پۆئى سه ر له نوئى پئيوه م ده دات و ده كولىته وه؟

ديسان شافيعى خ.ل بۆى نوسيبوو: ئەگەر ئەو كەسە دان بە خۇيا نەگرئ
لەسەر ئەو شتانەى تووشى هاتوون لە ئەنجامى ئەو ئارەزوو پيسە يەو، هيچ شتى
نە كە هيندەى مەرگ بۆى بە سوود بئ^(۱).

الهوى

السائل:

سَلِّ الْمُفْتِيَ الْمَكِّيَّ مِنْ آلِ هَاشِمٍ إِذَا أَشْتَدَّ وَجْدٌ بِأَمْرٍ مَادَا يَصْنَعُ

الشافعي:

يَدَاوِي هَوَاهُ ثُمَّ يَكْتُمُ وَجْدَهُ وَيَصْنَبِرُ فِي كُلِّ الْأُمُورِ وَيَخْضَعُ

السائل:

فَكَيْفَ يُدَاوِي وَالْهَوَى قَاتِلُ الْفَتَى وَفِي كُلِّ يَوْمٍ غُصَّةً يَتَجَرَّعُ

الشافعي:

فَإِنْ هُوَ لَمْ يَصْنَبِرْ عَلَى مَا أَصَابَهُ فَلَيْسَ لَهُ شَيْءٌ سِوَى الْمَوْتِ أَنْفَعُ

دهقى هۆنراوهى ژماره (۷۲):

ئارەزوو

پرسیارکار:

لە موفتى مەككە، كە ئالى هاشمە بپرسە بۆم
چى بكا كە سىك، كە وا ئەوین ناخى دلى بكاتە چۆم؟

شافيعى:

تيمارى ئارەزووى بكا، تاسەرى ئەوینی كپ بكا
ئارامگربى بۆ رۆزگار و ملی خۆشى بۆ كە چ نەكا

پرسیارکار:

چۆن تيمارى خۆى بكا، ئارەزووى گەنج ئاگرە

(۱) ص ۵۸، ص ۵۹، الهوى/ سل المفتي المكي من آل هاشم.

هه موو پۆڭزى زامه كى قورگ و هه ناسه گره؟

شافيى:

ئەگەر لەسەر ئەو دەردو كۆسپانە خۆرانە گرى

شتىك شك نابەم ئىتر، وا باشتره كه بمـرى

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۷۳)

دەشى تۆ كەسىكت خوش بوئ، بەلام ئەو بۆ تۆ وانەبى، بۆ نمونە ئامادەيت
هه موو قورىانيەك بەسەر مالت بدەى لە پىنارى ھاورپكەتدا، بەلام ئەو وانىە،
ھاورپىيەتى ئەگەر لەسەر بنەماى خوشەويستى نەبى، بەداواكارى و لىپاراپانەو نەبى،
خۆشەويستى نەرم و نىان و ناسكە، بە حوكمى تۆبىزى و زەبر و زۆر دروست ناكرى،
دروستيش بكرى تەنھا شتىكى كاتىيە، پوو كەشە، سەرنەگرى، زۆر ناخايەنيت،
شافيى خ. ل لەم ھۆنراوەيەدا دەفەرمويت:

ئەگەر كەسىك بەخۆشى خۆى چاودىرى نەكرديت و نەبوو دەست و ھاورپىت،
تۆش خۆت سووك مەكە، لىتى مەپارپىرەو، ئاخ و داخ مەخۆ بۆ سەپلەيى و بى
وەلامى ئەو، ھەر كەسى خۆى چى تىدا بى ئەوەشى لى دىتە دەرى، دەكرى
كەسىكى تر بدۆزىتەو، ھاوچەشنى لە بە جۆرى جىاجيا لە مرقەكاندا ھەيە، پشوو
بە خۆشت بدەو خۆت مەخەرە ژىر بارى خەمەو بۆ بارى نالەبارى كەسىك كە
دەتەوى بەزۆر بىكەى بە دەست بۆ خۆت، دلش سروشتى وايە ئەو كەسەى كە بە
دلئە خۆشت ئەوى، گەرچى ئەويش بۆ تۆ وانەبى، ئەم بارە زۆرەى كات بە دەست
خۆت نىە، ناتوانى رقت لە خۆشەويستەكەت بىت، دل ھاوكات جىگەى خۆشەويستى
و ئارامگرىشى تىدايە، ھەرەكو خۆشەويستى تىدايە.

مەرج نىە ھەر كەسى تۆ دلئە لەسەرى بى، ئەويش دلئە لەسەرت بى، مەرج نىە
بەرانبەر ھەر كەسى دلپاك بى، ئەويش بەرانبەرت وابى، ئەگەر خۆشەويستىەك

سروش‌تپانه و خورسكانه نه‌هاته دلته‌وه، به زۆر راپمه‌كيشه، چونكه نه‌وه خيڙى لى نابيني.

بزانه هاوپتيه‌ك خيڙى نيه بۆت، كه ناپاكي به‌رانبه‌ر هاوپتيكه‌ى كردين، يان بكات، چونكه هه‌ر دواى نه‌وه‌ى تو سۆز و خۆشه‌ويستى خۆى بۆ ده‌رده‌بېرى، نه‌وه وشك و دلپه‌قانه په‌فتارى له‌گه‌ل ده‌كات، بگه‌ر نه‌كولى له‌وه پي‌كه‌وه ژيان و هاوپتيه‌تپه‌ى رابردووشت له‌گه‌ل ده‌كات، نه‌وه نه‌ينى‌يانه‌ى نيوانى خۆتان كه تا دوينى نه‌ينى بوون له‌لاتان، نه‌وه بلاويان ده‌كات‌وه‌وه و ئاشكرايان ده‌كات و ئابرووت ده‌بات.

وازه‌ينان له‌ دنيايه‌كى ئاوه‌ها زۆر باشته‌ر كه هاوپتى سه‌ر راست و په‌يمان راست و به‌ ويژدانى تيدا نه‌ين.

تۆش به‌ خۆتا بچۆره‌وه، بزانه هاوپتى كيتت؟!

چۆنه له‌گه‌لتا؟ له‌ كام ئاست و په‌له‌ى پي‌ز و خۆشه‌ويستى و سۆز و دل‌سۆزدايه بۆت؟⁽¹⁾

صفو الوداد والخل الصدوق

فَدَعُهُ وَلَا تُكْثِرْ عَلَيْهِ التَّاسُفَا	إِذَا الْمِرَّةُ لَا يَرَعَاكَ إِلَّا تَكَلَّفَا
وَفِي الْقَلْبِ صَبْرٌ لِلْحَبِيبِ وَلَوْ جَفَا	فَفِي النَّاسِ أُنْدَالٌ وَفِي التَّرْكِ رَاحَةٌ
وَلَا كُلُّ مَنْ صَافَيْتَهُ لَكَ قَدْ صَفَا	فَمَا كُلُّ مَنْ تَهَوَّاهُ يَهْوَاكَ قَلْبُهُ
فَلَا خَيْرَ فِي خَلٍّ يَجِيءُ تَكَلَّفَا	إِذَا لَمْ يَكُنْ صَفْوُ الْوِدَادِ طَبِيعَةً
وَيَلْقَاهُ مِنْ بَعْدِ الْمَوَدَّةِ بِالْجَفَا	وَلَا خَيْرَ فِي خَلٍّ يَخُونُ خَلِيلَهُ
وَيُظْهِرُ سِرًّا كَانَ بِالْأَمْسِ قَدْ خَفَا	وَيُنْكَرُ عَيْشًا قَدْ تَقَادَمَ عَهْدُهُ
صَدِيقٌ صَدُوقٌ صَادِقٌ الْوَعْدِ مُنْصِفَا	سَلَامٌ عَلَى الدُّنْيَا إِذَا لَمْ يَكُنْ بِهَا

(1) ص 60 / صفو الوداد و الخل الصدوق.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۷۳):

(پاكسۆزىيى و ھاوپىي سەر پاست)

كەسىك، بەبى داخۋازى خۆت، ئاوپىكت لى نەداتەۋە
لىيى دور كەۋە، لە دلتدا گەۋرەى نەكەى، ئاخ و داخى بىتاتەۋە
ئە و خەلكانە ھەمە جۆرن، ھەيە لايدەى پشۋويە بۆت
خۆ دلېشت پىر خۆگىيى ئازىزانە، گەرچى ئەۋىش جەفا^(۱) بى بۆت
مەرج نىيە دلت بە ھەر كەسى دابى، دلى ئەۋىش بۆتۋا بى
يان لە گەل كىدا دلپاك بى، ئەۋىش لە دلا بۆت و بى
خۆشەۋىستى، خۆپسكانە^(۲) لە كانگاي دلئەۋە نەبى
بى خىرە، ھاوپىي كەسىك، گەر بە زۆر و بە تكا بى
ھەر بى خىرە، ئەۋ ھاۋەلەى كە ناپاكى بە ھاۋەل كا^(۳)
ھاوپىي بوۋىن، كەچى دواى سۆز، سېلەيى بەرانبەرى كا
نكولى كا^(۴) لەۋەى پىشتىر، كە ھاۋەل و ھاۋىنى بوو
ئاشكراى كا، چى تا دۆينى، لاي پەنھان و نھىنى بوو
بىروا دنيا، مالى ئاۋا، كە كەس لە ناۋيا نەمىنى
ھاۋەلەىك پاست و پاستگۆ بى، بە پاست پەيمان بە جىبىنى

(۱) جەفا: پىچەۋانەى ۋەفا، پىنەزانى، سېلەيى، دلۆشكى.

(۲) خۆپسكانە: خوارپسكانە، ھەر كارى كە خوا بېرسكىنى و بەرپاي بكات، واتە سروشتيانە و خواناسايانە.

(۳) ھاۋەل: ھاوپى، ھاۋدەم، ھەفال، دوست، برادەر.

(۴) نكولى: ئىنكارى، پەرچدانەۋە، پەتكردنەۋە.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۷۴)

كاتى كەسك زانايى و خواناسى تىدا كۆبىتەو، نمونه يەكى بالاي مروفايه تى
 لىدەردە چىت، ئەو زانا پايە بەرزانه ش لە مېژووى ئىسلامدا زۆن، يەككە لەوانەش
 (أبو حنيفة) يە خ.ل، كە شافىعى خ.ل شانازى پىو دەكات و بە بۆنەى كۆچى
 دوايىو ئەم ھۆنراوہى بۆ داناو، كە دەفەرمووت ولات سەنگ و قورسايىيەكى
 تىرى ھەيە، كە (ئەبو حەنيفة) تىدايە، بەھۆى بەرھەم و نوسىن و فەتوا و زانستە
 گەرەكەيەو، كە وەكو بەلگە و ئايەتەكانى (زەبۇر) لەسەر لاپەرەكان پەخشان و
 درەخشان، ھاوتاي ئەو زانايە نيە، نە لە ھەردوولاي پۆژھەلات و نە لە ھەردوولاي
 پۆژئاوای جىھاندا، بگرە لە شارى (كوفە) عىراقىش نيە، كە لەو سەردەمەدا
 مەلئەند و پىگەى گەرە زانايان بوو، دەى سا خودايە سۆز و مېھرى خوت بپژھ
 بەسەرگيانى بەرزى ئەو زانا پايەدار و خواپەرستەدا كە بە درىژايى پۆژگار نوسىن و
 لاپەرەكانى دەخوینرین و دەخوینرینەو^(۱).

أبو حنيفة

لَقَدْ زَانَ الْبِلَادَ وَمَنْ عَلَيْهَا	إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ أَبُو حَنِيفَةَ
بِأَحْكَامٍ وَأَثَارٍ وَفَقْهٍ	كَأَيَاتِ الرَّبِّورِ عَلَى الصَّحِيفَةِ
فَمَا بِالْمَشْرِقَيْنِ لَهُ نَظِيرٌ	وَلَا بِالْمَغْرِبَيْنِ وَلَا بِكُوفَةَ
فَرَحْمَةً رَبَّنَا أَبْدَأَ عَلَيْهِ	مَدَى الْأَيَّامِ مَا قُرِئَتْ صَحِيفَةُ

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۷۴):

(زانائەبو حەنيفة)

قورسە كيشى، ئەو ولاتەو، ھەرچى لەناویشيداىە
 كە پيشەوای موسولمانان (ئەبو حەنيفة) تىدايە

(۱) ص ۶۱ / أبو حنيفة / لقد زان البلاد ومن عليها /

به هۆی حوکم و زانست و فهرموده کانی
 که وهک نایه تی زه بون، له سه ر پووی لاپه ره کانی
 نه له ههردوو خۆره لهات و، نه له ههردوو خۆرئاوا دا
 نیه، که سی، که هاوتای بی، بگره له شاری (کوفه) شدا
 میهره بانی ئه و خودایه، هه میسه برژیته گیانی
 هه تاکو دنیا بمینسی، ده خوینتری زانسته کانی

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (٧٥)

هه موو لایه کمان په روشن، ده پۆین، ده خوینین، گه شت ده کهین، ژبانی
 هاوسه ری پیک دینین، ماندوو ده بین، پاده وهستین، ده دوین، ده نوین، هه مووی
 له پیناوی ئه وه دایه که بگهینه ئه و ئاسودهیی و دلخوشیهی که له ناخی خۆماندا
 وینامان کردوه، به لام پێویسته بزاین، ئه و وینا کردنه ی ناخمان، ئه و شادی و
 ئاسوده ییه که له دنیا ی داها تو ماندا دهستمان ده که وئ، له م دنیا یه دا ته نها که میک
 شادی براوه و کاتیمان دهست ده که وئ، مرۆفی دانا و مشورخۆر، ئه و که سه یه که
 له نیستادا خه می سبه ینی پۆزی دوا یی و خوشیه کانی ده خوات.

شافیعی خ. ل. ده فه رمویت: چۆن بتوانم بگه مه ئه و ئاسوده یی و شادی ی
 ده مه ویت؟ له کاتیکا چه ندین چیا ی سه خت و کۆسپ و ناحه ز له پتمدایه، خۆشم
 پئ په تیم و پیلای ئه و گه شت و په وه م نیه، هۆیه کی گواستنه وه یشم پئ نیه،
 دهست و پئ سپیم و پینگه تاریک و ترسناک و پێچا و پێچه.

واتا ناتوانم به سه ر ئه و هه موو کۆسپانه دا زال بم و بگه مه ئه و ئاسوده ییه
 نمونه ییه، له م دنیا یه دا، باش وایه خه ریکی ئاماده کاری بم و بۆ به دهست هینانی
 ئه و شادی له دنیا که ی تر دا، که هه موو شته کان تیایدا به رده وامن و له وه پری

نمونه‌ییدان، باش وایه فیزو له خۆبایی بوون نه مگرێ و به شادیه‌کانی ته‌م دنیا رازی
بم و کار بۆ شادیه‌کانی ته‌ولام بکه‌م.^(۱)

التواضع

كَيْفَ الْوُصُولُ إِلَى سَعَادٍ وَدُونَهَا قُلُوبُ الْجِبَالِ وَدُونَهُنَّ حُتُوفُ
وَالرَّجُلُ حَافِيَةٌ وَلَا لِي مَرْكَبٌ وَالْكَفُّ صِفْرٌ وَالطَّرِيقُ مَخُوفٌ

دهقی هۆنراوه‌ی ژماره (۷۵):

بئ فیزی

چۆن بگه‌مه دلشادیه‌ک، که چه‌ندین شاخ له پێمدايه
له‌نیوان لوتکه‌ی ئه‌وانیش، شیو و نه‌یاری تێدايه؟
من پێ پته‌ی و بئ و لآخم، هۆیه‌ک شک نابهم له‌لاوه
بۆ گواستنه‌وه‌م، بن پێ خزو پێگه‌م به‌ ترس گه‌راوه

ده‌روازه‌ی هۆنراوه‌ی ژماره (۷۶)

مه‌رج نیه، هه‌میشه هێز و بازوو، ده‌سه‌لات و دێنده‌ی مایه‌ی به‌ده‌ست هه‌ینانی
ده‌ستکه‌وت و ئاواته‌ دنیا‌یه‌کان و ئاسوده‌ی ده‌رون بئ بۆ مرۆڤ، به‌ پێچه‌وانه‌وه
دێنده‌ و سه‌تمکاران هه‌میشه له‌ ترس و دل‌ه‌راوکی دا ده‌ژین، گه‌رچی چوارده‌وریان به
پاسه‌وان ته‌نرا بئ، ته‌نانه‌ له‌ خه‌وتنیاندا ئارام و ئاسوده‌و بئ خه‌م نین، شافیعی
ده‌فه‌رمویت: ته‌ماشایه‌کی بالنده‌یه‌کی وه‌کو هه‌لۆ و واشه‌ بکه، به‌وه‌موو ده‌نوکه
تیه‌و چرنوکه‌ بپنده‌و بازوو به‌هه‌یزه‌یه‌وه، گه‌لێک جار توانای پراوکردنی نه‌تیه‌ری گه‌رم
و زیندوو ناکه‌ویت، له‌به‌رئه‌وه‌ به‌که‌لاکه‌ توپه‌یو رازیه، که‌ به‌رماوه‌ی گیانه‌وه‌رانی
تره، به‌ پێچه‌وانه‌یشه‌وه، مه‌گه‌زێکی لاواز و بئ هه‌یز و که‌مه‌توانای وه‌کو (میش)

(۱) ص ۶۱/التواضع/ كيف الوصول الى سعاد و دونها/

هەرگیز به کۆنه خۆراك و گهنده پازى نابى و تا بتوانىت خۆراكى گهش و تهپ و تازه بۆ خۆى دهسته بهر دهكات، كهواته نههيز و دهسه لات هه مووى باشه به و نه لاوازى و بى دهسه لاتيش هه مووى خراپه به، سروشتى (بههيزى) و (كه مهيزى) ههردوولايان بۆ ژيانمان پئويستن و ههريه كه يان له كات و شوئىنى گونجاوى خوياندا سوودى لى وهرده گرين، به لام نه وهش گرنگه كه بزانيه هيجيان له جياتى نه وى تريان به كارنه هينين و گومانيشمان وا نه بى كه گوايه له پى هيزه وه ده توانين هه موو شتى بكهين. گه وهره ترين هيز نه وه هيزه ژيريه به كه فيرمان دهكات به شيوه به كه ژيرانه هيزه جۆراو جۆره كانمان به باشى به كاربهينين^(١).

ليس الأمر بالقوة

أَكَلَ الْعُقَابُ بِقُوَّةٍ جِيفَ الْفَلَا وَجَنَى الذُّبَابُ الشُّهْدَ وَهُوَ ضَعِيفٌ

دهقى هۆنراوهى ژماره (٧٦):

(كار به پى هيز نه)

هه لۆ، به كه لاک پازيه، له گه ل نه وه هيزه زۆره كه چى، ميش، گه چى لاوازه، هه ميشه تازه خۆره

دهروازهى هۆنراوهى ژماره (٧٧)

مرۆڤ به ئاسانى دهتوانى پوكه شى كه سىتى خۆى بگوريت و جۆره ها ده مامك بپوشى و به مەش كه سانى ساده و ساويلكه فريو بدات، ده شى كه سىكى خراپ، له پيش چاوى خه لكى خۆى وهك فريشته و خواپه رست نيشان بدات، به لام ناخ و ناوه پۆكى جۆرىكى تريبى، نه م كه سانه كه دینه لات، به زمانى لوس و بى فيزى و جل و بهرگ و هه لسوكه وتيان ده رده كه ون، مرۆڤى ژير و دانا و خواپه رست زۆر چاك نه م ريبازانه ده ناسيته وه، به لام كيشه كه بۆ خه لكى ئاسايى كه له خواپه رستى

(١) ص ٦١/ ليس الأمر بالقوة/ أكل العقاب بقوة جيف الفلا/

پاسته قینه و مرقناسی دا قول نه بوینه وه، توانای ناسینه وهی ئەم که سانه یان زۆر که مه و به ئاسانی فریو ده درین.

شافیعی خ. ل له م هۆنراوه یه دا ده فهرمویت: ئەو جۆره که سانه وه لانی، که به پوالت وه کو چاکه خواز و خواناس دینه لات و که پویشتیسن و لای تو یان به جی هیش، ده چنه وه سهر که سیستی به پاسته قینه که ی خویان که گورگن له پیستی مه ردا.

عبدالله ی کورپی محمدی کورپی جعفر، باسی کردو گوتی: عبدالله ی کورپی محمدی کورپی یعقوب وتی: ئەبو حاتم له (حه رمه له) وه گپراویه ته وه که شافیعی ئەم هۆنراوه یه ی فهرمو^(۱):

التنسك المبطن

وَدَعَ الَّذِينَ إِذَا أَتَوْكَ تَنَسَّكُوا وَإِذَا خَلَوْا فَهُمْ ذُنَابُ خِرَافٍ

دهقی هۆنراوه ی ژماره (۷۷):

(خواناسی له ناخه وه)

وه لانی^(۲) ئەو که سانه ی، دینه لات، وه ک چاکه کار خۆده نوین و کاتی ده پۆن، گورگن و له پیستی مه ردا، به فریو نه تخه له تین

دهروازه ی هۆنراوه ی ژماره (۷۸)

هه ندی کس هه یه، ئەگه رچی که سیکی باشه و به پیزه، که چی له ولاتی خوی و له ناو خزم و دۆستانیدا وه ک پیویست قه در و پیزی نازانری، که سه که ش به وه زۆر خه م ده خوات، شافیعی خ. ل له م هۆنراوه یه دا باسی هه ندی له و نموانه ده کات که له جی و خاک و ولاتی خویان قه در و پیزیان نیه، بی نرخ و سووک ته ماشا ده کرین، به لام کاتی بۆ شوینیکی تر کۆچ ده که ن، ئینجا نرخ و به هاو ریز و شکوی خویان وه رده گرن.

(۱) ص ۶۲ / التنسك المبطن / حدث عبدالله بن محمد بن جعفر.

(۲) وه لانی: بیانخه ره لوه، فهرامۆشیان بکه.

كەسى وا ھەيە لە فەرمانگە يان كۆمپانیايەكە و لەگەڵ ھاوپېشەكانيدا ئه و پېز و بەھايەي نيه، دەبا بەجیي بەیلئ و پوو بکاته شوین و کاریکی تر، مەیکە بە خەم و مەراق بەوھى كە دور دەكەوئیتەوہ لە خزم و منال و كەس و كارت، عەنبەرى خا و لە ولاتای خۆیدا وەكو پاشەرۆ و تەپالە وایە، كە كۆچ دەكات و دەكریتە بۆن و بەرامە و مت و موور ئەوسا بەرز دەكریتەوہ و دەدریت لە سنگ و بەرۆك، بە ھەمان شیۆه (كل) جۆرە بەردیکە و لەملاولای پێگە فری دراوہ، كە چى كە دەكریتە (كل) چاوەكانمانى پى جوان دەكەین و شوینیشى لەنیوان گلینە و پیلووى چاودا دەبى، ئاوا (كل) لە نامۆبیدا پېز و شكۆ پەیدا دەكات^(۱).

الحض على السفر من أرض الذل

وَلَا تَكُنْ مِنْ فِرَاقِ الْأَهْلِ فِي حُرْقٍ	ارْحَلْ بِنَفْسِكَ مِنْ أَرْضٍ تُضَامُ بِهَا
وَفِي التَّقَرُّبِ مَحْمُولٌ عَلَى الْعُنُقِ	فَالْعَنْبِرُ الْخَامُ رَوْتُ فِي مَوَاتِنِهِ
فِي أَرْضِهِ وَهُوَ مَرْمِيٌّ عَلَى الطَّرِيقِ	وَالْكُحْلُ نَوْعٌ مِنَ الْأَحْجَارِ تَنْظُرُهُ
فَمَسَارٌ يُحْمَلُ بَيْنَ الْجَفْنِ وَالْحَدَقِ	لَمَّا تَقَرَّبَ حَازَ الْفَضْلَ أَجْمَعُ

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۷۸):

(ھاندان بۆ بەجیھتشتنى ئه و خاکەى تیایدا سووکیت)

لەو خاکەدا، تێیدا سووکی، كۆچ بکە و سەرت ھەلگەرە بۆ داپرانى خزمانیش، ئەو ھەندە مەسوتى و مەمرە عەنبەرى خا، لە زیدی^(۲) خۆی، ھەرەكو پاشەرۆ وایە^(۳) بە كۆچ، برەو پەیدا دەکا، كە لە سەر سینە و دلایە (كل) لەجیي خۆی، جۆرە بەردیکى ئاسایە ئۆر و زەبەند، فری دراوی سەر پێگایە

(۱) ص ۶۳ / الحض على السفر من أرض الذل / ارحل بنفسك من أرض تضام بها

(۲) زید: نیشتمان، شوینی لەدايکبوون.

(۳) پاشەرۆ: تەپالە، پیسی، قشپل، تەرس.

که کۆچ ده کما، نهوسا پړيزی لی ده گیرئ
له چاوانا، له نیوان گلینه و پیلو و، هه لده گیرئ

دهروازهی هونراوهی ژماره (۷۹)

مرۆڤ که په روشی فیربوونی زانست و خو پینگه یانندن بیت، نهوا به وپه پری
له خو بوورنده وه کارت ده کات، شه و ده خاته سهر پوژ، زور ماندوو ده بی له و
پیناوه دا، به لام به و ماندوو بوونه ی دهحه سیته وه، چیژ له و ماندوو بوونه ی ده کات،
له گه ل کاره که یدا ده بیته یار و دلدار، ته پ و توژی سهر کتیه کانی ناگورپته وه، به
ورده زیړ و زیو، پشت چه ماندنه وه و داکومانم به سهر لاپه ره ی کتیه کاندما بو
خویندنه وه و نووسینه که م، زور زیاتر چیژی لی و هه رده گرم، له پاره ستانم له گه ل یار و
خوشه ویسته که مدا، شه و نه خه وم تا به یانی، زور به لامه وه خوشتره له وه ی که
له باوه ش و جینگه یه کی گه رمدا بم.

به پاستی هه ر که سیک به م جوړه له خه می فیربوون و زانست و زانیاریدا بی،
پیده گات، به لام له کورده واریدا گوتراوه که (که چه ل به زور بنیری بو مازوو کردن،
له دار هه ل ناروانی)^(۱).

جلده في طلب العلم

سَهْرِي لَتَنْفِيحِ الْعُلُومِ أَلْدُّ لِي	مِنْ وَصَلِ غَانِيَةٍ وَطَيْبِ عِنَاقِ
وَصَرِيرُ أَقْلَامِي عَلَى صَفْحَاتِهَا	أَحْلَى مِنَ الدُّوْكَاءِ وَالْعُشَّاقِ
وَأَلْدُّ مِنْ نَقْرِ الْفَتَاةِ لِدَفْهَا	نَقْرِي لِأَلْقِي الرَّمْلَ عَنْ أُرْاقِي
وَتَمَائِلِي طَرِبًا لِحَلِّ عَوِيصَةٍ	فِي الدَّرْسِ أَشْهَى مِنْ مُدَامَةِ سَاقِ
وَأَبِيْتُ سَهْرَانَ الدُّجَا وَتَبِيئُهُ	نَوْمًا وَتَبْغِي بَعْدَ ذَاكَ لِحَاقِي؟

(۱) ص ۶۳ ص ۶۴ / جاده في طلب العلم / سهري لتنفح العلوم الذلي /

دهقی هۆنراوهی ژماره (۷۹):

(کۆشش له پیناوی زانستدا)

شه و بیدارییم، تا به یانی، به تامتره و خوشه وابم
له وهی که ناز په روه بام و له ئامیزیکی گه رما بام^(۱)
جره^(۲) خشانسی قه له م، به سه ر لاپه ره ی نوسیندا
له گۆرانی ئه وینداران، شیرین تره، له ده رووندا
دهنگی ده بیستم، که ده یکیشم، به بهرگی کتیبه کانا
تۆز، ده ورئ، خوشره له و دهنگه ده فه ی له دهستی گه وره کچانا
چۆمانه وه م، به سه ر ئه و کتیبانه دا، بۆ ورده کاری پرسیارئ
خوشره لام، له زرنگی پیاله و په رداخی نازدارئ
شه ونخونی و تۆرانی تاریکی شه وان، که خووی من بی
که چی هیشتا، تۆ ده ته وئ، پیمبگه یت و هه مان پایه ی منیشت بی؟

دهروازه ی هۆنراوهی ژماره (۸۰)

تیکۆشان گرنگه، به لام له وه گرنگتر به (جدی)، کارکردنه له م تیکۆشانه دا،
بۆیه هه موو نه گه ریکی باش و گه وره چاوه پروان ده کریت له که سی (جدی)، شافیعی
خ. ل. ده فه رمویت: نه گه ر بیستت که که سیک (جدی) چله نه مامیک یان شو له
داریکی له سه ر له پی دهستی پرواند و دواتر به ره می گرت و هاته بهر، باوه ر بکه، وه
نه گه ر وتیان که سیک ده غه ل و خودزه ره وه له نیش و ته وه زه ل، گه را به دوی
دۆزینه وه ی ئاودا تا کو لیتی بخواته وه، کردیه ده میه وه و له قورگی گیرا و نه یتوانی
بیخواته وه، باوه ر بکه، ده فه رمویت: نه گه ر منیش بکه ومه سه ر فروفیل، ئه وا زانام

(۱) جیره: جیره جیری دهنگی نوکی قه له م له نوسیندا.

(۲) گه رما بام: گه رما بام.

به و فیلان و ده توانم خوم و انیشان بدهم که دستم گه یوه ته نه ستیره کانی ناسمان و خوم پیوه هه لواسیوه، به لام زورجار، زانایی ده بیته هوی هه ژاری، واته زانایی و ده وله مهندی به ده گمن پیکه وه کزده بنه وه، زورجار گه وچ و نه زانه کان تیرو ته سلن و زانایان خه مبار و خه مخورن، به خشندهیی سیفه تیکی گرنکه بو مروژ^(۱).

الجد

عُوداً فَأُثْمَرَ فِي يَدَيْهِ فَمَصَدَّقِ	فَإِذَا سَمِعْتَ بِأَنَّ مَجْدُوداً حَوَى
مَاءَ لِيَشْرِبَهُ فَمَاصِ فَحَقِّقِ	وَإِذَا سَمِعْتَ بِأَنَّ مَحْرُوماً أَتَى
بِنُجُومِ أَقْطَارِ السَّمَاءِ تَعْلُقِي	لَوْ كَانَ بِالْحَيْلِ الْغِنَى لَوَجَدْتَنِي
ضِدَّانٍ مُفْتَرِقَانِ أَيُّ تَفَرُّقِ	لَكِنَّ مِنْ رُبِّقِ الْحِجَا حُرِمِ الْغِنَى
ذُو هِمَّةٍ يُبْلَى بِرَبِّقِ ضَيِّقِ	وَأَحَقُّ خَلْقِ اللَّهِ بِأَلْهِمَّ امْرُؤُ
بُؤْسُ اللَّيْبِ وَطَيْبُ عَيْ الْأَحْمَقِ	وَمِنَ الدَّلِيلِ عَلَ الْقَضَاءِ وَحُكْمِهِ
أَجْرًا وَلَا حَمْدًا لَغَيْرِ مُوقِ	إِنَّ الَّذِي رُبِّقَ الْيَسَارَ فَلَمْ يَنْلُ
وَالجَدُّ يَفْتَحُ كُلَّ بَابٍ مُغْلَقِ	وَالجَدُّ يُدْنِي كُلَّ أَمْرٍ شَاسِعِ

دهقی هونراوهی ژماره (۸۰):

(به پاستی کارکردن)

نه گهر بیستت تیکۆشه ریک، لقی داری له ناو ده ستیدا داناوه، باوه پ بکه، نه گهر وتیان نه و داره به ری گرتووه، ئیستا داریکی ته واوه گهر بیستیشت، کار نه که ری، له تینوانا، بو کانیه ک، ده هات، ده چوو نه گهر وتیان: کانی بینی، باوه پ بکه نه بیتوانی ده می لی ته پکا، ناوپۆنه چوو^(۲)

(۱) ص ۶۴ ص ۶۵ / الجد / فاذا سمعت بان مجدوداً حوى

(۲) پۆنه چوو: واته به قورگیدا نه چوو خواره وه، له قورگی گهرا.

گەر بە فەرت و فەیل، بىمەۋى، مەۋگەر كەم بۇ خۇم، ژيان دەتەبىنەم چۈن لە ئاسمانا، دەستەم دەگەيىكە ئەستىران بەلام ھەركەس كە زانا بى، ئەۋا دەستكورت و ھەژارە دەۋلە مەندىي، بۇ ئەۋ ناپى، ئەم دوانە، دوو دىي ديارە خودا، كارى خۇي پەۋايىكە، كەسەك كە تاقي كاتەۋە بەھىمەت بى لە تەنگانەۋ، كە پۇزىشى كەم كاتەۋە بەلگەش بۇ قەزاي خۇدایى و ويستى يەزدان كەمدەستى ژىر و زانايان، خۇشبەختى نەزان و گەۋجان كەسەكەش بەبى ماندوۋىۋون، بەشە پۇزى بىتە دەستى لىشى نەبەخشى، لە پىناۋ، پەرسىنەۋەي پۇزى سەختى تەماي نەبى، بەشى ھەبى، پەداشتى پەسلانى ھەبى با بۇ سوپاسى ھىچ كەسەش، لەم دنيا چاۋەپى نەبى بەخشندەيى يە، دەتوانى تەنگانەكان فراوان كا ھەمۋو دەرگا داخراۋەكان، بەپوۋى ژىنتىدا والا كا

دەرۋازەي ھۇنراۋەي ژمارە (۸۱)

وتراۋە، ئەۋ كەسە زۇر گەمژەيە كە كەسەك سوۋىند دەدات بۇ ئەۋەي نەپتى نەدركىنى و پاشان نەپتى خۇي بۇ باس دەكات، لە پاستىدا نەپتى خۇت، تايبەتە بە خۇت، بەشەكە لە كەسەتتە، كە سەنگى خۇت تەسك و تەنگەبەر بى و نەپتىكەنى خۇت نەگەرتە خۇي، بۇچى پىت واپە كە سەنگى خەلكى تر فراۋانترە بۇ پاراستنى نەپتىكەنى خۇت؟

خۇت دۇسۇزترىن كەسەت بۇ خودى خۇت، كەس لە خۇت نەپتى پارىزترىنە بۇ نەپتىكەنى خۇت، دۇنيا بە ھىچ كەسە نە سەنگى لە سەنگى خۇت فراۋانتر بى بۇ

هه لگرتنى نهينيه كانت، هه لهى وا مه كه نهينى خوت له سنگى خوتوه پوونوس مه كه و مه ينييره بۆ سنگى كه سانى تر، خه لكى ده رگاي زمان و ده رگاي سنگيان والايه بۆ ته خشان و په خشانى نهينى ئه م و ئه و، مالى خوت بپاريزه و خه لكى تاوانبار مه كه^(۱).

كتمان الامور

إِذَا الْمَرْءُ أَفْشَى سِرَّهُ بِلِسَانِهِ وَلَا مَ عَلَيْهِ غَيْرُهُ فَهُوَ أَحْمَقُ
 إِذَا ضَاقَ صَدْرُ الْمَرْءِ عَنِ سِرِّ نَفْسِهِ فَصَدْرُ الَّذِي يُسْتَوْدَعُ السِّرَّ أَضْيَقُ

دهقى هونراوهى ژماره (۸۱):

(پاراستنى نهينى)

كه سيك به ده م و زارى خوى، نهينى خوى بدركيئي
 سه رزه نشتى ده كه ن خه لكى، كه مژهي به سه رخوى دينى
 كه سنگى خوى ته نگه بهر بى، بۆ نهينى و پازه كانى
 وه رگر زور ته نگه به تره، پانتايى سنگ و زمانى

دهروازهى هونراوهى ژماره (۸۲)

وهك ده بينريت، سال بۆ سال، خوزگه م به پاره، له ابردوودا كه سانى باش و پاستگو زياترييون تاكو ئيستا، شافيعى له چاخ و سه رده مى خويدا ده فه رمويت: له ناو خه لكيدا كه سه باشه كان نه ماون، ئه وانهى ئيستا هه يه كه سه فيلبازو زمان لووس و پوپاما كاره كانن، ئه وانه ش له پاستيدا وهك دپك بپندهن كه بهرت ده كه ون، له پووكه شيشدا وه كو گول و گولزار خويان ده نوئينن، جا ئه گه ر

(۱) ص ۶۵ / كتمان الامور / إذا المرأ أفشى سره بلسانه /

پيويستيهكت به وانه مه بوو، ناچار كراي كه تيگه لاويان بي، نهوا خوت بكه
دوزه خيك تاكو دركه كان بسوتيني.

له م سهرده مه ي خوښماندا كه سه بيگهر د و سينه پاك و چاكه كان كه من،
زورينه ي خه لگي دركن و وه كو گول خويان نيشان ددهن، به لام تو گول به و هول
بده دركه كان بكه يت به گول، به لام له هه موو سهرده م و كات و شوينيك دا كه ساني
چاك هر هه يه، نه گينا دنيا كاوول و ويران ده بوو^(۱).

فساد طبائع الناس

لَمْ يَبْقَ فِي النَّاسِ إِلَّا الْمَكْرُ وَالْمَلَقُ شَوْكٌ، إِذَا لَمَسُوا، زَهْرٌ إِذَا رَمَقُوا
فَإِنْ دَعَتْكَ ضَرُورَاتٌ لِعِشْرَتِهِمْ فَكُنْ جَحِيمًا لَعَلَّ الشَّوْكَ يَخْتَرِقُ

دهقي هونراوه ي ژماره (۸۲):

(خرابي سروشتي خه لگي)

نه مان، نهو خه لگه چاكانه، مه گهر فيتبازو رپاكار
نزكيان بي، درك ناسان، له دوره وهش گول و گولزار
كه ناچاريت وا پيويست كا، هاوده م بي له گه ل نه وانه
بيبه دوزه خ، تا بسوتين، نهو چقل و دركه تيژانه

(۱) ص ۶۵/فساد طبائع الناس / لم يبق في الناس الا المكر والعلق

دهروازهی هونراوهی ژماره (۸۳)

شافیعی خ. ل زور چه زی له گه شتگه پری و شاره زایی ولاتان بووه و گه لیم شوین گه پراوه بۆ فیربوونی زانست و بلاوکردنه وهی ئاین، واتا ژبانی نامۆیی زور بینیه، نه زمونی ژبانیسی فیری کردوه که راسته نامۆیی به سووده، به لام هندی کیشه یشی هیه، له و گرفت و کیشانهش هندیکی هیه، له و گرفت و کیشانهش هندیکی له م هونراوهیه دا باس کردوون، له وانه:

هاتنه سه ر پئی دزه و جه رده و تالانچیه کان، که نه و کاته زور باوی هه بووه، له سه رده می نه مپۆدا له سه ر ناستی گروپ و پیکخراو هه ن و پتییان ده وتریت (مافیا)، هه روه ها مروه له نامۆیی دا پاره و پولی لی ده بری، نه وسا وه کو نیستا بانک و په وانه کردنی پاره و پول نه بووه، ناچار نه بوایا داوای قهرزی له که سیک بکردایا، نه وهش وای له وه رگری قهرزه که ده کرد که ملکه چی فرمانی چاک و خراپی قهرزده ره که بوایه و هه میشه منه تباری نه وی له سه ر شان بووه، یه کیکی تر له و کیشانه ی نامۆیی زه لیلی نه و که سه ی که متمانه ت پئی هیه، که سی نامۆیی زور بیری زید و ولاتی خوی و هاوپی و نازیزان و ژن و منالی ده کات، هه میشه دلای تریه و کوته یه تی، وه کو بالی شکاوی کۆتر^(۱).

حب الأهل والبلاد

إِنَّ الْغَرِيبَ لَهُ مَخَافَةٌ سَارِقٍ
وَخُضُوعٌ مَدْيُونٍ وَذَلَّةٌ مُؤْتَقٍ
فَإِذَا تَذَكَّرَ أَهْلَهُ وَبِلَادَهُ
فَقُوَادُهُ كَجَنَاحِ طَيْرٍ خَافِقٍ

دهقی هونراوهی ژماره (۸۳):

(خۆشه ویستی خاك و كهس و كان)

نامۆ، له دز ده ترسیت و له ملکه چبوون بۆ قهرزده ر
دلای له ناو مستیدایه، له پيسوایی متمانه ده ر
نه و ده مانه ی که وا یادی، زید و کهس و کاری ده کا
دلای، وه کو بالشکاوی، کوته ی دی، فرته فرت ده کا

(۱) ص ۶۶/ حب الأهل والبلاد/ إن الغریب له مخافة سارق/

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۸۴)

يەككە لەو شتانەى كە چاوبەرسى و تىنەخۆرەكان لەم دنيايەدا لىتى دەترسن، پىزىق و پۆزىيە، وا دەزانن ئەوەى ھەيانە، خۆيان پەيدايان كەردووە، پشت بە خودا نابەستن و ئەوەيان بىرچۆتەوہ كە ھەر خودا پۆزىدەرە، شافىعى دەفەرمووت: ئەو بەشەى كە پىزىق و پۆزى من بى، ئەوا كەس ناتوانى بىخوات و ھەر بۆ من دەبى، ئەگەر ئەو بەشەم لە بنى دەريا قولەكانىشدا بۆ دانرا بى، بەلای خوداوە ئاسانە و بۆم دىننەتە سەر وشكايى زەوى، گەرچى من ھەر بە زمانىش جولەيەكم بۆ نەكرد بى و داوام نەكردبى، ئىتر كەواتە چى ماوەتەوہ تاكو من خۆزىا و برياي بۆ دەربىرم؟ خۆ خودا بۆ خۆى بەشە پۆزى ھەموو زىندەوہرانى بپروەتەوہ و دايناوہ؟

پۆزى نابارى تا بەدوايدا نەچى، تەپ ناىبىت تا نەچىتە بەرباران، ناسوتى تا نىكى ناگر نەبىتەوہ، بەلام بە دورىشى مەزانە كە لە وشكايىشدا تەپ ببىت و ناگرىش خۆى بەرەو پروت بىت و بسوتىت.

كەواتە ژيان بە ياسا دەپوات، ھەندى شتىش ھەيە دەگمەنن و لە دەرەوہى (باو) و ياسان^(۱).

التوكل في طلب الرزق

وَأَيَقْنَتُ أَنَّ اللَّهَ لَا شَكَّ رَازِقِي	تَوَكَّلْتُ فِي رِزْقِي عَلَى اللَّهِ خَالِقِي
وَلَوْ كَانَ فِي قَاعِ الْبِحَارِ الْعَوَامِقِ	وَمَا يَكُ مِنْ رِزْقِي فَلَيْسَ يَفُوتَنِي
وَلَوْ لَمْ يَكُنْ مِنْي اللِّسَانُ بِنَاطِقِ	سَيَأْتِي بِهِ اللَّهُ الْعَظِيمُ بِفَضْلِهِ
وَقَدْ قَسَمَ الرَّحْمَنُ بِرِزْقِ الْخَلَائِقِ	فَفِي أَي شَيْءٍ تَذْهَبُ النُّفُسُ حَسْرَةً

(۱) ص ۶۶ / التوكل في طلب الرزق / توكلت في رزقي على الله خالقي /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۸۴):

(پشت به خدا بهستن له داواى پۆزیدا)

له پەيداكردى پۆزىم، پشتم به خودام بهستوو، كه منى بهدى ھىناوھ
زۆر دانیام، بىگومان ئه و پۆزیدهرمه، ئاواش دآم پاهىناوھ
ئوھى كه وا بهشى من بى، دانیام ھەر بۆ من دەبى، پاناپورى بهسەرمدا
نەك له وشكايى زهوى دا، بەلكو ئەگەر لەبن دەريای قوليشا بۆم دانراوھ
خوای گەورە، خۆى بۆم دەنئىرى، به زمانیش گەر داوام لى نەكرد بى
ئىتر بۆچى من خەم بخۆم، ئاخ و داخ بىنمە ئاراوھ
كاتى ئه و خوا مېھرەبانە، بۆ ھەمووان بەشى داناوھ

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۸۵)

ژىرى بەھرەيەكى گەورەيە، كه خودا پى دايىن، بەلام مەرجىش نىه، ھەموو
شتى ھەر بە ژىرى يان بە تەنھا بىريارى عەقلمان بىكەين، بۆ نمونە: كەسى وا ھەيە
نقد ژىر و زىرەكە بەلام بزق و پۆزىشى كەمە، ھەر وھەما كەسى تىرىش ھەيە كە بە
پىچەوانەوھەيە، ئىمە لەچاوانايى خوداوھ، زۆر نەزانىن، لە ئاستى شىت و كەم
ژىرانىن، كەچى لەگەل ئوھشدا خودا ھەر پۆزى دايىن، ئوھتا دەژىين و
نەفەوتايىن.

سۆز و ژىرى دوو شتى پىچەوانەن لە ناخماندان و بەردەوام لە مەملانىدان،
دانايى و دەولەمەندى ئوھەيە بزانىن بەشئوھەيەكى ھەكىمانە (ژىرى) و (سۆز)مان
بە باشى بەكار بھىنن لە پىوى بىر و شوپنەوھ^(۱).

(۱) ص ۶۶ / لىس كل شىء بالعقل / لو كنت بالعقل تعطي ما تريد اذن

لیس کل شیء بالعقل

لَوْ كُنْتَ بِالْعَقْلِ تُعْطَى مَا تُرِيدُ إِذَنْ لَمَّا ظَفِرْتَ مِنَ الدُّنْيَا بِمَرْزُوقِ
رَزَقْتَ مَا لَأَعْلَى فَعِشْتَ بِهِ فَلَسْتَ أَوْلَ مَجْنُونٍ وَمَرْزُوقِ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۸۵):

(هه موو شتی به پیی ژیری نییه)

نه گهر، تو، به پیی ژیری خووت، ئه وهی هه ته پیت درا بی
ئه وا، له م دنیا گه وره دا، تو زقالی له پوزیت نابی
پۆزی درای، ئه وا ده ژی، به و نه زانیه ی خوشته وه
یه که م که س نیت، که نه زان بی و ئاوا پوزیشت درابی

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۸۶)

که سانیک هه ن، هه موو شتیکیان هه ر به پشتبه ستنه به نووسین و کتیب، و اتا
زانست و زانیاریان وه ک پیویست وهر نه گرتووه، یان له بهر نه کردووه، ئه وه زانسته
که له سنگت دایه، نه ک ئه وهی له کتیب و نوسراو و کتیبخانه که ت و سیپ
(صندوق) ی کتیبه کانتدایه، نه گهر کتیبه که ت لی برا، یان لیت ون بوو، مانای ئیتیر
هیچ نازانی، که واته زانست ئه وه یه که له بهرته، له ژیانندا په نگی داوه ته وه، جا له
هه ر شوین و جیگایه کیت^(۱).

العلم ما حفظت

عِلْمِي مَعِيَ حَيْثُمَا يَمَّمْتُ يَنْفَعُنِي قَلْبِي وَعَاءُ لَهُ لَا بَطْنُ صُنْدُوقِ
إِنْ كُنْتُ فِي الْبَيْتِ كَانَ الْعِلْمُ فِيهِ مَعِيَ أَوْ كُنْتُ فِي السُّوقِ كَانَ الْعِلْمُ فِي السُّوقِ

(۱) ص ۶۷ / العلم ما حفظت / علمي معي حيثما يممت ينفعني /

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۸۶):

(ئەو زانستە كە لە سنگتدايە)

لە ھەرجى بىم ^(۱) ، زانستى خۆم، ئەو يە كە لە دىلمايە
بەسوودە بۆم، نەك ئەو ھى لەناو كىتىب و لە (سىپ)ايە ^(۲)
ئەو دەمانەى لە مائەو ھەم، وا زانستم لەلای خۆمە
كاتىكىش كە دەچمە بازار، زانستم لە بازارايە

دەروازەى ھۆنراۋى ژمارە (۸۷)

پىكدەكەوئىت، كە سىك بە مەبەستى كاروبارى چاك ھەنگاۋ دەنى، لە ناخەو ھە
نيازى پاكە، كە چى دواتر بە شەپ و خراپە بەسەرىدا دەشكىتەو ھە، تۆ خەم لە و بارە
مەخۆ، چونكە بە دەستى ئەنقەست ئەو ھەت نەكردو ھە، لە نياز و نىيەت شىدا
نەتويستوو ھە كە ئەو ھە، ئاۋا، پووبدات، ئىستاش خەمبارىت و پىت ناخۆشە، كەواتە
ئەمە شەپكى بەرنامە بۆ داپىژراۋ نىيە، بەلكو شەپكى لايەلايىيە و يەخەى گرتوئىت،
ھىشتا دەرفەتى خۆلادانىت ماو ھە، شەپ بەرەو پووت ھەت تۆش لىي پاكە و خۆى
تىو ھە گلپنە .

تەنانەت زۆربەى كات چاكەكارى دەبىتە مايەى ماندووبوون بۆ مرۆف،
پاداشتەكەش لەو ھەدايە كە پىو ھى ماندوو بىت ^(۳)

الضر من غير قصد

رَامَ نَفْعًا فَضْرًا مِنْ غَيْرِ قَصْدٍ وَمِنَ الْبِرِّ مَا يَكُونُ عُقُوبًا

(۱) لە ھەرجى بىم، لە ھەر جىگەيەك بىم، لە ھەر شوئىن بىم.

(۲) سىپ: صندوق.

(۳) ص ۶۷ / الضر من غير قصد / رام نفعاً فضر من غير قصد /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۸۷):

(زيان به بېئى ئەنقەست)

من، بۇ خېر، چووم، بىئى ويستى خۆم، شەرھات و يەخەى پىئى گىرتم
چاگەش ھەيە، بىئوتە مايەى، ئىيش و ئازار و ھەسرەتم

دھروازەى ھۆنراوھى ژماره (۸۸)

ھەموو كەسى، پىئويستى بە كەسانى تر دەبىئ، يەكەم كەسىشت كە ئىشت پىئى
دەبىئ، خۆتى. بۆيە ھەتا دەتوانى ئەوھى بە خۆت دەكرىت، خۆت بىكە، داوا لە
خەلكى مەكە، بۇ راپە پاندىنى كاروبارت، نىئۆكى دەستى ھىچ كەسى ھىندەى
نىئۆكى خۆت بە باشى لەشت ناخورىئىئى، كەواتە با كاروبارت لە ژئىر جەلەوى خۆتا
بىت، ئەگەر پىئويستىكەت ويست، يەكسەر پوو لە خەلكى مەكە، ھانا بۇ خەلكى
مەبە، زۆرن ئەو كەسانەى، كە تواناى چاكيان ھەيە، بەلام تواناى خۆيا
نەدۆزيوھتەوھو نەناسيوھ، تۆ ھەول بەدە تواناكانى خۆت بناسىت و بىياخەيتە گەر،
قەدر و پىزى تواناكانى خۆت بزانه و بە كەم تەماشايان مەكە، پىئيان پازى بە،
ھەولى بە ھىزكردنىان بەدە، ھەروھكو شافىعى خ.ل دەفەر مويت^(۱).

اعمل بنفسك

مَا حَكْ جِلْدَكَ مِثْلُ ظُفْرِكَ فَتَقُولُ أَنْتَ جَمِيعَ أَمْرِكَ
وَإِذَا قَصِدْتَ لِحَاجَتِي فَأَقْصِدْ لِمَعْتَرِفِي بِقُدْرِكَ

(۱) ص ۶۸ / اعمال بنفسك / ما حك جلدك مثل ظفرك /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۸۸):

(بۆ خۆت كارى خۆت بکه)

نينۆكى كەس، بۆ لەشخوران، وەكو نينۆكى خۆت نابى
دهى كەواتە، كاروبارت، با ھەمووى لە دەست خۆتا بى
كە داماي بۆ پىويستىك، جارى بە خۆتا بىوانە
تا خۆت ھەبى، ھانا مەبە، پىزى تواناي خۆت بزانە

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۸۹)

خەلكى زۆر ھەول دەدەن كە بگەنە ئەوپەرى پلەى بەرزى دەولە مەندىي، بەلام
زۆر بەيان بە و داخوھ دەمرن و بەو ئاواتە ناگەن، شافىعى خ.ل دەفەرموئيت: من
واى بۆ دەچم كە قەناعەت سەرى لوتكەى دەولە مەندىي، بۆيە قەناعەت بە و بەشە
كرد كە ھەمە و توند باوھ شم كرد بە بەلكەكانى چارۆكەى قەناعەت، بە و ھۆيەشە وە
ھانام بۆ كەس نەبرد، داواى پىويستىم لە كەس نەكرد، نە بە پىوھ، نە بە
دانىشتنە وە ھىچ كەسنى منى لە بەردەرگاي خۆى نەديوھ كە بۆ شتىك لىي
پارابمە وە، بەساقە و بە قورىاي كەس نەبوم، كە ئاوا بووم، ئىتر بوومە
دەولە مەندترين كەس لە قەناعەتدا، واتە دەولە مەندترين كەسى بى پارە و پىوول،
ئىتر خەلكى وامدە بىنن كە پاشام، خۆشم ھىچم لە پاشا كەمترە، چونكە ئاسودەم و
قەرزدار و منەتبارى كەس نىم^(۱).

القنعة

رَأَيْتُ الْقَنَاعَةَ رَأْسَ الْغَنَى	فَصِرْتُ بِأُذْيَالِهَا مُتَمَسِّكًا
فَلَا ذَا يِرَانِي عَلَى بَابِهِ	وَلَا ذَا يِرَانِي بِهِ مِنْهُمْ ك
فَصِرْتُ غَنِيًّا بِلَا دِرْهَمٍ	أَمْرٌ عَلَى النَّاسِ شِبْهَ الْمَلِكِ

(۱) ص ۶۷ / القنعة / رأيت القنعة رأس الغنى /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۸۹):

(قەناعەت)

من، وام بينى كە قەناعەت، سەر لوتكەى دەولەمەندييە
بۆيە، دەستەو دامانى بووم، لە دەستم گرت لکەکانى
لە سایەيدا ھيچ كەس، لەبەر دەرگای خۆيدا، منى نەدى
كە داوايەكم لىى ھەبى، بيمە ساقەو بە قوربانى
كەس بە شەكەتى نەيدىوم، بە چۆكەرە لەبەردەميا
بەوھش، بوومە دەولەمەندىك، لە بى پارەيى و سامانى
لەلای خەلكيش نيمچە پاشام، وا ديمە بەر نىگاكانى

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۹۰)

زۆر خەمبار دەبىت، كە تۆ بە كول، لە ناخى دلتەوہ كە سىكت خوش دەوى،
كەچى ئەو بۆ تۆ وا نىه، بە لكو ئەو كە سىكى تىرى خوش دەوى، ياخود تۆ خىر و
بىر و قازانجت بۆ كە سىك بوى، كەچى ئەو ھەميشە زيان و نوشوستى تۆى بۆى و
بە سەرنەكەوتنت دلخوش بى^(۱).

رد الجميل بالسىء

وَمِنْ الشَّقَاوَةِ أَنْ تُحِبَّ وَمَنْ تُحِبُّ يُحِبُّ غَيْرَكَ
أَوْ أَنْ تُرِيدَ الْخَيْرَ لِلْإِنْسَانِ سَانٍ وَهُوَ يُرِيدُ ضَيْرَكَ

(۱) ص ۶۸ / رد الجميل بالسىء / ومن الشقاوة ان تحب /

دهقی هۆنراوهی ژماره (۹۰):

(خراپ کاردانه وه به رانبه ر چاکه کاری)

لاساریه، خۆشت بوئ، که چی نه وهی خۆشت دهوئ، نه توئ نهوئ
یان خیرت بۆ که سئ بوئ، نهو، نشوستی و زیانتی بوئ

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۹۱)

زانا نهو که سهیه که کرداره کانی زانایانهیه، نهک نهو که سهیه که لیژانه له
قسه و وتاردانداو ده می گهرمه له قسه کردندا، سه روکیش نهو که سهیه که رهوشتی
سه کردانهیه و رهوشت به رزه، نهک نهو که سهیه که خاوه ن دهسلات و گهل و
پیاوی زۆر و پاسه وانه، دهوله مهند نهو که سهیه که حال و گوزهران و دلی
دهوله مندانهیه، نهک نهو که سهیه که سهروهت و مال و سامانی زۆره^(۱).

تعريف الفقيه والرئيس والغني

إِنَّ الْفَقِيهَ هُوَ الْفَقِيهَ بِفِعْلِهِ لَيْسَ الْفَقِيهَ بِنُطْقِهِ وَ مَقَالِهِ
وَ كَذَا الرَّئِيسُ هُوَ الرَّئِيسُ بِخُلُقِهِ لَيْسَ الرَّئِيسُ بِقَوْمِهِ وَ رِجَالِهِ
وَ كَذَا الْغَنِيُّ هُوَ الْغَنِيُّ بِحَالِهِ لَيْسَ الْغَنِيُّ بِمُلْكِهِ وَ مِمَالِهِ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۹۱):

(پیناسه ی زانا و سه روک و دهوله مهند)

زاننا، که سئیکه، که کرداری بی
نهک، وه ستای بیژه، یا وتاری بی

(۱) ص ۶۹ / تعريف الفقيه والرئيس والغني / ان الفقيه هو الفقيه بفعله /

ســـه رۆك ئه وه يـــه ، په وشـــتى هه يـــه
 نهك ، ئه وه ي هۆز و كهس و كارى بى
 دهوله مه ند ، ئه وه ي كه داناي حاله
 نهك ، كه سى پاره و مولك و مالى بى

دهروازهى هۆنراوهى ژماره (٩٢)

(په ببيع) ده لى: گويم لى بوو كه شافيعى خ.ل. فهرمووى: له دواى پيغه مبه ر.د.خ
 با شترين كهس (أبو بكره) ه، دواى نه و (عمر) ئينجا (عثمان) پاشان (على)، (ربيع)
 ده لى شافيعى نه م هۆنراوه يه ي بۆ گوتم:
 با خه لكى له خويانه وه فه توان نه دن ، بۆ ئه وه ي داهينانى خراپ (بيدعه)
 نه كه ن له ئايندا و له خويانه و پابوچوونى خويان به بى بنه ما تيكه لى ئاين نه كه ن
 له باره ي ئه و شتانه وه كه به پيغه مبه ر.د.خ رانه گه يه نراوه .
 با سو كايه تى به مافى خودا نه كرى ، وه هاوكات شتى زياده و بارى گرانيش نه خريته
 سه ر شانى خه لكى ^(١).

لَمْ يَفْتَأِ النَّاسُ حَتَّىٰ أَحْدَثُوا بَدْعًا فِي الدِّينِ بِالرَّأْيِ لَمْ يَبْعَثْ بِهَا الرُّسُلُ
 حَتَّىٰ اسْتَخَفَّ بِحَقِّ اللَّهِ أَكْثَرَهُمْ وَفِي الَّذِي حَمَلُوا مِنْ حَقِّهِ شُقْلُ

(١) ص ٦٩/وقال الربيع سمعت الشافعي يقول: افضل الناس...

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۹۲):

(لەخۇپرا فەتۋا مەدەن)

بالە خۇپرا فەتۋا نەدرى
نەببادا بىدەدە داھىتەرى
يا ئەم دىنە، ئارەزۋى تىكەلاۋ بىكرى
لە كاتىكەلە و بارەوہ
ھىچ نىگايى بۇ پىتەمبەر نەھاتبى
نەببادا، زۆربەى ئىسە و خەلگە
سوكايەتى بە مافى خودا پى بىكرى
يا كەسى شايستەى ماف بى و
بەلام مافى لەبن پىدا شكست بىكرى

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۹۳)

ھەندى مۇڧەھىيە، ھەز دەكەت زۆر خۇى ماندوۋ بىكات، زىدەپەۋى لە
بەكارھىنانى تۋانا جۇراۋ جۆرەكانى خۇيدا دەكەت، زىدەپەۋى لە عەقل و جەستە و
دىنى خۇيدا دەكەت، تاكو واى لى دىت دەبىتە كەسىكى توندپەو و خۇيشى بەدىندار
و خواناسى دەزانى، بەلام وردە وردە لە دىن دور دەكەۋىتەوہ و لە توندو تىژىدا
قوول دەبىتەوہ، ئەوسا نەك سوود بەخۇى نەگەيەنى، بەلكو ناوہپكى ئاينى
ئىسلامىش ناشىرىن دەكەت، بۇيە شافىعى خ.ل لەم ھۆنراۋەيەدا بە جوانى پىنمايان
دەكەت بەۋەى كە بارى گران نەكەيتە كۆلمان، جەستە و گيان و دەرون و ژىرىمان
ئەۋەندەيان ئەرك لەسەر دابنىين كە لە تۋاناماندايە، بەۋەش لەش و تەندروستى و
ژىانت ئاسودەبىيانە و سەلامەت دەبىن، وتەو قسەكانت جوان و شىرىن و نەرم دەبىن،
كوپخايەتى و سەرکردايەتى خەلكى مەكە، مەگەر كاتىك دۇنيا بى كە لە تۆ باشتر
نىيە و ئەگەر ئەركى بەرپرسىارىتى نەگرىتە خۆت، گوناھبار دەبى، يان بۇ (مجاملە)

له گەل دۆستانت ئەو بە، چونکە بە دور نازانری پوداوی زەمانە لە بەرژەوهندی تو
نەبێ، یان هاوہ لیکت بێ وە فاییت بەرانبەر بکات.

کە پزق و قازانج و پۆزی ئەمپۆ، کەم هات بە دەستتەو، پە لە مەکو و چاوە پز
بە بۆ سبەینێ، لەوانە یە نەگبەتی و گێچەلی زۆرت بە و ھۆیەو لە سەر لاپچیت،
ھاوپیەتی و تیکە لاوی مژوئی ھەمە پەنگی، ھەمە پووی، ھەمە پەفتار مەکە، چونکە
ئەو جۆرە کە سانە لە کوپوہ (با) بیت لە وپوہ شەن دەکات. واتە خۆ ھەل دەقورتیننە
ھەموو کاروباریکەو، قازانج و بەرژەوہندییان چۆن بێ و دەکەن، لە پەندی
کور دیشماندا بە و جۆرە کە سانە و لە سەر زمانی ئەوان وتراوہ (ھەل دە پە پم، سەما
دەکەم، زەمانە چۆن بێ، و دەکەم) بە زۆری ژمارە ی ھاوپیکانت فریو مەخۆ، کە لە
پاستیدا لە کاتی ھاو دەمی و تەنگانە دا کە من و نایەت بە دەمتەوہ^(۱).

حمل النفس علی ما یزینها

تَعِشْ سَالِمًا وَالْقَوْلُ فِیْكَ جَمِیلُ	صُنِ النَّفْسِ وَأَحْمِلْهَا عَلَی مَا یَزِیْنُهَا
نَبَا بِكَ دَهْرًا أَوْ جَفَاكَ خَلِیلُ	وَلَا تُؤَلِّیْنَ النَّاسَ إِلَّا تَجْمُلًا
عَسَى نَكَبَاتُ الدَّهْرِ عَنْكَ تَنْزُولُ	وَإِنْ ضَاقَ رِزْقُ الْیَوْمِ فَاصْبِرْ إِلَى غَدٍ
إِذَا الرِّیحُ مَالَتْ، مَالَ حَيْثُ تَمِیلُ	وَلَا خَیْرَ فِی وِدِّ امْرِئٍ مُتَلَوِّنٍ
وَلَكِنَّهُمْ فِی النَّائِبَاتِ قَلِیلُ	وَمَا أَكْثَرَ الْإِخْوَانَ حِینَ تُعَدُّهُمْ

دەقی ھۆنراوہی ژمارە (۹۳):

(کۆلیک ھەلبگرە، کە بەرگە ی بگریت)

دەروونی خۆت بپاریزە، بە کیشی خۆی ئەرکی بەرئ
بیوہی دەبسی، وشە ی زێرین، لە ناخدا دیتە دەرئ
مەبە، بپیار دەر بۆ خەلکی، مەگەر کۆدەنگی پیت بلی

(۱) ص ۷۰ / حمل النفس علی ما یزینها / صن النفس واحملها علی ما یزینها

ورىاي خۆت به، له زه مانه و له هاو پى خراپ و نه رى
 ئه مپۆ، كه پۆزىت به رته نكه، ئارامىك بگره تا سبه ي
 دوورنیه، ده وری زه مانه، ئه و خه مه ت له سه ر لا به رى
 له تى كه لا وى، كه سى كى هه مه باردا، خى ر نا بى نى
 كه (با) لادا، به هر لادا، چى هه يه، ده يداته به رى^(۱)
 به زۆرى ژماره ي دوستان، فرى و نه خۆى
 كه من، ئه و كه سه چاكانه ي، له ته نكانه بى نه به رى^(۲)

دهروازه ي هونراوه ي ژماره (۹۴)

زه مانه و پۆزگار، مامۆستان بۆ په ند دادان و فى رى بو نمان، تا زى اتر بژى ن، زى اتر
 په ند و واته له نه زمونى ژيانه وه فى ر ده بى ن، تا نه زمونى شمان زى اتر بى ن، زى اتر زانا
 ده بى ن، تا زانا تر بى ن، زى اتر ورده كارى ه كان په ي پى ده بى ن و هه ست به
 كه مو كور تى ه كانى خۆمان ده كه يى ن، به تايبه تى به چا كى هه ست به وه ده كه يى ن كه له
 ئاستى كى زۆر نزمى زانى ندى ن، به به راورد له گه ل زانا بى خودا ي مې ره بان، ئه وه ش
 پله يه كى به رزه كه توانا كانى خۆى، پاشان هه ول بده ت بۆ گه شه پى دانه ي خۆى،
 هه مى شه زانا يانن كه خۆيان به نه زان ده زانن و تى ده كو شن، نه زانه كانى ش خۆيان به
 زانا ده زانن و بى خه م لى ي داده نى شن^(۳)

تواضع العلماء

كَلَّمَا أَدَبَنِي الدَّهْرُ _____ رُأْرَانِي نَقَصَ عَقْلِي
 وَإِذَا مَا أَرْدَدْتُ عِلْمًا زَادَنِي عِلْمًا بِجَهْلِي

(۱) ده يداته به رى: ده يداته به ر خۆى، له گه ل خۆى ده بى ات و له پى ش خۆيه وه را يده مالى ن.

(۲) بى نه به رى: واته بى نه به ر نى گا، بى نه به ره وه، بى نه نا و كايه ي گۆره پانى فرى اكه و تن له ته نكانه دا.

(۳) ص ۷۰ / تواضع العلماء / كلما أدبني الدهر

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۹۴):

(خۆبەكەم زانى زانايان)

مەتاكو زەمانە زياتر، پەندى باشترى دادام
بەكەم و كورتى ژىرى خۇم، ئاشناتر بووم
مەتا زياتر، لەفېرېوونى زانىستا بووم
بە زانىنى، نە زانىنىم، زاناتر بووم

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۹۵)

گەلىك چار، كەسىك زۆر خەم دەخوات لەوەى كە نەيتوانيوە بېتتە كەسىكى
خويندەوار و خاوەن بېروانامە، لە كاتىكدا خۆى بەرپرسە لە خۆى و ئىستاش
دەرفەتى ئەوەى لە بەردەستا ماوہ كە بخوينى و خۆى شارەزا بكات، چونكە لە
بنەپەتدا ھىچ كەسى بە زانايى و فېرېووى لەدايك نايىت، بەلكو ژيان و سروش
مروفا فېر دەكات، ھەولدە، فېرې، خۆشت دەزانى كە ھەرگىز زانا و نەزان ۋەكو يەك
نېن، كەسىك كە زانا و ژىر و خويندەوار بى، لەناو خەلكىدا زۆر گەورە يە گەرچى بە
بالا و جەستەش بچوك بى، بى ھىز و بى ھۆز و بى كەس و كارىش بى، بە
پىچەوانەوہ گەورەى ھۆز و گەل و سەركردەو بەرپرس كە نەزان بوو، لەپىش چاوى
خەلكى ھەر بە كەم و بچوك دېتە بەرچاۋ، بچوكترىن كەسى گەل و ھۆز و تىرەش
ئەگەر خويندەوار و زانايى ئەوا دەبېتتە كەسىكى گەورە.

فېرېوون، بە ھەولدان و كۆششە، گەورەترىن و پېرۆزترىن كارە لە ژيانى
مروفا، ئەگەر نەتوانى بخوينى و فېر بى ئەوا ھاندەرىكى باش بە بۆ ئەوەى
خەلكى لە ھەولتى فېرېوونى زانىست و ئاين و پۆشنىرى و پىشەبى دا بن^(۱).

(۱) ۷۰ ص ۷۱ / المرء بما يعلمه / تعلم فليس المرء يولد عالماً

المرء بما يعلمه

تَعْلَمُ فَلَيْسَ الْمَرْءُ يُوَلَّدُ عَالِمًا وَلَيْسَ أَخُو عِلْمٍ كَمَنْ هُوَ جَاهِلٌ
وَأَنَّ كَبِيرَ الْقَوْمِ لَا عِلْمَ عِنْدَهُ صَغِيرٌ إِذَا التَّفَتُّ عَلَيْهِ الْجَافِلُ
وَأَنَّ صَغِيرَ الْقَوْمِ إِنْ كَانَ عَالِمًا كَبِيرٌ إِذَا رُدَّتْ إِلَيْهِ الْمَحَافِلُ

دهقی هونراوهی ژماره (۹۵):

(مرؤف به زانینه)

فیرییه، هیچ کس، به زانایی، نه هاتوته ئه م دنیایه
سه رنجی ده، کهی زانئا، وه ک نه زان وایه
گر زانایی له ناخیدا نه بی، سه رهۆز
کچکه یه له ناست نه وانیه گه نجی زانیاریان لایه
کچکه ی هۆزیش، که زانا و ژیر و دانا بی
نۆد گه وره یه، له و کۆپه ی گه وره ی تیډایه

دهروازهی هونراوهی ژماره (۹۶)

هه موومان هه ز ده کهین، کاروبارمان به جی و جوان بی، وتهمان به هیز و
زمانمان په وان بی، واته شاره زای حکمهت بین، به لام هه ولیشی بۆ نادهین، هه موو
هۆش و گوڤمان بۆ مالداری و خیزانداریه، ساتیک خه ریکی پیگه یاندنی خودی
خۆمان نابین، هه تا وابین، دلنیا بین، که خیری حکمهت نابین، گه نج و لاویش نه گه ر
هۆش و بیری به زانست و فیربوونه وه سه رقان نه کرد، میشکی دایه شتی لابه لابی
نه و فیری زانست نابین، یه کیکی تر له کۆسپه کانی پتی خویندن و فیربوون، هه ژاری
و دهست کورتیه، شافیعی خ. ل ده فه رموی: ته نانه ت ئه و لوقمانی حه کیمه ی که
گه وره ترین حه کیم زانا له بن شکۆی پیر له حکمه تی ئه ودا بوو، نه یده توانی به و

جۆره بوايه، نه گهر هه ژار و دهست كورت بوايه، به پادهيهك نه زان ده بوو كه جياوازي نه ده كرد له نتيوان پاقله و توپكله پاقله دا، كه واته تواناي ماددي و پارو پول هويه كن بۆ فيربووني مرووف به حيكمت، هاوكات حيكمه تيش هويه كي تره بۆ پارو په يدا كردن و كاسبى سهركه وتوانه و فيربووني زانست و زانبارى به مهرجن كه سهكه خۆى ئاره زوى فيربووني زانستى هه بئ و هه ولى بۆ بدات^(١).

يأتي العلم بالتفرغ

لَا يُدْرِكُ الْحِكْمَةَ مِنْ عُمُرِهِ يَكْدَحُ فِي مَصْلَاحَةِ الْأَهْلِ
وَلَا يَنْتَالُ الْعِلْمَ إِلَّا فَتَى خَالَ مِنَ الْأَنْكَارِ وَالشُّغْلِ
لَوْ أَنَّ لِقَمَانَ الْحَكِيمِ الَّذِي سَارَتْ بِهِ الرُّكْبَانَ بِالْفَضْلِ
بُلْبِي بِفَقْرٍ وَعَيْالٍ لَمَا فَرَّقَ بَيْنَ السُّبْنِ وَالْبَقْلِ

دهقى هۆنراوهى ژماره (٩٦):

(زانست دابراى دهوى)

ناگاته حيكمت، نه و كه سهى كه وا ته من و ژينى خۆى مانده و ده كا، ته نها بۆ متال و خزمى خۆى بۆى گه لاله نابى زانست، نه و مرووفه تينه كوشهى له لاويدا دهست پينه كا، سه رقال نه كا، ته رخا نه كا، بۆى بىرى خۆى گه نه و لوقمانى حه كيمهى سوارچاك له بهر شكوى دابوو، هه ژار بايا^(٢) نه يده زانى كامه (توپكل) هه كامه شيان (پاقله) هه كه يه خۆى

(١) ص ٧١ / يأتي العلم بالتفرغ / لا يدرك الحكمة من عمره /

(٢) هه ژار بايا: هه ژار بووايا.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۹۷)

پاشا و فرمانرەواکان ھەمیشە بە لاو گێچەلن، تا لە ھۆکمدان سەتەمکارن، کە لابران و پووخان ولانتیکى ویران لەدوای خۆیان بە جێ دەھێلن، جا تۆ ئەگەر خۆت بە لاو بە نرخە مە بە ماستاوچى و پیاوى ئەوان، ھەرگیز لە بەردەرگای کۆشکیان مەکەو، دامەنیشە، چاوەرێ مە بە، نەھێلێ سێبەرى دەرك و دەروازە و کۆشک و تەلارى ئەوانە بێتە سەر سەرت، ئەو پاشایانە بە خۆیان و دەست و پێوەند و کەسوکارخانەوا دەیانەو ھەرخۆ خێر و بێریان لێ چاوەرەوان ناکرێ، چونکە کاتیگ تۆرە دەبن ھەلمەتت بۆ دینن، کە پەخەنەیان لێ دەگری تۆرە دەبن، تۆرەت دەکەن، کە دەتوێ رازیشیان بکەیت ھەرگیز رازى نابن، بەوھى تۆ بۆت کردون، ھەمیشە بە چاوى کەمتر لە خۆیان سەیری تۆ دەکەن، ئەوان وەکو مەزھى ژمارە دوو، سەیری تۆ دەکەن، دەرون و کەسیتی خۆت لەوانە بەرزتر رابگرە، شانازى مەکە بەوھى کە ئەوانە دەناسیت و تیکە لاویت ھەبە لەگەڵیاندا، ئەوانە وەکو سەلمارن، ھەرکاتى وێستیان دەتگەزن، کە کاریان پێتە بەرزت دەکەنەو، کە کاریان پێت نەما ریسواو سوکت دەکەن، ئینجا لەناوت دەبەن.

تەنھا شوپنیک کە قەدر و پیزی مەزھى چاکەکارى تێدا بێ، دەرك و دەروازە پێر لە شکر و مېھرەبانى کە خودای گەورەبە، فەرموو تۆش پووبکەرە دەروازەکانى خودای گەورە و واز لەو دەركە شکاوانەى کۆشكى پاشایان بێتە.^(۱)

البعء عن أبواب الملوك

فَلَا يَكُنْ لَكَ فِي أَبْوَابِهِمْ ظِلٌّ	إِنَّ الْمُلُوكَ بَلَاءٌ حَيْثُمَا حَلُّوا
جَارُوا عَلَيْكَ وَإِنْ أَرْضَيْتَهُمْ مَلُّوا	مَاذَا تُؤْمَلُ مَنْ قَوْمٍ إِذَا غَضِبُوا
إِنَّ الْوُقُوفَ عَلَى أَبْوَابِهِمْ ذُلٌّ	فَاسْتَفِنِ بِاللَّهِ عَنِ أَبْوَابِهِمْ كَرَمًا

دەھى ھۆنراوەى ژمارە (۹۷):

(۱) ص ۷۱ / البعء عن ابواب الملوك / ان الملوك بلاء حيثما حلوا

دورکه و تنه وه له ده‌رگای میر و پاشایان

میر و پاشایان، هر به‌لآن، ده‌سه‌لانیان له هر جی بی
نه‌هیلای سایه‌ی ده‌رگیان، هیچ کاتی له‌سه‌ر سهرت بی
له‌و (گهل پاشا)^(۱) چی چاره‌پئی، که مه‌لده‌چی
وه‌لات ده‌نی^(۲)؟ رازیشی که‌ی، رازی نابی
پشت به‌و خودایه‌ بیه‌سته، ده‌رگای میهری کراوه‌یه
(لاره‌مل)^(۳) ی به‌رده‌رگای (شا) به‌شی هر پيسوایی ده‌بی

ده‌روازه‌ی هونراوه‌ی ژماره (۹۸)

هه‌ندی نه‌یار، بیستیان که شافیعی رابکیشنه ناو گیتشه‌لی لیک‌دابرانی خلیفه
پاشیدیه‌کانه‌وه، نه‌وه بوو نه‌و ده‌نگویه‌یان بلوکرده‌وه، که گویه شافیعی بووه‌ته
که‌سیکی (رافزی) و ته‌نھا (عه‌لی کوپی نه‌بی تالب‌ی) خوش ده‌وی و نه‌وانی تری
خوش ناوی، (شافیعی) ش‌خ‌ل که نه‌م ده‌نگویه‌ی بیست، به‌م هونراوه‌یه نه‌و
ناحه‌زانه‌ی ده‌مکوت کرد^(۴).

حبه لال البيت والخلفاء الراشدين

رَوَافِضُ بِالْتَفْضِيلِ عِنْدَ ذَوِي الْجَهْلِ	إِذَا نَحْنُ فَضَلْنَا عَلِيًّا فَأَنْتَا
رُمِيَتْ بِنَصْبٍ عِنْدَ ذِكْرِي لِلْفَضْلِ	وَفَضْلُ أَبِي بَكْرٍ إِذَا مَا ذَكَرْتُهُ
بِحَبِيهَمَا حَتَّى أَوْسَدَ فِي الرَّمْلِ	فَلَا زِلْتُ ذَا رَفْضٍ وَنَصْبٍ كِلَاهُمَا

(۱) گهل پاشا: خانه‌واده‌و که‌س و کار و پیاوانی ده‌وری پاشا.

(۲) وه‌لات ده‌نی: فه‌راموشت ده‌کات.

(۳) لاره‌مل: نه‌و که‌سه‌ی ملی لاره‌ده‌کاته‌وه له‌به‌رده‌می که‌سانی ترده بق داوايه‌ک.

(۴) ص ۷۲ / حبه لال البيت وخلفاء الراشدين / إذا نحن فضلنا علياً فأنتا /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۹۸):

(خۆشەويستى بۇ خانەوادەى پېغەمبەر و جېنشېنە راشدىھان)

ئەگەر، ئىمە، شىكۆى ئەلى وا دابنئىن لە بەرزى
ئەوا ئىمە لای نەفامان پىمان دەوتىرى پافىزى
وہ شىكۆى (أبوبكر)يش، كاتى كە ناوى دەبەم
بە گەرە ناوى دەھىنم، ھەر لە بەر پلە بەرزى
ھەردوولايان، لەلای من، لە پلەى بالادايە
ھەردوکیانم خۆش دەوین، تا دەخىمە بن ئەرزى

دەرۋازەى ھۆنراوھى ژماره (۹۹)

دېسانەوہ لەم ھۆنراوہیەدا شافیعی خ.ل روونی دەکاتەوہ کە خۆشەويستى
خانەوادەى پېغەمبەر و یاریاوەرانی، بە دەقى ئایەتى قورئانى پېرۆز واجبە لەسەر
موسولمانان، ئەو شانازىەش زۆر گەرەبە بۆ ئەوان، کە تەننەت لە ھەموو
نویژەکانماندا دەبى سلاو بنئىرىن بۆ ئەوان، ئەگەر وانەکەین ئەوا نوێژمان دروست
نیه، ھەرۆھکو لە (تەحیاتى) ھەموو نوێژەکانماندا دەبى بلئین: (اللھم صلی علی
محمد و علی آل محمد)^(۱)

حب آل البيت فرض من الله

يَا آلَ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ حُبُّكُمْ
فَرَضَ مِنَ اللَّهِ فِي الْقُرْآنِ أَنْزَلَهُ
يَكْفِيكُمْ مِنْ عَظِيمِ الْفَخْرِ أَنْتُمْ
مَنْ لَمْ يُصَلِّ عَلَيْكُمْ لَا صَلَاةَ لَهُ

(۱) ص ۷۲ / حب آل البيت فرض من الله / يا آل بيت رسول الله حبكم /

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۹۹):

(خۆشەويىسى بۇ خانەوادەو يارانى پېغەمبەر د.خ)

ئەى خانەوادەى پېغەمبەر، خۆشەويىستىتان پەوايە
بە دەقى ئايەتى قورئان، فەرزىكە، فەرمانى خوايە
ھىندە بەسە، بۇ شانازى، سەرورەيتان وا مەزن بىئ
نويۇز، بىئ سەلاۋات لەسەرتان، نەويىستراۋ و نارپەوايە

دەروازەى ھۆنراۋى ژمارە (۱۰۰)

كەسىك كە چاكەخۈزە، ھەر با چاكەخۈز ناۋى دەپۋات و دەناسرەيت، تەننەت
چاكەى وا دەدەنە پالى كە ئەو ھەر ئاگايىشى لى نىە و نەيشى كرەۋە، كەچى مرۇف
بەدبەخت و نەگريس و خراپەكار چەند شپەى بۇ پىنە بكرەيت، چەند خەلگى
كەموكۈرپى بۇ داپۇشن، ھىشتا ھەر زياتر لەسەر بەدكارى و لاسارى خۇى بەردەوام
دەبى و خراپەى ئەم و ئەۋىش دەخاتە ئەستۋى خۇى، بەراستى سوكاپەتپەكى
گەرەپە كەسىك شانازى بە خراپەكارپەكانى كەسىكى ترەۋە بكات و بە دەمى
خۇى بۇ ھەر مەبەستىك بىن، خۇى بكاتە ھاۋبەشى ئەو^(۱).

علو الذکر

الْمَرْءُ يَحْظَىٰ لِمَ يَعْلُو ذِكْرُهُ حَتَّىٰ يُزَيِّنَ بِالَّذِي لَمْ يَفْعَلِ
وَتَرَى الشَّقِيَّ إِذَا تَكَامَلَ عَيْبُهُ يَشْفَىٰ وَيَنْحَلُ كُلَّ مَا لَمْ يَفْعَلِ

(۱) ص ۷۳ / علو الذکر / المرأ يخطي ثم يعلو ذكروه /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۰۰):

(به رزى ناويانگ)

مروّف ده ژى، له م ژينه دا، به باش، كه ناويانگ په پيدا ده كا
له ناو خه لكا، رازاوه يه، به و چاكانه ي^(۱) كه ناشيكا
كه چى كه سئى كه نه گريسه، چاكيش بكا (كه چيى)^(۲) له خوى
لاساره، خراپه ي خه لكيش به مال ده كا، گه ر نه شيكا^(۳)

دهروازه ي ھۆنراوھى ژماره (۱۰۱)

گفتوگو و له گه ل يه كتر دا دواندن بؤ يه كلايى كردنه وه ي دؤز و كيشه و
گيروگرتى هم مه جوړ، به دريژايى ميژوو له نيوان تويزى زانايان و بيرمه ندان و
ده سه لاتداران و خه لك و نوينه ران و پوښن بيران و هاورپيان و دادوه راندا هه بووه و
هر به رده و اميش ده بئى، كه به و پوويه پوو دانيشتنه ش ده و تر ت لئكدوان
(المناظره)، له م سرده مه دا گه لئ چه شنى ترى بؤ په پيدا بووه، وه كو كؤر و سيمينار
و ديبه ت و (ميژگرد) دا پيشكه شى ده كهن، كه له نيوان دوو كه س يان زياتر، دوو
گروپ يان زياتر دايه، به لام له سرده مې پابردوودا كه سه به ران به ره كان دوو سيفه تى
گرنكيان تيدا بوو، كه له هى ئيستادا كه متر هه يه، ئه ويش (تواناي زانستى و
شاره زايى لؤژيك) له گه ل (پريزگرتنى به ران به ر) له چوارچيويه ي هونه رى په خنه گرى و
گه ران به داوى دؤزينه وه ي راستيدا، به لام ئيست زياتر له ده مه قائل و شه په جنپو و
يه كتر تاوانبار كردن و سه نگر سه نگرينه دايه. كه هه رگيز ناكامى باشى لئ
ناكه ويته وه و راستيه كه ش به ته واوه تى روون و ديار نابئى.

(۱) به و چاكه ي: به و چاكانه ي: به و كرده وه چاكانه ي.

(۲) واته كه ستيك كه به دبه خته، نه نكي و كه م و كورپى خويشى چاك بكات له خويدا.

(۳) خراپه ي خه لكيش له سه ر خوى به مال ده كات و ده يانگريته ئه ستوى و خوى به ده مى خوى ده كاته

شه ريكه به شيان، يان خه لكى واى ناوده به ن.

شافیعی که وتووته ناو جۆره لیکدوانیکی به م جۆرهوه و له و بارهیهوه ئەم هۆنراوهیهی نوسیوه، که دهفهرموویت نیاز درێژیم منی بهره و مالی نامۆیی و دابپراند برد له کاتیکا بمویستایه دهستم دهگرت به کلاوه کهی خۆمهوه و خۆم نه دهخسته ناو ئەو هه موو هه راو زه نایه وه، یان به رانبه ره که م وا ده که وجاند که خه لکی وا بزاند که وجیتی سیفه تیکی بنه په تیه له خودی که سه کهی به رامبه ردا، خۆ نه گه ر ئەو که سه ژیر بوایه، ئەوا هه ر به به لگه ژیریه کانی خۆی ده مبه سته وه، به لام به داخه وه ژیر نیه، ناخۆشترین گفتوگۆ و لیکداونیش نه وه یه که به رانبه ره که ت که سێکی ناو مالی و نه شاره زاو ناژیر و که لله په ق بێ و پێی و ابێ که هه ر خۆی پاست ده کات و پاستیش هه ر لای نه وه...! ^(۱)

مناظره

وَأَنْزَلْنِي طُولُ النَّوَى دَارَ غُرْبَةٍ إِذَا شِئْتُ لَأَقْبِتُ أَمْرًا لَا أَشَاكِلُهُ
أَحَامِقُهُ حَتَّى تُقَالَ سَجِيَّةٌ وَلَوْ كَانَ ذَا عَقْلٍ لَكُنْتُ أَعَاقِلُهُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۱۰۱):

(لیكدوان)

نیاز به رزییم، وای لی کردم، له مالی نامۆییدا بم بمویستایا، ده کرا له گه ل کارتیکی بێ کیشه دابم ئەوانیشم، وا ده که مژانند، وه که گه مژه بینه هه سته وه گومان و ابێ، که زگماکین، هه ر به ژیری ده مبه سته وه

(۱) ص ۷۳ / مناظره / وأنزلي طول النوى دارغربة /

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۰۲)

ئېرەبى بىردن و چاۋچىنۆكى و ھەسودى، سىفەتى زۆر ناشىرنىن لە مەرفۇدا، شافىعى خ.ل لەگەل ھەموو جۆرە كەسنىك تەوانىم خۆم بگونجىنم و ھەلبەكم، بەلام نەمتەوانى لەگەل مەرفۇسى ھەسود نەمتەوانى بژىم و ھاورپىيەتى و تىكەلاوى بكم، چۈنكە سىفەتى سەرەكى ھەسود ئەوھىيە كە چاۋى لەسەر ھەر شتىكە كە تۆ ھەتە، ئاواتىشى ئەوھىيە ئەوھى كە تۆ ھەتە نەتمىنى و لە دەستى بدەيت، واتە تەنھا بەوھ دلى ئاۋ دەخواتەوھ، كە تۆ ئەوھى ھەتە، نەتمىنى، جا ئەو شتە مال و سامانە، پلەوپايەيە، جوانى و تەمەنە، قاد و بالايە، تەندروستىيە، ئاۋبانگە... ھتد. كەسانى تر ھەيە كە ھەز دەكەن، ئەوھى تۆ ھەتە، ئەويش وەكو تۆ ھەيىي، بەيى ئەوھى ھەز بكات كە تۆش ئەوھى ھەتە، لە دەستى بدەي، بەلام ھەسود، بەوھ دل خۆش دەيى كە ئەوھى ھەتە نەتمىنى، ئېتر ئەوھى گىرنگ نىيە بەلایەوھ ئاخۇ خۆى ھەيىي يان نەيىي^(۱).

مدارة الحساد

وَدَارَيْتُ كُلَّ النَّاسِ لَكِنْ حَاسِدِي مَدَارَاتُهُ عَزَّتْ وَعَزَّ مَنَالُهَا
وَكَيْفَ يُدَارِي الْمَرْءُ حَاسِدَ نِعْمَةٍ إِذَا كَانَ لَا يُرْضِيهِ إِلَّا زَوَالُهَا

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۰۲):

(ھەلكردن لەگەل چاۋچىنۆك)

لەگەل ھەموو كەس، ھەلمكرد^(۲)، بەس چاۋچىنۆكى ئېرەبەر ژىن لەگەلئيا نەچىتە سەر، سەختە خۆى و ئەوتە مايەى گرتويەبەر ئاخىر، چۆن كەسئ دەتەوانئ، لەگەل چاۋچىنۆك بەيىئ؟ ئەوتەنھا بەوھ پازىيە، ھەرچى تۆ ھەتە نەتمىنى

(۱) ص ۷۳ / مداراة الحساد / وداريت كل الناس لكن حاسدي

(۲) ھەلمكرد: گوزەرام، گونجام، زيام، ياۋەرېووم.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۰۳)

فېربوونى زانست و زانىارى، پەيوەندى بەووە نيه، ئاخق ئەم كەسە لە كام خيزان و تيرهيه، يا دايك و باوكى چاكن يان خراپن، بەلكو زانست پلەو پايەو شكۆ دەدات بەو كەسەكە، گرنگ نيه كۆپى و كۆپى كۆپى يان كچى كۆپى..!

كەسى ژير و زانىار و مشوخۆر كەسىكى پيشەنگ و بېريار بەدەستە و كەسانى تر لە خزم و بيگانە لە دەورى كۆ دەبنەو.

ئيمەش ھەر بە ھۆى زانستەوہيه كە زرنگ و ھۆشيارين، دەتوانين چاك و خراپ، پەواو ناپەوا، ھەلال و ھەرام لە يەكترى جيابكەينەوہ لەسەر بنەماى ئايەتەكانى قورئانى پيرۆز و ھەرمايشتەكانى پيغەمبەر د.خ.^(۱)

بِالْعِلْمِ تَبْنِي الْأَمْجَادِ

رَأَيْتُ الْعِلْمَ صَاحِبُهُ كَرِيمٌ	وَأَوَّلَاتِهِ أَبَاءٌ لِثَامٌ
وَلَيْسَ يَزَالُ يَرْفَعُهُ إِلَى أَنْ	يُعْظَمَ أَمْرُهُ الْقَوْمُ الْكِرَامُ
وَيَتَّبِعُونَهُ فِي كُلِّ حَالٍ	لِرَاعِي الضَّأْنِ تَتَّبِعُهُ السُّوَاءُ
فَلَوْلَا الْعِلْمُ مَا سَعِدَتْ رِجَالٌ	وَلَا عُرِفَ الْحَالِلُ وَلَا الْحَرَامُ

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۰۳):

(بە زانست سەرورەيه كان بونىاد دەنرین)

وا دەبينم كەسى زانا، شكۆدارە، دەھەندەيه^(۱)، بەپريزە گەرچى لە باوانىكىش^(۲) بى، كەوا بەدناو و كرێزە^(۳) ھەر زانستە، كە بەردەوام بەرەو پلەى بەرزى دەبات

(۱) ص ۷۴ / بالعلم تبني الأمجاد / رأيت العلم صاحبه كريم

(۲) دەھەندە: زۆر بەخشندە.

(۳) باوان: دايك و باوك

(۴) كرێزە: بى ھە، لثيم.

تا دەبیتە، گەرە کەسێک، کە ناوی سەردار^(۱) ی ھۆزە
 لە گشت بارێک، ئەو خەلکانە لە دووی دەبن^(۲)
 چۆن مەرەکان، لەدوای شوانن، لە دەشتای، یا لە کۆزا^(۳)
 زانست نەبا، ئەو خەلکانە، بە ئاسودەیی نەدەژیان
 حەلال، حەرام، نەدەزانرا، لە فرمایشتی پیروزا

دەروازەى ھۆنراوہى ژماره (۱۰۴)

شافیعی خ.ل لەم ھۆنراوہیەدا، ئاماژە بۆ سێ شت دەکات، کە دەبنە مایەى
 بەرپابوونی نەخۆشى و تەمەن کورتى مەرۆف و چوونی لەشى ساخ بەرەو
 دەرەدارى، ئەوانیش بریتىن لەمانە: ھۆگرىوون خوو پتوہگرتن بەشتىکى خراپ کە
 بەردەوامى ھەبیت، زۆر سەرچى و جوت بوونى ھاوسەران، کە لە سنور تىپەرى
 کردبى، با حەلالى بەکترىش بن، ھەر ھە پشوو نەدان بە گەدەو پىخۆلە، بە
 چەشتىک کە بەدوای خواردنى خۆراکىکدا خۆراکىکى تر پاستەوخۆ بىخۆیت، بەبى
 ئەوہى مەودایەک لە کاتت خستبیتە نىوان ئەو دوو خواردنەوہ، ئەلئى و زگت
 کردوہ بە عەمار، ھەر خواردنى تى فرىدە دەیت و بەزەبیت بە حالى خۆتا نایات،
 ئەدى نازانیت زۆر خواردن خەو و لەشگرانى بەدوای خۆیدا دەھىت^(۴).

الأمراض من ثلاث

ثَلَاثٌ مِنْ مَهْلَكَةِ الْأَنْعَامِ وَدَاعِيَةٌ الصَّحِيحِ إِلَى السَّقَامِ
 دَوَامُ مُدَامَةٍ وَدَوَامُ وَطْأٍ وَإِدْخَالُ الطَّعَامِ عَلَى الطَّعَامِ

(۱) سەردارى ھۆز: گەرەى ھۆز و دەستە.

(۲) لەدووی دەبن: بەدوایەوہ دەبن، لەگەلئیا دەبن.

(۳) کۆزا: حەوشى مەرپ و بزى، حەسار.

(۴) ص ۷۴ / الأمراض من ثلاث / ثلاث من مهلكة الأنعام

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۰۴):

(نەخۆشپەکان لە سى شتەوھ)

سى شت لىناو دەبىن مـررؤڤ
لىش سىناخ، دەكەنە دەردەدار
ھۆگىر بوونىك وەك ماخـۆلان
زۆر سىرچىيى^(۱) دوو ھاوسىردار
بى دەوى يەكتىرا دوو خواردن
وەكـودان^(۲) بگەيتە غەمبار

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۰۵)

(عثمان كورپى محمد العثماني) كە (أبو محمد كورپى حيان) لەوھوھ دەگىرپىتەوھ، دەلتى: (ئەبو غالى نەسابورى) لە بەغدا گىرپايەوھ لە سەر زارى ھەندى لە ھاوھلانىوھ، كە محمدى كورپى ئىدرىسى شافىعى كاتىك بە سەردان چووھ بۆ (مىسر) كۆمەلتى لە ھاوپىيانى ئىمامى مالك ھاتنە لای و پىشوازيان لى كرد، لەویدا ئەم ھۆنراوھىيە فرموو، كە دەلتىت:

بۆچى من لە شوپىنانى تر، كە قەدرى نەزانى بىم دوپ و وردە زىر بىرپىزمە بەرپىيان، وەك ئەوھ واىھ كە وردە زىر و دوپ بىرپىزمە بەرپىتى ئەو كەسانەى كە شوانى مەر و گاو گۆلن، يان بىم شىعر و پەخشان بەسەر ئەو شوانەدا بلىم كە لىتى تىناگات، پەيمان بى ئەگەر لەناو خراپترىن شاردا بىم واز لە ھۆنراوھ بىزى و وتار خويىندەوھم ناھىتم، تەننەت ئەگەر تىاچوو بىم، ئومىدەوارم خودا بمخاتە ناو كەسانى شارەزاو داناوھ (وھكو ئىوھ)، ديارە ئەو ھاوپىيانەى مالك خ.ل زۆر دەبەرىكراچوون و مشتومرپىيان لەگەل كىردووھو ھەندىكىشىيان وەك پىويست لىتى

(۱) سەرچىيى: كارى نىوان دوو ھاوسەر.

(۲) دان: دانەوئىلە، وھكو گەنم و جۆ، كە دەكرىتە كەندوھوھ.

تینه‌گه‌یشتوون بویه زۆرێك له‌ جه‌واهێری بی‌ری خۆی بۆی‌پان ده‌رنه‌ب‌ریوه‌و هه‌ر له‌ می‌شك و دلی خۆیدا هێشتوو‌یته‌وه‌، چونكه‌ حه‌یفه‌ مرۆف زانست به‌ كه‌سێ بیه‌خشی كه‌ شایسته‌ی نه‌بێ و قه‌دری نه‌زانێ، هاوكات نه‌و زانایه‌ش سه‌مه‌كاره‌، كه‌ زانست و زانیاری هه‌ر لای خۆی به‌ند ده‌كات و نایه‌خشی به‌كه‌سانی شی‌او و گونجاو.^(۱)

أخبر عثمان بن محمد العثماني و حدث عنه أبو محمد بن حيان قال: حدثنا أبو علي النسابوري -ببغداد- حدثني بعض أصحابنا أن محمد بن إدريس الشافعي لما دخل نصر أتاه جلة أصحاب مالك وأقبلوا عليه فابتدأ يخالف أصحابه ثم أنشد قائلاً:

وَأَنْظِمُ مَنثورًا لِرَاعِيَةِ الْقَنَمِ؟	أَأَنْتَ دُرّاً بَيْنَ سَارِحَةِ الْبَهَمِ
فَلَسْتُ مُضِيْعاً فِيهِمْ غَررَ الْكَلِمِ	لَعَمْرِي لَسْتُ ضُيِّعْتُ فِي شَرِّ بَلَدَةٍ
وَصَادَقْتُ أَهْلًا لِلْعُلُومِ وَالْحِكْمِ	لَسْتُ سَهْلَ اللَّهِ الْعَزِيزُ بِلَطْفِهِ
وَالْأَفْمَكُنُونَ لَدِي وَمُكْتَمِ	بَثُّتُ مُفِيداً وَاسْتَفَدْتُ وَدَادُمِ
وَمَنْ مَنَعَ الْمَسْتَوْجِبِينَ فَقَدْ ظَلَمَ	وَمَنْ مَنَعَ الْجَهَالَ عِلْماً أَضَاعَهُ

ده‌قی هۆنراوه‌ی ژماره (۱۰۵):

(په‌نجی به‌فیرۆدراو)

نه‌ری، بۆ دو‌پ‌ر، په‌خشان بکه‌م، له‌به‌ر پێی خه‌لکی گاوانا
وه‌یاخود، په‌خشان بنووسم، به‌سه‌ر شوانی مه‌ره‌کانا؟
سو‌یند بی، نه‌گه‌ر له‌ناوجه‌رگه‌ی خراپترین شار، تیاچووم
ناهیتلم که‌ له‌ ده‌ستم چێ، شاوتارم له‌ناویانا
گه‌ر خوا، له‌ رووی میه‌ره‌بانی، کاری بۆ ئاسان ده‌کردم
پێم ده‌که‌وته‌، ناوکه‌سانی، به‌حیکمه‌ت و زانا و دانا
نه‌وسا ناویانگم ده‌پۆیی، سو‌دم له‌ سو‌زیان ده‌بینی

(۱) ص ۷۵ / أخبر عثمان بن محمد العثماني و حدث عنه أبو محمد...

(که‌وانه بوو)، گه‌نجینه‌ی شاراو‌هی بیرم لای خۆم دانا
هه‌رکەسێ زانستی به‌خشی، به‌که‌سانی گێل و گه‌مژه
به‌فیرۆیدا، که به‌ شایسته‌شی نه‌دا، پتی سته‌می بۆ خۆی دانا

ده‌روازه‌ی هۆنراوه‌ی ژماره (١٠٦)

ئه‌گه‌ر به‌کێک له‌ ئه‌ندامانی خانه‌واده‌که‌ت، یان خزمه‌کانت وه‌ک پتووست داوین
پاک نه‌بوو، په‌له‌ مه‌که، گازنده‌و گله‌یی له‌ویش مه‌که، توپه‌ مه‌به، نه‌رم نه‌رم به
خۆت و په‌فتاره نه‌ینیه‌کانی خۆتدا بچۆره‌وه، تۆ خۆت داوین پاک به‌ دلنیا به‌ کچه‌ و
ژن و منالیشت وا ده‌بێ، ده‌بێ مرۆفی موسولمان ده‌ست و ده‌م و داوین پاک بێ،
خۆتان له‌و به‌دکاریه‌ لاده‌ن، چونکه‌ زینا و داوین پیسی وه‌ک وه‌رگرتنی قه‌رز وایه،
هه‌ر ده‌بێ بیده‌یته‌وه، جا ئه‌و زینایه‌ چۆن بێ و له‌ کام جۆر بێ، ده‌بێ له‌و جۆره‌ش
بیده‌یته‌وه به‌و که‌سه‌ی لیت قه‌رز کردوه، یان که‌سیکی تر، په‌نا به‌ خوا — له‌و
تاوانه‌ دزیوه، جا ئه‌گه‌ر تۆش خۆت گیف بکه‌یته‌وه و به‌رده‌وام چاودیری مال و
منالته‌ بکه‌یت و پیت و ابێ خانه‌واده‌شت وا ئه‌که‌ن، ئه‌وا دلنیا به‌ خانه‌واده‌که‌ت زۆر
دلسۆز و به‌ وه‌فان بۆ دانه‌وه‌ی ئه‌و قه‌رزانه‌ی که‌ پێشتر کردوته.^(١)

عفوا تعف نساءکم

عُفُوا تَعْفُ نِسَاؤَكُمْ فِي الْمَحْرَمِ وَتَجَنَّبُوا مَا لَا يَلِيْقُ بِمُسْلِمٍ
إِنَّ الزَّنا دَيْنٌ فَإِنْ أَقْرَضْتَهُ كَانَ الْوَقْفَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِكَ فاعلم

(١) ص ٧٦ / عفوا تعف نساءکم / عفوا تعفا نساءکم فی المحرم.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۰۶):

(داۋىن پاكېن)

داۋىن پاك بىن، دلتىابىن، ئافرەتانىشتان وا دەبن
خۆ بىۋىرىن، لەو شتانهى، نابىى لە موسلمانابن
داۋىن پىسى، ئەو قەرزەيە ۋەرى دەگىرن
خانەۋادەت، بۆ دانەۋەى لە خۆتان بەۋەفاتىن

دەرۋازەى ھۆنراۋى ژمارە (۱۰۷)

بەخشندەى بەكىكە لە پەۋشە جوانەكانى مرقۇ، بەلام ئەۋەى بەخشندەى
جوانتر دەكات، ئەۋەى بە لەسەر ھەژارى خۆتەۋە ئىنجا بەخشندەى، باشتىن
شت بىبخشى نەكەى ئەۋەى بە بۆ فرىدانت داناۋە، شافىعى خ.ل دەفەرموئىت: من
چىم ھەيە، ئەۋە دەبەخشم، نالئىم نىمە بۆيە نابەخشم، نالئىم كە بووم، لىم زىاد بوو،
ئىنجا دەبەخشم، نالئىم كە داوام لى كرا ئىنجا دەبەخشم.

دەبەخشم لە ۋۆزى و خۆراكەى كە ھەمە، گەرچى لە بىرسانا زگم ژان بىكات و
لە بەتالئىدا گەدەم بە پەراسوومەۋە بنوسى، ھەمىشە خۆم بە دەۋلەمەند پىشان
دەدەم، چونكە دلم دەۋلەمەندە، بارى ھەژارى و كپوزانەۋە لە خۆمدا دەرناھەم و
دەيشارمەۋە، سكالائى نەبونى و ھەژارى خۆم تەنھا لەلاى خودا دەكەم، چونكە ھەر
ئەۋ بەپراستى و بەتەۋاۋەتى زانا و بەئاگادارە لە مالىى من، ئەۋ دەزانئى من لە چىدا
ھەژارم و چىم دەۋى، ئەۋىش ئەۋەم دەداتئى كە بەسۋودە بۆم، نەك تەنھا ئەۋەى
كە حەزم لىيەتى، ئەۋ خودايە زانا و نەينى پارىزە و ئاگائى لە حالئى ھەيە، جا ئەۋ
حالئى خۆم دەر بىرېم، يان دەر نەبېم، من ئىسار ئەكەم. (۱)

(۱) ص ۷۶ / الأثرة والجدود / أجود بوجود ولو بت طاويأ

الأثره والجرود

أجرودٌ بمرجودٍ ولو بئس طأويماً
على الجوع كشحاً والحشا يتألم
وأظهر أسباب الغنى بين رفقتي
ليخفاهم حالي وإنني لمقدم
ويئسي ويئس الله أشكو فاقتي
حقيقاً فإن الله بالحال أعلم

دهقى هونراوهى ژماره (١٠٧):

(دهوله مهندي و دهه ندهيي)

ده به خشم له وهى كه هه مه، گه رچى خوم برسى وه ميئم
زگم به به راسووم نوسئ، هه ناويشم به ژان بيئم
هيماكاني دهوله مهندي، له نيو دوستانم ده رده خه م
حالى خوميان لى ون ده كم، وه كو (نه بوو) خونانويئم
تاكو سكالاي هه ژاريم، هه له نيوان من و خوا بيئ
هه ره وه، ناگايه، به حالم، بيلئيم، وه يا نه بيدركيئم

دهروازهى هونراوهى ژماره (١٠٨)

شافيعى خ.ل له م هونراوهيه دا، بانگى نهو كه سانه دهكات كه سوكايه تى به ريز
و شكوى كه ساني مهرد دهكات و خوئشى په يوه ندى خزمانه و دوستانه ي پساندوه وه
به ژيانتيكى زور بييرزانه ده ژى و واى داناوه كه نهو كه سه ديلي ده ستي حه ز و
ناره وه خراپه كانيه تى، ده فهرمويت: نه گه ر تو كه سيكى نازاد بويتايه، له تيره و
پشتيكي چاك و نه جيب زاده بوويتايه، هه رگيز سوكايه تيت به خه لكانى موسولمان
نه ده كرد، هه كه سيك به دكار و چاوله ده ر و زيناكار بيئ، نهوا نهو زينايه ي هه ر
به رانه ر ده كرئته وه، ته نانه ت نه گه ر به ديوارى خانه كه ي و به ردو خشتى حه وشه و
ماله كه يشى بيئ، جا فلانه كه س، نه گه ر ژير و هوشمه ندى، چاك تئده گه ي چى ده لئيم
وله گه ل كيئمه، باش گويم بو بگره چاك لئيم تئبگه .

ئەم پوۋداۋە ئەگەر پوۋى دابىئى يان پوۋى نە دابىئى، ھەمىشە كەسانى داۋىن پىس، ۋا دەزانن ھەر ئەۋان بىئى ئابپوۋىيى لەگەل خەلكى دەكەن ۋ خەلكى ئەۋە ناكاتەۋە بەرانبەرىيان، بەلام با دلتىابىئى چى بەرانبەر كى بكات، ئەۋەى بەرانبەر دەكرىتەۋە، لەلەين ھەمان كەس يان كەسىكى ئەۋە كەسەۋە، خراپترىن بىئى ناموسىش ئەۋە كەسەيە كە بەدكارو زىناكارەۋ بەلايشىۋە ئاسايىيە ھەمان شت بەرانبەر خوشك ۋ دايك ۋ كچى خۆى ۋ خزمانى بكرىئى، دواھەمىن پەلى بىئى ناموسىش ئەۋەيە كە كەسە شانازى بەۋ كارانەيەۋە بكات ۋ باسىيان بكات ۋ تەۋبە نەكات.^(۱)

من هتك حرمة أخيه هتك الله حرمة

يَا هَاتِكَا حُرْمَ الرُّجَالِ وَقَاطِعَا
سُئِلَ الْمَوَدَّةَ عَشْتًا غَيْرَ مَكْرَمٍ
لَوْ كُنْتَ حُرًّا مِنْ سُلَالَةٍ مَاجِدٍ
مَا كُنْتَ هَتَاكَا لِحُرْمَةِ مُسْلِمٍ
مَنْ يَزِنُ يُزَنَ بِهِ وَلَوْ بَجْدَارِهِ
إِنْ كُنْتَ يَا هَذَا لَبَيْبًا فَافْهَمِ

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۰۸):

(ھەر كەسى بىئى پىزى بەرانبەر كەسىك بكات،

خوداش بىپىزى دەكات)

ئەى پىزى شكىنى ئەۋە خەلكەۋ، پىئىنى داۋى سۆزدارىي كە بپوۋتە، پەيوەندى خزمایەتیت ۋ ، ئىستاكە بىئى پىزى دىارى كە نازاد ۋ سەرىخۆ باي^(۲) لە بنەمالىكى خانەدان ۋا نەدەبوۋى، نەتدەشكاند، پىزى خەلكى باۋەردارى ئەۋە كەسەى داۋىن پىسى كا^(۳)، ۋە ھايشى لى دەكرىتەۋە تەننەت ئەگەر بشكرىئى، لەگەل بىلۆكى دىۋارى

(۱) ص ۷۷ / من هتك حرمة أخيه هتك الله حرمة / یاهاتك حرمة الرجال و قاطعاً

(۲) سەرىخۆباي، سەرىخۆ بویتايە.

(۳) داۋىن پىسى كا، داۋىن پىسى بكا.

وا من راستیه که م پی وتی، ئەی فلانی لیم تی بگه
دهی وازیینه، چاک ده زانی، من چی ده لیم که هوشیاری

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۱۰۹)

ئەسپهانی ده لئ: محمدی کورپی ئیبراهیم وتی: حسین کورپی محمدی غهوسی
دیمه شقی وتی: گویم ئی بوو که (المزنی) وتی: له هندی بابته وه شافیعی
ده هینرایه قسه و ده یفرموو:

من تۆم تاقیکردۆته وه، تۆش خوی منت دا له ئەزموون
ئەوت به سه به خۆت بلئی فیریوونه که م مامۆستامه^(۱)
وَلَقَدْ بَلَوْتُكَ وَأَبْتَلَيْتَ خَلِيْقَتِي وَلَقَدْ كَفَّكَ مَعْلَمِي تَعْلِيْمِي

دهقی هۆنراوهی ژماره (۱۰۹):

شیمکردیه وه، شیتکردمه وه، چیم تیدا بی
به سه فیریوون بو ههردوولا مامۆستا بی
که واته بو ههریه که مان شیکردنه وه بوو به مامۆستا و سودمان ئی وه رگرت

دهروازهی هۆنراوهی ژماره (۱۱۰)

له م هۆنراوهیه دا شافیعی له خودا ده پارێته وه و باسی که می و بچوکی خۆی و
گه ورهیی خودای میهره بان ده کات، له به شیکه هۆنراوه که ی دا ئاماژه ی بو ئایه تی
(ألست بربکم؟) کردوه، که به ئایه تی په یمان نوسراوه، چونکه خودای گه وره به ر
له وه ی گیان به جهسته ی گیانه وه راندا له جیهانی (ازل) دا خۆی به هه موومان
ناساندوه به ناو و سیفته کانیه وه، پاشان جه ختی له وه کردۆته وه که ئیمه دلتیا
بین که هه ر ئه و په روه ردگارمانه، بۆیه هه موو گیانه وه ران به یه ک ده نگ وتیان:

(۱) ص ۷۷ / قال الأصبهانی حدثنا محمد بن ابراهیم /

بهائی، تو په روهدگارمانیت، له دوا دپېرې هونراوه کېدا ده فه رمویت: خودایه خوښه ویستی و هوگرېوونی خوتمان زیاتر بکه له دلّه کانماندا، چونکه نیمه تینوی خوښه ویستی توین و تنها به وه تینویتیمان ده شکې که هوگری خوتمان بکه یت.^(۱)

تذلل واستغاثه

بِمَوْقِفِ ذُلِّي دُونَ عِزَّتِكَ الْعُظْمَى	بِمَخْفِي سِرًّا أَحْيَطُ بِهِ عِلْمًا
بِإِطْرَاقِ رَأْسِي، بِاعْتِرَافِي بِذِلَّتِي	بِمَدِّ يَدِي، اسْتَمَطِرُ الْجُودَ وَالرُّحْمَى
بِأَسْمَائِكَ الْحَسَنَى الَّتِي بَعْضُ وَصْفِهَا	لِعِزَّتِهَا يَسْتَعْرِقُ النَّثْرَ وَالنَّظْمَا
بِعَهْدٍ قَدِيمٍ مِنَ الْأَسْتِ بِرَبِّكُمْ؟	بِمَنْ كَانَ مَجْهُولًا فَعُرِّفَ بِالْأَسْمَا
أَذَقْنَا شَرَابَ الْأَنْسِ يَا مَنْ إِذَا سَقَى	مُحِبًّا شَرَابًا لَا يُضَامُ وَلَا يَظْمَا

دهقي هونراوهی ژماره (۱۱۰):

(زه لیلی و داوای پارانه وه)

خوایه گیان، نه من زه لیل و، شکو و گه وری، بو تو یه
 نایاته باز نهی زانستم، نه و نهینیا نهی، لای تو یه
 من به لاره ملی خوم و، ده رپرینی زه لیلیما
 ده لیم، خودا بیارینه، نه و سوژ و میهره ی نی تو یه
 له بهر خاتری ناوی جوانت، که هه ندیکیشیان سیفه ته
 له خوښی شکزی به رزته، شیعرم وا به پره نگ و بو یه
 هر له بهر نایه ی (الست) که به و ناوانه داناسرای
 له په رده ی نادیاریتا، به نیمه خو ت ناسان نه تو
 نو شک که پیمان، نه و شه پابسی هوگرېوون نه ی
 که هر به نده یه ک لئی بخوا، تینوی نابی له خزمه ت تو

(۱) ص ۷۷ ص ۷۸ / تذلل و استغاثه / بموقف ذلي دون عزتك العظمي /

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۱۱)

(باوکی ئىبراھیم) كە (اسماعیل)ى كوپى (یەحیا)یەو بە (المزنى) ناسراوہ دەلئیت: چووم بۆ سەردانى ئىمامى شافىعى، لەو نەخۆشیەیدا كە تیايدا كۆچى دوایی كرد، پىم گوت: چیتە؟ فەرمووی: لە دنیا كۆچ دەكەن، لە برايانم دادەبېرم، بادهى مەرگ دەنۆشم، بەرەو لای خودا -جل جلاله- دەپۆم، دەى سا بە خوا نازانم ئایا گيانم بەرەو بەهەشت یان بەرەو دۆزەخ دەچیت و سزا دەدریتن ئینجا ئەم ھۆنراوہیەى فەرموو.^(۱)

كاتىك دلم پەق بوو، ھەستەكانم و پایەكانم بەرتەنگ بوو، ھیز و وزەیان نەما، تەككارى و نزا خوازیم لە خودا كرده پلەى پەیزە بۆ لیبوردنى ئەو خودایە لە گوناھەكانم، گوناھەكنم گەرەن، بەلام كە بەراوردم كردن بە گەرەبى بەزەبى و لیبوردنى تۆ، ئەوا لیبوردنت زۆر زیاتر و گەرەتربوو لە قەبارەى گوناھەكانم، تا ئىستاش كە لە سەرەمەرگدام لىخۆشبوونت یەككە لە بەندە گەرەكانت كە (ئادەم)ە نەیدەتوانى لە بەرانبەر شەیتان خۆراگر بى، بەلام فریوى دا، ئىتر من چۆن فریو نادىم؟ دەستخۆشى و سەرفرازى بۆ كەسكە كە لە گوناھەكانى پەشیمانەو بەھۆى دل گەرمیەو لە جىاتى فرمىسك، خوین لە چاوى دەبارى، ھەر كە تارىكى شەو داھات ئەو دەست دەكات بە شەو نوێزكردن، بەھۆى لەخواترسانىو، بىر لە پۆژگار و تەمەنى لاوتى پابردوى بكاتەو كە بەھۆى كەف و كولى ھەرزەكارىو بە نەزانی ھەلەو تاوانى كردوو، تەوبە لەو پابردوو دەكات، دەلئیت: خودایە تۆم خۆش دەوى و لە تۆ دەپارێمەو، ئەو ھەسە بەسە كە تۆ پەناى داواكارو تەككاران دەدەیت، ئەى ئەو ھەر تۆ نیت كە پۆزى و خۆراك و پۆشاكت پى بەخشم، ژىریت پىدام، پى پاستى دىندارىت نیشان دام؟ ھەتا ئىستاش ھەر تۆى كە بەرانبەر بەخشنەیت و نىعمەتەكانت بەسەرما دەپۆزى سا بەلكو بەھۆى كەسكەو كە

(۱) ئەمە دواھەمین ھۆنراوہى شافىعى یە كە چەند ساتىك پىش كۆچى دوایی فەرموو.

چاکه‌ی له‌سه‌رمه له هه‌له‌و تاوانم بیوری و گونا‌هه‌کانم دا‌پۆشیت که له پابردوودا کردومه.

له دێری یه‌که‌می هۆنراوه‌که‌دا ده‌فه‌رمویت کاتێ دلم په‌ق بوو، واته‌ کاتێ به‌هۆی پیری و نه‌خۆشی مه‌رگمه‌وه نه‌متوانی خوا‌به‌رستی ته‌واو بکه‌م، که‌سیکیش له خوا‌به‌رستی دوور بکه‌وێته‌وه دلی په‌ق ده‌بی، یان به‌هۆی نه‌خۆشی مه‌رگیه‌وه جه‌سته‌و دلی له‌کار خا‌ویونه‌وه و دلی وشک هه‌لا‌تووه، هه‌سته‌کانیشی یان په‌ل و پۆی سست و لا‌واز بووه و به‌رتنگ بوون، گو‌ر و تینی پابردوویان نه‌ماوه. بۆیه هه‌ر زمانی زیندووه، به‌ زمانیش نزا و تکا ده‌کات له‌ خودا تا‌کو لێی خۆش بییت.^(۱)

وداع الدنيا والتأهب للآخرة

وَلَمَّا قَسَا قَلْبِي، وَضَاقَتْ مَذَاهِبِي	جَعَلْتُ الرَّجَا مِنِّي لِعَفْوِكَ سُلْمًا
تَعَاظَمَنِي ذَنْبِي فَلَمَّا قَرْنْتُهُ	بِعَفْوِكَ رَبِّي كَانَ عَفْوِكَ أَعْظَمًا
فَمَا زِلْتُ ذَا عَفْوٍ عَنِ الذَّنْبِ لَمْ تَزَلْ	تَجُودُ وَتَعْفُو مِنِّي وَتَكْرُمًا
فَلَوْلَاكَ لَمْ يَضْمُدْ لِإِبْلِيسَ عَابِدٌ	فَكَيْقَ وَقَدْ أَغْوَى صَفِيكَ أَدَمًا
فَلِلَّهِ دُرُّ الْعَارِفِ النَّدْبِ إِنَّهُ	تَفِيضُ لِفِرْطِ الْوَجْدِ أَجْفَانُهُ دَمًا
يُقِيمُ إِذَا مَا اللَّيْلُ مَدَّ ظِلَامَهُ	عَلَى نَفْسِهِ مِنْ شِدَّةِ الْخَوْفِ مَاتَمًا
فَصِيحًا إِذَا مَا كَانَ فِي ذِكْرِ رَبِّهِ	وَفِي مَا سِوَاهُ فِي الْوَرَى كَانَ أَعْجَبًا
وَيَذْكُرُ أَيَّامًا مَضَّتْ مِنْ شَبَابِهِ	وَمَا كَانَ فِيهَا بِالْجَهَالَةِ أَجْرَمًا
فَصَارَ ، قَرِينَ الْهَمِّ طُولَ نَهَارِهِ	أَخَا الشُّهْدِ وَالنَّجْوَى إِذَا اللَّيْلُ أَظْلَمًا
يَقُولُ حَبِيبِي أَنْتَ سُؤْلِي وَبُغْيَتِي	كَفَى بِكَ لِلرَّاجِعِينَ سُؤْلًا وَمُعْتَمًا
أَلْسُنَتِ الَّذِي غَدَيْتَنِي وَهَدَيْتَنِي	وَلَا زِلْتُ مَنَانًا عَلَيَّ وَمُنْعَمًا
عَسَى مِنْ لَهُ الْإِحْسَانُ يَغْفِرُ زَلَّتِي	وَيَسْتُرُ أَوْزَارِي وَمَا قَدْ تَقَدَّمَ

(۱) ص ۷۸/وداع الدنيا والتأهب للآخرة/ حدث المزني وهو

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۱۱):

(مائىناۋىيى كىردن لە دنياۋ)

خۇئامادە كىردن بۇ پۇزى نوایى)

كە دل، رەق وو، ھەست و پام، لىكەوت، نىك بوویە ۋە مردنم
(تكا)م كىردۆتە پەيژەيەك، بۇ گەيىن بە لىبوردنم
گەلى زۆر بوون، گوناھى من، كاتى بەراوردم كىردن
لە گەل لىبوردنى تۆدا، زۆر گەورە تر بوو، لىبوردن
ھەتا ئىستاش، لە گەل ئەو گوناھانەمدا، تۆم لىبوردەي
لىخۆشبوونت، لە گەورەيى خۆتە ۋەيە، كە بەخشندەي
تۆ نەبویتا، چۆن خواناسىك بە فىل و كەلەكى شەيتان
دەيتوانى فرىوى بىدا، ئادەمى بىژاردەي يەزدان؟
دەستى خۆش بى، خوداناس و پەشيمان و تۆبەكارى^(۱)
بە تۋانە ۋەي لە عىشقى خوا، خويىن لە چاۋانى دەبارى
لە ترسى خوا، شەو بىدارە، تارىكى لە ئەو دەترسى
زمان پەوانە لە زىكرا، بەلام لالە كە لە شتى تر دەپرسى
بىرى ئەو پۇژانە دەكا، كە لاۋى تىدا بەسەرد
پەشيمانە، لە ۋەي بۇچى خراپەي تىدا بەرپا كىرد
بە درىژايى پونىكى پۇژ، سەرقالى كارى دنيايى
تارىكى شەوچ بەھرەيە! بۇ چىرپە و تكاي خودايى
خوا دەفەرموى، بىپارپۆە، ئەۋەت بەسە دەستكەوتت بى
خۆ ھەر تۆ بووى پۇزىت پىدام، ھىدايە تىش لاي تۆ دەبىن
ھەتا ئىستاش، ۋا باۋەرم دامەزراۋە، ۋا دللى خۆم پاهىتاۋە

(۱) تۆبەكارى: تۆبەكارىك.

هەر منە تباری چاکە ی تۆم، تۆش نیعمەتت بە من داوہ
 بە لکو بیوری ئەو خوایە، چون^(۱) هەر چاکە یی کردووہ
 بۆ ئەو بووہ، یا داپۆشی، هەرچی هەلە ی پابردووہ

دەروازە ی هۆنراوہ ی ژمارە (۱۱۲)

زانست پێگە و بایەخی گرنگی خۆی هە یە، بە خۆی نرخ و بە ها و بە لاکە یەوہ، پێز و
 شکۆ دەدات بەو کەسە ش کە کاری تێدا دەکات و کاری پێ دەکات و کاری بۆ
 دەکات و زانستخوازە، تەنانەت خە لکی لە خزمەتی ئەو کەسە شدا دەبن کە لە
 خزمەتی زانستدایە، وە لە سەر خە لکی پێویستە کە خوین و ئابوو ژیا نی ئەو کەسە
 بپاریزن و بەرگری لێ بکەن، بە پێچەوانە ی شەوہ کە سێکی زانا کە زانستی بە خشی بە
 کەسانی خراپ و نە شیاو، یان زانستی بە کارهێنا لە شتی خراپد ئەوا ئەو کەسە
 نەزان و نە فامە و ستمیکی گەورە ی کردووہ.^(۲)

الناس خدم للعلم

الْعِلْمُ مِنْ فَضْلِهِ ، لِمَنْ خَدَمَهُ	أَنْ يَجْعَلَ النَّاسَ كُلَّهُمْ خَدَمَهُ
فَوَاجِبٌ صَوْنَهُ عَلَيْهِ كَمَا	يَصُونَ فِي النَّاسِ عِرْضَهُ وَدَمَهُ
فَمَنْ حَوَى الْعِلْمَ ثُمَّ أَدَعَاهُ	بِجَهْلِهِ غَيْرَ أَهْلِهِ ظَلَمَهُ

(۱) چون: چونکە

(۲) ص ۸۰ / الناس خدم للعلم / العلم من فضله، لمن خدمه /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۱۲):

(خەلگى لە خزمەتى زانستدان)

بۆ ئەو كەسەيە، زانست، كەوا خزمەتى دەكا
لە پاي ئەو، خەلكيش خزمەتى ئەو ئەكا
بۆ زانيار، وا پتويست دەكا، لە سەر ھەموو
بېپاريزن، ەك پاريزى خويىن و ئابپوو
كەسى كە زانستى گرت و لە پاشا ھەراموشى كرد
نەزانی كرد، كە دايبە دەستى نەزانی، ستمى كرد

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۱۱۳)

كەسانىك ھەن، كە زۆر ھەولى فېربوونى زانست دەدەن و زۆریش خويان ماندوو
دەكەن، بەلام ھەروەكو پتويست ناگەن بەو ئاستەى كە پتويستە، ھۆكارى ئەمەش
زۆن، پيشەوا شافيعى خ.ل لەم ھۆنراوھەدا شەش ھۆكار دەخاتە پوو، يان شەش
مەرج ديارى دەكات لەو مەرجانەى كە گرنگ بۆ ئەوھى كە سىك بگا بە دەست
ھينانى زانست و زانيارى، ئەوانەش بریتين لەمانە:

يەكەم: زيرەكى، پتويستە ئەو كەسە توانا جۆراوجۆرەكانى بەھيزکردنى
زيرەكى خۆى بخاتەكار لە پووى مادى و جەستەيى و مەعنەوى و كاتەو، چونكە
زيرەكى ناخى مرۆفە ھەر لە خۆيەو ناكەوئیتە كار، ئەگەر ھان نەدریت، لەبەرئەو
چەندەھا كەس ھەبوو كە زۆر زيرەك بوون، بەلام نەيانزانىو كە ئەو توانا
شاراوھيان تىدايە، بۆيە ھاتونە دنياو كۆچى دوايشيان كردوو و زيرەكيەكەيان
بردۆتە ژير خاكەو. لەبەرئەو گرنگە مرۆفە تواناي خۆى بدۆزیتەو و بە زيرەكيانە
بەكارى بېنى.

دوهم: بېرته وای، واته سوور بوون و دريژده دان به و هه ولانه ت که له فيربوونی زانست و زانیاری نزيکت ده که نه وه، نابي مروؤف بيزار بي و نه فسي کورت بي، چونکه فيربوونی زانست و زانیاری کار يکی گران و پر له کيشه يه و هه موو که سي بېرگه ي ناگري، يه کيک له و هه کارانه ي که زانايانيش پله و پايه و پاداشتيان له هه ردو و دنيا دا زور بېرزه، نه م بېرته وای و زه حمه ت و شه و نخونيه يه .

سيه م: کوشش کردن و هه ولدان، به چنده ها جور و چشن که نه م ش ده بيچته مایه ي ماندو کردنی ميشک و جهسته و مروؤفي هه موو ته م نه ي جوانی و هه رزه کاری و لاويتی خوی له پيناويدا داده ني، کاتيک ده بيته زانا و دانا که ته م نه ي لاويتی نه ماوه و تيپه پيوه .

چوارهم: په وانبيژی و کاملی و زمانپارای، که سيک بيه وي له هه زانستیکدا سرکه و توو بي و بو خوی فېره نگيک بي له پيزمان و وشه سازی و زاروه ناسی نه و زمانه زانستيه، هه روه ها په راوه و خوراهيتان له سه ر زمانپه وانی و زمانپارای و هونه رکانی به کارهينانی وشه و زاروه و ياساکانی پيزمان و زانستی ده نگ و گه لي لايه ني ترکه ده بنه مایه ي ده وله م نه دي لايه ني زمانه وانی نه و که سه .

پينجه م: هاوپتيه تي کردنی مامؤستا، چونکه بو فيرخواز ته نها نه وه نده به س نيه که هه ر له کاتي وانه خویندنه که يدا له گه ل مامؤستا که يدا بي، به لکو پيوسته له گشت و سه يران و چونه ده روه و ژيانی کومه لايه تي و پيشه بيشيدا ليی نزيک بي، سود و په ند و وانه له ژيانی کرداريانه و مهيدانيانه ي نه زمونی ژيانی مامؤستا وه بگري، نه م خاله يه کيکه له و مه رجه گرنگانه ي که ده بي په چاو بگري، بو نمونه فه قیکانی حوجره بوچی زيره کترن له قوتابيانی قوتابخانه کان له م سه رده مه داو له سه رده می رابردووشدا فه قیکان بوون که بوون به شاعير و زانا و شه ديب و ميژوونوس و ... هتد، چونکه نه وان هاوژيان بوون له گه ل ژيانی پؤزانه ي مامؤستادا، بيکه وه بوونی مامؤستا و قوتابی له مهيدانی ژياندا و له پووی پراکتیکی يه وه، زور جياواز تره له وانه خویندنیکي وشک له سه ر کورسی په ق و ته ق به شيوه ي تيوری.

شه‌شهم: ته‌رخان کردنی کاتی پیویست و ته‌واو بو فیژیوون، واته خسته دانانیت بو دابه‌ش کردنی کات به‌سه‌ر وانه‌کاندا به‌لکو نامانج دیاری ده‌که‌یت، که نامانجه‌که‌ش بریتیه له فیژیوونی ته‌واوه‌تی نه‌و زانسته، که‌واته هر ده‌بی که‌سه‌که به ته‌واوه‌تی نه‌و زانسته فیژیوون، نیت کاتی که‌م یان زوری ده‌وی نه‌وه کیشه‌نیه، ته‌نانه‌ت زورجار وا پیویست ده‌کات که مرقه له هه‌موو چیژ و خوشی و په‌یوه‌ندیه خیزانی و کومه‌لایه‌تی و خزمایه‌تیه‌کانی دابریت و به ته‌واوه‌تی خوی ته‌رخان بکات بو فیژیوونی زانسته و زانیاری.^(۱)

شروط تحصیل العلم ستة

أخي لَنْ تَنَالَ الْعِلْمَ إِلَّا بِسِتَّةٍ سَأُنْبِيكَ عَنِ تَفْصِيلِهَا بِبَيَانٍ
 ذِكَاؤُ، وَحِرْصٌ، وَاجْتِهَادٌ وَيُلْفَةٌ وَصُحْبَةٌ أَسْتَاذٍ، وَطُولُ زَمَانٍ

ده‌قی هونراوه‌ی ژماره (۱۱۳):

(شه‌ش مه‌رجه‌کانی فیژیوونی زانسته و زانیاری)

بـــرام، زانسته بـــده‌ست ناخـــه‌ی
 بـــی بـــوونی، نـــم شـــه‌ش مه‌رجانـــه
 وا پـــیت نه‌لـــیم: زور بـــه کورتـــی
 تـــوش هـــموویان بـــاش بزانه
 زیره‌کـــی، بـــه‌رده‌وامی، کوشـــش، زمانپـــارای
 هاوړیـــه‌تی ماموـــستا، ته‌رخانکاتی ته‌واوی

(۱) ص ۸۱/شروط تحصیل العلم ستة/ أخي لن تنال العلم إلا بستة.

دهروازهی هونراوهی ژماره (۱۱۴)

کەسی وا ههیه زۆر ههولّ دەدات بۆ گەشتن بە شتێک، بە تاییهتی پاره و پول، به لام هه ناگات به وهی که دهیهوئ، له بهرئوه له ناخی خۆیدا زۆر خه م و خه فه تی بۆ ده خوات، هه میشه خه مبار و کۆستکه وتوه، بزهیه ک له سه ر لیوانی نابینی، به لام پێشه وا شافیعی خ. ل چاره سه ریکی زۆر باشتی له م هونراوه یه دا دیاری کردوه، که ئه ویش قه ناعه ته، مرۆف که پازی بوو به و به شه ی هه یه تی و له هه ولی باشیشدا بوو، بۆ زیاد کردنی به شه که ی، ئه وا ده وله مندترین که سه، پاراستنی که سیتی و پێزگرتنی ده روونی خۆت زۆر باشته له دنیا یه کی خه یالی بئ قه ناعه تی پڕ له نارازی بوون، شافیعی ده فه رموئت:

داوام له کهس نه کردوه تا کو هاوکاریم بکات، بۆ ئه وه ی سه بینه ئه ی داته وه به چاومدا و منه تبارم نه کات، خه لکه کهش نه لئین: فلانه کهس چاکه و پیاوه تی زۆری به سه ر فلانه که سی تره وه هه یه، من نامه وئ له که سیتی خۆم که متر سه یر بکریم، جا ئه گه ر که سێک به که م و بچوو کتر له کیشی خۆم بۆی پوانیم، ئه وا منیش به هه مان شیوه بۆی ده پوانم، به لام ئه گه ر که سێک به ریز و حورمه ته وه به ته وا وه تی من ببینی و به که م و سووک سه یرم نه کات، ئه وا منیش وا بۆی ده پوانم، خۆم له کهس به که متر نازانم، پێگه ش ناده م هه ر من بچوک بکریمه وه که چی به گه وره ش سه یری که سانی تر بکه م، به کورتی چۆن بۆم ده پوانی، منیش وا بۆت ده پوانم.^(۱)

اکرام النفس

وَصُنْتُ نَفْسِي عَنِ الْهَوَانِ	قَنَعْتُ بِالْقُوْتِ مِنْ زَمَانِي
فَضَلْتُ فُلَانًا عَلَى فُلَانٍ	خَوْفًا مِنَ النَّاسِ أَنْ يَقُولُوا
فَلَا أَبَالِي إِذَا جَفَانِي	مَنْ كُنْتُ عَنِ مَالِهِ غَنِيًّا
رَأَيْتُهُ بِأَلْتِي رَأْسِي	وَمَنْ رَأْسِي بِعَيْنِ نَقْصٍ
رَأَيْتُهُ كَامِلَ الْمَعَانِي	وَمَنْ رَأْسِي بِعَيْنِ تَمٍّ

(۱) ص ۸۱ / اکرام النفس / قنعت بالقوت من زمني /

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۱۴):

(پېزگرتنى خود)

قەناعەتم بە قووتە کرد، کە ھەمە لە چاخى خۆمدا
پاراستم لە کارى بەدى، ئەو دەرونەى لە ناخمدا
لە ترسى ئەوھى، کە خەلکى ھەرگىز نەتین:
زۆرە چاکەى فلانى بەسەر فیساردا
کە بە مال دەولەمەندتر یم، لە کەسک
گوى نەئادەمى ھەرچى دى بەسەر گیاندا
کەسک کە بەچاوى (کەمى) بۆم بپوانى
ئەویش وایە لە تپروانىنى نەمندا
بەلام کەسک وەکو تەواو من دەبینى
ئەوا دیومە لە وپەرى مانای تەواودا

دەروازەى ھۆنراوھى ژماره (۱۱۵)

بەشى ھەرەزۆرى تاوان و خرابەکانمان بەرھەمى خراب بەکارھێنانى زمانمانە،
زمانمان لەودىوى دوو دەرگاوه وازناھێتى، دەرگای یەكەم لێوھەکانە، دەرگای دووھەم
پوک و ددانەکانمانە، کەواتە ئەو جۆرە زمانە ئەگەر نەبەستیتەو، ھەرۆھکو
لایەكى خودا بەستویەتییەو بە مەلاشومانەو، لایەكەى تریشى دەبى خۆمان
بیبەستینەو، ئەوا وەکو ماری ھار وایە، پیمانەو دەدات، توشمان دەكات.
شافیعی خ.ل دەفەرموی: بپۆ سەردانى گۆرستان بکە، زۆریەى ئەوانەى مردوون
بەھۆى کەتنى زمانیانەو بوو، یاخود ئیستا لەناو گۆرھەکانیان سزا دەدرین بەھۆى
بەدا بەکارھێنانى زمانیانەو بە لە دنیادا. بەتایبەتیش زمانى كەسى نزیك و دۆست و
ھاوپی.^(۱)

(۱) ص ۸۲ / حصاد الألسن / احفظ لسانك ايها الإنسان

حصاد الألسن

احْفَظْ لِسَانَكَ أَيُّهَا الْإِنْسَانُ لَا يَلِدُ دَعْنُكَ إِنَّهُ تُعْبَانُ
كَمْ فِي الْمَقَابِرِ مِنْ قَتِيلِ لِسَانِهِ كَأَنْتَ تَهَابُ لِقَاءَهُ الْأَقْرَانُ

دهقى هؤنراوهى ژماره (۱۱۵):

(به ره می زمان)

بپاریزه، زمانی خوت، نئاده میزاد
نوه ماره، وریابه پیتوه نهدات
کله گورهن، که کوژدای زمانیانه
به که تنی زمانی دوستی گیانی دهرهات

دهروازهی هؤنراوهی ژماره (۱۱۶)

زۆریه ئه و که سانهی که وه ک پتویست ههول نادهن و کارناکه ن بۆ گه یشتن به
ئامانجه که ی خویان، سه ره نجام شکستی دینن، ئیتر ده که ونه بره بیانوو هینانه وهی
نه گونجاو، هه ندی له وانه ده لئین: شانس و به ختم نیه، یان خه تای زه مانه یه و... هتد
به لام شافیعی خ. ل. ده فهرموئ: ئه وه خۆمانین که بیانوی سه رنه که وتنی کاره کانمان
له خۆمان داده پنین و زمان و کات تاوانبار ده که یین و ده لئیت: خه تای ئیمه نیه و
خه تای زه مانه یه، له پاستیدا که چی و نه نگه و خه تا و که م و کوپیه که له
خۆمانه وه یه، چه رخی زه مانه بۆ هه موو که سئ وه کو به که، ئه ی بۆچی که سانی تر
هه ر له و زه مانه ی خۆتدا توانیویانه بگه نه سه رکه وتن و هینانه دی خواست و
ئامانجه کانیا ن؟

ئیمه زمانمان هه یه، توانای قسه و په خنه گرتنمان هه یه و به ئاره زووی خۆمان
په خنه له زه مانه ده گرین، به لام چونکه زه مان زمانی نییه، بئ ده نگه، ئه گه ر
ئویش زمانی هه بوایه دنیا یه که په خنه ی له ئیمه ده بوو، سکالای له ده ست ئیمه

ده کرد، هیچ نه بئ ده یگوت: گورگ گۆشتی گورگ ناخوات، که چی ئیوهی مروؤ به
 ئاشکرا له نیو خۆتانا بوونه ته چه ندین گروپ و دهسته و لایه ن و دوژمنایه تی به کتری
 ده که ن و به کتری ده کوژن و ده بین.^(۱)

البلاء من أنفسنا

نَعِيبُ زَمَانِنَا وَالْعَيْبُ فِينَا وَمَا لِرَمَانِنَا عَيْبٌ سِوَانَا
 وَتَهْجُوا ذَا الزَّمَانِ بِغَيْرِ ذَنْبٍ وَلَوْ نَطَقَ الزَّمَانُ لَنَا هَجَانَا
 وَلَيْسَ الذَّنْبُ يَأْكُلُ لَحْمَ ذَنْبٍ وَيَأْكُلُ بَعْضُنَا بَعْضًا عَيَانَا

دهقی هۆنراوهی ژماره (۱۱۶):

(به لاکه، له خۆماندایه)

تانه، له زه مانه ده گرین، که چی که میش له خۆمانه
 چه رخی زه مانه، بی که چه، هه مووی تاوانی خۆمانه
 تاوان، ده پێچینه زه مان، له کاتی که بی گونا هه
 گه ر زمانی هه با^(۱) زه مان، سکا لای بوو، له پوو مانا
 گورگ، گۆشتی گورگ ناخوا، لێی لاده دا
 که چی، ئیمه به کتر ده خۆین، ئاشکرا له نیو خۆمانا

(۱) ص ۸۲ / البلاء من أنفسنا / نعيب زماننا والعيب فينا /

(۲) هه با: هه بوایا.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۱۷)

كەسانىڭ بوون بە پاشا، بەرپرس، دەسەلاتدار، درىژەيان بە دەسەلاتى خۆياندا و ماوھىكى زۆرى خاياند، كەمىك لەوانە نەبى، كە لە خۆيان بايى نەبوون و وايان دادەنا كە ھەر پاشا و دەسەلاتدارىش نىن، بەلكو ھەكو كەسىكى ئاسايى و سادە دەژيان و بە دادپەرورەى ھوكمىيان دەكرد، بەلام زۆرىنەى كاربەدەست و بەرپرسان وانەبوون، بەلكو پلەوپايە و دەسەلاتى خۆيان بەكارھىنا بۆ بەرژەوھندى تايبەتى خۆيان و دەستيانكرد بە ستم و كوشت و بېر و نادادى.

جا ئەگەر ئەم بەرپرس و كاربەدەستانە، لە كاتى دەسەلاتى خۆياندا بە ويژدان و قەدرەوھ مامەلە دەكەن، بەلام زۆرىيان زىدەرەوييان كرد، ستمەيان كرد، بۆيە سزاي زەمانە و دەسەلاتى خودا توشى كۆيزەرەوھرى و پىسوايى و خەم و ئازارى كردن، وايان لى ھات بەرانبەر ھەر تاوانىكى پابردوويان سزايەكى ھاوشىوھ و گونجاويان چەشت، ھەكو ئەوھى كە بە زمانى حال پىيان گوترا بى، ئەمەش بەرانبەرە بەوھ ھەرورەكو چۆن خواي گورە (صدام حسين) لى لەناو نەبرد ھەتا بە چاوى خۆى مەرگى كورەكانى خۆى بىنى، ئەمەش لە بەرانبەر ئەو تاوانەى كە ھەزاران دايك و باوكى جەرگىراو كرد، ئەمە جگە لە سزاي قىامەتى ستمەكاران. نىتر لەمەوھ بۆمان دەرەكەوئەت كە زەمان دەسەلاتى نى و نابى كەس تانە لە زەمانە بدات، ستم قەرزىكە و ھەر دەبى بىدەيتەوھ، ئەگەر لەو دنياش بى. ^(۱)

مثلاً تدین تدان

وَعَمَّا قَلِيلٍ كَانُ الْأَمْرَ لِمُ يَكُنِ	تَحْكُمُوا فَاسْتَطَالُوا فِي تَحْكُمِهِمْ
عَلَيْهِمُ الدَّهْرُ بِالْأَحْزَانِ وَالْمَحَنِ	لَوْ أَنْصَفُوا، أَنْصَفُوا لَكِنْ بَغَوْا فَبَغَى
هَذَا بِذَلِكَ وَلَا عَتَبَ عَلَى لَزْمَنِ	فَأَصْبَحُوا وَلِسَانُ الْحَالِ يُنْشِدُهُمْ

(۱) ص ۸۲/مثلاً تدین تدان/ تحکوما فستطالوا في تحکمهم/

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۱۷):

(قەرزدانەوھى دەوى)

فەرمانپەرھوا بىوون، درىژەى بىوو، دەسلەتايان
كەمىك نەبى لىو كەسانە، لى سىتەما، نەبوو ناويان
ويژدانىيان با، ويژدان دەھاتەوھ پىيان
سىتەميانكرد، بۆيە پۆزگار، خەم و ژانى تۆشى پىيان
وايان لى ھات، بەزارى حال، كە دەيانگوت:
تۆلە، بەرانبەر تۆلەيە، كەس چاخى تاوانبار نەكرد

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۱۸):

ئەگەر دەتەوى سەلامەت و بىئ وھى بىژى لىم دىنبايەداو باوھەر و ئابپووشت
پارىزراو بن، ئەوا ھەرگىز زىمانت بە خراب مەھىنە گۆ، عەيب و ناتەواوى ئەم و ئەو
باس مەكە، لى كاتىكدا خۆت ھەموو لەشت كەم و كوپى و ناتەواويە، جا خۆ ئەو
خەلكانەش وھكو تۆ چاويان ھەيە و كەم و كوپى تۆ دەيىنن و زمانىشيان ھەيە،
تاكو بلۆى بىكەنەوھ و پايگەيەنن چاوبۇ كەم و كوپى خەلكى مەگىرە، بەلام ئەگەر
چاوەكانى خۆت بۇ دۆزىنەوھى ناتەواويەكانى خودى خۆت گەپان لى خۆتدا، ئەوا
جەلەو بۇ چاوەكانت شل بىكە، با بەوردى كەم و كوپىيەكانى خۆت بۇ دەستنىشان
بىكەن، بە چاوەكانى خۆشت بلۆ: ئەى چاوەكانم، خەلكىش چاوى ھەيە، بە چاكە
كارىانە لەگەل خەلكىدا ھەلسوكەوت بىكە، لىبوردە بە بەرانبەر ئەو كەسانەى
مافەكانت دەخۆن، بەلام ئەوھش لى سنورى رەواداو بە جۆرى كە ئەو لىبوردنەت
قازانجى زىاترى دىنبايى يان قىيامەتى تىدا بىن بۇ خۆت لى لىنەبوردنەكەت، خۆ ئەگەر
وانەبوو ئەوا بەرگىرى لى خۆت و مافەكانت بىكە، وريابە لىم بەرگىرىكردنەشدا ھەر

شیوازی چاک و چاکه خوازانه هه لَبِزْتیره، چونکه هه رگیز مرۆف ناتوانی له پێگه ی خراپه وه داوای چاکه بکات.^(۱)

کلك سوءات وللناس أعین

إِذَا رُمْتَ أَنْ تَحْيَا سَلِيمًا مِنَ الرَّدَى وَدَيْنُكَ مَوْفُورٌ وَعِرْضُكَ صَيِّنٌ
فَلَا يَنْطَقَنَّ مِنْكَ اللِّسَانُ بِسِوَاةِ فَكَلِّكَ سَوَاءَاتٍ وَلِلنَّاسِ أَلْسُنٌ
وَعَيْنَاكَ إِنْ أَبَدْتَ إِلَيْكَ مَعَانِبًا فَدَعِّعْهَا، وَقُلْ يَا عَيْنُ لِلنَّاسِ أَعْيُنٌ
وَعَاشِرٍ بِمَعْرُوفٍ، وَسَامِحٍ مَنِ تَعْتَدِي وَدَافِعُهُ وَلَكِنْ بِالتِّي هِيَ أَحْسَنُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۱۸):

(هه موو له شت نهنگییه، نهو خه لکش چاویان هه یه)

ده تهوئی، بی وهی بژی، دوور له گێچهل، له ژینا
ئاینهت خاوین بیته و، ئابپوشته له په رهژینا
زمان هه له سورپینه، بلایی خه لکی له که یه
که بو خۆت هه ره که ی و، نهو خه لکش چاوی هه یه
که زانیت نهو چاوت، بو له که ی خۆت ده گه پێ
بلایی: ئاخه نهو خه لکش، چاوی هه یه، لینگه پێ
باش به، له په یوه نه دیتا، بیوره له مافخۆران
به لام به ره گریش بکه، به شیوازیکی زۆر جوان

(۱) ص ۸۴ / کلك سوءات وللناس أعین / اذا رمت ان تحيا سليما من الردى /

دهروازهی هونراوهی ژماره (۱۱۹)

جهوهری گومان وایه، هه‌میشه به‌لای خراپی دایه، له‌ناو بیری مروفتیش دا به‌هیزترین توانا، بریتیه له توانای (به‌دگومان‌ی)، بۆ نمونه: که گومان به خراپی ره‌وشتی که‌سیک ده‌به‌ی، نه‌وا میشک و بیرت سه‌دان به‌لگه‌و وینه‌ی خراپی نه‌و که‌سه‌ت بۆ ده‌خاته به‌ر بیرو نیگا، که‌چی که‌به‌وئی گومانی باش به‌که‌سیک به‌ریت، بیرت نه‌وه‌نده به‌ده‌مه‌ت‌وه نایات به‌لکو ته‌ن‌ها که‌میک وینه‌و ره‌فتاری باشی نه‌و که‌سه ده‌بینی و هیشتا دلّت هه‌ر ترپه‌ی دیت بۆ لای گومانه خراپه‌که.

که‌چی له‌راستیدا هیچ که‌سیک نیه، که‌له‌رپی گومانی خراپی خوئی و کرده‌وه دزیو و خراپه‌کانیه‌وه که‌یشتیته پله‌و ناستی چاک و پر به‌دلی خوئی، که‌چیژی ناسوده‌یی خوئی لی‌ببینی.^(۱)

مساءة الظن

لَا يَكُنْ إِلَّا سَئِيئًا إِنَّ سَوْءَ الظَّنِّ مِنْ أَقْوَى الفِطْنِ
مَا رَمَى الإنسانَ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرُ حُسْنِ الظَّنِّ وَالْقَوْلِ الحَسَنِ

دهقی هونراوهی ژماره (۱۱۹):

(به‌دگومانی)

گومان‌ی تو، هه‌ر به‌لای خراپی دایه
له‌بیرت‌دا (به‌دگومانی) به‌هیزترینی توانایه
که‌سیش نیه، به‌خواستی خوئی که‌یشتین
مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی گومان باش و کاری باشیشی کردین

(۱) ص ۸۴ / مساءة الظن / لا یکن ظنک الا سئیا

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۲۰)

كەسانىك ھەيە، لەناو بەندەكانى خودادا، كە ھىندە پەروشى ئەوھن خودا
لەيان رازى بىت و دواتر پاداشتى بەھەشتى نەپراوھەيان دەست بگەوى، نۆر بايەخ بە
دنيا نەدەن، بگرە بە تەواوھتى وازيان لە باق و بريقى دنيا ھىناوھ، بەو ئومىدەى
پاريزاوبن لە بەلاو گىچەلەكانى دنيا و لە كارى قىامەتياھەيان سارد نەبنەوھ، ئەو
كەسانە بە وردى لە دنيا وردبونەوھو، ناسىويانەو، چاك ھەليان سەنگاندوھ،
بۆيان پوون بووھتەوھ كە، ئەم دنيايە بۆ ئەوھ نايى، وھكو مال و نىشتمان تەماشاشا
بكرى، لەبەرئەوھ وھكو زەلكاويكى لىخن دايانناوھ و خواپەرستى و كارى چاكەشيان
كردوھ بە بەلەم، يان كەشتىك و بە ھۆيەوھ لەم زەلكاوھ پەريونەتەوھ و خويان
كەياندوھتە، ئەوبەرى ئەم دنيايە، كە برىتيە لە دنياكەى تر.^(۱)

سفينة المؤمن

إِنَّ لِلَّهِ عِبَادًا فُطِنًا
تَرَكَوْا الدُّنْيَا وَخَافُوا الْفِتْنَةَ
نَظَرُوا فِيهَا فَلَمَّا عَلِمُوا
أَنَّهَا لَيْسَتْ لِحَيِّ وَطَنًا
جَعَلُوهَا لُجَّةً وَاتَّخَذُوا
صَالِحِ الْأَعْمَالِ فِيهَا سُفُنًا

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۲۰):

(كەشتى باوھەردان)

خودا، كەسى ژيىرى ھەيە، لە بەندەكان
تەركە دنيا، ھەر لەبەر ترسى فيتنەكان
وردبونەوھ...! كە زانەيان
دنيا، ناشى بى نىشتمان
سداياننا، كە دەريايەكە
كەارى باشىش، وھك (كەشتى)يان

(۱) ص ۸۴ ص ۸۵ / سفينة المؤمن / ان الله عباداً فطناً

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۲۱):

لە خۆتووە لەگەڵ خەلکی مەبەرە ھاوێژ، خەلکی بە باشی ھەلبەسەنگینە، بیانکیشە، بیانپێو، بزانیە لە کام ئاست و کیش و نرخدان، چونکە خەلکی تۆیان کیشاوە تۆش بەو کیشانە و تەرازوو ئەوان بکیشە، کە تۆیان پێ کیشایت، تەنانەت تۆ ئەو شتەش، یان ئەو سەنگەش بکیشە کە تۆی پێ کیشراویت، یان کە خەلکی پێ دەکیشیت.

بۆ نمونە لە ئەجامدا بۆت دەردەکەوێ کە پێویستە ھاتوچۆی ئەو کەسانە بکەیت، کە ھات و چۆت دەکەن، ئەو ھەمی کە بێ وەفایە تۆش بەرانبەری وابە. ھەرکەسێ گومانی وابوو کە بوونی تۆ بەندە بە بوونی ئەو ھەو، ئەوا مانای واپە تۆی بە سفر داناو، تۆش لێی دروبکە وەر ھەو، تیکە لای مەبە، وازی لێ بێنە، چونکە لە ژێر چەتری ئەو بۆچوونە خۆپەرستانە بەدا درەختی کە سێتی ئازاد و سەر بە خۆ دروست نابێ، بە ئەو بۆچوونە ھەلەبەسێ خۆی ھەر لە ناخی خۆیدا بێ و بەو خەم و گومانەو ھەمەبە.

باش واپە کەس لە خۆت بە گەورە تر نەبینی و بگەرێر ھەو بۆ لای خودای گەورە، کە گەورەیی ئەو جیاوازە لە خۆبەگەرە زانینی مرۆف، بچووکى لە ئاستى گەورەیی خوادا گەورەت دەکات، بەلام بچووکى لە ئاستى گەورەیی خەلکیدا بچووک دەکاتەو.

دنیابە ھەرچى ھەیتە، ھى خودایە و کەس ناتوانى ھیچت بداتى ھیچت لى بێسەنى.^(۱)

(۱) ص ۸۵ / زن بما وزنت به / زن بمن وزنتک بما /

زن بما وزنت به

زَنْ مَنْ وَزْنُكَ، بِمَا وَدَّ نُنْكَ وَمَا وَزْنُكَ بِه فَزْنُهُ
مَنْ جَا إِلَيْكَ فَرِحُ إِلَيْهِ هِ وَمَنْ جَفَاكَ فَمُدَّ عَنْهُ
مَنْ ظَنَّ أَنَّكَ دُونَهُ فَاتْرَكَ هَوَاهُ إِذْنُ وَهِنُهُ
وَارْجِعْ إِلَى رَبِّ الْعِبَادَا دِ فَكُلُّ مَا يَأْتِيكَ مِنْهُ

دهقى هونراوهى ژماره (۱۲۱):

(بکیشه به وهى پى کیشرايت)

بکیشه كه سسئ، كه كيشاوييه، تـو
ئـه وهى پى كيشـراى، ئـه ويش بکيشـه
كى سـردانـت كا، سـردانى كه تـو
له بئ جـفايان هـامشـو بـبـپـره
كه سـئ، پى وـابـئ، بـئ ئـه و، هـيـچى تـو
وازي لى بـيـنـه، خـى و گـومـانى
بگـه پـره وه، لاي خـودا، ئـه تـو
هـى ئـه وه، هـرچـيـت هـه يـه ئـيـسـتـاـكه
يان، كه پى داوى، وه يان دئ بـو تـو

دهروازهى هونراوهى ژماره (۱۲۲):

تهماح و چاوجنوكى ناهيلن ساتيك ناسوده بين، له م باره به وه شافيعى خ.ل
ده فـرمـويـت: حـز و ئـاره زـوه چـاوجـنـوكـيـه كـانـم سـهـرـكـوت كـرد، بـه وه دـهـرـوونـم
حـسـايـه وه، چـونـكه دـهـرـوون سـرـوشـتى وايـه، هـتا زـيـاتـر تـهـمـاعـى بـخـيـتـه بـهـرـدـم زـيـاتـر
خـوى بـو سـوك و سـهـلـيم دـهـكـات. هـاتم قـهـنـاعـه تـم بـوژانـدـه وه، كه مـرد بـوو، چـونـكه

به هۆی زیندوویی شه وه وه ئابرویه کی پارێزراومان ده بێ که سێک چاوجنۆکی ناو
جه رگهی دلی داگیر بکات، شه وا دلی سوک و بێ نرخه ده کا، ریسوای ده کا.^(۱)

تأتي العزة بالقناعة

أَمْتُ مَطَامِعِي فَأَرَحْتُ نَفْسِي فَإِنَّ النَّفْسَ مَا طَمِعَتْ تَهُونُ
وَأَحْيَيْتُ الْقُنُوعَ وَكَانَ مَيْتًا ففِي إِحْيَائِهِ عِرْضٌ مَصُونُ
إِذَا طَمَعٌ يَحُلُّ بِقَلْبِ عَبْدٍ عَلَتْهُ مَهَانَةٌ وَعَلَاءٌ مُونُ

دهقی هۆنراوهی ژماره (۱۲۲):

(سه روهری به قه ناعهت دیته دهست)

ئاره زوهه چلێسه کانم، له دهروون، له بیخ ده رهینا
ئهوسا زانیم چه نه ند دهرونم چه سایه وه
ئهم دهروونه هه ره خووی وایه
هه تا زیاتر چاوجنۆک بوو، زیاتر ریسوا کرایه وه
قه ناعه تم بوژانده وه، له کاتی که دا که مرد بوو
(پاراستنی ریز و ئابروو) به و بوژانه، بوژایه وه
که سێ که وا (چاوجنۆکی)، ناو جه رگهی دلی داگیر کا
دلی هه ره سووکتی ده کا، ریسوایی بو کرایه وه

(۱) ص ۸۶ / تأتي العزة بالقناعة / امت مطامعي فأرحت نفسي /

دەر وازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۲۳)

قسەکردن، ھونەر و زانستى خۆى ھەيە، كەسى وا ھەيە، زۆر قسە دەكات، بەلام قسەكانى ھەموويان شتى زيادەن و پيويست نين، بەلكو شيوازي سەرکەوتوو ئەو ھەيە كە بە كورتى و بە چەند وشەيەك ئامانجەكەت بپيكيەت و زوو بگەيتە سەرچاوەكە و بە جۆگەلەكاندا نەپۆيت، ئەگەر كەسنى قسەى زۆرى تىكەلەلكيش دەکرد، نەيدەزانی چۆن قسەكانى كورت بكاتەو، ئەوا باشتەر وايە بى دەنگ بىت، نەك نەزانی لە كات و شوپنى خۆيدا قسە بكات، ھەر كەسە و كەسيتى و سيمای تايبەت بە خۆى ھەيە، شيوازي قسەکردن ھۆيەكە بۆ نيشاندانى سيمای كەسيتيەكەى.^(۱)

الصمت خير من حشو الكلام

لَا خَيْرَ فِي حَشْوِ الْكَلَامِ مِ إِذَا افْتَدَيْتَ إِلَى عُيُونِهِ
وَالصَّمْتُ أَجْمَلُ بِالْفَتَى مِنْ مَنْطِقٍ فِي غَيْرِ حِينِهِ
وَعَلَى الْفَتَى لَطِبَاءٌ عَلَيْهِ سِمْةٌ تَلُوحُ عَلَى جَبِينِهِ

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۱۲۳):

(بى دەنگى باشتەر لە قسە فرېدان)

گەر دەتەوئى بچيەو ھە سەر سەرچاوەى پاسەتەقینە
بى دەنگى گەلى باشتەر لە وتە و قسە فرېدان
بۆ لاو، چەند جوانە بى دەنگى و زۆرنە بيژى
دەم داخستن زۆر باشتەر لە بى جىسى قسە وەشان
ھەموو كەسنى، سروشتى سيمای خۆى ھەيە
چەندى جوانە ئەو سيمایە دەرکەوتوو بى لە ناوچاوان

(۱) ص ۸۶ / الصمت خير من حشو الكلام / لا خير في حشو الكلام

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۲۴):

ناچارین، ھەموومان دەبىي چاوەپوانى مەرگ بکەین، ئىستادىت، ئىستاش
 نەيەت، دواتر ھەر دىت، ئەگەر من ئەم جارەشيان بەرنەکەوتم، ئەوا خۆشەويستىکم
 بەر دەکەوئى، مەرگى ئازىز و خۆشەويستانىش ھەر خۆى جۆرە مەرگىکە و ھىچى
 وای کەمتر نە لە مردنى خۆمان.^(۱)

موت الأحبة

سَأصْبِرُ لِلْحَمَامِ وَقَدْ أَتَانِي وَإِلَّا فَهُوَ أَوْتَرُ بَعْدَ حِينٍ
 وَإِنْ أَسْلَمَ يَمُتْ قَبْلِي حَبِيبٌ وَمَوْتُ أَحِبَّتِي قَبْلِي يَسُونِي

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۱۲۴):

(مەرگى ئازىزان)

چاوەپوانى مەرگم دەکەم، کە ئىستادىت ھات
 ئىستادىت نەبى، لەدواى ئىستادىت ھەر سەرئەدات
 کە مۆلەتەم پەي درا بىي، جارئى نەمرم
 لەپيش خۆمدا مەرگ خۆشەويستادى دەبات
 بىنىنىنى مەرگى ئازىزان
 مردنىکە، ھەمان تەمام و واتادى دەدات

(۱) ص ۸۶ / موت الأحبة / سأصبر للحمام وقد أتاني /

دهروازهی هونراوهی ژماره (۱۲۵):

کهسی واهیه، وادهزانی کهسانی بهرانبهری، فرمانبهرهکانی بهردهستی،
ئهدامهکانی خیزانهکهی، هه موویان منه تباری ئهون، له هه وداي منهت دروست
کراون، وهکو ئهوهی که بنه پرتیه که ئهوه و ئهوانی تر ناخزرو منه ته لگری ئهون
هه ر له پوژی دروست بونیه وه، ده ئیتر واز له و منه ته زۆرو خراپه ی خۆت بیته، من
بو خۆم به پاروه نانێک ده ژیم و به سمه، له ئیستاوه تا ده خریمه ناو
کفنه که مه وه. ^(۱)

المنة

رَأَيْتُكَ تَكْوِينِي بِمَيْسَمٍ مِّنِّي كَأَنَّكَ كُنْتَ الْأَصْلَ فِي يَوْمِ تَكْوِينِي
فَدَعَانِي مِنَ الْمَنْ الْوَحِيمِ فَلَقَمَةً مِنَ الْعَيْشِ تَكْفِينِي إِلَى يَوْمِ تَكْفِينِي

دهقی هونراوهی ژماره (۱۲۵):

(منه تکردن)

وات تیت که یاند که پیت وایی، له هه وداي منهت چنراوم
گوایه په سه نه که منم، له و پوژهی دروست کراوم
منه تی ناشریین و پیسی خۆتیم لی لاده
به یه ک پاروو ده ژیم له ئیستا تا ئه و ده مه ی که له کفنه نراوم

(۱) ص ۸۷ / المنه / رأیت تکوینی بمیسمن منه /

دمروازهی هؤنراوهی ژماره (۱۲۶):

کاریک مه که که خه لکی منه تیان به سه رته وه هه بی، ته نها خوت به منه تباری خودا بزانه، به ختی چاکت بو ده رونت بوی، نارام بگره له سه ر پیوستیه کانت، نارام بگره، چونکه نارامگری و دان به خودا گرتن، وه کو قه لا وایه بو نه و که سانه ی که منه تباری هیچ که سئ نین، چونکه منه تباری باریکی گران و قورسه له سه ر دل، نازاره که یشی به ژان تر و به نیش تره له وه ی ددانت کیس بکات، هه و بکات، خوزگه به و که سانه ی کاریک ناکه ن که منه تباری نه م و نه و بن.^(۱)

مرارة تحمیل الجمیل

لَا تَحْمِلُنَّ لِمَنْ يَمِينٌ مِنْ الْأَثَامِ عَلَيْكَ مِنْهُ
وَاخْتَرِ لِنَفْسِكَ حَظَّهَا وَاصْبِرْ فَإِنَّ الصَّبْرَ جُنَّةٌ
مِثْنُ الرَّجَالِ عَلَى الْقُلُوبِ بِأَشَدُّ مِنْ وَقْعِ الْأَسِنَّةِ

دهقی هؤنراوهی ژماره (۱۲۶):

(تالیی هه لگرتنه وه ی جوانی)

منه تباری هیچ که س، هه لسه گره
که هه و منه تباری خه و دای
به شه به ختت، به ده رونه ده
نارامگری به، نارامگری بوته قه لای
نه و که سانه ی مننه تبار نیمن
منه تباری له سه ر دلان، قورسه واتای
به ژانتره له (دان که وتن)، ژان و هه وای^(۲)

(۱) ص ۸۷ / مرارة تحمیل الجمیل / لاتحملن لمن یمن /

(۲) هه وای: هه وکردن و هه لاوسانی پوک و ددان و کیس کردن.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۲۷):

كەسنىڭ كىشە و كۆسپىكى بەسەر دىت، ئازىزىكى دەمرىت و پرسەدار دەبن،
منىش دەچم سەرەخوشى لى دەكەم، دلنەوايى دەكەم، ئەوھش لەبەرئەوھ نىه، كە
گوايە وا ھەست بكەم، كە من نامرم، يان گوايە چاوم بپروھتە (ھەرمان) و نەمرىي،
بەلكو لەبەرئەوھىيە كە سونەتتىكى ئاينە، ئەگىنا نە خاوەن پرسە و نە ئەو كەسەش
كە دلنەوايى خاوەن پرسەكە دەكات لە ژياندا بەردەوام دەبن، بەلكو ھەرىكەيان
ماوھىەك دەژىن و ئەوانىش وەكو مردووه كەى پىش خۆيان كۆچى دوايى دەكەن،
كەواتە دلنەوايى خۆت بكە، توپشوروى پۆزى خۆت ئامادە بكە.^(۱)

تعزىة

إِنِّي أُعْزِيكَ لَا أَنِيَّ عَلَى طَمَعٍ مِنْ الْخَلْوِ وَالْكَرْنِ سُنَّةُ الدِّينِ
فَمَا الْمُعْزَى بِبَاقٍ بَعْدَ صَاحِبِهِ وَلَا الْمُعْزَى وَإِنْ عَاشَا إِلَى حِينِ

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۲۷):

(پرسە و دلدانەوھ)

دلنەوايىت دەكەم، بەوماننا، نا، كە پىم وابى
(نەم) م من، سونەتى دىنە، ئاوايە، دەبى وابى
نە دلنەوايى كراو، دواى ھاوھلەكەى دەمىنى
نە دلنەواكارىش، گەرچى ژىنيان كەمى مابى

(۱) ص ۸۷ / تعزىة / إِنِّي أُعْزِيكَ لَا أَنِيَّ عَلَى طَمَعٍ /

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۲۸)

ئەسفەھانى دەلى: محمدى كوپى عبدالرحمن گوتى: گويم لى بوو كه (محمدى كوپى بەشىرى ئابرى) دەلىت: گويم لى بوو (الربيع) گوتى: له خزمەتى شافيعى دانىشتبووم، پياويك هات و قسه يه كى له گەل ئىمامى شافيعى كرد، شافيعيش ئەم ھۆنراوہى فەرموو، (مەبەست له دىرى يەكەمى ھۆنراوہ كەيە)، ھەر وہا دەلىت: محمدى كوپى ئىبراھىم دەلى: (عبدالعزيزى كوپى (أبي رجاء) دەلى: (ربيع كوپى سليمان) وتى: بۆ (البويطى) نووسىبوويان كه له بەندىخانە دا بوو، پەوشتت جوان بى له گەل كەسانى نامۆ و بىگانە دا له بەندىخانە داو ئارامگىرە، خۆت پايئەنە، من گەلىك جار بىستووومە كه شافيعى دەيفەرموو: (لىرە دا دىرى دووہى ھۆنراوہ كەي مەبەستە).^(۱)

جُنُونُكَ مَجْنُونٌ وَلَسْتُ بِوَأَجِدُ طَبِيباً يُدَاوِي مِنْ جُنُونِ جُنُونٍ

* * *

أَمِينٌ لَهُمْ نَفْسِي وَأَكْرَمُهَا بِهِمْ وَلَا تُكْرِمُ النَّفْسُ الَّتِي لَا تُهَيِّئُهَا

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۱۲۸):

شەيدايى تۆ، شىتتە، ھەكىمى بەدى ناكەى

تا دەرمانى شەيدايى، شىتتەنى لا پەيدا كەى

* * *

دەروون دەشكىنم بۆيان، كە ئەوان پىزىيان لابسى

دەروونىك پىزى نابسى، جاروبار نەشكىنرا بسى

(۱) ص ۸۸ ص ۸۹ / قال الأصفهاني حدثنا محمد بن عبدالرحمن.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۲۹):

شافىعى خ.ل بەوہ تۆمەتبار دەکرا کہ (پافىزى)یەو زیاتر ھۆگرى بنەمالەى (علی کورپى أبى تالب)ە، بەلام شافىعى ئەوہ پەت دەکاتوہ، لە کاتیکدا لە باوانەوہ خۆى دەچیتە وەسەر ئەو بنەمالەىو دەفەرموئ: با ئەوانە ھەر قسەلۆکى خۆیان بۆلین، من ئەگەر بە دەربېرنى خۆشەویستى بۆ ئەوان بېمە پافىزى ئەوا جىگەى شانازیمە.^(۱)

حب علي و بسطيه و فاطمة

إِذَا فِي مَجْلِسٍ نَذَكُرُ عَلِيًّا وَسِبْطِيهِ وَفَاطِمَةَ الرَّكِيَّةِ
يُقَالُ تَجَاوَرُوا يَا قَوْمُ هَذَا فَهَذَا مِنْ حَدِيثِ الرَّافِضِيَّةِ
بَرَأْتِ إِلَى الْمُهِمِنِ مِنْ أَنْاسٍ يَرُونَ الرُّفْضَ حُبَّ الْفَاطِمِيَّةِ

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۲۹):

(خۆشەویستى)

بۆ علی و دوو جگەرگۆشەکەى و فاطمە)

لە کۆرپیکدا، کە باسى عەلى دەکرى
وہ، یسا، دوو جگەرگۆشەکەى
وہ یا فاطمەى پاکیزە، کاتى کە ناوى دەبرى
لەو قسانە کە دەوترى، دەواز بێنن، ئەى خەلکینە
ئەم قسانە، لای پافىزىزىکان باس دەکرى
بى بەرىم من، لەو خەلکانەى پېيان وایە
خۆشەویستى، بۆ فاطمە، لایەنى پافىزى دەکرى

(۱) ص ۹۰ / حب علي و بسطيه و فاطمة / إذا في مجلس نذكر علياً

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۳۰):

نەفام و دووپوو، ھەر شتتیکى خراب دەلتى، ئەوہ لە بنەپەتدا لە خۆیدا ھەيە، ئەو
کەسانە چەند تۆمەت و قسەى خراب بە کەسانى باش بڵێن، ھىچ زيانتيكى نيە،
ھەرەکو چۆن چەند سەگتک بەکونە ئاوى فوراتەوہ پيس نابى.^(۱)

الأعراض عن الجاهل

أَعْرَضَ عَنِ الْجَاهِلِ السَّفِيهِ فَكُلُّ مَا قَالَ قَهْوَفِيهِ
مَا ضَرَّ بَحْرَ الْفُرَاتِ يَوْمًا إِنْ خَاضَ بَعْضَ الْكِلَابِ فِيهِ

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۱۳۰):

(پەخنەگرتن لە نەفام)

پەخنە بگەرە، لەو کال فامە
کە ھەرچى گوت، لە خۆیدا ھەيە بيزانە
ھىچ کاتى فورات پيس نابى
گەرچە نەد سەگتکى تىدا بى

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۱۳۱):

کەسانى ناشايستە و نا خانەدان زۆرجار دەبنە خاوەن دەسەلات و پارەوپول،
تيرن، بى کيشەن، کەچى کەسانى باش و خواناس و خانەزادە برسى و داماون،
بەلام کەسانى دى، کە بى نرخ و سووکن گەدەيان پەرە لە خۆراکى نايابى وەکو
گەزۆو گۆشتى بالندەيەکى وەکو مېلاقە، کە وەکو کەوى سويسکە وايە و تاميکى
خۆشى ھەيە.

(۱) ص ۹۰/الأعراض عن الجاهل / اعرض عن الجاهل السفیه /

ئەمانە خودا لىيان بەئاگايە قەدەرۈ بىرارى ئەرۋا بوۈكە دىنيا خۇران، لە دىناو قىامەت بىن بەش نەكات كەسىش نىە كە بتوانن دەسكارى بىرارى خودا بدات. شافىعى ئەمانەى لە نمونەى ئازەلاندائىناۋەتەۋە لەم ھۇنراۋەيەدا.^(۱)

حياة الأشراف واللنام

أرى حمراً ترعى وتعلف ما تهوى
 وأسداً جِيعاً تظمأ الدهر لأتروى
 وأشرفاً قوم لا يتألون قتهم
 وقوماً لثاماً تأكل المن والسلوى
 قضاء لديان الخلائق سابق
 وليس على مر القضا أحد يقوى
 فمن عرف الدهر الخؤون وصرفه
 تصبر للبلوى ولم سظهر الشكوى

دەقى ھۇنراۋەى ژمارە (۱۳۱):

(ژیانی خانەدان و ژیانى بى وىل)

دەبىنم، كەرگەل، لە پاۋەن^(۲)، ھەرچى ھەزلى بى، لىى تىرە
 كەچى رەۋەى شىرەكانىش، تىنو، برسىن، لە جەنگەلا، لە زەنوۋىرا
 خانەدانى ھۆزەكان و سەردارانى، بى بىژون، داماون
 گەدەى كەسانى بى بەھاش، لە گەزۇ و مىلاقە^(۳) تىرە
 ئەۋەش بىرارى پىشۋەختى، خۋاى تاك و بەدېئەرە
 كەسى نىە، بەھىز تىر بى، لە قەزای خودا، كە دىرە^(۴)

(۱) ص ۹۱ / حياة الأشراف واللنام / أرى حمراً ترعى وتعلف ما تهوى /

(۲) پاۋەن: شوۋىنى لەۋەپ، دەشتودەرى پىرگۇگىيا.

(۳) مىلاقە: بالندەيەكە ۋەكو سوۋىسكە ۋايە.

(۴) دىرە: دىرىنە، كۆنە.

خویننه‌ری به‌رپۆزم!

تا ئێره، ئەو ھۆنراوانه بھون که له و دیوانه‌دا هه‌یه، که (الزعبی) له چاپی چواره‌مدا، ساڵی ۱۹۷۱ چاپ و په‌خشی کردوه، به‌لام ھۆنراوه‌ی تری شافیعی خ.ل له نوسخه‌ی تری دیوانه‌کانی تریدا هه‌یه، به‌تایبه‌تی ئەو دیوانه‌ی که مامۆستا (مختار فوزی النعال) له سالانه‌ی دوایی دا چاپی کردوه تا ئیستاش نوسخه‌که‌ی له کتیبخانه‌کاندا هه‌یه، ئەم دیوانه‌ گه‌لێک له ھۆنراوه‌کانی نوسخه‌ی (الزعبی) تیدیابە و هاوکات چه‌ندین ھۆنراوه‌ی تریشی تیدیابە که له‌ویاندا نین، له‌به‌رئەوه‌ له‌ ئێره به‌ره‌و دواوه‌ی ئەم دیوانه، تاییه‌ته به‌و ھۆنراوانه‌ی که ساخم کردوونه‌ته‌وه‌ و له نوسخه‌که‌ی (مختار فوزی) دا یان له ئەنته‌رنێت و سه‌رچاوه‌ی تروه‌ ده‌ستم که‌وتوون و له په‌راویژدا ئاماژه‌م به‌ سه‌رچاوه‌کان داوه، پریزه‌ندی ژماره‌ی ھۆنراوه‌کانم نه‌چراوندوه، هه‌روه‌ها به‌پێی پتویست ده‌روازه‌ی لیکدانه‌وه‌م بۆ هه‌ریه‌که‌ له‌ ھۆنراوانه‌ داناه، به‌لام ده‌قه عه‌ره‌بیه‌که‌م داناه‌ته‌وه، ئه‌ویش له‌به‌ر دوو ھۆکار:

یه‌که‌م: ھیشتا دیوانه عه‌ره‌بیه‌که‌ی نوسخه‌ی (مختار فوزی) له کتیبخانه‌کاندا هه‌یه و تازه‌یه، مه‌ترسی تیاچوونی له‌سه‌رنیه.

دووه‌م: ئەگەر ئەمیشیان دیسانه‌وه هه‌ر ده‌قی ھۆنراوه عه‌ره‌بیه‌کان بنووسمه‌وه، کاریکی زیاده‌یه‌و قه‌باره‌ی دیوانه‌که‌ش زۆرگه‌وره‌ ده‌رده‌چیت و ده‌بیته‌ ئه‌رکیکی زیاده‌ بۆ خویننه‌ران.^(۱)

(۱) کاتی ته‌واویوونم له وه‌رگێڕانی ئەم دیوانه‌یان که (الزعبی) کۆی کردوه‌ته‌وه‌ و چاپی کردوه، له چاپی چواره‌میدا، له ساڵی ۱۹۷۱، بریتیه‌ له‌ شه‌وی شه‌مه‌ ۲۵/۱۰/۲۰۱۳ زاینی، کاتژمێر (۱۱،۳۰) ی شه‌و له‌ شاری سلێمانی، هه‌روه‌ها پۆژی دوو شه‌مه‌ ۲۳/۱۲/۲۰۱۳ ئی یوومه‌وه‌ له‌ لیکدانه‌وه‌ی ھۆنراوه‌کانی.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۳۲)

تەمەنى لاۋى، قورستىن تەمەنى مرۆفە، چونكى لە ھەموو لايەكەو ھەموجولتى گەشەو بونياتنانى دەست پىدەكات، زۆرتىن گرفت و كىشە لەو تەمەندە پووبە پووبى مرۆفە دەبىتەو، كە زۆرىەى جار شادى و خوشىەكانى لى تال دەبى، بەتايبەتى كۆچى دوايى ھاوپى و ھاوتەمەن و خوشەويستانى، لەم كاتانەشدا ئەگەر كەنجەكە تەمەنى بە دەستى خۆى بوايە، ئەو تەمەنى فېرى دەداو نەيدەويست.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۳۲):

(تەمەنى لاۋ)

مەخاين، لاۋىك نەتوانى، ساتى، شادانە، پابىرى^(۱)
لەبەر كۆست و گرفت و كىشەكانى
تەمەن، بە دەستى خۆى بايا^(۲) توپى دەدا^(۳)
لە دواى مەرگى ھاوھل و ئازىزەكانى

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۳۳):

خۆشە مرۆفە تەمەن درىژبى، بەلام درىژايى و پانتايى ئەو تەمەنى ھەمووى چاكەخوانى و شادمانى بى، بەلام كۆست و گرفتى وا ھەيە مرۆفە پىر دەكات، يان سىماي پىربوونى تىدا دەردەخات، لەوانەش كۆچى لەناكاوى ئازىز و خوشەويستان، ئەو كەسەى ئارامگر بى لەسەر كۆچى ئازىزانى وەكو ئەو وايە كە تەمەنى خۆى لە (زى) يەكدا پاراستبى، ئەگەر وا نەبى ماناي وايە ئاواتى دوژمنانى ھىناوھتە دى.

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۱۱.

(۲) بايا: بوايا.

(۳) توپى دەدا: ھەلى دەدا، فېرى دەدا.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۳۳):

(ئارامگرتن لە سەر كۆچى خۇشەويستان)

كۆن تەمەنى، تەمەنى ھەيە^(۱)
خۇپراگىرى بىلە زىي كا
كۆن تەمەنى خۇي درىزكا
دېنىتە دى، ئاۋاتى نەيارەكانى

دەروازەى ھۆنراۋى ژمارە (۱۳۴)

شافىعى دەفەرموئى بە چوار شتى قورس و گران نىمەى مرؤف تاقي كراونەتەو،
ئەم چوار شتەش بەردەوام لە دزايەتى كردنمدان، كە برىتەن لە (شەيتان، دنيا،
دەروون، حەزى بەدكارىيى) دەبى وريا بى، ئەگىنا، ناتوانى لەنيو ئەم ھەموو
ناحەزانەدا پىي سەرکەوتن و زالبون بدۆزىتەو.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۳۴):

(بە چوار شت تاقي كراومەتەو)

بە چوار شت، تاقي كراوم^(۲)
كە لە كاردان بۆ دزوارىم
شەيتان، دنيا، دەروون و حەزى بەدكارىم
چۆنى بىتوانم پىي دەركەم
گىشت كەوتونەتە دزوارىم؟

(۱) ديوان / مخفار فوزي ص ۱۱.

(۲) ديوان / مختار فوزي ص ۱۲.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۳۵)

حەكىم و پزىشك، تا پادەيەك دەتوانن داو و دەرمان بدەن بە نەخۆشەكان، بەلام كە بېرىرى خوايى ئەو بەى كە دەبى نەخۆشەكە بمرى، ئەوانە داوو دەرمانانە ھىچ سوديان نابى، حەكىم و پزىشك و نەخۆش و دەرمانكپ و دەرمان فرۆش و دەرمانهين و بازىرگانەكانى ھەموويان دەبى بمرن، كەواتە قەزاو قەدەرى خوايى زالە بەسەر ھەموو شتىكا.

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۳۵):

(بەدەرى خوايى زالە)

حەكىم، بە حەكىمى خووى و دەرمانەكانى^(۱)
ناتوانى، بەرگرى بكا، لە قەدەرىكى يەزدانى
حەكىم نامىرى بىو دەرمانانى
چەند نەخۆشى پى لادا بى لە نەمانى
كەچى مردن، بەدواى يەكا، چى دەرمانساز و نەخۆشە
ھەم كىپيار و فرۆشيار و ئەو ھەش دەرمانى دەھانى

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۳۶):

ئابىنى ئىسلام، ئابىنىكى جىھانى فراوانە و جىگەى جۆرەھا بۆچوون و بىروپاي تىدا دەبىتەو، بەلام ئابىنە كۆنەكانى پىشوو تا پادەيەك لە ھەندى پوكارەو، كارىگەرى بەجىماوى ھەبوو لەسەر ئىسلام، بۆ نمونە تەرکە دنىارى و سۆفەتى و دەرويشى و شىخايەتى تا ماوہيەكى زۆر لەناو موسولماناندا باوى ھەبوو و بگرە تاكو ئىستاش ھەندى لەوانە ماون، بەلام لەناو ئەوانەشدا كەسى وا ھەيە كە بەھوى نەزانى خۆيەو و بەھوى شارەزا نەبوونى لە پانتايى گشتى ئىسلام كەوتونەتە

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۱۳.

هه له وه و ته نها يه ك لايه ني پوو كه شانەى ئىسلامى له خۆيدا زه ق كردوه ته وه، بۆ نمونه (دانانى پيش) يكي ئه وتۆ كه زانست و زانبارى له و ديوه وه نه بێ، يان پۆشيني هه ندۆ به رگ بۆ ژن و پياو كه گوايه ئه مه نيشانهى پابه نديه به سه له فى ساليحه وه، به لام شافيعى خ. ل. زۆرچاك له و جوړه كه سانه تيگه يشتو وه و فه رموويه تى گه وه يى و ديندارى و پياوماقولى به پيشى دريژ و شيخايه تى نيه، راسته دانانى پيش و هه بوونى شيخي پابه ر گرنه بۆ موسولمانان، به مه رچي هه موو ئىسلامه تى له وانه دا كۆنه كرېته وه و زنده په وي هه له ي تيډا نه كرېت، وه مرۆف توشى دوپويى و منه تكردن و پياپازى نه كات، مرۆف نزيكترين كه سه له خودا وه بۆ خۆى ده توانى له گه ل خوداى خۆيدا بكه ويته مونا جات و له پي ته قوا وه خۆى لى نزيك بكاته وه و له پي زانستيشه وه چا كتر له م ئايه تيبكات...

دهقى هۆنراوهى ژماره (١٣٦):

(پياوماقولى به پيشى دريژ نيه)

گه لى وا هه ن، پيډيان وايه^(١)
 پياوماقولى له پيشى دريژيانايه
 نه زانستى دينيان پيډيان
 نه ته قواى خوايان تيډايه
 به مناللى وا فيركران
 به هه وانته، توپ دراونه ته ناو كايه^(٢)
 به نه زانى و به نه ريه گوش كراون
 له خزمه تى شيخه كه يان، هه موو كرداريان پيايه
 هه رجه نابى شيخ ده زانستى
 سووكه، يان گرانبه هه هيه...!

(١) ديوان / مختار فوزى ص ١٣.

(٢) كايه: مهيدان، ناو كۆمه لگه.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۳۷):

شافىعى لە بنەچەو دەچىتە سەر (فاطمە)ى كچى پىنغەمبەر د.خ، كە
ھاوسەرى (على كورپى ابى طالب) بوو، بۆيە لىرەدا شانازى بەو بنەچە پىرۆزەيەو
دەكات كە ئايەتى (اهل اُتى) لەبەر بارى ئەو دابەزيوھ؟

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۳۷):

(پىياھەلدان و شانازى)

ژانىسى دايكايەتسى، تاكسى^(۱)
سزا بخۆم، لە خۆشەويستى ئەولاوھ؟
ھاوسەرى كەسى تىر بووھ (فاطمە گيان)؟
ئايان ئايەتى (اهل اُتى)جگە لەو گەنجە تەواوھ
بۆچى كەسى دابەزيوھ، لەلای خىواوھ..؟

پرسىيار كرا دەربارەى على كورپى ئەبو طالب، لە شافىعى خ.ل ئەويش لە

وھلامدا فەمووى:

ئەولاوھم خۆش دەوى، مەتا مەتا
كە لەبارەى دابەزيوھ (اهل اُتى)
بۆچى كپ كەم، ئەو خۆشەويستە پاكەى؟
ئاخر تاكسى؟ بۆچى؟ تاكسى؟

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۱۴.

دەرۋازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۳۸):

ئەم ھۆنراۋەى، ھاۋشىۋەى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۴) ە كە لە دىۋانەكەى (الزەبى) دايە، بەلام ئەمەيان بە چەشنىكى ترەو چەند دىپىكى زىاترىشە.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۳۸):

(پەۋشەتە بەرزەكانم خۇش دەۋىن)

ھەركەس پىزى لە خەلكى گەرت، پىزى بگەرن^(۱)
كەسىكىش خەلكى لا سووكە، سووكە وقەدرى لى مەرگن
ئەۋەى لاي خەلكى مافى بىۋ پارىزاۋە
ئەۋ، وانىئە، ئەۋا راستى نەپىكاۋە
بەدترىنى كەس، ئەۋانەن، كە خواستيان جىنۇپىدانە
بە ئارامىت، لىبوردەبە، لە بەرانبەر ئەۋ خەلكانە
گەشە پوۋى، ئەۋ كەسەى سىل لە ۋەلام دەكاتەۋە
لە مالمدا كەسانى ھەن، بە راستى ۋە لامداتەۋە
خۇشەم دەۋىن، تالە پەۋشەتى بەزىابىن
پەم لى بە، نەنگى گەرتن، ئەگەرچى كە لەۋانىشابىن^(۲)

دەرۋازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۳۹)

شافىعى خ.ل ۋەك مروفىك، ۋەك باۋەردار ۋ موسولمانىك شانازى بە پىغەمبەر
ۋ خانەۋادەكەيەۋە دەكات ۋ دەشفەرموۋىت، ئەگەر خەلكى ئەم كارەى من كە
خۇشەۋىستى ئەۋانە، بە تاۋان لە قەلەم دەدەن ئەۋا بەلى... من ئەۋ تاۋانبارەم ۋ
لەۋ كارەشم پەشىمان نىم.

(۱) دىۋان / مختار فوزى ص ۱۶.

(۲)

دهقى ھۆنراھى ژماره (۱۳۹):

(ئەو تاوانەى لىي پەشىمان نابمەوہ)

چىزەى دى، ناخى دىلم، دەروونم، گەلى بىزارە^(۱)
خەوم دەزپى، سەرسامىشم، لەو تىرە تىزو، بەدكارە
ئەولە (حوسەين) ھوہ، ئەو پەيامەى بۆ ھىناوم
كى، دەگا بەو، گەرچى قورسەو، نەفس و دىلم پىي بىزارە
قورىبانييەكى بى تاوانە، كە دەلىي كراسى بەرى
بە بۆياخى ئەرخەوانى، ئاوا بە خويىنى پەنگدارە
شمشېرىش خوارىي تىدايە، دەشى (پم) ىش لارى ھەبى
ئەسپىش گەرچى حىلەى ھەيە، شياوى گريان و ھاوارە
لەرايەوہ، ئەم دنيايە، بۆ بەزى ئالى موھەممەد
زۆرى نەما، بتويىتەوہ، لەبەر پىيا چى كۆسارە
ئەستىرەكان، ھەلھاتن و داچلەكىن ھەسارەكانى
پەردەكانى بۆ دادپان و داتلىشان چى دىوارە
سەلاواتە، ھەلدەپىي، بەسەر ئالى ھاشمىدا
غەزا دەكەن، كورپانى ئەو، چ كارىكى سەرسامكارە
گەر، گوناھم، خۆشەويستى ئەو ئالى موھەممەد بى
ئەو گوناھەمن كردومە، پەشىمان نىم لە ئەوكارە
ئەوانە، تەكارن بۆم، لە پراوہستانى پەسلانم
لەو پۆژەدا بەختەوہرن، ئەوانى^(۲) لەوہوہ ديارە

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۱۶.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۱۹.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۰)

دنيا، جۆرەھا كەسى تېدايە، بەلام زۆرينەيان ئەوانەن كە كالفام و گىتل و گەمژەن، لەبەرئەوھ كە بە زۆرى ئەو جۆرە كەسانەت لەم دنيايەدا بينى خەم داتنەگرئ، شتېك كە بە دەستى خۆت كردوتە، كە خرابە، ئىتەر بۆچى گلەيى لە كەسانى تر دەكەيت؟

خوای گەرە لە فەرموودەيەكى قودسى دا بە يەكئەك لە پىغەمبەران دەفەرموئیت: (دنيا وەكو كەلاكى مردارەبوو وایە)، جا كە تۆ بە خواستى خۆت دنيا خۆريت دەوئ، ئىدى بۆچى پېت ناخۆشە كە خەلكى خراب و سەگەل دەورت بدەن؟ سروشتى سەگەلېش دەورەدانى كەلاكى تۆپيوھ...!

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۰):

(گەمژەيى دنيا خەمبارت نەكات)

دنيا، وایە، دلتەنگ مەبە، خەم داتنەگرئ^(۱)
گەجى لە خەلكى دنيا، بە نەنگى لەقەلم نادری
خۆت داواى كەلاكت كـردووه، بـۆ خواردنـت
كەچى سـوورى، گەلەسەش، دەورت ئى نەگرئ؟

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۱):

كەسىكى ژیر، كە كەوتە ناو كۆپى نەزان و گەوجانەوھ، ئەوان جۆرەھا قسەى سوكى پى دەلئین، بەلام گەرەترین ھەلوئىست ئەوھیە كە ئەو وەلامیان نەداتەوھو خۆى بېدەنگ بكات، ھەرەكو چۆن (شېرى نازاو براوھ گوى ناداتە سەگوھپ.

(۱) دیوان / مختار فوزى ص ۱۹.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۴۱):

(بېدەنگى ۋە لامە)

ھەرچىت ھەيە، ھەلى رېژە، لە جىئودان بە ناموسم^(۱)
(بېدەنگى) ۋە لامى منە، لە بۆ ئەتۆى زمان لوسم
لە بى ۋە لامىشم نىيە، كە ۋە ستام زمانبەستە
كوا ۋە لامدانە ۋەى سەگەل، لەلای شىرەكان مەبەستە؟

دەروازەى ھۆنراۋى ژمارە (۱۴۲):

خوای گەرە، تاقىمان دەكاتە ۋە، دەرگاكانمان بە پوودا دادەخات و پاشان
دەرگای چاكرتمان بۆ دەكاتە ۋە، نەخۆشى و شادى و نەخەم و پەژارە تاسەر نابن،
لە پووداۋەكان زۆر دەترسىن تا پوو دەدەن، كەچى كە پووياندا دەبينىن
ترسەكەمان زىدەپەۋى تىدا بوو، پووداۋەكە بايى ئەو ھەموو ترسە نەدەبوو،
ھەرچى پوودەدات، دواى ماۋەيەك دەبىتە رابردوو، ھىچ رابردوۋىيەكيش بە خەم بۆ
خواردن چارەسەر ناكرى.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۴۲):

(خەم بۆ رابردوو مەخۇ)

دەرگايەك دەكرىتە ۋە، كە دەرگايەك داخرى^(۲)
تەنگانە بەرى كورتە، ھەر بۆ خۆى پادەبرى
فراوانى و پوونناھى، دىسان دەتگرىتە ۋە
ھەر لە دواى تەنگەبەرى، رېسى تەسك دەبېرىتە ۋە
لە دواى خەم و پەژارە، شادىەك دىتە پىشى

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۲۱.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۲۰ ص ۲۱.

نه دلتنگي هميشه، نه خه ميس زور ده کي شتي
 چهنده ها جار، بينيوته، ريت له بهر پي چهند تنگ بو
 که چي (قهدهر) به قهدهر نه و ترسه، ترسي نه بو
 چهنده ها جار که ته رزه، له په توي هوره کانا
 هاتن، چوون، په وينه وه، نه بووه ترسه بارانه
 ماندوو نه بوي، پوزيت بو هات، به پي بو پوزي نه هاتي
 له کاتيکا شه که ت نه بوي به خه وزيان و ماندويتي
 له کاروان و کوچي دوري و ناموييدا ده تلایته وه
 دهره تيکي وات بو په خسا به بي ترس که پايته وه
 کاتي شه پؤل ه لاسا بو، به گوژمي فوي
 تو له دهریا ده ترساي و پرگارش بووي
 ده مي که سي، نه بي که سي بو پرگاري
 به هاناي دي بي سه رو په روه ردگاري
 به هوي هاناي بو لاي خوداي تاک و تنه هاي
 ديتته وه پي وي وه لامی داواو س کالاي
 خه مبار مه به بو شتيك له ده ستت داوه
 په زامه ندي و پاداشتي خوات بو دانراوه
 چي له ده فته ري قهدهرا بو ت نوسرا بي، ده بي وابي
 جا يا ده تيکي نه تيره، يا پاده بري و زياني نابي
 نابي شتي به سه رتا بي، له ده فته رتا نه نوسرا بي
 ده بي پووا، چي نوسرا بي، هيچ کوسپي ريگري نابي
 کهر هزت سه رکوت نه کرا بي، هه روا له ناخندا مابي
 نه وا هه ر شويني ده که وي تاوه کو (خو) تياتدا پووا بي

ریشت که وتۆته جینگه یهك، كهوا جینگه ی تیریارانه
كه چى له ویش دهربازت بوو نه پیکرای به ئه و تیرانه
ده له م چاخه وردبهره وه كه ئیستا وا تیدیدا ده ژى
كه بۆته كویره وه رى بۆت خه م و ئازارى ده چىژى
په خنه مه گره له زه مانه، ئه و كاره ت بۆ ناره وایه
چۆنى كه سئ په خنه ده گرى، كهوا شایسته ی سزایه ؟
خه لگی بۆچى له به رچاوا، ئاوا هه موویان یه كسان بوو
چونكه خویمان سه گه لیان له لاچاكر و شكۆدار بوو
پوپاما كار، به مژده وه كه جاروبارى دینه لات
دلنه رمیت و له پیشا له وه ده بورى خراپترین جنیوده دات
تا ده توانى چاكه كاربه، كه چاكه كار نابى كه سئ
تا له به دكارى لانه داو له به دكارانىش نه ترسى
گه رخوا بیدا سه ركه وتوو بئ مرقى باش و چاكه كار
وه گه ر نا ئه وا شكستى ئه و به لایه كه، سه رسامكار
كه تیدامای بۆ بریاردان له نىوانى دوو مه به سستا
نه تده زانى له و دوانه دا كامیان چه وت و كامه راسته
واز له و دانه یان بهینه كه ئاره زوى به د ده یه وئ
چونكه ده رونى سه ركه شت هه ر كه مى و سوکی تۆى ده وئ
دابړیژه چى ده بیژى، له پیش ئه وه ی بیه او یژى
گشت پرسىارى، وه لامىكى شیاوی هه یه كه پئویسته دابړیژى
ده شئ قسه ش ناوکیش كرى به و ته ی جوان
وه یا پر بئ له سوعه ت و له نه سته قى شیرین زمان

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۳):

خواپەرستى دەبىن زانست و پۇشنىبىرى لەگەلدا بىن، ئەو كەسە نەفام و نەزانانە بە كەلكى ئىسلام نايەن كە بە وردى لەم ئاينە تىنەگە يىشتون، ئەوانە وەكو جانتايەك وان، كە ھىچ كىتئىكى تىدا نەبىن، واتە كلورىي كەللەيان بەتالەو زانىستى تىدا نىە .

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۳):

(خواپەرستى نەفامان)

خواپەرستى نەفامان، زانستى لەگەل نەبىن^(۱)
وەكو جانتايەك وايە، كىتئىكى تىدا نەبىن

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۴):

جگە لەوھى چاكەكارى، پاداشتى گەورەى دواپۇژ بە دەست دەخات، ھاوكات چاكە بگە، چاكەش دىتەوہ پىت، كەواتە چاكەكارى دەستاوہ، ھەرگىز پىنگر مەبە لە بەردەمى ئەو كەسانەى چاكە دەكەن، تۇش كە شىتكت ھەبىن، خەلكى پىوت لى دەننن و داوات لى دەكەن، ناوبانگ و پەوشتى جوان ھەر دەمىنن گەرچى كەسەكان خۇشيان نەمىنن.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۴):

(يارمەتىدان دەستاوہ)

ھەتاكو ژيان ھەبىن، چاكەش وەكو دەستاوہ^(۲)
يارمەتىدان، خەلاتە، تۆرەيە، ناوبەناوہ
باشترىنى كەسانن ئەو مۇفانەن كەوا
لە سايايەيانا، خەلكى، پىداويسىتيا ن تەواوہ

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۲۰.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۲۵.

دەسا پىڭىرى مەكەن، لە كارى چاكاكارىي
 لە كاتىكا دەزانىن خوا ئوئەوى بەوان داو
 چوونكە يارمەتیش نۆرەي خۆي ھەيە
 سوپاسى خوا بىكە، چى بە تۆ داو
 داواي يارمەتسى لە تۆ دەكرىت و
 خەلىكىش ھانايان بو تۆ ھىناو
 گەل و ھۆز ھەبوون، ئىستا نەماون
 بەلام پەوشتى جى وانيان ھەر ماو
 گەلى واش ھەبوون، پاستى ژیان
 بەلام مەردون و (زىنداو) يان ناو

دەروازەي ھۆنراوہى ژمارە (۱۴۵)

ئارامگرتن، ھۆكارىكى گرنگە، بو ئوئەوى بتگەيەنیتە خواشتى خۆت و
 سەرکەوتن، ھەر كەسى پىشت بە خوا بىستى و يادى بىكات، جا ھەر كەسى لەگەل
 خواي خۆي پاست بىكات، با بە پاستى تىكاو داواي خۆي لەو بىكات.

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۱۴۵):

(ئوئەوى لە سەرکەوتن نىكت دەكاتوہ)

ئارامگرتن، كە سەرت دەخات^(۱)
 كىن خواي لەبىر بى، پىگارى دەكات
 ھەر كەس پاسى تگۆيە، لەگەل خواي خۆيا
 بىا تىكاي لى كا، چى داوا دەكات

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۳۰.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۶):

متمانەت بە خۆت ھەبىن، بەلام لەخۆت بايى نەبى، چونكە ھەميشە بپيارى
خودا بالايەو زالە، ھەرچى پوودەدات لاي خوا نوسراوھ، پۆزى و بەشى خۆت ھى
خۆتە، بەلام دەبى ھۆكارەكان بگريئە بەر و جموجولتيك بگەيت بۆ پەيدا كردنى
بەشە پۆزى خۆت.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۴۶):

(قەزا بالادەستە)

متمانە بەرزىسى، شى كۆداريتە^(۱)
بەلام قەزاي خوا، ھەميشە زالە
پوويدا، ھەر شىتى لاي خوا نوسرا بوو
قەلەمى خوايە، بپيارى بالالا
چاوەپتي، پۆزى خۆت بگە، بەلام
ھۆكارەكانيش بگە بە كالالا
بىن ھىوا مەبە، لە پۆزى بەشىت
چى بەشى تويە، ھەر بۆتۆ مالا

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۳۲.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۴۷)

لەم ھۆنراوەىدەدا شافىعى خ.ل لەخوا دەپارێتەووەو يادى خوا دەکات، چەندىن ناوى بەرزى خودا و سيفەتى پىرۆزى باس دەکات.^(۱)

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۴۷):

(نزاو پارانەوہ)

ئەى ئەو کەسەى بە يادى تۆ، گرىى ھەموو گرتەکان دەکریتەوہ
ئەى ئەو کەسەى داواى ھەموو داواکارن بۆ لای تۆ دەگەریتەوہ
ئەى نەمر، پراگىر و وەستاو، کە بىگەردى لە ھاوتايى
تۆ چاودىرى بەندەکانى، تۆ پادشاي بى ھاوئەلى لە تەنھايى
ھەر تۆ زاناي بەوہى چۆن تاقى کەیتەوہ بەندەکانت
ھەر بە تەنھا خۆت شايەتى بەسەر بىرپار و فەرمانت
تۆى شىکۆ بە کەسىک دەدەى کە گوپرايەلى فەرمانە
ھەر خۆشت زەللى دەکەى ئەوہى ئىنکار و نەزانە
ئەتۆ پاکیت، داھىنەرى گشت بەدەھىنراوہکانى
لە باوانى و منالدارى بەدورى گشت جوتەکانى
من ھانام بۆ تۆ ھىناوہ، خەم داىگرتەووم
دلم ھەر بۆ تۆ لىدەدا، نەفس پەرتەوازەى کردووم
تۆ گەرەبىت پزگارم کە، لە خەم کە دلم بەسۆیە
کە سەرچاوہى گشت چاکەيەک لەلای تۆیە
تەنھا کەمى لە لوتفى تۆ، سارپىزى ھەموو دەردانە
بىدەنگ دەکا ھەر بەلایەک ھەلى بپىزى زەمانە

(۱) دیوان / مختار فوزى ص ۲۳. ئەم ھۆنراوہى بە بۆ سرود گونجاوہ.

تۆ پايىكار و ئاسانكار، يارىدە دەرى ھەمووانى
ئاسان بىكە پىزگاريمان، ھەرتۆى خاۋەنى گىشتمانى
بەزەيىت بىئ بە منىكا كە بىئ كەس و تىكارا
نائومىدەم لە ھاوكارى لە بىگانە و كەس و كارا

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۴۸)

كاتى ئىمامى شافىعى خ. ل كۆپەكەى كۆچى دواى كرد بەم ھۆنراۋەى بۆ خۆى
دلنەواىى خۆى دەكرد:

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۴۸):

ئىارام بىگرە، ئاوايى ھەردى زەمانە^(۱)
يان ھەژارى و نەدارى، يا دوورى خۆشەويىستانە

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۴۹)

مروؤ چى ھەبى، ئەۋەش لە دەست دەدات و خوداش بەۋە تاقى دەكاتەۋە،
بەلام تۆ كە پارەدار نىت پۆل و پارەت لەكىس ناچى تا خەمى بخۆى، منالت نىە
تاكو بمرىت قۇناغەكانى پابردووى تەمەنت تىپەپاند، ئىستا كەسىكى ژىر و خاۋەن
ئەزمونىت، ئىتر باشتىن كار كە لەم سات و تەمەنەتدا بىكەيت برىتىە لە
خواپەرسىتى پاستەقىنە ھەرچەندە دەبىئ لە قۇناغەكانى پابردووشدا كارى
سەرەكىت خواپەرسىتى بوو بى، بەلام لەم تەمەنەدا پىويستە بەتايبەتى بۆ ئەۋە
دابرىتت.

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۲۲.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۴۹):

ھەژارېكى، نە منالەت ھەيە، بمرۆت^(۱)
نە خەم دەخۆى، بۆ شتى لە دەستت چووبىت
پووخۆشېكى بىى خېزان و كەس و كارى
دورى لەوھى، لە بەشى خۆت بەشت بخورېت
منالې و گەمەت تېپەرانەد، پېگەيشتووى
ئېستە زانستە سەرمایە، كەوا ھەتتېت
ئەزانى كام ئەركە باشە ئېستە بېكەيت؟
بە نارامى، كارت با خواپەرسىتى بېت

دەروازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۵۰)

شافىعى خ.ل لەم ھۆنراۋەيدا شانازى بەوھو دەكات كە ھەولې داوہ بېتتە
ياوہرى ئالى پەسول، وە بە ھۆكار و تەكارىيان دەزانى، تاكو لە دواپۆژدا تەكاي بۆ
بەن و نامەى كردهوہكانى بە دەستى پاستى وەرىگرى لە قىامەتدا لە ساىەى
تەكاي ئەواندا.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۵۰):

(ئالى پېغەمبەر ھۆكارمەن)

ئالى پەسول، بۆم يەواوہرن^(۲)
ئەويشە بۆتە ھۆكارم
لە ئەوانىش تەكارم
بە دەستى پاستى وەرى گەرم نامەى كارم

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۲۶.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۲۹.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۵۱)

نیازو نیەت و باوھې دامەزراو، كەسێك سەرکەوتوو دەكات گەر بیهوئى چاكە
بكات لەگەڵ مەرۆفەكاندا بە گشتى.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۵۱):

(پووى پاك)

سویندم بە خوا، كە زۆر دامەزراوھى نیازم^(۱)
گەر سوویراویش بە ناوى خواردن بخوارم
دەبى چاكەم لەگەڵ مەرۆفە بەردەوام بى
دەبى پرسىم، لای پووپاكانان بكا پارم

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۵۲)

مەرۆفە كە خۆى خەم و پەژارەى مەبىن، وا دەزانى ھەر ئێ و وایە و خەلكانى تر
دلخۆش، بەلام لە راستیدا ئاھو خەم و پەژارە، یەخە بە ھەموو كەسێ دەگرى، لە
ھەموو بارەكانیشدا ھەر خوا خۆى فریامان دەكەوئى، بەتایبەتى ئێ و گەنجە داماوھى
كە بەھۆى دلپاكى خۆیەوھ نازانى چۆن فەرت و فەیل لە زەمانە بكات، ئێ و خواى
گەرە لەجیاتى ئێ و شادى و دلخۆشى پى دەبەخشى.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۵۲):

(خەمى مەرۆفە دلئەنگى بە)

وا دەبىنم كە ئاھو خەم، یەخە بە ھەموو كەس دەگرى^(۲)
گەر خوا فریامان نەكەوئى و دەستمان نەگرى
لاوێك، لە كەتنى زەمانە، فەیلێ پزگاربوون نەزانى
لەبەرانبەرى بى بەختى، دلشادى بۆ ئێ ژمار دەگرى

(۱) دیوان / مختار فوزى ص ۳۲.

(۲) دیوان / مختار فوزى ص ۳۳.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۵۳)

ئېرەيى بىردن و ھەسوودى سىفەتتىكى دىزىوھ لە مۆڧدا، ئەو كەسانەى ھەسوودى دەبەن و چاويان لەسەر شتى خەلكىھ پۆڧ لە داوى پۆڧ ژمارەيان زىاد دەكات، جا ئەگەر كەسك ئېرەيى بە مال و سامان و پاىھ و جوانى و زانستى كەسك بىرد، ئەوا دۇنيابى كە ئەويش سەلامەت دەرنەچى و كەسانىكى تر ھەن كە ئېرەيى بە دەبەنەوھ.

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۵۳):

(ئېرەيى بىردن)

گەشەم كىردوھ، ئەوانەى ئېرەيى دەبەن، ھىچ كەم ناكەن^(۱)
كەلەكە بوون، ئۆڧبوون و بە ئاسمانا چوون، پۆڧانە ھەر زىاتر ئەكەن
ئەگەر ئېرەيىم پى بەرن، لە شتى كەوا مەن ھەمە و، وان، نيانە
دۇنيابىن، ھاوشىپوھى مەن، چاويكى تر لەسەريانە

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۵۴)

پۆڧشت ھىنانەوھ و داوى لىبوردن، چەند لە كات و شوپنى گونجاودا جوانە،
ئەوھندەش ناجوانە ئەگەر كات و شوپنى گونجاو نەبوو، بە تايبە تيش ئەو جۆرە
داوى لىبوردنەى كە ترش و خوپى خۆى پىوھ دەكرىت، كەسك بەو جۆرە بى
خزمەكانى لە پىش بىگانەوھ چاكتر دەيناسن و لە دەورى دوردەكەونەوھ، بە
دەستى خۆت بىناى متمانەى خۆت پوخاند، وا بىناى ترى بى متمانەيت دروست
كرد و خەرىكە تەواوى دەكەيت.

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۳۴.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۵۴):

پۆزىشكى تۆم پى گەشت، ھىچ لە شوپىنى خۇيا نەبوو^(۱)
وات نیشان دا ھىچ كەس وەكو تۆ گۆپراپەلى بەندە نەبوو
زمانىكى وا فشەلت لە قسە تا خستبووھ كار
نازانم بۆ سوپىندت ھىنا، كە زمان وا بپندە بوو؟
كە خزمانت ھەموو پايانكرد لە دەورەت
چىھ بىسترا بانگەوازت لای ئەوانەى بىگانە بوو؟
خزمانت بللۆھيان كرد، بە پەيسەرى كارى خۇيان
بە تەنھا مای، شایستەتە، ھەر ئەوھ بە تۆ پرەوا بوو
لەنتوان لۆمەو سوپاسا بە مۆلەقى پاوھستەوى
دەسا شىعەرم خۆزگە واپا، كە بە خواستى دلت دەبوو
ئەگەر دەلئى منىش شىعەرو بەستەم ھەيە
دېرىنەكانت شایەتن كە راستى لەلای تۆ ھەبوو
تۆ راست دەكەى، بەلام بە دەستى ئەنقەس خۆت
كاولت كرد بىناكەيان، وا بىناى تازە دروست بوو

(۱) دیوان / مختار فوزى ص ۳۵.

دەروازەى ھۇنراوھى ژمارە (۱۵۵)

ھەرىكە لە مۇقەكەن شىتەك دەخووزن، بەلام مەرج نىھ وىستى خوداش وەكو
 وىستى مۇقەكەن بى، خودا ھەرچى بوئ گەر بىھوئ، ئەوھ دىتە دى، ئەگەر
 كەسىكىش سور بى لەسەر ئەوھى دەبەوئ، سووربوونەكەى ھەولە بۇ گەيشتن،
 ئەگىنا سوور بوون مەرج نىھ بىتگەيەننە ئاواتەكەت، باش وایە بەو بەشە پازى بىت
 كە خودا دەتداتى، چونكە پەزامەندى خودا گەورەترە لە داواكەى تۆ.

دەقى ھۇنراوھى ژمارە (۱۵۵):

(وىستى خودا دىتەدى^(۱))

خ—وا، ھەرچى دەوئ، دىتە—ه دى
 ك—خ—ئۆى ئ—ه—و—ت—ما دەك—ا
 ئ—ه—و—ى س—و—ورە لەس—ەر ك—ارئ
 س—و—وربوونەكەى زى—ادى ناك—ا
 پازى ب—، ب—ه—و—ى دەب—ه—وئ
 چ—ىت لى دەوئ پازى—ت دەك—ا

دەقى ھۇنراوھى ژمارە (۱۵۶) :

ل—ه—مووش—تتىكدا بەلگەى ھەب—ه
 چەن—د س—ه—بىرە لام! چ—ۆن نكولكار^(۲)
 ب—ه ناش—كرا دەدوئ، دژى پ—ه—رەردگار
 ل—ه كاتىك—ا، ھ—موو ج—ولائو و ھەس—تاوئ

(۱) دىوان/ مختار فوزى ص ۳۶.

(۲) دىوان/ مختار فوزى ص ۳۶. ئەو ھۇنراوانەى بوون دەروازەم بۇ نەكرد.

شايه تىڭى كە بىر گۈزەل ۋە يىپەك پەرىزەتچى
ھەممەش ئۆزىگە بەلگە بەرگەن، نىشانە
دەرىدە خىلا، كە تەنبايە پەرىزەتچى

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۵۷) :

(شاخەكانىش لەگەل ھەقدان)

كە بە ناھەق، پەخىنە دەگرى، ھەقىقەت، ۋەك ناھەق دەبى^(۱)
با ھەقىقەت گەرتىتە بەر، شاخىش لەگەل ھەقدان دەبى
كە لە دەرگاۋە نەچۈۋىتە ناۋ ئورنى ھەرچى دەتەۋى
گومرا دەبى، گەرچى بە دل، نىيازت بەلەي دەرگاۋە بى

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۵۸) :

(دەۋلەمەندى لە ئارامگرى دايە)

ئەگەر ويستت، قەرز بەكى، لە سەردەمى ھەژاريتا^(۲)
بەلام بە گوۋى ھەزەت بەكى، نەكو ئەۋەي كە پىۋىستە
جارى لە دەرون بېرسە، ئاخۇ لە كىسەي خۇگرى
چەندە خەرجى تىدا ماۋە ھەتاكو كەي بەرگە ئەگرى؟
ئەوسا كە تۇ دەۋلەمەندى، كە توانىت ئارامت بگرى
ئەگەر ئەۋەشت بۇ نەكرا، خۇ پى ئۆدن بىبانوۋ بگرى

(۱) دىۋان / مختار فوزى ص ۳۶.

(۲) دىۋان / مختار فوزى ص ۴۹.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۵۹) :

(ھاوپى و دوژمن)

بوونى مەزاران ھاوپى، بۆيكە كەسى زۆر نيه
بەلام تەنھا دوژمنىك گەلى زۆرە، كەم نيه^(۱)

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۰) :

(فەرمانى خوا لە سەرووى فەرمانى منەوھى)

بىر لە نيازو، ئارامگى و، تىراپىنى خۆم دەكەم^(۲)
سەرزەنشتى زەمانەو، سوپاسى توانايىم دەكەم
كەمتەرخەم نيم، لە كۆششى، لە قولايى ناخدايە
بەلام، لە سەرووى فەرمانم، فەرمانى خوا لە كارايە

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۱) :

(پرسىار لەو كەسە بكە كە دەزانىت)

پرسا^(۳) نەبى، لەو كەسانەى، كە دەزانن، لەسەر شتى، كە نايزانى^(۴)
ئىتر چىتە كە نەزانى؟ ئەى چۆن وابى، كە بيزانى؟
گەر بزانى، تۆ ئەتزانى، كە جىاوازى لەگەل كەسى
كە زانايە، بە زانستى (نازانم) و تۆش نەزانى

(۱) ديوان/ مختار فوزي ص ۴۹.

(۲) ديوان/ مختار فوزي ص ۵۰.

(۳) پرسا: ئەو كەسەى زۆر پرسىار ئەكات و بەدوای فيزىيوندا دەگەپى.

(۴) ديوان/ مختار فوزي ص ۵۰.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۲) :

(سالو، پەيوەندىمان نەما)

ئارام دەگرم، ئارام بگره، نەئەتناسم، نەئەمناسى^(۱)
باسم مەكە، لە خوای گەرە، داوا بکە، بکا باسم
لەگەل تۆدا ماوہەيى، ژيام، منت بە باشى نەناسى
منيش وابووم، كە نەمتوانى، تۆ بناسم
سالو لە ھەردوولامان و لە پچرانی پەيوەندىمان
كە ھەتا پۆزى پەسالان، يەك نابينين، نەكەى باسم

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۳) :

(بەختەوهریت ئەگەر راستگويەك بدۆزیتەوہ)

پشوووت داوہتە دەروونت، كە بۆ كارى ھەق نامادەى^(۲)
ئەو پۆزە لەشت بەبارە، كە بە ئەنقەس خۆى لى لادەى
بەختەوهریىت، كەسەى وەدۆزى راستگۆ بیىت
كاتىكیش دەلئى (نازانم) گەرەبیىتە، مل بانەدەى
بپاریزى مافی ھاوسى و ئامۆزا و ھاوہلى نزیك
گەرە ئەزى، لەسەر زاریان بە (ناوى مەزن) نامادەى
چاكەيەك نەشتكردبى، دەیدەنە پال تۆ بە عمەدن
گەرچى خوشت لەو جۆرە چاكەيە لادەى

(۱) دیوان / مختار فوزى ص.

(۲) دیوان / مختار فوزى ص ۲۸.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۴) :

(بەخشندەيى لە دەستىھورە پەخشانە)

بە دەستم، دەستم دا لە ناو دەستى، بە نيازى دەولە مەندى^(۱)
نەمدە زانى بەخشندەيى لە دەستى ئەودا ھاتە دى
ئەوھە من نىم سوود لە دەولە مەندى بگەم
سوودم کردبى، دژ کراوم، لە دەستما ھەرچىم كەدى

دەروازەيى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۵)

ھەر كەس ئى بىھوئى بخوئى، فېرى زانست و زانىارى بى، مەبەستى ئەوھە بى لە
پۆزى دوايى پاداشت و ھەر بگريتەوھ، ئەوا خواي گەورە كار ئاسانى بۆ دەكات،
لە لايەكەوھ بېزار نابى لە كۆشش و خوئىدن، لە لايەكى تىرشەوھ پىنمايى و
بەرچاوپوونى بۆ دىت، قوتابى و مامۇستاكانىشى نزاى چاكي بۆ دەكەن، دەبىتە
ھاوبەشى خىر و پاداشتى ھەموو مەرفۇھەكان، چونكە زانستى پىشكەش كردووه بە
ھەموو مەرفۇھەكان.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۵) :

(زانستخواز سەردەكەوئى)

ھەر كەس دەيھوئى بخوئى، بۆ پۆزى دوايى و پەسلانى^(۲)
بە پەنجى خىوئى، پىنمايى، پابەرانى
چاكي بۆ دى، لە قوتابى و فېرخوازانى
بەھوئى بەزەيى خودايى و چاكي ھەموو بەندەكانى

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۳۸.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۳۹.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۶) :

(نەھامەتھەکانى پۆزگان)

نۆرن نەھامەتى زەمان، بەزويى، بە كۆتانايا^(۱)
شادىھەكانىشى ۋەك جەژن، جاروبارى لى پىتايە
كى نۆرگە ۋە ۋە پايەدار ۋە پادشا بىر
ئىستا ۋە كۆپلەپ كە لى بەردەستى گە ۋە جانايە

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۷) :

(شەرابى گىتوگى)

پىزى كۆپە گەنجىك بگرە، كە بۆن ۋە بەرامەى لوى^(۲)
پژاۋەتە كۆپ ۋە كاسەى، جەزى دل، سىنەى ھەناۋى
خواردنە ۋە ھىان ۋە ۋە ۋە، لى ناۋ پىئالەى ژىرتە ۋە ۋە

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۸) :

(بانئىردراۋەكانت دىنار بى)

دىنارەكان، بۆ خەرجىن، رامە ۋە ۋەستە لى بەخشىنى^(۳)
كە ياۋەرى تۆ دىنار بى، لى خەرجا سوديان دەبىنى

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۴۱.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۴۱.

(۳) دىوان / مختار فوزى ص ۴۳.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۶۹) :

(نەزان مەبە)

فېرىبە، ھەتاكو ئەتوانى، ئىتر بەوھ تو (مىر) ئەبى^(۱)
نەزان مەبە، ھەتا مابى، چونكە ھەتا سەردىل ئەبى
ھەموو پۆڭئى تەنھا پىتتى فېرىبى لە زانستى سەردەم
نەزان ھەموو گەوج دەبن، لە چاوى تۆدا بەسەر جەم

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۰) :

(برا نۆركە)

برا نۆركە، تا دەتوانى، گەرچى ھەبە، ھەر گەدەبە^(۲)
بەلام كەسى واشيان ھەبە، پشستە بۆت و ژىرى ھەبە
ژىر ھەزار دۆستىشى ھەبى، كوانى نۆرە؟
دانا (بەك) دوزمىنى ھەبى، ھەر خەمخۆرە

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۱) :

(پۆڭگارى شەپ بەردەوام نابى)

چارەنووسى بەدكارى، لە كارەكە خۆى دەچى^(۳)
پۆڭگارى شەپش كورتە، بەزوىبى بەسەر دەچى
شادى، يا خەمى دنيا، تا سەر بەردەوام نابن
شەو تىپەپى، پۆڭگەلى^(۱) خەمىشت لەناو دەچى

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۴۴.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۴۵.

(۳) دىوان / مختار فوزى ص ۴۵.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۲) :

(لَيْقَه ومان)

بەخو، لَيْقَه ومان، مال پمان نيه^(۱)
مەرگى وشتر و مەپىشت نيه
بەلكو لَيْقَه ومان، كەسنىكە بمىرى
كە بە مەرگى ئىو، زۆر خەلك بمىرى

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۳) :

(تەماشىا كوردنى پەوا)

پىم دەلەين: دە، مەپوانە، چونكە پوانىن بەلايه^(۲)
ئەى ھەر كەسى بىنايه، بۆ دووچاۋ لەسەريايە
كل پىژكوردنى چاۋان، لە سنورى خۆيدا بى
دور لە بەدبىنى و گومان، لە ويژدانا پەوايه

(۱) ھەلبەت:

(۲) ديوان / مختار فوزي ص ۴۷.

(۳) ديوان / مختار فوزي ص ۴۵.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۴) :

(ئەشكەنجەى دَل)

كۆتايى (دينار)، (نار)ھ، كەھى (درهم)يش (م)ھ^(۱)
يەكەمیان سوتینەر و دووهمیان دەرد و خەمە
مروؤلە و نیتوانەدا، ئەگەر لە خوا نەترسئ
دلى لە ئەشكەنجەداو، ناخیشى خەم و تەمە

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۵) :

(كەس لە دەست زمانى خەلكى سەلامەت نابئ)

كەس، لە بەد زمان، سەلامەت نابئ^(۲)
گەر، پێغەمبەرى، پاكى خودا بئ
ئەگەر بئ دەنگە، پئى دەلئین: لالە
قسەش كە، دەلئین: زۆر بئ و تالە
بە پۆزوى پۆز و، شەو ھەر نوئزبكا
دەلئین: پووكەشە، پيايى دەكا
تۆش گوى مەدەرە، قسە و باسى كەس
بتەرسە، لە خوا، ئەو گەرەبە و بەس

(۱) ديوان / مختار فوزي ص ۵۰.

(۲) ديوان / مختار فوزي ص ۴۹.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۶) :

(ھۆيەكانى دەست بەتالىي)

دەلّين: كەوا دەستبەتالىي، ھۆكارەكەي، تەنھا سيانە^(۱)
وا دەبيىنم، وازھينان لە دەست بەتالىي چوارەميانە
وتويانە، كە دارايىي و ئاسايش و لەش ساخيىن
نەيانزانى بەجھيىننەش، بە تەنھا خودى لاوانە

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۷) :

(زىدە پۆزشت)

بانگى لە دەروونمەو ھات، وتم: جارئ ئارام بگرە^(۲)
كوانئى مردن لە ھەژارى شيرين ترە؟
سەرجم تەمەنى گەنجيتيم خەرج دەكم
تا بە پاداشتىكى ناياب، يان بە پلەي بەرز دەگم
بەدواي زانستا دەگەپيم، ياخۇ دەمرم لە شارىكدا
تاوى فرميسك بريژن خەلكەكەي بەسەر گۆرپمدا
ئەي دەروونم دلتيابە كە زانست ميراتى نيە بۆت بيتەو
يا لە باوان و خەزوران، بۆ ئيىمە بگوازىتەو
گەنجى كە سىك گەنجينەيە كە ھاتوو تەمەنى ھينا
لەگەل فيرپوونى زانستا ماندوو بوو بە دەستى ھينا
جا ئەگەر بەو گەيشتبي لەناو خەلكيدا بەرپۆزە

(۱) ديوان/ مختار فوزي ص ۴۶.

(۲) ديوان/ مختار فوزي ص ۴۸.

لەو پیناوەدا بشمێ، خەڵک بیانوی بـۆی بەهـیزە
 کاتـی خەڵکی هەموو خەوتون، بەندەکانم چـرۆ دەگرـی
 ئەو ساتانە کاروانی شیعەرەکانی من دەکەونە پـێ
 ئەی رەنجەرۆیی نیە بۆم، بەرانبەری خۆم بـی خـیر بـم؟
 شەو لە تەمەنم ئەژمار بـی و نەتوانم تـیایدا فـیریم؟

دەقی ھۆنراوەی ژمارە (۱۷۸) :

(کۆچی پیاوانی پیشەنگ)

نەمان کەسانێ کە پیشەوا بوون^(۱)
 بە کرداری جوان لە پیشمانا بوون
 خراپەکاریش لە هەموو شوینـی
 هەر کاری بەدە خۆی پـی بنوینـی
 لەدوای ئەوانـ، کەسانێ مـاون
 لەگەڵ یـە کتر بەگـز وەستـاون
 چەرخ سوویندی خوارداوشـیۆە ی ئەوان
 بەینیتـەو بە بـۆ سـەر پـوی جـیـهان
 سوویندەکەت شـکا، چەرخـی زەمانـە
 بـرۆ باجەکـە ی بـدە ئازانـە^(۲)

(۱) دیوان / مختار فوزی ص ۴۹.

(۲) ئازانە : ئازایانە.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۷۹) :

شافيى ئەم ھۆنراوھى بۇ خۇشەويستى پىغەمبەر د.خ دەربېرپوھ:

(ئەي چاوبەكل)

ئەي چاوبەكل، لەدواي خەوى تىرى شەوت^(۱)
كەكل نەبووبە پىناسەيەك بۇچاوت
ئەي زەمانە ئەگەر چاوم لەبالاتى ھەل ئەپوانى
دەمردم وتىرنەدەبووم، ئەمن لەتەماشاي جوانى
نەخۇش بوو، زەمانەيەك، باش زەمانم دانەنابوو
خەتاي لىدابىرانم سەفەرى پىر لەبەلەبوو
ناردەيەكى بىكەرەسەكە بەرەوپووى من ھاتبى
ھەرەكو ھەورىكە ئىستاكە بارانى تىدانەبى
لىگەرى با پىر بەچاوم تىر تەماشاي پوخسارت كەم
بەپوناكى پوخسارى تۆنەما تارىكى چاوبەكەم

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۸۰) :

(سزاي كەسى مەدەكە داواي لىبوردنى ئىكردويت)

ئەگەر ھاورپىكەت پۇژى پۇزشتى ھىنايەوھ^(۲)
لەبەرانبەر ھەلەيەك كە ئىستاپەشىمانە
تۆلەي ئىمەكەرەوھ، لەھەلەي گەپايەوھ
پىويستە لىيى بىورى، كەئەوھ خەوى ژىرانە

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۴۸.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۵۱.

(ئارامگرتن لەسەر تال و شېرىنەكانى قەدەر)

كۆى ھەيە تـوانبىتى، كە تـواو سـرەوتبىتى^(۱)
لەناخى دەروونى خۆى لە تەنگانە و خۆشىدا؟
لەوانەيە دەولەمەند، لەبەر بوونى سامانى
چەندە ھاجار لە ھەزار زياتر بى بەسەرىدا
ھەزارەكە، خەمبارە، لەبەر كەمى دەرامەت
دەولەمەندىش ماندويە، لە دەست دەولەمەندىدا
ئاوايە بەلە و ھەركەس بەشى خۆى
پۆزانە بۆى دى، يان لە مانگىدا
(پەرى)ش ەك مـرۆڤ ھەر ھوكمى قەدەر
تال يا شېرىنى دىت بەسەرياندا
ئەگەر بىھەوى گويى كىش ھەلخا
لە ئاسمانە ۋە تىشكى لى ئى ئەدا
ھەوالبەرىشيان راستكا، درۆيە
قسەى ھەر پوچە، لەگەل جادودا
خوابەرستانى بەرەى پەريەكان
تاوانبىار دەكرىن لە ناو خوياندا
موفتى ئەوانىش لە كىشە دايە
لە ناو ئەو كۆرەى كە ئەوى تىدا
داماۋ دەمىنى ھەلەيكەك بەكا

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۵۱.

که سئی دانسی خیی ر ناهیئنی پییدا
 دهسه لاتت داریان سه سه رسام ده میتنی
 له و دلل پره قیهی له سه بریکارییدا
 دینداره کانیشش له سه دؤخ بیی زارن
 به ئاواته وهن شادبن له سه گؤردا
 زانیست پادشای پهریه کان چمی کرد
 له سه پای بلندی له سه (سوله یمان) دا
 که به سه هه والیک شادی پیی به سه خشی
 هه والسی کؤشکیش خسه مباری پییدا
 به ازرگانیشیان ترس دایده گری
 له سه وهی که سه نخر زبانیکی لییدا
 خیزان داریشیان خسه مخوری ماله
 نه زؤکیان خسه میان زوره له سه دللدا
 هاوه له که انیان ئیره پیی خسهوازن
 چا و چنؤکیه و له ناویاناندا
 که سئی بیسه وی، تئؤزی بخسه وی
 خونیئک ده بینسی خسه وی تیکده دا
 کؤرپه، له سه دایکی که سه دیتسه دنیا
 له سه شیر داده بپی، هسه نگاهه له سه دا
 منیش ئیره بییم به سه بالنده یسه
 هیشتا به سه یانه و خسه واش پؤزی ده دا
 دپندهی کیوش نامرن له سه برسسا
 نه سه نگی ده ریاش هسه رخوا پیی ده دا

دورنیسه که متیار بینسه سه ر گـ و پـ
 بیخون نسه و تهرمه ی وا له ناویـدا
 برام نیتر کوا چـ یـیـیـی نیـم ژینـه
 که زآله تـرس به سه ر هـمـوودا
 به خوا نه گـه ر لاو هـزار سالـ بـیـی
 له ده ست خویدا بیـ چـی دـی به سه ردا
 هـرچی بیـه ویـ چـ یـیـیـی لیـ بـکـا
 هـموو ته مه نی شـادی به رنـه دا
 وا باسی بـکـری لـه پـوژگـاری خـوی
 که سیـ نه توانی بـدی لـه پـویـدا
 له سه ر هـیچ شـتی پـه کی نه که وی
 خـم و پـه زاره ی نه یا به سه ردا
 نه مانه هـمووی نا بن به هاوتـای
 ته نها مانه وه ی یـه ک شـه و لـه گـوـردا
 نه ی چـون پـزگـار بی تو له و خـمانه
 نارامت هـبی لـه تـال، شـیرینـدا
 نه مانه هـردوک لـه قـه زادا یـه
 که خـوا داینـاوه لـه ریـی ژینـدا

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۸۲)

ئەگەر دوو ھاوسەر لە يەك خېزاندا بەخشىندە بولون ئەوا ئەو مالە لە دوو شوپىنەو ە خىرو بېرى بەسەردا دەبارى، بەتايىبەتى كە ئەوان كەسىكى بەسۆز و دلنەرم بن، چونكە سۆز ھەموو تەنگە بەرانىەكى پى پان دەبى، ھەمان مال ئەگەر بۇ ھەشت ئەندام يان ھەشت ميوان تەنگە بەر بى، ئەوا بەھۆى سۆزەو ە نۆيەمىن كەسىش بە فراوانى جىي دەبىتەو ە.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۸۲):

(سۆز بۇ نزيكخستەو ەى دوور)

لە نىوان دوو بەخشىندەدا، مال، گەلى فراوان دەبى^(۱)
شتىكە سۆز، تەنگە بەرى پى پان دەبى
مالى، ئەگەر بۇ ھەشت كەس، تەنگە بەرە
ئەوا سۆزىش، جىگەيەكە، كە بۇ نۆھەمىن كەس دەبى

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۸۳) :

(نەينى جەستە لە گياندايە)

جەستە بنىرە ژىر زەوى، كە بى سوودە و دەبىتەو ە^(۲)
نەينى گەورە گيانىتى، تىيدا بوو، دەشكەپتەو ە

(۱) ديوان / مختار فوزي ص ۶۱.

(۲) ديوان / مختار فوزي ص ۶۲.

دەروازەى ھۆنراوھى ژمارە (۱۸۴)

ھەشت جۆرە كەس، كەسانى بىن نمودن، ئەگەر باسشىيان بگەيت، كەس پقت لى ھەلئناگرى، چونكە ئەو كەسانە سووك و بىن نرخن، يەكەم كەس ئەو كەسە يە كە كەسانى گەرە و سەردار و سەر كرده لەگەلى دەدوئى، بە بىن ئەدەبى و سووك و كەمىەو ەلەمى دەداتەو ەو بە چارى كەم تەماشاي دەكات.

دووم ئەو كەسەى دەبىت بە ئەرك بەسەر خەلكەو ەو بەشدارى ئەركى خىزان ناكات، ھەر دەخوات و داواكارى ھەيەو جارنگ سوپاسى خوا ناكا و نزاىەكى خىر بۇ خاوەن مال و سفرە ناكات.

سپەھم: ئەو كەسەى كە قسە بە تەواوى نابىستى و خۆى شتى ترى پىو ەنئى و بەم و بەوى دەگەيەنئى، چوارەم: ئەو كەسە يە دەچىتە كۆر و كۆمەلئكەو ە كە لە ئاستى ئەودا نىو لئى تى ناكات و نەسوود بەو كۆرە دەبەخشى و نە خۆشى سوديان لى وەردەگرئى.

پىنچەم: ئەو كەسە يە بە حسابى خۆى سەرقالە بە ئەنجامدانى كارو ئەركىكى خۆيەو ە، بەلام جۆرايەتى كار كرده كەى نابەجئى و نەشیاو ە، چونكە چەندە كار كرده ھونەر ە، ئەو ەندەش شىوازى كار كرده كەى ھونەر ە.

شەشەم: ئەو كەسە يە بە بىن پرس و پراو مۆلەت و داواكارى خۆى دەكوتتە ناو ئەو باس و خواسەى كە لە نىوان دوو كەسدایە، ھوتەم: ئەو كەسە نەجىب و كەسىتى بەرزەى كە داواى يارمەتى لە كەسىكى نامەرد و ھەرچى و پەرچى دەكات، ھەشتەم: كەس ئەو كەسە يە كە بە پراو بۆچوونى دوژمنە كەى ھەلسوكەوت دەكات و سەر كەوتنى خۆى دەداتە دەست دوژمنە كەى.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۷۴):

(كەسانى بىن نمود)

ههشت كەس، له دنيا، ناويشيان بهرى^(۱)
كەس باست ناکا، به رقه بهرى
كەس كە له گەل پادشاه او سه ردار
سهوك سهيرى بكا، كە ديتە وتار
ئەو ەى له مالا مشه خۆرىكە
هەر لىقى دەخوات و نزاىەك ناکا
ئەو كەسەى به گوئى خۆى نه بيبستىن
واش قسە بهرى، وهك مه بهستى بىن
كەسك له كۆرىك كە دانىشتىن
ئاستى كۆرەكە له و به رزتر بىن
كەسك مشوورى كارى خۆى هەبىن
به لام به چەشنى، له جىى خۆى نه بىن

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۷۵) :

(جواناوى خۆت)

شۆرباى بپوئىش، به نانى جۆوه بخۆن^(۲)
به پشتى ولاخەكەت، به ره و ئازادى بپۆ
به پى كەوه، به بيابانى ترسدا، نزيك و دور

(۱) ديوان / مختار فوزي ص ۶۲.

(۲) ديوان / مختار فوزي ص ۵۴.

بەردەوام بى، ھەتتا كۆدەگە يىتسە دەردور^(۱)
پوخسارى خۆت بپارىزە، بە زەليل مەيەرە كايە
پووبكەرە ئەو خودايەي، كەوا پاك و بەئاگايە

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۸۶) :

(زەليلى لە تىكە لاويونى خەلكانى نەشياودايە)

پەي پىتابەم، چىڭى سەلامەتى ژيانم^(۲)
ھەتتا نەچمە ناو كۆپى كىتەبە كانم
زەليلى لە تىكە لاوى خەلكانىكى نەشياوايە
دوربە، لىيان، بەشت يا (مىر) يا (پاشا) يە

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۱۸۷) :

(ئازاد و كۆيلە)

قەناعت، ئەگەر بوونى بى، ئەوا كۆيلەش ھەر ئازادە^(۳)
كەسىڭ كە چاوى تىر ناپى، ئازادىش بى ھەر كۆيلە يە
خۆت چاوبىرسى پامەھىنە لەم ژىنەدا
بەراستى ئەو پەوشتە يە، كە خويەكى نۆر بەربادە

(۱) دەردور، الدردور: دەروويەكى سەر دەريايى عەمانە كەشتى و بەلەم پەناي بۇ دەبەن لەكاتى ناشارامى دەريادا.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۵۵.

(۳) ديوان / مختار فوزى ص ۶۱.

دەقى ھۆنراھى ژمارە (۱۸۸) :

(زەكاتى پلە و پاىە)

لەسەرە، كە زەكات بەدەم، لەوھى لە بەردەستەدايە^(۱)
چاودىرى و تەخاۋىمە، زەكاتم لە پلە و پاىە^(۲)
كە پەرسا بوى^(۳) بە پاستى بە دايدا بىرۆ
و ەگەر نا باشتر تىكۆشە، تا سوود دىنيتە وە ماىە

دەقى ھۆنراھى ژمارە (۱۸۹) :

(تەكارم لە تۆ خوايە..!)

نازانم، چىم پى پە و پاىە، بە لام نىستا تەكارم
لە پاىە بلىدى خۆتا، پىم بىە خشى شىكۆى كارم
كەسى بىەوى كە سوودىك بە ھاو ە كەى بىە خشى
ئە و دەزانى دەبى چى بكا، چۆنىش پەنجى بۆ بكىشى

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۶۲.

(۲) واتە زەكاتى پلە و پاىەت دوو شتە، چاودىرى ئەركەكانت و تەكا و داۋاى لىبوردىنى خوداىى بۆ خۆت و ئەوانەى لە بەردەستى تۆدان.

(۳) پەرسا: داۋاكار و شوپىنكەوتەى ئاۋات و خواستىك.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۹۰) :

(ھەموو بەتەمەنىڭ ھەر دەبى بىر تىپت)

لەبەر ھىرشى مەرگدا، خۇپاگىرى سۈۋى نىھ^(۱)
خۇ بە دەستەۋە نە دانىش، پىگەى پىزگار بىۋىنت نىھ
ۋا دەبىنم ھەموو كەسى، گەرچى درىژ بى تەمەنى
تالارى مەرگ دەچىژى، درەنگ و زوۋىيە، چارنىھ
چى زىن دۋوۋىيە، دەبى بى با دەى مەرگى نۇشكا
ساتىك ھەيە كە زەلىلە ۋ ھىژى نىھ
ئادەمىزاد، ئەۋا بۇ خوا مەن پىم گوتى
مردن فىلى لى ناكرى، فىل لە خۇكردن فىل نىھ

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۱۹۱) :

(ۋازھىنان لە شەپ خىرە)

ھەر جارى، كىسە دىتە ھە بىر
دانە چىلە كىم كاتى ئەۋ قسە دەبىستىم^(۲)
بى پوۋخۇشى خىم دەن ۋىنم
تۇش پىت ۋايە ، شادم ئەۋەت لى دەبىستىم؟
ئەۋە لە سەرسامىم نىھ
لادان لە شەپ، خىرى ھىنايە بەردەستىم

(۱) دىۋان/ مختار فوزى ص ۶۲.

(۲) دىۋان/ مختار فوزى ص ۶۲.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۹۲) :

(ناوى ئىرەببەرم نابەم)

كاتى ديار نيم، ئىرەببەر، ناوم بە خراپ دەھىتى^(۱)
سوپاسى چاگەيشم دەكا، كە پوبە پوو دەمدوئىن
خۆم لە خراپە لادەدەم، پشت ملە، ناوى ناھىتم
خۆى لە خراپە لاناادا، بە خراپە ناوم دىنى

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۹۳) :

(پاى خۆت، بە كەسى مەلئى كە لىتى وەرناگرئ)

پاى خۆت، بە كەسى مەلئى، كە لىتى وەرناگرئ^(۲)
بەو، نە سوپاس نەكرئى، نە پاكەت جىيەك ئەگرئ

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۱۹۴) :

(پوناكى خۆر بۆ نابىنا)

نوسراو، چ سوودى نىه، ئەگەر نەكرئىتە بىستراو^(۳)
بىستراوئىش ھەر بى سوودە، ئەگەر نەكرئىتە نوسراو
ھەر ھەكە كو چۆن پوناكى بۆ كەسىكى نابىنا
وہك خۆرەتاو، بى سوودە، كاتى نابىنا بى چاو

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۶۴.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۶۴.

(۳) ديوان / مختار فوزى ص ۶۴.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۱۹۵)

شافىعى خ.ل لەم ھۆنراوہەدا بەکۆل لە خودای گەرە دەپارپتەوہ، موناجات دەکات، داواى لیبوردن دەکات، پیم وایە ئەم ھۆنراوہە، شیاوہ بۆ ئەوہى بکرتتە سرودىكى پۆج پەرورەبى.

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۱۹۵):

(ئەى ئەو كەسەى كە سكالآ بۆ لای تۆبە)

ئەى ئەو كەسەى لە ویزدانا دەبىنرىى و ھەموو بىستراویكىش لاتە^(۱)
ھەر تۆى كە نامادەى دەكەى ھەرچى پوداۋ و پىشھاتە
ئەى ئەو كەسەى تكاى ھەموو تكارىك بۆ لای تۆبە
سكالآ ھاۋارى ھەمووان ھەر لای تۆیان پى نەجاتە
ئەى ئەو كەسەى گەنجىنەى ھەموو پۆزىبەك لە (بوون)تايە
بمپارپتەوہ، ھەرچى كە خىر و خوشى بى گشتى لاتە
من جگە لە كەم دەستىم و لە ھەزارىم چى شك نابەم
ھەر نەبوونى و كەمبەكەمە لای تۆ بۆم جىگەى نەجاتە
جگە لەوہى كە لە دەروازەى تۆ بدەم چ دەرگایى ترم نىە
تۆش دەرمكەى، ئىتر كام دەرگایە ھەبە جىى ئاۋاتە؟
بە زەلىلىسى ھاتوومە دەروازەى بلىندى تۆ
چاك دەزانم كە زەلىلىم لەبەر دەرگاتە سەرۋەتتە
ھەموو پىشتىۋاننىكم تۆى، بۆبە دەستى پارانەوہم
بەرەو بارەگەى بەرزى تۆ ھىندە لەرزۆك و شەكەتە
داۋا لە كىسى تر كەم ئىدى؟ ناۋى چ كەسى تر بىنم؟
كە پىزۆ و گەرەبى تۆبە كەلەكە بووى سەر بەندەتە

(۱) دىوان/ مختار فوزى ص ۶۷.

له گه وړه یی تـو ناوـه شـئ، که یاخی ناو میـد بـکه ی
 شکـو ی تـو شـایسته تر و به خشینه که ت پیناسه ته
 ده سا تـو هـقی نـه و که سـه ی خـوشت ده و ی و په یامـبره
 تکای ده گری که سـئ که تکا کاره که ی محمدی پیغه مـبره
 لـه هـمـو ته نـگانه یه کـدا ده رگای پزگاریمان ده ری
 لـوتـسـفـئ بـه نـیمه بـفرموو، چا وگی هـمـو شـتـئ لـاتـه
 نـه و جـا سـه لـاوات بـفرموو له سـر سـه روهـر و یـارانـی
 که چاکـتـرین تـکـا خـواز و باشترین تکا کارانـته

* * *

په روه ردگارا، من به سمه، که و تـو حـالـم ده بیـنی
 به گه وړه بیـت قه ده غه ی که، شـتـیک به خـیر بـوم نـابـینی
 په روه ردگارا به لای تـو هـات و پزگاریشت کـردم
 خـراپـتر بـوم بارودوخـم، هـر تـوی به نـده ت ده هـژینـی
 په روه ردگارا هـر نه تـوی فـرموـتـه به به نـده کـانـت
 لـیم وه پـا پـین، پـا پـامه وه، چاوه پوانم وه مـبـوژینـی
 په روه ردگارا به لای تـو نـاسـایه پـوژ نه که یـتـه وه
 تـو ده تـوانی کات پـا گری و پوناکی خـوړ بـوه سـتینـی
 په روه ردگارا به زه بیـت هـر گیز به به رم ته نگ نـابـی
 کاتـئ پانـتایی په حـمـه تـت له هـمـو شـتـئ زیـاد ده نوینـی
 هـر تـو زانای، منیش مـتـمانـه م به تـویـه، نـیـتر بـویـه
 حـالی خـوم ده سپـیرم به تـو، که به رگرم بـو ده هیـنی
 په روه ردگارا زه مـانـه، به که لـبـه کانی گازی گرت
 ده سا لامـده له پووداویک که منی پـئ ده ترسینـی

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۹۶) :

(مەرگ پائەرى نىە)

مروڧ لە شارەكەى خۇيا، ناديارىكە دەرناكەوى^(۱)
شېرىش لە لانەكەى خۇيا لە برسانا لىى دەكەوى
وەرە دەرى بىئۇ نساو خەلكى و ھەولئىك بىدە
ترست نەبى، پائەرى نىە كە پىشى مەرگ بکەوى

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۹۷) :

(نەپنى پەنەانى پەرورەدگار)

چەنى كەس ھەن، كە بەھىز و تىن و تاۋن^(۲)
پاۋبۇچ—ۋونيان ژىرانەيە و لە پۇزىدا ناتەۋاۋن
بارستەى شاخىك خۇگرن، بەلام بۇقەيرانى پۇزى
نۇد بى ئارام و خەمناكن، لە ناخىشىانا ترساۋن
چەنى كەس ھەن بە جەستە و ژىرى لاۋازن
لە ترسى نەمانى ئاۋا، لە كەنداۋا، خەرىكى گۇمىلكە ئاۋن
پايە و پلەيەك لە دنيا لە خۇۋە بەكەس نىادى
مەگەر شاىستە بونىكە بەۋانەى پىيان دراۋن
ئەمەش بەلگەيەكە، بۇمان، تا بزانىن ئەۋ خودايە
نەپنى شاراۋەى زۇن كەلاى ئىمە نەناسراۋن

(۱) دىۋان/ مختار فوزى ص ۷۰.

(۲) دىۋان/ مختار فوزى ص ۷۲.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۹۸) :

(كە شەرمەت نىيە چى دەكەى بىكە)

ئەى عەيب دۆز، كە لە عەيبى خۇتا ونىت^(۱)
خۇ لە دنيا، قەلايەكى پارىزراوى تۆكمە نىت
كە بى شەرمى بەرانبەر خوا، تەنھا كىشەكەت خەلكىيە
ھەرچى دەكەى بىرۆ بىكە، ھىچ كارى لىت عەيب نىيە

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۱۹۹) :

(كەللەپەقى و ترس بۆچى؟)

ئەى نەفسەكەم! بەستە، ئىو تەمەنەى ھەتە^(۲)
بە پەرورەدگارى فەلق، قەناعەت بۆتۇ سەرۋەتە
كولتۇرۇك و بىرۋىشنىكى وشكىت ھەبىئ
ئاۋىكت بىئ بىخۇيتەۋە، كۆنە بەرگىكىش كە ھەتە
خانۋوۋە شىرك، چوار دىوار و بانى ھەبىئ
ئىتر بەسە، نكولى بۆ؟ چىتە ئىم ترسە ناھەقە

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۰۰) :

(بەزى ھىمەتى گۆرپۈۋەتەۋە بە گەۋجىتى)

كاتىئى كە گەۋجىك دەبىنى، لە ھەرەتى لاۋىتىدا^(۳)
نە دەخۇئىئى، نە قەلەم لە گىرفانىدا

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۷۰.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۷۴.

(۳) دىوان / مختار فوزى ص ۷۴.

ننه لای مامۆستا و رابا ریک دانه نیشی
ههتا فیر بی، شتی کی نوی له زیانیدا
خوی لای لاده، نه وه که سیکی (هه رچی) به
گزیویه تی هیمه تبه رزی، له گه ل که مترین گه وجیدا

دهقی هۆنراوهی ژماره (۲۰۱) :

(دانه وایی کردنی هاو پیمان)

دانه وایی هاو پیمان، نه گه ر نه که م^(۱)
به شتی ک له ت وانا مادا بی
مانای وایی، ست م ده که م
گه لای ش هه رمنده ی لای خ و دام
شتی بتوان م که بی که م
هاو پیمان له ته نگانه دا بی و
منیش گوی خۆمی لی ک پر که م

دهقی هۆنراوهی ژماره (۲۰۲) :

(هه لکه له گه ل دوزمنه که ت)

بیده سه لات بووی، له بهر دوزمندا، هه رکات به ریکه^(۲)
نزیکی وه به، تیکه لای به، چونکه تیکه لی پی چاره به که
نه گه ر چی که ناو، دژی ناگره، به نه و پیده گات
کاتی س روستی ناگر سوتانه، گه رچی بوونا که

(۱) دیوان / مختار فوزی ص ۷۵.

(۲) دیوان / مختار فوزی ص ۷۸.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۲۰۳) :

(خېر لە كەسنىڭدا نىھ نكولى لە ھەق بىكات)

بە ۋە فابە، بە رانبەر ھەق، بۆ خاۋەن ھەق^(۱)
ئەگەر ھەق ۋا بىۋو، ھەقى بى
خېر لى كەسنىڭدا نايىننى
نكولى لە ھەق بىكا، كە ھەقى بى

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۲۰۴) :

(بى بە كەسنىڭ خىزم و مېھرە بان)

بىۋىتە ھاۋكاروان، لە گەل ھەر ھۆزى^(۲)
ۋەك خىزم ۋا بى، لى مېھر و سىۋزى
بىۋە بىبەكانت، چاۋت بە ھىز بى
لە ئاست غەبى دۆستت، دىدەت بە ھىز بى
بى خلىسكانى ھۆزت شاد، مەبە
پىيان نىشانىدە، تۆر پابە ريان بە
ئەگەر بە ۋە چەشنى پىشتىۋان نەبى
ھەر دەم بى كەس و بى ھاۋەل دەبى

(۱) دىۋان / مختار فوزى ص ۷۶.

(۲) دىۋان / مختار فوزى ص ۷۸.

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۲۰۵)

(عیاش الأزرق) چوو بۆ لای شافیعی و پىی گوت: ئەى باوکی عبدالله چەند پارچە ھۆنراوہیەکم وتووہ، کە دانراوی خۆمن، ئەگەر تۆ ھاوتای ئەوانەى منت بۆ ریکخرا، ئەوا من ھەتا ھەتايە ھۆنراوہ نانوسم ئینجا ئەم پارچە ھۆنراوہیەى بۆ خویندەوہ:

ھیمەتم، تەنھا دەییەوئ، کە دوژمنانم پراو بنئ
لە دیرەوہ، نەریتی من وەھا بووہ، کە ھیمەتم ھیشتا کە نەبوژایەوہ
خەلکی چاویان، ھەر لەسەر لایەنى ناھەمواری دەولەمەندیە
بە سەرنجەوہ ناپوانن، مار و گوشیان، پى لەیەک جیا نەکرایەوہ
ئەگەر بە ھونەر و فیرت و فیالی دەولەمەندی بایا
دەستم بە ئەستیران دەگەى، لەگەلیان ئەدرەوشایەوہ

پیشەوا شافیعیش لەسەر ھەمان کیش و سەروا ئەم ھۆنراوہیەى خواریوہى
فەرموو:

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۲۰۵):

ئەى ئەو کەسەى بەردەوام پۆزیت بۆ دیت و^(۱)
جاریکیش سوپاسی نەکرد، پاداشتیکى نەدایەوہ
ھیمەتم، تەنھا دەییەوئ، دوژمن پراونئ
لە دیرەوہ، خووم وەھایە، ھیمەتم ھیشتا نەبوژایەوہ
بەراستی دەستدەیتە کاریک، تەنگەریت فراوان دەکا
ھەر ئەوہشە، بە ھۆیەوہ دەرگاگان گشت کرایەوہ

(۱) دیوان/ مختار فوزی ص ۷۸.

ئەگەر بېسىت كار پاستىك نەمامىكى لەسەر لەپى دەستى دانا
 نەمامەكە، بوو بە دار و لەناو لەپى بوژايەو
 ئەگەر بېسىت كار ناپاستى، ويسى ئاويك بخواتەو
 ھەر كە، گەيشتە ناو قوپكى، گىرى خوارد و نەخورايەو
 بە ھەردوو لا باوھەپكە، بەلگە زۆن لەسەر قەدەر
 دەبىنى گەمژە دالخۆشەو ژىر بە غەمبارى مايەو
 شايستە ترىنى مەرۆ، بەوھى كە خەمبار دامىنى
 كەسىكە ھىمەتى بەرزەو، تەنگانەى ئى نەپرايەو
 لەوانەيە مېشىك بېرۆكەت بىو بىنى
 وا دەخووزم نەلېن كە تو، ئەوھت ھىنايە كايەو
 گەر بە فيلى دەولەمەندانەم بويايا
 دەتبىنىم چۆن لەگەل ئەستېرەى ئاسمانا من ناوم دەدرەوشايەو
 بەلام ئەوھى ژىرى بەخشى، دەولەمەندىشى پى نەدا
 دۆن (سامان) لەگەل (ژىرى) لە يەك كەس كۆنەكرايەو
 مارەنگاز، ھەمىشە وايە، لە خشپەى مېروو دەترسى
 ھەموو قەف و لووليك كە (دى) ھەر بە مار لىكى دايەو
 گەنجىنەيەكى پەنھانە، كە لەژىر زمانماندايە
 كلىلەكە بىو گەنجىنە، جولا، دەرگا كرايەو
 كەم و كوپى ھەر لە گەنجانا دەبىنى
 نىمچە شىتىن، نازانىن چۆن ژىنمان ھات و گەپرايەو

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۰۶) :

(گەندەلى زانا و نەفامى پابەند)

چ گەندەلىكى گەرەيە، كە زانا يەك ھەيى سووك بىي^(۱)
لەو ھش خراپتر ئەو ھەيە، كە نەفامىك دىنپەر ھەر بىي
ھەردوولا، دوو فىتنەى گەرەن، لە جىھاندا
بىو ھەر كەسى، بە ھەر كامىكىيان، وا بەست بىي

دەرۋازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۰۷)

شافىعى خ.ل دەفەرموئىت، لە بەر ھەژارى داىكم ھىچى واى شك نەدەبرد كە بىكاتە
پىخۆر بۆمان، جگە لە پۆنى زەيىت، ھەموو جارىكىش پىي دەگوتم: پۆلە بىخۆ،
زەيىت خۆراكىكى پىرۆزە، منىش پۆژىك ئەمەم بە داىكم گوت:

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۰۷):

ھەر زەيىتم دەداتىي، پىخۆر، دەلىي: پىرۆزە
ناخى جەرگى داپىلۇخاندم ئەو پىرۆزە

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۰۸) :

(بە زانىارى و زانىست خاۋ بەرز دەبىتەۋە)^(۲)

ئەى لاۋ، فىر بىيە، كە دارى تەپىت
ھىشقا ناسىكىت، ئاسان، ئەچەمىت
ھەۋىرى قورگىت، نىھەرم و نىانە

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۸۱.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۸۲.

ئىستىتا، شايستىتەى سروشتىنى ژيانستە
 (نستە زانين) ھستە موو بستە رزى دائستە گرى
 ھستە زانيارىستە، خستە او ھستە ئتە پرى
 ئستەى لاو، دە بستە ستە، كستە شستە كۆدارى
 خستە لكى بستە دەنگىن، تىستە بستە وتارى

دەرۋازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۰۹)

شافيى خ.ل، نەخۆش كەوت، ھەكىمىك ھات بۆلاى دەستى دا لە مەچەكى و
 پلەى گەرمى و تىپەى لىدانى دلى پىتوا، بەلام ھاوكات پىشەوا شافيىش پلەى
 گەرمى و تىپەى دلى ھەكىمەكەى پىتوا، بەبى ئەۋەى كە ھەكىمەكە بە خۆى بزانتى
 كە نەخۆشەكەيشى كارى ھەكىمى لەسەر ئەم دەكات، شافيى بۆى دەرگەوت كە
 ھەكىمەكە تەندروستى زۆر ناتەۋاۋە، ئەۋە بوو دواى چەند پۆزى ھەكىمەكە كۆچى
 دواىى كرد، لەو بارەى ۋە شافيى ھەر زوو، بەر لە كۆچى دواىى ھەكىمەكە،
 نوسىبوۋى:

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۰۹):

ھەكىم، ھات و، گەرمى پىتوام، منىش پىتوام، گەرمى لەشى^(۱)
 ئەو ھەكىمە، پەككەو...! لە چ دۆخىكدا بوو
 ھاتبوو، بۆ چارەسەرم، بۆ خۆى گىرۇدەى نەخۆشى
 بستە دەرد و نەخۆشى خستەى چستەو
 چ سەپرىكە...! خىل و ھىسە^(۲)، جوتە چاۋەكانى خۆيشى

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۸۳.

(۲) خىل و ھىس: واتە چاۋەكانى ھەكىمەكەم خوتىندەۋەو بىنىم كە تەندروستى تەۋاۋىيە و لەۋە دەچن
 دەردار بى و مەرگى لى نىزىك بوۋىتتەۋە، ئەگىنا مەبەست لە گالتەپىكردن نىيە بە چاۋى خىل و ھىس،

دهقى ھۇنراوھى ژماره (۲۱۰) :

(گەورەيى لىيى دانابېرئ)

وتيان: لەگەل (ئەحمەد)، پىتان لە يەكتەر نابېرئ^(۱)
وتىم: گەورەيى، ھەر، بە بالايى نەو دەبېرئ
كە دىت، ئەو، گەورەيى ھەر بۆ ئەو
كە من دەچىم، لەبەر پىز و شىكۆي نەو
من دلتىام لە ھەردوو بارەكەدا، بچىم، بىت
گەورەيى و شىكۆدارى ھەر بۆ بە پىزى دەبىت

دهقى ھۇنراوھى ژماره (۲۱۱) :

(زەلىلى لە وەلامدانەوھى ناوگوردا)

ھەردوولايان، تۆقىنەرن، سەختى مەرگ و پىرسىارى گۆر^(۲)
پىمان وايە، كە ھەردووكيان، زەقنەبوتن، تام تالئ زۆر
ئەگەر بىت و تەنھا يەككە لە ئەو دانەيە بوايە
جوان بەرەو پىوى مەرگ دەچووين، نەو كە بە زۆر

بەلكو خويىندەنەوھى كە بۆ چاوى نەخۇشە حەكىمەكە، كە لەو سەردەمەدا حەكىم و جەراح لە جياتى
پىزىشكى ئەم سەردەمە بوو.

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۸۲.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۸۲.

دەروازەى ھۆنراوەى ژمارە (۲۱۲)

شافىعى خ.ل داواى كرد له (محمد حسن الشيبانى) كه نوسىنىكى خۆى بداتى،
به لام ناوبراو پىزى داواكارىه كهى شافىعى نهگرت و نهات به دەم داواكەيه وه، بۆيه
شافىعى خ.ل زۆر دلئى له خۆى داما، چونكه هه مان نوسراوى دابوو به كه سىكى تر
كه كه متر بوو له شافىعى له پرووى ئاستى زانستيه وه، بۆيه شافىعى هيج خۆى به
كه متر نه بينى له و كه سه و ئەم ھۆنراوہ يەى نووسى و ناردى بۆ (محمد حسن
الشيبانى)

دەقى ھۆنراوہى ژمارە (۲۱۲):

به و كه سهى وت: منى وه كو ئەو نه بينى، كه ئەو بينى^(۱)
وه به و كه سهش، كه وهك ئەوهى كه له پىشتىردا بينى
له و قسانەى هه مه بىلئيم، به بكهرى ئەو و كرده وه
ئەوهيه كه زيرى ئيمهش، ههروه كو زيرى ئەوه
چونكه ئەوهى، كه ئىستاكه، ئەوه هيه تى
هه مووى، هه ئەوه ندهيه، بۆى بۆته، ته واويتى
زانست، حاشا له خاوه نه كهى خۆى ده كا
ئەگەر پىشكهش به خاوه نه كهى خۆى نه كا
منى به و شياوه نه زانى، بۆيه ده لئيم: سا به لكو
بيداته كه سىكى شىاوتر.. به لكو .. به لكو

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۸۳.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۱۳) :

(پېز بۇ پېزدارە)

لە ھەموو بارىكىدا، گەرەبىى دراۋە بىھ تىق^(۱)
گەرەبىى نىھ، مەگەر بۇ كەسىى خاۋەن شىكو
كەسىىك چاكەى كىرەتە پىپەۋىى ژىنىى
دېتەۋە پىى، ئەۋەى كىرەبۋىى، بىخو، بۇ خۇ

دەرۋازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۱۴)

مىۋەكان ھەمەپەنگن، ھەمە جۆرن، چەشنى زمان و سىروشتى تايبەت بە
خۇيان ھەبە، ئەگەر تاكن، ئەگەر كۆن، ئەگەر تىرن، ئەگەر مى، بەلام ھەمووشىيان
دەردو بەلاۋ گىچەنن يان بۇخۇيان، يان بۇ خەلكى، لە كاتىكىدا ژىر و دانانەبن،
كەس لە كەس پازى نىھ، تەنانەت كەسىى وا ھەبە لە خودى خۇيشى پازى نىھ،
ئامانچ دەبىن بىرىتى بىن لەۋەى كە خودا لە خۇت پازى بىكەى، ئەگىنا، ئەگەر بىتەۋى
خەلك لىت پازى بىن، ئەۋا ھەرگىز ناتوانىت بىى بەۋكەسە، بەلكو ھەمىشە گلەبىى و
پەخنىى خەلكت لەسەر دەبىن.

(۱) دىۋان / مختار فوزى ص ۸۴.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۱۴):

(په بېردن به خه لکى به مه به ستيكى په ي پټنه براوه)

خه لکى مه موو دهر دو به لان، دهر مانتيكى شياويان نيه^(۱)
ژيري مه گر چاكيان بکا، به راستي جيى سه رساميه
که (ساده) و ده سترکراوه بي، پټ نه لټين: چنه د زنده خه رجه
که ده ستيشت ده نوقيني له لاي نه وان چروکيه
تي که ليان بي، ده لټين: مه به ستيكى هيه
دابراو بي پټ ده لټين: ناره زووي ناو خه لکى نيه
بي به رگ بي، ده لټين: په ککو چنه د دز توه
که به رگي جوانيش ده پوشي ده لټين: ندر له خوبايي يه
ته سه وف که ي، ده لټين: هو که ي هه ست به که مي خوکردنه
زه مد بکه ي، ده لټين: هه مووي پيايي يه
گر به خشي له مالت وه کو پزتيک به و که سانه
ده لټين: نيدى ده وله مهنده، منه تي به هيج که س نيه
داوای يارمه تيان لي که ي نه وان لټ نايه نه پيشي
سه رم سورماوه له و دوخه، نه ري له بهر چي واييه؟
خوا به زيادي نه کا لټان نه و دوقاي و پيسوايي

(۱) ديوان / مختار فوزي ص ۸۵.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۲۱۵) :

(تۆلەسىن و پەلپىر مەبە بەرانبەر براكەت)

لەناوخەلكىدا، دەمپىرسى، داخۇلە كوئى دەستم كەوئى^(۱)
ھاوپپىيەك، كە بەوفا بىن و ئەمەكىشم لىي دەستكەوئى
وتيان: خوت پەرىشان مەكە، ھاوپپىيەك نىيە كەوا بىن
دەست بە بائى كەسى بگرە، كەوا ئازاد و دانا بىن
مەرئەو جۆرە كەسانە مەن، تىكە لاوبونيان بىن خەمە
كەسىك كە دانا و ئازاد بىن، لەم دنيايىيە بونى كەمە
پەلپ لە براكەت مەگرە، لەسەر قسەيەك كە كىردى
پەلپ و تۆلە بوونساوا، كە لاي ئەو بىزراوى كىردى

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۲۱۶) :

(كى كاتى ھات دەمرىت)

مەركەس، ئىساواتى خىمەيە
كى نۆرەي ھات، مەرگ ميوانى ئەو دەبىن^(۲)
چىن كەسىمىن دەمىننىتە
پىشپىنەكەي، لە پىشى ئەودا مرد بىسىن؟

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۸۶.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۸۶.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۱۷) :

(تیکه لای خه لکی)

نیازی دریتژ و نه براوهم، به ره و مائی نامۆی بر دم^(۱)
بمویستایه، گیتژیکم بژارده ده کرد، له بژاردم
هتنده تیکه لای ده بوم، تا ده گوترا، بووه به خوی
ده مبهسته وه، با ژیریش با، به زانین و ژیری وردم

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۱۸) :

(که چوویته ناو کۆپى خه لکی بئ فیزیه)

که چوویته ناو کۆپى خه لکی	له بارى خواری دانیشه ^(۲)
گه ر بۆ سه رووتریان بر دی	گه وره یی وانه ئه و نیشه
که له جیی خۆشت مایته وه	لات ئاسا بئ
بئ: ئه وه جیکه ی منه	پازیم و گه لئ شی اویشه

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۱۹) :

(دهرونم هانم نادا بۆ چروکیى)

وا ده بینم، که دهرنم، مل ده نیته کۆمه لئ کار^(۳)
به دوره له توانای من و که مته رخه میم دیته دیار
دهرونیشم که هانم چروکییم نادات
کاری خۆمه، که نایسه لمینم به کردار

(۱) دیوان/ مختار فوزی ص ۸۶.
(۲) دیوان/ مختار فوزی ص ۸۷.
(۳) دیوان/ مختار فوزی ص ۸۷.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۲۲۰) :

(پىي بەرزەكار)

بە ھىندىدەي مائىدو بونت، پلەي بەرزت ھەلکشا^(۱)
كىي خىواسىتى بلئىدىي بوو، شەونخونى بو کيشا
كەسىي (بەرزىتى بىي رەنج) بە ئامانجى داواكا
لە پىنناوى مەھالدا تەمەنىي بىي دەکا
شكۆي خۆي دەپروئىي، شەويش دىي و دەيخەويئىي
لە دەرياي قوول و بىي بن، بو خۆي، خۆي دەخنىكىئىي

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۲۲۱) :

(تامى ھەژارى نازانى)

كەسىي كە ھەر دەولەمەند بىي ^(۲)	چىيى ھەژارى نازانى
ھەرگىز ۋە كۈنە خوش نابىي	ئەوھى ئەندامى تەواوھ
لە خەلكىدا و پۆشەيويانە	چەندە ھەژارى دەبىنرىي
دلىي پىر خەمىيان تىدا بىي	چەندە لىيوى بەخەندە ھەن
كە پىت نەشارا بىتەوھ	دەشىي خەمىك دايگرتبىي
جۆرە خەمىكىيان ھەر دەبىي	خەلك وايە ، ھەر يەكەيان
گەر خەم پەلەي كراس دەبوو	گەرچىي لە جۆرا جىاوازين
سپىي لەبەردا بىي	كەسىي نەبوو بەرگىي
لەبەرچاوى خەلكى ون كا	يەكئ بىيەويي خەمىي خۆي
كە لە ناخىشىدا وابىي	دەتوانىي، بەلام ناتوانىي

(۱) ديوان/ مختار فوزى ص ۸۷.

(۲) ديوان/ مختار فوزى ص ۸۷.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۲۲) :

(دەردە پىرى)

نیشانەى پىرى دەبىنم، لەوھى لە پەنجا تىپەرى^(۱)
وھكو سىپىدەى بەيانە، كە تارىكى شەوى بىرى
پىرى، دەردە، بەلام بىى ئازار، بىىزارە
نەمدى نەخۆشى وھك پىرى، چ دەردىكى بىى ئازارە

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۲۳) :

(بەسەر عەببى خۆتدا بگرى)

سەرم لە كەسى سۆرماوھ، دەگرى بەسەر عەببى بىانى^(۲)
كەچى خۆين نایا لە چاوى، بۆ خۆى و بۆ عەببەكانى
لەوھش سەبىرتنەوھى، كە عەببى خەلكى دەبىنى
لە چاوى دا وھكو شاخە، نابىنايە بۆ عەببى خۆى و نابىنى

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۸۷.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۹۳.

دهقی هونراوهی ژماره (۲۲۴) :

(پایه و گورهی زانست)

مهردم له گهل زانستابه، پښگه ی به مه رلاتی دابی^(۱)
پرسیارت له زانستابن، هر نه ویشه تیگه یشتنی تیدا بی
بریسکه ددها به دلان، پوون دهکاتوه به بینایی
هاوکاریکه بوئو دینهت، فرمانه و له دلتدا بی
من وا (نه زانی) ده بینم، په نجه پو دهکا خاوه نی
که چی زانا به زانستی هر پایه ی به رزتر ده بی
چ ناواتی به دی ده کن له که سیکی سر سپیدا
ته مه نی لوی تیپه راند، زور بلتی یه، گونگر نابنی
دیت و ده چیت، هر خاوه نی گه ده یه تی
به زو گوشت له خوی بار دهکا، تا له توانای قاچی دابی
که پرسپاریشی لی ده که ی له باره ی ئاین، داماره
ده بینی چن هله دهکا، پوخساری شهرمی زهرده بی
نه دی چنه دیمه نت دیوه، ناشرین بیته به رچاوت
به هیندی دیمه نی پیری، زانست و ئارامی نه بی؟
زور دزیوه نه و دیمه نه، خوی لی لاده
که سه ره تای پسواییه، کوتای ژوانی ده بی
تی که لوی زانایان و یاوه رانی نه وانه به
هاوه لیان سوده بوئو و تی که لیان قازانج ده بی
هلمه گوازه به سه ریانا چاوت وا خیرا پرت مه که
نه ستیره ی پینماییت و هاواتی نه وانه هر نابنی
ده سا به خوا، نه گهر زانست بوونی نه یا
نه رینمایان ده بوو، نه نیگای ئاسمانمان ده بی

(۱) دیوان / مختار فوزی ص ۹۳.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۲۵) :

(سۆزم دهرنابېم)

ههتا ئىستاش ونى دهكەى، ئهوهى كه له ناخندايه^(۱)
ئەلئىسى وهلامهكانى من، لهگەل كهيسى بيانيدايه
ئهوه منم كه سۆزى خۆم شارىدۆته وه بهرانبهرت
ههتا هردوو، پارىزر او بين له و قسانهى بى واتايه

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۲۶) :

(له جوانيدا هاوتاي دوپپه)

كهسى هاوپپته نهياره، به كهسى بۆ تو نهياره^(۲)
به به ده وامي ش وا دهككا
به بى داوا، هه رقه رزى بۆ تو كراوه
بۆت ده دات و من ههت ناككا
كه هاوپپكهت، بوو به دۆستى دۆزمنه كهت
به تير بارانست دلخوشكا
دلنيابيه، ئه وه دۆزمنى نايابيه
هه راميه هه هاوپپى مهككه
بيستوو مانه، هه موومان ئه م شعره جوانه
له جوانى هاوتاي دوپپه دهككا
كه ياره كهت، بوو به دۆستى نهياره كهت
ماناي دژاييه هه تيت دهككا

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۹۳.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۹۴.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۲۷) :

(زانست زياتر بگه)

كه ويستت دوژمنه كهي خوت، له نيو خه مدا دارزينى^(۱)
يان به ئيش و په ژاره وه، ده روني نه و بسوتينى
هيمه ت به رز پراگره، زانستيشت زياتر بگه
كى زانستى خوى پهره دا، هه سوود به خه م دمزينى

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۲۸) :

(خودا به ناگايه له په نهان و نهينيت)^(۲)

تا ده توانى، با به رگ و پوشاكت چاك بى
جوانى شكوت به شيكى له به رگت دايه
له بى فيزى واز له زير پوشى بينه
ديار و په نهان، هه خودا، پييان زانايه
تازه پوشيت زياني نابى له كاتيكا
له هه رام خو ده پاريزى و ناخه پى له ترسى خوايه
په رپوتى به رگه كانيشت، پله ت به رز ناكاته وه
له لاي خودا، كه كه سيكى هه موو گيانه ت هه ر خه تايه

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۹۲.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۹۵.

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۲۹) :

(ئەى دەروون)

ئەى دەروونم، ھەرچەند پۆزى ئارامگرە، ئەم دىنبايە^(۱)
كورتە ماوەى، وەك خەون و بزپكان وايە
ئەى دەروونم، پاداشتى دىنباي خوت بينى
وەلاينى، دە بەسە ئىدى، ژىنى ترم لە پىدايە

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۳۰) :

(بەرداش)

شەو، پىرىكە، پۆزەكەيشى، ھەرەكو شەو ھەكەى وايە^(۲)
لە سوپانەو ھى بەرداشيان، سەرم لەگىژ و خولدايە
بە جۆشەو، گوشت و خوینى لەشى ئىمە، بە ئاشكرا
تىكەدە ھارن، ھارپىنەكەش لە بەرچاوى خۇمانايە

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۳۱) :

(زانست پىنماكارە)

كە لاويك بە زانستەكەى، دلى پىنمايى نەكا^(۳)
دادپە روھى، نەنوینىت و پەوشتى خوى باشتر نەكا
مژدەى دەنى، كە خوا بە ھەرى پى بە خشیوھ
ئەو، خراب بەكارى دىنى، وەك كەسى بپەرسى كە

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۹۶.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۹۶.

(۳) دىوان / مختار فوزى ص ۹۸.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۳۲) :

(بەخشندە لقى درەختى بەردارە)^(۱)

كاتى، بىد، دەۋلەمەند دەبىنى
وہ كو ھو وىر دەترشى و قىنج دەبىتەوہ
بىلام مرؤقى بىخىندە، لقى دارە
ھەتا بەربوومى نقر بى، زىاترىش دەچەمىتەوہ
تېبىنى: دوو دېپى كرتاى تەواوم نەكردوۋە، ص ۹۵ مختار فوزى

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۳۳) :

(زانست دەريايەكى قوولە)

تۆ بەتەنھا ناتوانى، گىشت زانستى بزانىسى^(۲)
ھەزار سالىش ھەولەدى، ھىشتا ئەوہ ناتوانى
دەريايى زانستى قوولە، بۆيە وا چاكە بۆتۆ
لە ھەريەكە لەوانە باشتىنىان بزانىسى

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۹۸.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۹۸.

دهقی هۆنراوهی ژماره (۲۳۴) :

(که بای بهخت ههلی کرد)

کاتی بای بهخت ههلی کرد، پی بزانه و سوود بینه^(۱)
له دوی هه مو هه لکردنیک، هیوریه و دابه زینه
بی ئاگا نه بی له به خشین، له وهی پزاوه به سه رتا
چونکه نازانی کهی ده بی پاره ستانی نه و بارینه
که و شترت گه یشته نه وهی شیری هه بی
زوو بیدوشه نه مپرو قازانجی لی بینه
نازانی سبهی به چکه کهی بو کئ ده بی
له پانتایی نه دنیا به و له پرو بهری نه م زه مینه

دهقی هۆنراوهی ژماره (۲۳۵) :

(ئارامگرتن)

کۆسپی زه مانه ت دیته پی، تا ده توانی ئارامگریه^(۲)
چونکه هه ر به ئارامگری گره وی ژین ده بریته وه
له دوی ناخوشی، خوشیه که دیته پیت
ته نگانه چه نده سه ختیش بی، له کۆتادا ده بریته وه
که به یه کتری بگه یین منی لاو له گه ل (زاب) دا
نه وسا زۆر چاک ده زاننی چیم لی ده وه شیته وه

(۱) دیوان / مختار فوزی ص ۹۹.

(۲) دیوان / مختار فوزی ص ۹۹.

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۲۳۶) :

(دلتهنگ مەبە)

بەردەوام بژىتويت بۆ بىي، لەشت ساخ بىي تۆ لەم ژىنە^(۱)
دلنبايى لى دەورت بىي، ئاسايشت بىي، يەكبينە
كەچى ھەرياورى خەم بىي، بۆچ وا دەبىي؟
دلتهنگ مەبە، بەوانە، ژىنىت سەنگىنە

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۲۳۷) :

(گەر دەتەوئى ژىنى دەولەمەندانەت بىي)^(۲)
لە بارىكا مەمىنەو، ھەولت بۆ لەو بەشتر بىي

دەقى ھۆنراوھى ژمارە (۲۳۸) :

(تامەزۆرى خاكي غەزەم)

مەن تامەزۆرى خاكي غەزەم^(۳)
گەرچى خەزم ناپاكي بەرانبەر كەردم
خەوا بىدئىرىئ ئىزەمىنەي
لەوئى بىووم و گەورەي كەردم
بەو يىادەو چاوبە كەردم
بۆئى دەچەئى ھەستى وردم

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۰.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۱.

(۳) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۱.

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۲۳۹) :

(ئەى كۆكەرەۋەى مال)

كۆكەرەۋەى مال و سامان، پىت وايە پىسى سەردەكەوى^(۱)
بخۆ لەۋەى لە بەردەستتە، تەرازۋى خىرىشت نەوى
نەكەى ۋە كوئەكەسەسى، كە لە كاتى گيانكىشانانا
دەىگوت: سىيەكى مالەكەم بىۆ ھەزار و دامارانە

دەقى ھۆنراۋى ژمارە (۲۴۰) :

(دەستىك برىندارم دەكات و ئەوى تر تىمان)

كە لەپى دەستم كىشمە كىشم لەگەل دەكا^(۲)
بىۆ رەۋىشتىك كە لەگەلدا ھەل نەكا
پىسى دەلىم: ۋا فـرىمدى ۋ نامەۋى
بەخشىنە خووم، دەرونىشم بانگم ئەكا
ئە ۋ خوۋايەى بىدەدى ھىن نام
بىۆۋىشم پىشم شەكەش دەكا
ئەۋەى لە دەستىشم داۋە لە سامانم
خەم نىمە ۋ ئازارم بىۆ دروست ناك
بىۆ سەركىۋنە كىرىشىشم
دەروونىشم سەركىۋنەم ناك
بە مالسى خۆم، شىتىكم نەكپى لە بەر خۆم

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۱.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۳.

مەگەر كاتىن زانىيىتىم كارىك دەكا
بۆ بەرزايى ھەر شىكۆيك بانگ كرابم
وہ لأمم بوو، ئەو ەتا خوئى بانگم دەكا
بەلئى.. ئەئى بەخشندەيىم، دووبارە بەلئى
بۆ جارى سىيەمىش بەلئى، شكۆمە وا بانگم دەكا

دەرۋازەى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۴۱)

پياۋيک پارچە ھۆنراۋەيەكى ھەروا بۆ خوئى نووسى و تيايدا دنيای بە پىرەژن
ناۋبرد بوو، ئىنجا ناردى بۆ شافىعى، كە دوو دىپرى يەكەمى ئەم ھۆنراۋەيەيە،
شافىعىش خ.ل بە دوو دىپرى كۆتايى ھۆنراۋەكە ۋە لأمى پياۋەكەى دايەۋە.

دەقى ھۆنراۋەى ژمارە (۲۴۱):

خوا، دەست بە بالئەۋە بگرئى، چىت دەربارەى كەسى لايە^(۱)
پىرەژنىكى خوئى دەۋئى، لە تەمەنى نەۋەد دايە؟
بۆى دەگرىن، شايستەى بۆ گريانە ھالى ئەۋكەسە
لە كاتىكا ئەۋ ئەفینە، دەبوو بۆ چاۋ جوانئى بوايە

(۱) ديوان / مختار فوزى ص. ۱۰۱

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۴۲) :

(خۆ گۆل کردن کراسیكى چلكنه)

بى بوونى ئەدەب، ھىمنى و زانست تەواو نابىن^(۱)
نەكەن لە ھىمن و ژیرانى گەل بى ئاگسا بن
خۆ گۆل کردن وەك کراسى چلكن وایە
كەس نایپۆشى، مەگەر ئەوانەى نەفام بن

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۴۳) :

(ھەموو شكۆیەك دەبیرتەوہ)

ئەى ئەو كەسەى، كە بە دنیاوہ دەنازى^(۲)
بىان بە جوانى ئەم دنیاىە
كسات بەسەرتسا پادەبىورى و
مان و مەرگى تۆى تىداىە
ئەوہى شكۆى بە دنیاوہ گرتداوہ
شكۆى نزمە، دەبیرتەوہ ئەم دنیاىە
چاك بزانیە، گەنجینەكان ھەموو زىر بن
گەنجینەى تۆ، باوہ پىكە لە دلتاىە

(۱) دیوان / مختار فوزى ص ۱۰۱.

(۲) دیوان / مختار فوزى ص ۱۰۲.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۴۴) :

(ئەي بيسەرى نزا)

لە گومانى باشم دابە، ئەي بيسەرى نزاكانم^(۱)
بمپارىزە، لە ئەوكەسەي، شەپى پيىيە دىي گيانم
گۆشم بىكە، لەسەر پەزامە ندىم، بەخۆت
خىر بپرىزە ئيشەكانم، بمپارىزە، بپورە لە كارەكانم

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۴۵) :

(جەستەم بەرگەي دۆزەخ ناگرى)^(۲)

جەستەم بەرگەي، تەوژمى سەرما ناگرى
لە ئاستى تىنى گەرميشدا، ھەر ناىگرى
ئاخىر چۆن بۆگەر و كۆپەي دۆزەخ
مىرۆڧ و بەرد، سوتماگى بى، خۆ پادەگرى؟

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۴۶) :

(دەولە مەندىي پازى بوونە)

ئەي دەروونم، بە بۆتۆي خۆت قايىل بى^(۳)
ئەوا دەولە مەند ئەتۆي و لاي منيش ئازىزتر ئەبى
چا و چىتۆكى و، ئاواتە بى ھودەبىيەكان، لاپە لە دل
گەلى ئاوات بە مەرگ چوون، با تۆش وەك ئەوان ئەبى

(۱) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۶.

(۲) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۷.

(۳) دىوان / مختار فوزى ص ۱۰۸.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۴۷) :

(چاوپۇشى لە دوژمن)

زانست، نيچىرى بەردەستە، خويندنىش داوھەكەيەتى^(۱)
قايم بگەرە، نيچىرەكەت، داويشش، ھۆكارەكەيەتى
گەمزەيىھە، كە پاوكەرتك تا ئىوارە، ئاسكى پاوكات
كەچى، ھەروا بى باكانە، لەناو خەلكا بەرەلای كات

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۴۸) :

(خەمبار مەبە بۆ لەكيسچونى شتىكى دىيائى)

خەمبار مەبە، لە دىيادا، بۆ شتىك لە دەستت دابى^(۲)
لە كاتىكا موسولمانى و تەندروسىتت لە كارا بى
ئەگەر لەدوای ھەول و كۆشش، چوو، ئەوھى چوو
ئەوا ئەو دوانەى كە وتمان نرخی بۆ تۆتەواو نابى

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۴۹) :

(خەلكى بەپىي پەفتارىانن)

ئەى ئەو كەسەى من دەبىنى، لەناو ئەم بەرگە كۆنەيە^(۳)
لەژىر بەرگم، ھىمەتتىكى بەرزم ھەيە
خەلكى بەپىي پەفتارىانە، جۆر بەجۆن
بى بەرگە لەناو لەپيانا، چى مال و سامانىان ھەيە

(۱) ديوان / مختار فوزي ص ۱۰۸.

(۲) ديوان / مختار فوزي ص ۱۰۹.

(۳) ديوان / مختار فوزي ص ۱۰۹.

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۵۰) :

(كۆلەكەى خېر)

كۆلەكەى خېر، ئەم چوارەيە، تراوہ باشترین خېرە
زومد كوردن، پاريز كوردن لە گوماندار خو ببويترە
وازمينانت لە ھەر شتتیک پەيوەندى بە تووہ نەبى
بەو پيىيەى ئەژمارەكارت كە نيازى دلى خوت ھەيبى^(۱)

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۵۱) :

(چيزم كۆت كوردوہ)

قەناعەتم بە ھىممەتم لە سەر كەمبەشى ھىناوہ^(۲)
پلەى بەرزى دنياىم ناوى، ئەوہ يانم وەلا ناوہ
وہ نەبى لە نەزانيم بى بە تام و چيزى بەرزىتى
بەلام من ئەو تام چيزەم لە پيناو (نيئار) داناوہ

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۵۲) :

(واز لە خوشەويستيتان دىنم)

خوشم ناويىن، رقم لىشتان نابيتەوہ^(۳)
لەبەر نۆرى ھاوبەشانە لە دەورەى كۆ دەبیتەوہ
ئەگەر مېشىك بکەويتە خۆراکمەوہ، ديمە دواوہ
گەرچى ھەز دەكەم ھەر بيخۆم، بەلام بيزم دەبیتەوہ

(۱) ديوان / مختار فوزى ص ۱۰۹.

(۲) ديوان / مختار فوزى ص ۱۰۹.

(۳) ديوان / مختار فوزى ص ۱۱۰.

شیرەکانیش لە گۆلاویک ناخۆنەوه، لێی لادەدەن
 بەرماوەی سەگە لە کان بێ، پەنگە لێیان خواردییەوه
 ئەگەر شیرێک لەدوای سەگێک نۆرە بگرێ بۆ ئاو خۆری
 کە ی شیر وایە؟ خێر لەو شیرە نابێتەوه
 بەخشندە زگی دەگوشی، هەرچی بێ نایخاتە گەدە
 پازی نابێ لەگەڵ گیتا لەسەر خوانییک کۆبیتەوه

دەر وازە ی هۆنراوە ی ژمارە (۲۵۲)

محمدی کوپی عبدالحکم، نەخۆش کەوت، ئیمامی شافیعی چوو بۆ سەردانی،
 پاشان کە گەراپەوه ئیمامی شافیعی خۆی نەخۆش کەوت، لەتاو نەخۆشی
 هاوئەگەیی، لە سەردانە کەیدا شافیعی تەواو لە هاوڕێکە ی چوو پێشەوه، بۆیە
 پەتاکە ی ئەوی گرتەوه، ئینجا کابرا چاک بوووه و هات بۆ سەردانی شافیعی، بەلام
 شافیعی دلی نەهات پوو بەلای ئەودا وەرگێرت نەبادا نەخۆشی و پەتاکە بگرت،
 لەم بارە یەوه شافیعی لەم هۆنراوە یەدا ئەو دوو سەردانە باس دەکات و
 دەفەرمویت:

دەقی هۆنراوە ی ژمارە (۲۵۲):

(شیفایا لە تەماشای خۆشەویستدایە)^(۱)

خۆشەویستم نەخۆش کەوت، سەردانیم کرد
 نەخۆش کەوتم، لەتاو دەرد و نەخۆشی ئەو
 نەخۆش بووم و ئەوجا هات و سەردانیم کرد
 دڵم نەهات تەماشای کەم، بۆیە پووم لادا لەپووی ئەو

(۱) دیوان / مختار فوزی ص ۱۱۱.

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۲۵۴)

پیاویک لە نامە یە کدا بۆ شافیعی بە ھۆنراوہ یە ک پرسیاری بە شکر دنی میراتی لی کرد بوو، کە سێ دێری یە کە م ھی پیاوہ کە یە و پینج دێری کوتایی ئە م ھۆنراوہ یە ش ھی شافیعی یە، کە وە لامیکە بۆ پیاوہ کە.

دەقی ھۆنراوہى ژمارە (۲۵۴):

پیاویک مرد، پیاویک لە دوای خۆی مایە وە^(۱)
کۆرە مام و کۆرە بـرا و مامی بابی
ئە و میراتە ی بۆ کۆ دە بێ، وا خۆی مردو بـرایە وە؟
سە بارەت بە ئە و میراتە، ئە وا وە لامم دایە وە
بە کۆی دەنگی ھەموو زانایانی شەرعی
ھەرچی ھە یە، لە و میراتە، تە نا بۆ کە سێ مایە وە
کۆرە مام، کۆرە بـرا، مامی بابی
کە خۆت، لە پرسیارە کە تدا، ناوی ئەوت ھێنایە وە

دەروازەى ھۆنراوہى ژمارە (۲۵۵)

خوای گەورە یە کە ھەموومان پۆشتە دە کات و ئە و ھەست و ژیریە ی پێداوین
کە جل و بەرگ بچنین و بدورین و خۆمانی پێ داپۆشین، شافیعی خ. ل بوو بە
خاوەنی عەمامە یە کى نوێ، سوپاسی خوای کرد و لە بەری کرد، ئینجا بە بیردا ھات
کە ئە و پۆشا کە چەند گرنگە بۆ مرۆڤ، سەراپای دادە پۆشی و دە بێ مرۆفیش لە
بە رانبەردا چی لە ژێر ئە و بەرگە وە یە بیبە خشی بە خودا، واتا پابەند بێ بە
پەیرە و کردنی فەرمانە کانی ئە و خودایە.

(۱) دیوان / مفقار فوزی ص ۱۱۲.

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۵۵):

(ئەو بەرگەى خودا پىي داوم)

خودا بوو، پۆشتەى كىردمەو، ئەمامىكى پىشكەشم كىرد^(۱)
كە تازە بوو، ھەر ئەوئىش بوو، كە ئەو بەرگەى بۆ ئەمن كىرد
بۆيە خودا، ناو ئەمامەيشى، پابەند كىرد
سەروخوارى بۆ داپۆشىم، لە كاتىكا لە بەرم كىرد

دەقى ھۆنراوەى ژمارە (۲۵۶) :

(دەستىكم دەشكىنى و ئەوى تىرم تەداوى دەگەى)

بەو بەلى كە نانا سىرى، بەھۆى فرەى بارەكانى^(۲)
ئامۆزگارى، وە يا فىلە، دەرمان و تەداوىكانى؟
مىن ئىستاتەواو سەرسامم كە تىناگەم
دەستىكىانم دەشكىنىت و ئەوى تىردەگەى دەرمانى
لاى كۆمەلىك ناوم بە خىراپ دەھىنى و
لەلاى ئىدى خەرىكى پىيانا ھەلەدانى
ھەردوولايان دەبىستمەو لە خەلگىوھ
تىپامامم كە نازانم كامەيان بەپاسىت دەزانى
زىمان بىگرە، نە وەسەفم دەوئ و نەلۆمەت
گەر بە سۆزى پىر سوكايەتت دەمرانى
كام كە چىت داوئەتە پالم لە ھىرشى لۆمەكانت؟
بەداوى خەلگىدا ناگەرپىم كە (چى) ھەيە لە وىژدانى

(۱) دىوان / مەقتار فوزى ص ۱۱۲.

(۲) دىوان / مەقتار فوزى ص ۱۰۳.

ئەو ھى لى ۋىژدانمايە، بەسەم بەرانبەر ئەوانە
 پازى دەپم لى كەسىن مەن، كە بېيگەردە سۆزەكانى
 پىق ۋ كىنە چ كەم بىيى يىا زۆر نامەۋىي
 بەخىۋا پىقىم لى لىھى دەستىم بىتتەۋە
 بە لىپ دەلىم: مەن نامەۋىي، بىرۋا خىۋى ۋ پەنجەكانى
 جاپوۋ دەكەمە دەستى دىم، كە پىيى دەلىم:
 پىشتىۋانىمى ئەۋا باشە، گەر نا تۆش بۆ فېردانى
 ھۆگىرى كەسىنكىم نىاۋىي، ئەۋنەيەۋىم
 كەسىن نەرمى مەنى ئەۋىي، مەن بۆ چىمە نەرمىەكانى؟
 مەن ئاۋەھام، كارىكىش كە بىتتە پىشىم زۆر دەترىم
 كارىگەرى بۆ دىنام بىي، ۋەيىا دىنم بىكا زىانى
 لىۋەي ھام، ئابرووشىم لىكە دار نىاكەم
 كارىي نىاكەم، بىتتە سەرم گەي خەلك ۋ قسەكانى
 لەۋانەيە بىيگانەيەك سۆز بىۋىنىي بەرانبەرم
 بە باشى دىنەۋايىم كا، لى كۆستىمدا، تەكانى
 بەلام كەسىن لى دۆستانم بە پوكەش دىنەۋايىم كا
 پىر بىي لى قىن ۋ لى خەشم دەرونى پىر لى پەنھانى
 بەۋكەسە ناۋىرىي ھاپىي، لى سەرتاكەي بىرسى
 دوزمىنىش نىە ئەۋكەسەي كە بىي خەم بى لى ئەمانى
 خەلكى لى لۆمەم نىاكەۋن لەسەر بارىك
 بۆيان پوۋنكىم، دەكەن تىكاي پەشىمانى

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۵۷) :

(وهلا دهننيم هر كه سئ وه لامبئن)

دهستى چه پم، نه گهر له فه رمانم لادا^(۱)
رينگه نادهم، لادانه كهي دهستى راستيشم پئ لادا
ئه وه دهسته يان ده پرمه وه وه لئيم: بپرو
وهلا دهننيم، ههر كه سئ كه من وهلا دا

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۵۸) :

(نالينم لاواز بووه)

هاندانتيكه به دوست و دوژمنم ده لئيم^(۲)
به ئالى كولمه كاني من چي دي هه لمه فريوتن ئيتير
له به رانبه ري مه رگمدا هه ولده دم خوراگر بم
كه هه ر بوم دي، جا ئيستاي، يا ده مئ تر
نه گهر مردم، خوشه ويستانم پيشتر چوون
مه رگي نازيزيك له پيش خوت، ده بيته وه مه رگيكي تر
وا دلنه واييتان ده كرئ، هه تاكو ئارامتان هه يئ
له سه ر مه رگي براهه كتان، به خه م به پيم ده كهن ئيتير
نالنه ناليم نابيستن، له به ر كه مي ده ردم نيه
به لكو ناليم لاواز بووه، له تاو ئيش و خروشي تر
كه نابيين ناليني من، كاتئ له سه ر جيگهي مه رگم
به لگه يه كه دژه به وه ي منتان خستبووه گوماني تر

(۱) ديوان / مفتار فوزي ص ۱۰۴.

(۲) ديوان / مفتار فوزي ص ۱۰۴.

دهقى ھۆنراوھى ژماره (۲۵۹) :

(خوایه سزام مهده)

ئەى خوایه گیان، سزام مهده، دانم ناوه، بهو خرابانەى كه هه مه
جگه له گومانباشى من، به رانبه رتۆ، له گەل تكا، شتى نیه بلیم هه مه
له دنیادا، به ئاره زوو، گەل تاوان و سه رپیچیم نه نجام داوه
گه وره یی و به خشینی تۆیه، كه منه تی تۆ له سه رمه
خراپترینی كه سانم، گه ر نه بورى له و گوناھانەى من هه مه
له تاو گۆلى، پر باق و بریقی دنیا، وه ك شهیدا بووم
ته مه نیشم له م دنیادا بی سنوره، هه زار ئاواتی پی كه مه
جا نه گه ر من خواپه رستیكى راست ده بووم
بو خه لكیش، باش بوون ده بووه، پھویه كه ی ترم كه هه مه^(۱)

(۱) دیوان / مختار فوزی / ص ۱۰۵.

چۆن لەم دیوانەدا

ئەو ھۆنراوەیە دەدۆزیتەووە کە دەتەوێت؟

خوینەری بەرپۆز!

لەبەرئەوێ ھۆنراوەکانی ئیمامی شافعی خ.ل کورت و پڕ لە حیکمەت و ھەمە جۆرن، بۆ چەندین مەبەست دەتوانین سوود لەو ھۆنراوانە وەرگیرین وەکو ئامادەکردنی وتار و وتاری ھەینی، بابەتی کۆر و گەفتوگۆ، وانەى گشتى و تايبەتى، یاد و بۆنەکان، پەند و پێنمایی و ئامۆزگاری، زمانەوانی و تووژینەو،... ھتد جا بۆ ئەوێ بەپێی خواستی خۆت بە ئاسانی ھۆنراوەی مەبەست بدۆزیتەووە ئەو پەچاوی ئەم خالانە بکە:

یەكەم: ھەموو ھۆنراوەیەك ژمارەى تايبەت بە خوێ ھەبە، كە لە بەشى سەرۆى ھەریەكە لە ھۆنراوەكان نوسراوہ.

دووہم: لە لاپەرەى دواى ئەم لاپەرەىوہ (بەپێستى بابەتيانە)م بۆ سەرجم ھۆنراوەكان کردوہ، كە لە سێ خانە پێكھاتوہ، خانەى يەكەم بەپێى ئەبجەديك كە لە خواروہ نوسيوہ، پیتی ئەو بابەتانە پێكخراون كە ئەو ھۆنراوەىە باسى دەكات، خانەى دووہم ژمارەى ھۆنراوەكەىە لەم دیوانەدا، خانەى سێھەم ژمارەى ئەو لاپەرەىە لەم دیوانەدا كە سەرەتای ھۆنراوەكەى تىدايە.

بۆ نمونە: تۆ دەتەوێ بە ئاسانی ئەو ھۆنراوانە بدۆزیتەووە لەم دیوانەدا كە باسى (قەرز) يان (قەرزدارى) دەكەن، كەواتە لەم پێرستەدا بچۆرە سەر پیتی (قاف) و لەویدا وشەى (قەرز) و (قەرزدارى) دەدۆزیتەووە، لەبەرانبەریشیدا ژمارەى ئەو ھۆنراوانە نوسراوہ، كە باسى (قەرز و قەرزدارى) دەكەن، كە بریتين لە چوار ھۆنراوە، بەم ژمارانە (٦٦ ، ٨٤ ، ١٠٧ ، ١٦٠) لە

بەرانبەری ھەریەکە لە و ژمارانەش ژمارەى ئەو لاپەرەییەى تێدا نوسراوە، کە
ھەریەکە لە و ژمارانەى تێدا یە.

سێھەم: ریزینەندى پیتەکان، بەدواى یەکدا لەم پیتەدا، بەم جۆرەى
خوارەوویە:

(أ، ب ، پ، ن ، چ، ج، ح، خ، د، ز، ژ، و، پ، ق، ف، س، ش، ع، ك، گ،
ی، ل، م، ھ)

پیرست

پیتی (ا)

ژ.لا پەرە	ژ.هۆنراوه	بابەت	ژ.لا پەرە	ژ.هۆنراوه	بابەت
۱۴۱	۶۰	نامۆزگار، نامۆزگاری	۳۸	۱	
۱۵۱	۶۷		۱۸۴	۹۳	
۳۱۱	۲۵۶		۲۲۹	۱۲۶	
۲۱۹	۱۱۸		۲۴۳	۱۴۱	
۲۲۳	۱۲۱		۲۵۷	۱۵۸	
۱۵۷	۷۲	ئارەزوو	۲۵۸	۱۶۰	ئارامگرتن، خۆراگری
۲۴۴	۱۴۲		۲۵۹	۱۶۲	
۲۹۹	۲۲۹		۲۴۸	۱۴۵	
۲۳۷	۱۳۴		۳۰۲	۲۳۵	
۱۰۵	۳۶	ئۆیرەیی، حەسودی	۱۵۷	۷۲	
۲۶۵	۱۷۶	ئاسایش	۲۶۸	۱۸۱	ئاسودە، ئاسودە یی، دەروونی
۳۰۲	۲۳۶		۵۸	۸	
۱۲۹	۵۱	ئاسمان	۷۰	۱۵	ئافرەت، ژن
۱۸۴	۹۳	ئەرك	۷۱	۱۶	ئاپۆرای نەزانان، كۆپ
۳۰۱	۲۳۴	ئایندە، داھاتوو	۲۷۳	۱۸۵	ئازادی،
۶۳	۱۱		۱۱۹	۴۵	
۴۲	۲	ئەمەك، وەفا	۲۴۴	۱۴۲	سەریەستی، رزگاری

۳۰۶	۲۴۶	ثاوات، هیوایهت	۳۰۵	۲۴۲	نه‌دهب،
۲۳۶	۱۳۳		۱۶	۴۳	ره‌وشت
			۳۰۴	۱۴۱	نه‌وین، دل‌داری
			۱۵۷	۷۲	

پیتی (ب)

ژ.لا پهره	ژ.هونراوه	بابهت	ژ.لا پهره	ژ.هونراوه	بابهت	
۸۶	۲۴	به‌خشنده، به‌خشنده‌یی	۴۶	۳	بی‌فیزی	
۱۴۸	۶۵		۲۹۳	۲۱۸		
۱۷۱	۸۱		۵۵	۶	به‌ران	
۲۰۲	۱۰۷		۶۲	۱۰	به‌خته‌وه‌ری	
۲۶۰	۱۶۴		۶۵	۱۲	به‌رزی پله‌وپایه	
۲۶۱	۱۶۸		۷۴	۱۷	به‌دگزیی	
۲۷۱	۱۸۲		۷۴	۱۷	بوخورد	
۳۰۰	۲۳۲		۵۱	۴		
۳۰۱	۲۳۴		۷۱	۱۶		
۳۰۳	۲۴۰		۳۰۵	۲۴۳	باوه‌پ، باوه‌پ‌دار	
۳۰۸	۲۵۲		۳۰۷	۲۴۸		
۳۰۰	۲۳۲		۸۱	۲۰	به‌خت گره‌وه، جادوگر	
۹۶	۲۹		به‌لا	۳۰۱	۲۳۴	به‌خت
۱۱۹	۴۵		بی‌باوه‌پیی	۱۰۷	۳۷	باشترین‌کس
۱۳۳	۵۴	باج، باجی‌ه‌له	۱۲۲	۴۷	به‌هاو‌نرخي	

۱۷۵	۸۴	به ش، پۆزی	۷۱	۱۶	مروّ
۲۲۸	۱۲۵	بی منتهی	۱۹۹	۱۰۵	به های زانست
۲۲۹	۱۲۶		۱۲۲	۴۷	به رگ،
۲۷۳	۱۸۵		۳۰۷	۲۴۹	به رگی دراو
۳۰۳	۲۴۰		۳۱۰	۲۵۵	به رگی خوابه رستی
۳۱۱	۲۵۶		۱۲۹	۵۱	بیزاری
۳۰۱	۲۵۷		۱۳۰	۵۲	بی دهنگی ، هیمی
۱۸۹	۹۷		۲۴۳	۱۴۱	
۲۲۱	۱۱۹	به دگومانی	۹۷	۳۰	
۶۰	۹	برایان	۲۲۵	۱۲۳	
۲۴۴	۱۴۲	بریار، بریاردان	۳۰۳	۲۴۰	بویری
۲۸۱	۱۹۸	بی شهرمی	۳۱۳	۲۵۷	
۲۹۹	۲۳۰	به رداش خاك	۲۵۹	۱۶۲	به خراب ناوهینان
۳۰۰	۲۳۲	به د، به دیکسی دهوله مه ند	۳۱۱	۲۵۶	بی بار
۵۵	۶	بیشه	۲۶۲	۱۷۱	به دکار
			۲۷۷	۱۹۴	بیستراو

پیتی (پ)

بابت	ژھونراوہ	ژلا پدہ	بابت	ژھونراوہ	ژلا پدہ
پیر، پیری	۱۴۷	۲۵۰	پارانہ وہ، نزا، موناجات	۳	۴۶
	۱۹۵	۲۷۸		۱۴۹	۲۵۲
	۲۴۴	۳۰۶		۲۲۲	۲۹۵
پشت بہ ستن	۲۵۹	۳۱۴	۱۰	۶۲	
بہ خودا	۱۸	۷۷	۱۱	۶۳	
پشتیوان	۲۲۰	۲۹۴	۹	۶۰	
پیشہات	۲۲۴	۲۹۶	۱۱	۶۳	
پہ یوہندی	۲۶	۹۰	پارہ وپول	۱۳	۶۷
	۱۷۴	۲۶۴		۱۶۲	۲۵۹
	۲۸	۱۰۸		۲۱۰	۲۸۸
پہ یوہندی	۵۴	۱۳۳	پوزشت	۱۴	۶۸
	۱۷۷	۲۶۵		۵۹	۱۳۹
پہ یمانئ راست	۶۵	۱۴۸	پاشاومیر	۱۱۰	۲۰۵
	۱۶۶	۲۶۱		۷۳	۱۵۹
پہندی زہمانہ	۲۱۰	۲۸۸	پاداشت	۹۴	۱۸۶
پاقلہ و توئیکل	۲۲۰	۲۹۴		۹۶	۱۸۸
پرسہ	۱۷۹	۲۶۷	پینگہ مبر	۱۲۷	۲۳۰
پرسیارکردن	۲۳۳	۳۰۰	پسپوری	۱۶۱	۲۵۸
				۱۷۸	۲۶۶
پیاوچاک					

پیتی (ن)

ژ. لاپهږه	ژ. هونراوه	بابهت	ژ. لاپهږه	ژ. هونراوه	بابهت
۲۶۱	۱۶۶	نه هامه تی زه مانه	۵۵	۶	ناکس به چه
۲۷۷	۱۹۴	نوسراو	۵۵	۶	ناشایسته
۱۲۲	۴۷	ناخ	۶۸	۱۴	نزا، پارانه وه
۲۴۷	۱۴۳		۱۵۵	۷۰	
۱۹۳	۱۰۰		۲۰۵	۱۱۰	
۱۲۷	۵۰	نه زان، نه زان به زان	۳۰۲	۲۳۵	ناخوشی
۱۷۶	۸۵		۷۰	۱۵	نزیکی، نزیکی
۱۸۶	۹۴		۲۸۴	۲۰۳	نکولی له مه ق
۱۸۶	۹۵		۹۴	۲۸	ناته با، ناته بایی
۲۵۸	۱۶۱		۳۱۳	۲۵۸	نالهی سه رده مرگ
۱۷۳	۸۳		۱۱۰	۳۹	ناز، نازی خودایی
۲۸۶	۲۰۶		۱۱۰	۳۹	نائومید مه به
۳۰۵	۲۴۲		۱۱۲	۴۰	نرخ، نرخی هونراوه
۱۹۳	۱۰۰	۱۶۶	۷۸	نرخی مروؤ	
۲۶۴	۱۷۵	ناپه زایی	۱۱۳	۴۱	نازانم

۱۹۳	۱۰۰	نه گریس	۱۳۸	۵۸	نه ناسراو
۲۳۶	۱۳۳	نه یار، دوژمن، ناحز	۲۷۷	۱۹۲	ناوهینان
۱۳۸	۵۸	نامۆ، نامۆیی	۱۵۹	۷۳	نهیننی
۱۷۳	۸۳		۱۷۲	۸۲	
۲۹۳	۲۱۷		۲۸۰	۱۹۷	
			۱۷۸	۸۷	نیاز، نیهت
			۱۹۴	۱۰۱	
			۲۵۳	۱۵۱	
			۲۹۳	۲۱۷	

پیتی (ت)

ژ.لا پهره	ژ.هونراوه	بابه ت	ژ.لا پهره	ژ.هونراوه	بابه ت
۱۸۴	۹۳	تیکه لاری،	۴۶	۳	تہمن
۲۷۴	۱۸۶	پہ یوہندی	۲۰۷	۱۱۱	
۱۰۵	۳۶	تہنگانہ، کڑسپ	۲۶۵	۱۷۷	
۳۰۲	۲۳۵		۲۹۳	۲۱۷	
۱۷۹	۸۸	توانا	۲۹۵	۲۲۲	
۱۱۵	۴۲	تہقوا، لہ	۱۰۷	۳۷	تاقیکردنہوہ، تہ زمون
۱۵۳	۶۹	خواترسان	۱۱۹	۴۵	تہ کور
۱۰۸	۲۸	تریقانہوہ، پیکہ نین	۴۶	۳	تام، تامی دنیا
۱۱۰	۳۹	تہوبہ،	۱۷۳	۸۳	ترس
۳۱۴	۲۵۹	پہ شیمانبونہوہ	۲۸۱	۱۹۹	
۱۹۸	۰۴	تہندروستی	۵۴	۵	تہنیا، تہ نیایی
۳۰۷	۲۴۸		۱۲۱	۴۶	
۱۴۱	۶۰	تابوت	۸۸	۲۵	تال، تالانی
۲۶۸	۱۸۰	تولہ	۲۶۸	۱۸۱	
۱۵۳	۶۹	تہوہ کول	۲۹۸	۲۲۸	تاوان، تاوانبار
۲۱۶	۱۱۶	تانہ، تہ شہر	۳۱۴	۲۵۹	

پیتی (ج)

بابت	ژ.ھونراوہ	ژ.لا پھرہ	بابت	ژ.ھونراوہ	ژ.لا پھرہ
چیزی ژین	۳	۴۶	چاری رہ زامہندی	۱۳	۶۷
چرووک، پھزیل	۲	۴۲	چاری خہ لکی	۱۱۸	۲۱۹
	۱۸	۷۷	چاوبرسی	۱۸۷	۲۷۴
	۲۱۹	۲۹۳	چاوپوشی خوایی	۵۹	۱۳۹
چاودیری خوایی	۱۲	۶۵	چارہ سہر	۵۷	۱۳۶
چاکہ خواز، چاکہ خوازی	۴۸	۱۲۴	چوار خہ لیفہ کہ	۶۲	۱۴۵
	۶۶	۱۵۰	چاوجنوک	۱۰۲	۱۹۵
	۸۲	۱۷۲		۲۴۶	۳۰۶
	۱۰۰	۱۹۳			
	۱۶۳	۲۵۹			
	۱۶۵	۲۶۰			
	۲۱۳	۲۹۰			

پیتی (ج)

بابہت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لا پەرہ	بابہت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لا پەرہ
جولہ وچالاکى	۴	۵۱	جادوگەر	۲۰	۸۱
جنيور	۱۷	۷۴	جرہى قہلہم	۷۹	۱۶۸
جۆرى كەسىتى	۱۲	۶۵			

پیتی (ح)

بابہت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لا پەرہ	بابہت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لا پەرہ
حەسودى	۱۵۳	۲۵۴	حەكىمى	۲۰۹	۲۸۷
	۱۶۴	۲۶۰	نەخۆش	۵۳	۱۳۲
	۱۹۲	۲۷۷	حوکمى خوابى	۶۳	۱۴۶
	۲۲۷	۲۹۸	حەج كەردن		

پیتی (خ)

بابت	ژ.هونراوه	ژ.لاپهه	بابت	ژ.هونراوه	ژ.لاپهه
خؤراگری	۱	۳۸	خؤمه لسه نگاندن	۶۸	۱۵۳
خرابی مروؤ	۵	۵۴	خه م، خه مبار	۲۳۶	۳۰۲
	۱۰۰	۱۹۳		۱۰	۶۲
	۱۷۸	۲۶۶		۱۱	۶۲
خانه دان	۶	۵۵		۳۷	۱۰۷
	۱۳۱	۲۳۳		۴۴	۱۱۷
خؤشه ویستی	۱۷۹	۲۶۷		۹۳	۱۸۴
	۹	۶۰		۱۵۲	۲۵۳
	۱۵	۷۰		۱۷۱	۲۶۲
	۱۹	۸۰		۱۷۴	۲۶۴
	۳۴	۱۰۲		۲۲۱	۲۹۴
	۶۳	۱۴۶	۱۰۸	۲۰۳	
	۷۱	۱۵۶	۲۰۴	۲۸۳	
	۷۲	۱۵۷	۱۱	۶۳	
	۷۳	۱۵۹	خؤدانه دست خوا	۲۲	۸۴
	۸۳	۱۷۳	خؤگیل کردن	۲۴۲	۳۰۵
۹۸	۱۹۱	خویندن	۲۵	۸۸	
۱۰۷	۲۰۲	خؤشی	۲۳۵	۳۰۲	
۱۳۷	۲۴۰	خؤپاراستن	۲۷	۹۲	

۳۰۸	۲۵۰		۲۴۱	۱۳۹	
۳۰۲	۲۳۸	خاکی غه زه	۳۰۹	۲۵۳	
۱۲۹	۵۱	خۆر	۱۳۵	۵۶	خیر، خیرخواز
			۱۳۶	۵۷	
			۱۷۸	۸۷	
			۲۶۱	۱۶۸	
			۱۲۱	۴۶	خوابه رستی
			۱۳۹	۵۹	
			۲۵۱	۱۴۹	
			۲۹۸	۲۲۸	

پیتی (د)

ژ. لا پره	ژ. هونراوه	بابهت	ژ. لا پره	ژ. هونراوه	بابهت
۲۳۷	۱۳۴	دنیا	۲۱۴	۱۱۴	دهرون، دهرون بهرنی
۲۴۳	۱۴۰		۲۲۸	۱۲۵	
۳۰۵	۲۴۳		۲۳۱	۱۲۸	
۳۰۷	۲۴۸		۲۳۷	۱۳۴	
۳۰۸	۲۵۱		۲۸۱	۱۹۹	
۳۱۴	۲۵۹		۲۲۹	۲۲۹	
۳۰۴	۲۴۱		۳۸	۱	
۲۲۲	۱۲۰		۸۷	۱۸	
۴۶	۳		۱۲۲	۴۷	

۵۷	۷		۱۸۰	۸۹	
۷۷	۱۸		۱۸۴	۹۳	
۱۰۱	۳۳		۱۸۹	۹۷	
۱۱۶	۴۳		۲۰۲	۱۰۷	
۱۱۷	۴۴		۱۳۶	۵۷	دل
۱۳۵	۵۶		۴۲	۲	دلته‌نگی
۱۴۱	۶۰		۲۵۱	۱۴۸	دوری
۱۵۹	۷۳		۱۸۴	۹۳	دوست
۵۸	۸	دهرد	۲۶۲	۱۷۰	
۲۹۵	۲۲۲		۱۰۰	۳۲	دل ره‌قی
۲۶۱	۱۶۸	دینار	۱۹۹	۱۰۵	دوپ
۵۸	۸	دل، دل‌سافی	۱۲۹	۵۱	ده‌ریا
۹۸	۳۱	دل‌داری، نه‌وین	۷۷	۱۸	دانه ده‌ست خوا
۱۵۷	۷۲		۱۷۲	۸۲	ده‌مشپ
۱۲۹	۵۱	دل‌شادی	۴۲	۲	ده‌ه‌نده‌یی
۱۶۳	۷۵		۸۶	۲۴	
۲۵۳	۱۵۲		۳۰۶	۲۴۵	دوزه‌خ
۶۵	۱۲	دزیو	۱۱۷	۴۴	
۷۷	۱۸	ده‌وله‌مه‌ند، ده‌وله‌مه‌ندی	۲۰۱	۱۰۶	داوین پاکی
۹۰	۲۶		۲۰۳	۱۰۸	
۱۸۰	۸۹		۴۲	۲	دوژمن، نه‌یار
۱۸۲	۹۱		۵۸	۸	
۳۰۲	۲۳۷		۹۷	۳۰	
۲۶۲	۱۶۹	دیل	۲۵۸	۱۵۹	

۱۱۳	۴۱	درۆ	۲۶۰	۱۶۴	
۱۹۵	۱۰۲	دهست تهنگ	۲۶۲	۱۷۰	
۲۶۵	۱۷۶	دهست به تالی	۲۹۸	۲۲۷	
۲۶۴	۱۷۴	درهه م	۱۶۹	۸۰	دلسۆزی
۲۶۵	۱۷۶	دارایی	۲۴۱	۱۳۹	
۲۶۲	۱۷۰	دانا	۳۰۹	۲۵۳	
۲۹۲	۲۱۵		۲۸۴	۲۰۵	
۳۱۱	۲۵۶	دوو زمان	۱۱۵	۴۲	داوا، داواکاری
			۱۷۹	۸۸	

پیتی (ز)

بابت	ژ. هۆنراوه	ژ. لاپه ره	بابت	ژ. هۆنراوه	ژ. لاپه ره
زانست	۱۶۵	۲۶۰	زیره کی	۲۰۵	۲۸۴
	۹۴	۱۸۶	زیر	۴	۵۱
	۲۵	۸۸	زانین	۹۴	۱۸۶
	۶۴	۱۴۷	زوه د	۲۵۰	۳۰۸
	۶۹	۱۵۳	زیده په وی	۲۸	۹۴
	۷۴	۱۶۱	زانا، زانایی	۲۲۴	۲۹۶
	۹۱	۱۸۲		۳۲	۱۰۰
	۹۵	۱۸۶		۶۱	۱۴۳
	۱۰۳	۱۹۶		۸۱	۱۷۱
	۹۶	۱۸۸		۸۶	۱۷۷
	۱۰۵	۱۹۹		۹۱	۱۸۲

۱۸۶	۹۵		۲۱۱	۱۱۳	
۲۵۸	۱۶۱		۲۵۸	۱۶۱	
۲۸۶	۲۰۶		۳۰۰	۲۳۳	
۲۸۹	۲۱۲		۲۹۶	۲۲۴	
۱۳۶	۵۷	زمان	۲۶۲	۱۶۹	
۲۱۵	۱۱۵		۲۶۵	۱۷۷	
۲۱۰	۱۱۲	زانستخواز	۲۸۶	۲۰۸	
۳۰۵	۲۴۲		۲۸۹	۲۱۲	
۲۷۶	۱۹۰	زه لیلی	۲۹۸	۲۲۷	
۲۱۶	۱۱۶	زه مانه	۲۹۹	۲۳۱	
۲۲۵	۱۲۳	نقروتن	۳۰۷	۲۴۷	
۲۷۵	۱۸۸	زه کاتی پله و پایه	۲۸۶	۲۰۷	زهیت
۴۶	۳	زه کاتی تمه ن	۱۴۱	۶۰	زه مانوه ند وشایی

پیتی (ژ)

ژ. لاپه ره	ژ. هونراوه	بابه ت	ژ. لاپه ره	ژ. هونراوه	بابه ت
۳۰۵	۲۴۳	ژیان	۷۰	۱۵	ژن، ئافره ت
۱۰۴	۳۵		۲۶۲	۱۷۰	ژییری
			۲۶۱	۱۶۷	
			۲۹۱	۲۱۴	
			۳۰۵	۲۴۲	

پیتی (و)

بابت	ژ.ھونراوه	ژ.لاپېره	بابت	ژ.ھونراوه	ژ.لاپېره
ويست، ويستی خوابی	۱۲	۶۵	وهلی	۳۴	۱۰۲
وهلامدانه وه	۱۷	۷۴	وه سف	۲۵۶	۳۱۱
	۵۴	۱۳۳	ويژدان	۱۱۷	۲۱۸
	۱۴۱	۲۴۳	وه سيهت	۲۳۹	۳۰۳
	۲۱۱	۲۸۸	وازمينان	۲۵۰	۳۰۸

پیتی (پ)

بابت	ژ.ھونراوه	ژ.لاپېره	بابت	ژ.ھونراوه	ژ.لاپېره
راکردن له خه لکی خراب	۵	۵۴	پغزی، بنق	۲	۴۲
رؤزگار	۲	۴۲		۱۰	۶۲
پیز، شکر	۱۷۸	۲۶۶		۳۸	۱۰۸
	۷	۵۷		۴۵	۱۱۹
	۲۳	۸۵		۷۶	۱۶۴
	۶۰	۱۴۱		۸۴	۱۷۶
	۱۰۸	۲۰۳		۹۳	۱۸۴
	۱۹۳	۲۷۷		۱۱۱	۲۰۷
	۲۱۳	۲۹۰		۱۱۴	۲۱۴

۲۴۴	۱۴۲		۶۵	۱۲	پیسوا
۲۴۹	۱۴۶		۲۲۴	۱۲۲	
۲۸۰	۱۹۷		۹۶	۲۹	پزگار بوو، پزگاری
۲۸۴	۲۰۵		۲۴۴	۱۴۲	
۳۰۲	۲۳۶		۱۰۲	۳۴	رافیزی
۳۰۶	۲۴۶		۱۰۲	۳۴	په زامه ندى خوابی
۱۷۵	۸۴		۲۵۶	۱۵۵	
۲۳۸	۱۳۶	پیش	۱۹۵	۱۰۲	پزیل، چرووک
۲۵۹	۱۶۳	رپه راندنى نهرک	۲۱۴	۱۳۸	په وشتی، ره وشتی جوان
۳۰۸	۲۵۲	رق، قین	۳۰۷	۲۴۹	په فتار
۲۶۳	۱۷۳	پوانین، ته ماشا	۱۶۵	۷۷	پریاباز
۲۹۴	۲۲۱	پوخسار ناشاریته وه	۱۷۲	۸۲	
۱۲۵	۴۹	پازی دل	۲۳۸	۱۳۶	
۱۲۵	۴۹	پوکه ش	۲۴۴	۱۴۲	
۱۵۹	۷۳	پاستگوز،	۲۷۷	۱۹۲	
۲۵۹	۱۶۳	پاستگویی	۳۱۱	۲۵۶	
۲۷۱	۱۸۳	پوچ	۲۱۶	۱۱۶	په خنه
۲۷۷	۱۹۴	پوناکی بونابینا	۲۱۹	۱۱۸	
			۲۳۳	۱۳۰	
			۲۶۴	۱۷۵	
			۲۹۱	۲۱۴	

پیتی (ق)

بابت	ژ.هونراوه	ژ.لاپهږه	بابت	ژ.هونراوه	ژ.لاپهږه
	۲	۴۲	قیامت	۱۸	۲۹۹
	۱۸	۷۷		۲۲۹	
قهناعت	۴۵	۱۱۹	قه‌رز	۸۹	۱۴۸
	۱۱۴	۲۱۴		۱۷۳	
	۱۲۶	۲۲۹		۸۳	
	۱۵۸	۲۵۷		۱۰۶	
	۱۵۵	۲۵۶		۱۱۷	
	۱۸۵	۲۷۳		۱۵۸	
				۲۱۳	
				۱۰۸	
				۲۰۳	
	۱۸۷	۲۷۴	قوناغه‌کانی تہمن	۱۴۹	۲۵۱
	۱۹۹	۲۸۱	قه‌دہر	۲	۴۲
	۲۴۶	۳۰۶		۲۰	۸۱
				۲۲	۸۴
	۲۵۱	۳۰۸	قازانچ، سود	۵۲	۱۳۰
			قسه‌کردن، قسه فریدان	۱۲۳	۲۲۵
قه‌زاو قه‌دہر	۱۳۱	۲۳۳	قسه‌ی خوش و نوکتہ	۵۰	۱۲۷
	۱۴۲	۲۴۴	قه‌در، زپږ، به‌های خود	۲۵۲	
	۱۴۶	۲۴۹			۳۰۸

پیتی (ف)

بابت	ژ. هونراوه	ژ. لا پهره	بابت	ژ. هونراوه	ژ. لا پهره
فرمانی خوا	۱۰	۶۲	فیئل، فیلباز	۸۲	۱۷۲
	۱۶۰	۲۵۸		۱۹۰	۲۷۶
	۴۸	۱۲۴		۲۰۵	۲۸۴
بوون	۲۱۸	۲۹۳	فرمیٹسک	۷۰	۱۵۵
فیربوون، فیئرکردن، فیئرخواز	۴۳	۱۱۶			
	۶۱	۱۴۳			
	۱۰۹	۲۰۵			
	۱۶۵	۲۶۰			
	۹۵	۱۸۶			
	۱۶۹	۲۶۲			
	۱۷۷	۲۶۵			
	۲۰۸	۲۸۶			

پیتی (س)

ژ.لاپەرە	ژ.هۇنراوہ	بابەت	ژ.لاپەرە	ژ.هۇنراوہ	بابەت
۳۰۷	۲۴۹	سامان	۵۴	۵	سەگ، سەگەل
۳۰۳	۲۳۹		۵۵	۶	
۷۷	۱۸	ستەم، ستەمكار	۹۷	۳۰	سوودەكانى گەشت و گەپان
۲۱۰	۱۱۲		۱۱۶	۴۳	
۲۱۸	۱۱۷		۱۳۶	۵۷	
۱۰۰	۳۲	سۆنى، سۆفېگەرىيى	۱۵۱	۶۷	سەرزەنشتى
۱۱۹	۴۵	سەرەندىب	۲۹۹	۲۲۹	
۱۵۶	۷۱	سوپاسگوزارى	۱۸۲	۹۱	سەرۆك، سەركردە
۲۸۴	۲۰۵		۳۰۸	۲۵۲	
۲۶۳	۱۷۳	سنوور	۱۹۸	۱۰۴	سەرجىيى
۲۸۸	۲۱۰	سەردان	۲۶۷	۱۸۰	سەنگ فراوانى، لىئىبوردەيى
۳۰۹	۲۵۳		۲۷۱	۱۸۲	سۆز
			۲۹۷	۲۲۵	
			۳۰۲	۲۳۸	

بیتى (ش)

ژ. لاپهړه	ژ. هونراوه	بابه ت	ژ. لاپهړه	ژ. هونراوه	بابه ت
۹۲	۲۷	شیر	۶۳	۱۱	شه و، شه ونخونی
۹۷	۳۰		۲۹۴	۲۲۰	
۳۰۸	۲۵۲		۹۴	۲۸	شعر، شاعر
۱۲۷	۵۰	شیرازی مونازره	۹۷	۳۰	شه ر، شه پ فروش
۱۵۱	۶۷	شیرازی ناموزگاری	۱۳۸	۵۸	
۱۳۶	۵۷	شمشیر	۱۷۸	۸۷	
۱۹۹	۱۰۵	شتی نه شیاو	۱۰۱	۳۳	شاد، شادی
۲۳۱	۱۲۸	شه یداء، شیت	۱۶۳	۷۵	
۲۳۷	۱۳۴	شه یتان	۲۶۲	۱۷۱	شکو، شکو داری
			۲۷۵	۱۸۹	
			۲۸۸	۲۱۰	
			۳۰۵	۲۴۳	
			۳۰۳	۲۴۰	

پیتی (ع)

بابت	ژ.ھونراوہ	ژ.لا پھرہ	بابت	ژ.ھونراوہ	ژ.لا پھرہ
عہیب، کہ چی، کہ موکورتی	۱۳	۶۷	علی کوری نہ بو	۳۴	۱۰۲
	۶۸	۱۵۳	تالیب	۱۳۷	۲۴۰
	۲۰۴	۲۸۳	عہنبہری خاو	۷۸	۱۶۶
	۲۲۳	۲۹۵	عہملاوزہید	۴۵	۱۱۹

پیتی (غ)

بابت	ژ.ھونراوہ	ژ.لا پھرہ	بابت	ژ.ھونراوہ	ژ.لا پھرہ
غہیبہت، غہیبہتک ردن	۲۵۶	۳۱۱	غہزہ	۲۳۸	۳۰۲

بیتى (ك و گ)

بابت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لاپەرہ	بابت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لاپەرہ
كۆشش، ھەول	۷۹	۱۶۸	كەچى، عەيب	۱۳	۶۷
	۴	۵۱	گەورەبى نەبوحنىفە	۷۴	۱۶۱
	۶۱	۱۴۳	كۆپ	۴۶	۱۲۱
	۷۵	۱۶۳		۲۱۸	۲۹۳
كۆيلە	۳۳	۱۰۱	گرفت، كيشە	۳۳	۱۰۱
	۱۶۶	۲۶۱	کردار نەك قسە	۱۵۷	۲۵۷
	۱۸۷	۲۷۴		۸۰	۱۶۹
	۵۱	۱۲۹		۶۰	۱۴۱
	۵۳	۱۳۲		۸۰	۱۶۹
كات	۵۷	۱۳۶	۷۵	۱۶۳	
كارلەكاتى خۆيدا	۲۳۴	۳۰۱	گورگ لە پىستى مەردا	۷۷	۱۶۵
كار، كارى نەشیاو	۱۶	۷۱	كارى چاك	۱۱۹	۲۲۱
كارلەكاتى خۆيدا	۴۱	۱۱۳		۱۲۰	۲۲۲
گەمزە، گىل	۱۷	۷۴			

پیتی (ك و گ)

ژ.لا پهره	ژ.هونراوه	بابهت	ژ.لا پهره	ژ.هونراوه	بابهت	
۲۸۱	۲۰۰	گهوج، گه مژه، کالقام	۵۱	۴	گه شت، گه پان، کوچ، پرهو	
۹۷	۳۰		۸۴	۲۲		
۱۰۱	۳۳		۱۳۴	۵۵		
۱۷۱	۸۱		۱۶۶	۷۸	گوپرایه لی	
۲۶۲	۱۶۹		۶۲	۱۰		
۱۶۱	۱۶۶		۱۵۶	۷۱		
۱۱۰	۳۹	گوناھ، گوناھباری	۶۸	۱۴	گالته پیکردن	
۱۶۶	۷۸	کوچ	۹۶	۲۹	گهنج، لاو	
۲۳۳	۱۳۰	کالقام، گه مژه	۱۶۶	۷۸	کل	
۲۴۹	۱۴۶	کوشش، مهول	۱۶۶	۷۸	گلینه ی چاو	
۲۵۸	۱۶۰		۱۷۹	۸۸	کونترول	
۲۶۵	۱۷۷		۲۷۴	۱۸۶	کتیب، کوپی کتیب	
۲۷۳	۱۸۵		۳۰۸	۲۵۰	گومان، گومانای	
۳۰۲	۲۳۷		۱۸۱	۹۰	کاردانه وه	
۲۵۶	۱۵۶		گه وره یی خودا	۱۸۴	۹۲	که سی چاک
۲۷۲	۱۸۴		که سی بی نمود	۱۹۴	۱۰۱	گفتوگو
۲۹۱	۲۱۴	که سی نارازی	۲۲۲	۱۲۰	که شتی پزگاری	
۳۰۵	۲۴۳	گهنجینه	۲۲۳	۱۲۱	کیشانه وه پیوانه	

			۲۲۵	۱۲۳	کەسپىتى مۇۋە
			۲۲۳	۱۳۱	
			۲۸۹	۲۱۲	
			۲۹۸	۲۲۸	

پیتی (ل)

بابت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لاپەرہ	بابت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لاپەرہ
لیبوردن، لیبوردہیی	۲	۴۲	لادان لە شەپ	۱۹۱	۲۷۶
	۸	۵۸	لاسار، دزیق	۱۲	۶۵
	۵۴	۱۳۳	لۆھە	۲۵۶	۳۱۱
	۹۶	۱۸۸	لیکدوان، مونازەرە	۵۰	۱۲۷
	۴۹	۱۲۵		۱۰۱	۱۹۴
	۱۸۰	۲۶۷		۱۱۱	۲۰۷
لاو، گەنج، لاویتی	۲۵	۸۸	لەش ساخی	۱۷۶	۲۶۵
	۱۱۱	۲۰۷			
	۱۳۲	۲۳۶			
	۱۶۷	۲۶۱			
	۱۷۶	۲۶۵			
	۲۰۸	۲۸۶			
	۲۳۱	۲۹۹			
	۱۵۲	۲۵۳			
	۱۷۷	۲۶۵			

پیتی (م)

ژ.لا پیره	ژ.هؤنراوه	بابهت	ژ.لا پیره	ژ.هؤنراوه	بابهت
۷۷	۱۸	مال، سامان	۴۶	۳	مووی رهش
۱۱۵	۴۲		۶۰	۹	متمانہ
۱۱۷	۴۴	مشور خواردن	۱۰۵	۳۶	
۱۲۹	۵۱	مانگ	۷۱	۱۶	مرؤف، مرؤفناسی
۱۳۴	۵۵	میسر	۲۵۳	۱۵۱	
۱۶۴	۷۶	میش	۱۱۳	۴۱	ماف، ههق
۱۸۴	۹۳	ماندوو، ماندوکردن	۲۵۷	۱۵۷	
۲۶۲	۱۶۹	میر، پاشا	۴۶	۳	مه‌رگ، مردن
۲۷۴	۱۸۶		۴۲	۲	
۲۱۱	۱۱۳	مه‌رجی فیریبون	۶۷	۱۳	
۳۱۱	۲۵۶	مرؤف فره‌بار	۸۴	۲۲	
۱۳۰	۵۲	مه‌رد، مه‌ردایه‌تی	۱۱۷	۴۴	
۱۹۴	۱۰۱	موناره‌زه، لیکدوان	۲۳۶	۱۳۲	
۲۰۵	۱۰۹	مامؤستا	۲۶۳	۱۷۲	
۲۱۱	۱۱۳		۱۳۴	۵۵	
۲۱۴	۱۱۴	منه‌ت، منه‌تباری	۱۴۱	۶۰	
۲۲۸	۱۲۵		۲۰۷	۱۱۱	
۲۴۴	۱۴۲		۲۷۷	۱۲۴	

۲۷۷	۱۹۲	ماستاوچی	۲۳۰	۱۲۷
۲۷۸	۱۹۵	موناجات،	۲۶۶	۱۷۸
۳۱۴	۲۵۹	پارانه‌وه	۲۷۶	۱۹۰
۳۱۰	۲۵۴	میرات، فه‌توای میرات	۲۸۰	۱۹۶
			۲۸۸	۲۱۱
			۲۹۹	۲۳۰
			۳۱۳	۲۵۸
			۱۰۴	۳۵
			۱۰۸	۳۸
			۲۹۲	۲۱۶
			۲۳۸	۱۳۵

پیتی (ه)

بابت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لاپەرہ	بابت	ژ.ھۆنراوہ	ژ.لاپەرہ
ھاوپى، مەقال، برادەر	۹	۶۰	مەرەشە، گلەیی	۱۵۴	۲۵۴
	۴۶	۱۲۱	مەلسەنگاندىن	۹	۶۰
	۵۶	۱۳۵		۱۸	۷۷
	۵۸	۱۳۸		۱۰۹	۲۰۵
	۷۳	۱۵۹		۱۲۱	۲۲۳
	۹۳	۱۸۴	ھېمنى،	۱۷	۷۴
	۱۵۹	۲۵۸	لەسەرخۆیی	۵۲	۱۳۰
	۱۷۰	۲۶۲	ھېمەت بەرزى	۴۵	۱۱۹
	۲۰۴	۲۸۳		۲۰۵	۲۸۴
	۲۱۵	۲۹۲		۲۴۹	۳۰۷
	۲۲۶	۲۹۷		۲۵۱	۳۰۸
	۲۵۶	۳۱۱		ھېز، توانا	۷۶
	۲۷	۱۰۷	ھەول و كۆشش	۷۵	۱۶۳
	۲۷	۹۲		۷۹	۱۶۸
	۲۸	۹۴		۱۴۹	۲۵۱
ھونەرى شافیعی	۳۱	۹۸	ھەژار، ھەژارى	۹۶	۱۸۸
ھۆگر، ھۆگرىی، ھۆگرىون	۱۰۴	۱۹۸		۱۴۸	۲۵۱
	۲۴۶	۳۱۱		۲۲۱	۲۹۴
ھونەر، ھونەرى خۆراك	۱۰۴	۱۹۸	ھەول نەدەر	۲۰۰	۲۸۱

۱۶۴	۷۶	هه‌لۆ	۲۴۷	۱۴۴	هاوكاری، یارمه‌تی
			۲۸۲	۲۰۱	
			۲۵۷	۱۵۷	هه‌ق، هه‌قنوارێ
			۲۸۳	۲۰۳	

دیوان ئیمامی شایمی

عزیز ئالانى و به رهه مه كانى ..

- ۱- له سالى ۱۹۶۸ له (شاناخسى) ى (ئالان) ى شارباژيتر له داىكبووه و برونامه ى دبلۆمى ته كنۆلۆجى و به كالىوريۆسى له پهروه رده و دهر وونزاني به دهست هيناوه و ئىستا به ناو نيشانى به رپوبه رى جيبه جيكار له په يمانگه ى كۆمپوتهرى سليمانى به.
- ۲- كتيبه چاپكراوه كانى: ميژووى شۆرشى روسيا، هزرى پهروه رده و فلهسه فهكه ى، پهروه رده كردنى مندا له كانمان له چوار چيوه ى خيزان و قوتابخانه و كۆمه لگه دا، ياساكانى ژبى رى و بىركردنه وه مان، له پيناوى زمانه كه ماندا، دوو ديوانى هۆنراوه بۆ مندا لان، چيرۆكى پيغه مبه ران، مهاليا، مرۆف و ژيان.
- ۳- كتيبه ئاماده كراوه كانى بۆ چاپ: پهروه رده و چاودى رى مندا ل، خيزان پهروه رى، فه رهه نكي ئالانى، بانكى زانيارى، ديوانى كى هۆنراوه.
- ۴- به رهه مه كانى له گۆفار و رۆژنامه كاندا: به سه دان بابته ئه ده بى و هونه رى و زانستى و پهروه رده يى و ساىكۆلۆژى به زمانى كوردى و عه ره بى له زور به ى گۆفار و رۆژنامه كاندا بلاو كراونه ته وه.
- ۵- به رهه مه كانى له كه ناله كانى راگه ياندى: ئاماده و پيشكه شكردنى ده يان به رنامه و هرگي ران و بيژهرى و دۆبلاژ كردن و پيدا چوونه وه و نوسين و تواندى. له زۆر به ى كه ناله كانى TV و راديۆكان.
- ۶- ئه ندامى كۆنگره ى به كه مى دامه زاندى سه ندىكا ى رۆژنامه نوسان و ئه ندامى كارا ى سه ندىكا و به شدار بوونى كۆنگره ى پهروه رده يى وهزاره تى پهروه رده له سالى ۲۰۰۷.
- ۷- ئه ندامى دهسته ى داكۆكى له به پايته ختكردنى رۆشن بىرى شارى سليمانى.
- ۸- پيشكه شكردنى ده يان كۆرو سيمينار له كه رتى گشتى و تايبه تى و ريكخراوه بىانى و خۆماليه كان له كوردستان و ولاتانى دهره وه.
- ۹- مامۆستاي حۆبه خش بووه بۆ ماوه ى ۳ سال و ماوه ى (۳) ساليش مامۆستاي فلهسه فه ى پهروه رده بووه له به رپوبه رى مەشق و راهيئان و نزيكه ى ۴ ساليش به رپوبه رى TV ى پهروه رده يى وهزاره تى پهروه رده بووه له سليمانى.
- ۱۰- ئه ندامى دهسته ى نوسه رانى ژماره يه ك گۆفار و رۆژنامه بووه و له ده يان گۆفار بيشدا به رهه مه كانى بلاو كراونه ته وه و مامۆستاي چه ندىن خول بووه.

بۇزانيارى و په يوه ندى

07701559338 | 07501559338

Facebook.azizalany

نرخ (۱۰۰۰۰) دینار

SHVAN
Printing House